

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

CZU:005.915:334.72.012.63/.64

DOGA-MÎRZAC MARIANA

**GESTIUNEA SISTEMULUI DE FINANȚARE
A BUSINESSULUI MIC ȘI MIJLOCIU
ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII PROCESELOR ECONOMICE**

522.01. FINANȚE

Teza de doctor habilitat în științe economice

Consultant științific:

Galina Ulian,
doctor habilitat în științe economice,
profesor universitar

Autorul:

Mariana Doga-Mîrzac

CHIȘINĂU, 2015

© DOGA-MÎRZAC Mariana, 2015

CUPRINS

ADNOTARE	6
LISTA ABREVIERILOR	9
INTRODUCERE	10
1. ASPECTE TEORETICE ȘI METODOLOGICE PRIVIND SISTEMUL DE FINANȚARE A ACTIVITĂȚII BUSINESSULUI MIC ȘI MIJLOCIU	18
1.1. Abordări conceptuale privind sistemul de finanțare și mecanismul financiar ale businessului mic și mijlociu.....	18
1.2. Criterii de definire a businessului mic și mijlociu ca formă economică.....	28
1.3. Aspecte metodologice orientate spre componentele sistemului de finanțare a întreprinderilor mici și mijlocii.....	40
1.4. Concluzii la capitolul 1.....	58
2. BUSINESSUL MIC ȘI MIJLOCIU ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII ECONOMIEI MODERNE	60
2.1. Rolul sectorului businessului mic și mijlociu în economia modernă.....	60
2.2. Evoluția dezvoltării businessului mic și mijlociu autohton – realizări și perspective.....	69
2.3. Evaluarea activității economico-financiare a întreprinderilor mici și mijlocii din sectorul agricol.....	79
2.4. Susținerea și promovarea businessului mic și mijlociu din perspectiva tinerilor antreprenori	85
2.5. Concluzii la capitolul 2.....	99
3. PERFEȚIONAREA LEGISLAȚIEI PRIVIND PRINCIPIILE DE ORGANIZARE A ÎNȚREPRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII	101
3.1. Cadrul legislativ și normativ privind înființarea și activitatea întreprinderilor mici și mijlocii.....	101
3.2. Sistemul de impozitare (Reglementarea fiscală) în activitatea întreprinderilor mici și mijlocii.....	111
3.3. Concluzii la capitolul 3.....	119
4. GESTIUNEA COMPONENTELOR SISTEMULUI DE FINANȚARE A BUSINESSULUI MIC ȘI MIJLOCIU	122
4.1. Mecanismul funcționării și organizării pieței financiare în contextul dezvoltării antreprenoriatului.....	122
4.2. Leasingul – componentă a sistemului de finanțare și formă de susținere a mediului de afaceri.....	135
4.3. Susținerea financiară a antreprenorilor din sectorul agricol prin fondul de subvenționare..	144
4.4. Incubatorul de afaceri – sursă alternativă de finanțare și promovare a tinerilor antreprenori..	160
4.5. Concluzii la capitolul 4.....	183
5. PREVIZIUNILE STRATEGICE PRIVIND DEZVOLTAREA ȘI ÎMBUNĂTĂȚIREA SISTEMULUI DE FINANȚARE A BUSINESSULUI MIC ȘI MIJLOCIU	186
5.1. Depășirea constrângerilor în activitatea întreprinderilor mici și mijlocii prin prisma perfecționării sistemului de finanțare a mediului de afaceri.....	186

5.2. Direcții importante privind perfecționarea politicii de dezvoltare și îmbunătățire a susținerii sistemului de finanțare a businessului mic și mijlociu	193
5.3. Dezvoltarea proceselor economice prin perspectiva creării clusterelor agroindustriale în spațiul rural.....	201
5.4. Extinderea parcurilor industriale în calitate de suport financiar indirect pentru întreprinderile mici și mijlocii.....	209
5.5. Concluzii la capitolul 5.....	217
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	219
BIBLIOGRAFIE.....	224
ANEXE.....	236
Anexa 1. Beneficiarii și condițiile de garantare a creditelor de către FGC.....	237
Anexa 2. Principalele Programe și Proiecte naționale și internaționale orientate spre sectorul IMM.....	237
Anexa 3. Repartizarea IMM după mărimi în țările UE.....	238
Anexa 4. Numărul IMM-urilor țărilor membre ale Uniunii.....	245
Anexa 5. Evoluția valorii adăugate de IMM-uri în țările membre ale Uniunii Europene, mil.euro.....	245
Anexa 6. Evoluția ponderii numărului IMM și ÎM în totalul întreprinderilor.....	246
Anexa 7. Numărul IMM repartizat pe forme organizatorico-juridice în anul 2012.....	246
Anexa 8. Numărul de IMM la 1000 de locuitori în Republica.....	246
Anexa 9. Evoluția numărului de salariați ocupați în sectorul IMM în Republica Moldova.....	247
Anexa 10. Evoluția numărului salariaților ocupați în agricultură pe categorii de IMM-uri.....	247
Anexa 11. Evoluția în dinamică a numărului IMM pe genuri de activitate, mii unități.....	248
Anexa 12. Evoluția în dinamică a rezultatului financiar obținut de IMM în perioada 2005-2013.....	249
Anexa 13. Indicatorii activității sectorului IMM pe regiuni de dezvoltare ale Republicii Moldova.....	250
Anexa 14. <i>Figura A 14.1.</i> Numărul întreprinderilor pe categorii din sectorul agricol ce au obținut profit.....	251
<i>Figura A 14.2.</i> Numărul mediu de salariați pe categorii de întreprinderi din sectorul agricol, mii persoane.....	251
Anexa 15. Raportul consolidat de profit și pierderi al IMM-urilor din sectorul agricol pentru anii 2009-2013, lei.....	252
Anexa 16. Evoluția principalilor indicatori financiari ai IMM-urilor din sectorul agricol pentru anii 2009-2013.....	253
Anexa 17. Bilanțul contabil consolidat al IMM-urilor din sectorul agricol pentru anii 2009-2013, lei.....	254
Anexa 18. Populația ocupată în activitățile economice selectate pe grupe de vârstă, mii persoane.....	256
Anexa 19. Tineri antreprenori ce au inițiat propria afacere conform programului MEEETA.....	256
Anexa 20. Actele normative ce reglementează activitatea antreprenorială.....	257
Anexa 21. Indicatorul calitatea reglementării din Republica Moldova și țările de comparație în perioada 2003-2012.....	258
Anexa 22. Dezvoltarea activității IMM-urilor prin perfecționarea cadrului de reglementare pentru anii 2015-2020.....	258

Anexa 23. <i>Tabelul A 23.1.</i> Evoluția numărului instituțiilor financiare de credit nebanca Republica Moldova.....	259
<i>Tabelul A 23.1.</i> Activitatea organizațiilor de microfinanțare în perioada 2007-2013.....	259
Anexa 24. Repartizarea furnizorilor de microcredite în statele membre UE.....	260
Anexa 25. Ofertele produselor în leasing ale companiilor ce activează pe teritoriul Republicii Moldova.....	261
Anexa 26. Termenul de achitare a mijloacelor fixe acordate în leasing în anii 2005-2013.....	261
Anexa 27. Denumirea Asociațiilor membre ale Federației „Leaseurope”.....	262
Anexa 28. Formele de subvenționare a producătorilor agricoli în Republica Moldova.....	263
Anexa 29. Formele de subvenționare a producătorilor agricoli în Republica Moldova și UE....	264
Anexa 30. Numărul dosarelor aprobate și a sumelor repartizate conform formelor de subvenționare.....	264
Anexa 31. Repartizarea fondului de subvenționare a producătorilor agricoli pe regiuni de dezvoltare și pe hectar în Republica Moldova.....	265
Anexa 32. Parcurile industriale din România repartizate după județe.....	266
Anexa 33. Anchetarea studenților privind spiritul antreprenorial la tânăra generație.....	266
Anexa 34. <i>Tabelul A 34.1.</i> Repartizarea respondenților participanți la sondaj, după anul de studii, specialitate și regiuni.....	267
<i>Tabelul A 34.2.</i> Ați dori să inițiați propria afacere?	267
<i>Tabelul A 34.3.</i> Care ar fi domeniul principal de activitate în care doriți să inițiați o afacere?..	267
<i>Tabelul A 34.4.</i> Aveți idee despre noțiunea „Incubator de afaceri” sau „Business-incubator”?..	268
<i>Tabelul A 34.5.</i> Ați dori ca în incinta instituției să activeze un Centru Universitar de Incubare a Tinerilor Antreprenori pentru studenți ce ar susține și dezvolta noi idei de afaceri?	268
Anexa 35. Chestionar pentru întreprinderile ce desfășoară activitatea în Incubatoare de	269
Anexa 36. Indicatorii de evaluare a activității Incubatoarelor de Afaceri.....	272
Anexa 37. Lista agenților economici ce activează în Incubatoare de Afaceri.....	273
Anexa 38. <i>Tabelul A 38.1.</i> Factorii ce influențează negativ asupra activității antreprenoriale în țările Europei de Est și Asiei Centrale în 2013.....	274
<i>Tabelul A 38.2.</i> Factorii ce influențează negativ asupra activității antreprenoriale în țările Organizației Cooperării și Dezvoltării Economice în 2013.....	274
Anexa 39. Îmbunătățirea accesului IMM-urilor la finanțare.....	274
Anexa 40. Lista documentelor pentru formele de subvenționare a producătorilor agricoli în Republica Moldova.....	276
Anexa 41. Caracteristici ale Incubatoarelor de Afaceri.....	282
Anexa 42. Indicatorii de evaluare a eficienței activității întreprinderilor în Incubatoarele de Afaceri cu sursa de obținere a datelor obiective.....	283
Anexa 43. Certificate de implementare.....	284
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII.....	289
CURRICULUM VITAE.....	290

ADNOTARE

**Doga-Mîrzac Mariana. „Gestiunea sistemului de finanțare a businessului mic și mijlociu în contextul dezvoltării proceselor economice”
Teza de doctor habilitat în științe economice, Chișinău, 2015**

Structura tezei: introducere, cinci capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 233 de titluri, 43 de anexe, 222 de pagini text de bază, 39 de figuri, 44 de tabele, 10 formule. Rezultatele obținute sunt publicate în 60 de lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: gestiunea financiară, sistem de finanțare, sectorul întreprinderilor mici și mijlocii, sectorul agricol, programe de finanțare și dezvoltare a antreprenoriatului mic și mijlociu, susținerea tinerilor antreprenori, resurse directe și indirecte de finanțare, structura financiară, proces economic.

Domeniul de studiu: gestiunea financiară, finanțele întreprinderilor mici și mijlocii.

Scopul lucrării: elaborarea bazei teoretice și metodologice a componentelor sistemului de finanțare a întreprinderilor mici și mijlocii pentru gestionarea acestuia și orientat spre eficientizarea activității mediului de afaceri în contextul dezvoltării proceselor economice din Republica Moldova.

Obiectivele lucrării constau în: identificarea și evaluarea componentelor sistemului de finanțare orientate spre eficientizarea activității întreprinderilor mici și mijlocii; evidențierea formelor financiare moderne orientate spre susținerea tinerilor antreprenori stimulând procesul de dezvoltare a întreprinderilor mici și mijlocii în regiuni; analiza experienței internaționale privind determinarea criteriilor pentru definirea businessului mic și mijlociu; evaluarea formelor de reglementare fiscală, orientate spre activitatea mediului de afaceri la nivel național; formularea recomandărilor cu privire la gestiunea sistemului de finanțare a businessului mic și mijlociu pentru a impulsiona dezvoltarea proceselor economice.

Noutatea și originalitatea științifică constă în: determinarea conceptului și a componentelor sistemului de finanțare a businessului mic și mijlociu; evidențierea și influența elementelor moderne de finanțare a businessului mic și mijlociu în Republica Moldova; elaborarea sistemului de indicatori orientat spre evaluarea și monitorizarea sistemului de finanțare, cu specificarea IMM active la resursele financiare; elaborarea schemei-model privind procesul de incubare a tinerilor antreprenori în vederea formării unei afaceri viabile și dezvoltării rurale, cu specificarea surselor financiare; elaborarea schemei-model a mini-clusterului agroindustrial specializat, orientat spre dezvoltarea mediului de afaceri concentrate în spațiile rurale; susținerea financiară prin elaborarea de măsuri noi de subvenționare pentru stimularea activității tinerilor fermieri, unde obiectivul general ar fi orientarea tinerilor antreprenori la inițierea și dezvoltarea activităților agricole în sectorul rural.

Rezultatele principale noi pentru știință și practică ale cercetării constau în elaborarea conceptului sistem de finanțare a întreprinderilor mici și mijlocii, ce au permis evidențierea elementelor moderne de finanțare a acestui sector și elaborarea mecanismelor orientate spre evaluarea și monitorizarea elementelor de finanțare (la etapele incipiente) ale activității întreprinderilor din sfera businessului mic și mijlociu.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a tezei derivă din recomandările pe care le conține, a căror implementare poate contribui la îmbunătățirea sistemului de finanțare orientat spre susținerea IMM-urilor și creșterea eficienței sectorului businessului mic și mijlociu în dezvoltarea proceselor economice.

Implementarea rezultatelor științifice: Rezultatele cercetărilor științifice au fost implementate de către Ministerul Economiei al Republicii Moldova, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare al Republicii Moldova, Universitatea de Stat din Moldova, Instituția Publică „Incubatorul de Afaceri” din Leova. Rezultatele științifice obținute în procesul realizării proiectului aplicativ „Perfecționarea politicii de dezvoltare a întreprinderilor mici și mijlocii și consolidarea parteneriatului între business și organele administrației publice” au fost utilizate de Institutul Național de Cercetări Economice al AȘM.

АННОТАЦИЯ

Дога-Мырзак Мариана. „Управление системой финансирования малых и средних предприятий в контексте развития экономических процессов”, Диссертация на соискание ученой степени доктора хабилитата экономических наук, Кишинёв, 2015

Структура диссертации: введение, пять глав, выводы и рекомендации, библиография включающая 233 источника, 43 приложения, 222 страницы основного текста, 39 рисунков, 44 таблицы, 10 формул. Результаты опубликованы в 60 научных работах.

Ключевые слова: управление финансами, финансовая система малых и средних предприятий, сельскохозяйственный сектор, программы финансирования и развития малого и среднего предпринимательства, прямые и косвенные источники финансирования, финансовая структура, экономический процесс.

Область исследования: управление финансами, финансы малых и средних предприятий.

Цель исследования: разработка теоретических и методологических компонентов базовой системы финансирования малого и среднего предпринимательства для управления этой системой, направленной на эффективность предпринимательской деятельности в контексте развития экономических процессов в Республике Молдова.

Задачи: выявление и оценка состояния компонентов системы, направленной на эффективность финансирования малых и средних предприятий; выявление и оценка современных финансовых форм, направленных на поддержку молодых предпринимателей и стимулирование развитие малых и средних предприятий в регионах; анализ международного опыта в установление критериев для малого и среднего бизнеса; оценка нормативных налоговых документов, ориентированных на деятельность бизнес-среды на национальном уровне; разработка рекомендаций по управлению системой финансирования малого и среднего бизнеса в целях стимулирования экономического развития страны.

Научная новизна и оригинальность работы: определение концепции и компонентов системы финансирования малого и среднего бизнеса; улучшение показателей мониторинга и оценки доступа к финансированию для предпринимателей; разработка показателей, ориентированных на оценку и мониторинг системы финансирования МСП; разработка схемы-модели инкубации малых и средних предприятий на базе исследований с определением источников финансирования; оценка воздействия предприятий, работающих в бизнес-инкубаторе, на его эффективное развитие; разработка схемы развития мини-кластерной модели специализированного агробизнеса, ориентированного на сельскую местность; разработка новых мер субсидирования для стимулирования деятельности молодых фермеров, где главная цель заключается в привлечении их для инициации и развития сельскохозяйственной деятельности в сельских районах, с включением конкретных мер, привлекательных для них.

Принципиально новые научные и практические результаты: состоят в определении концепции развития системы финансирования малого и среднего бизнеса, что позволило установить современные элементы финансирования этого сектора и разработать механизмы направленные на оценку и мониторинг современных элементов финансирования малого и среднего предпринимательства на ранних стадиях деятельности.

Теоретическая значимость и практическая ценность исследования: исходит из рекомендаций, ориентированных на поддержку МСП осуществление которых может внести вклад в улучшение системы финансирования, и повысить эффективность сектора малого и среднего бизнеса в экономическом развитии страны.

Внедрение научных результатов: Результаты научных исследований были подтверждены сертификатами внедрения в государственном учреждении Министерством Экономики Республики Молдова, Министерством Сельского Хозяйства Республики Молдова, Государственным Университетом Молдовы, „Бизнес-Инкубатором” в г. Леова.

ANNOTATION

Doga-Mirzac Mariana. „Administration of financial system of small and medium businesses in the development of economic processes”

Thesis of Doctor Habilitat in economics sciences, Chisinau, 2015

The structure of the thesis: annotation, introduction, five chapters, general conclusions and recommendations, bibliography 233 sources, 222 pages of basic text, 43 annexes, 39 figures, 44 tables, 10 formulas. The researches are reflected in over 60 scientific publications.

Keywords: finance administration, financial system, small and medium enterprises sector, agricultural sector, support and development programs for small and medium businesses, support for young entrepreneurs, direct and indirect sources of financing, financial structure, economic process.

Area of research: finance administration, finance small and medium enterprises.

The purpose of the research: developing theoretical and methodological base system components financing small and medium enterprises aimed at streamlining business activity in the development of economic processes in Moldova.

Objectives consists in: study approaches and conceptual boundaries of the financial system and the financial mechanism; determination and analysis of factors influencing business activity at the present stage; identification and evaluation of the system of financing aimed at streamlining the work of small and medium enterprises; analysis of international experience concerning the determination of the criteria for defining small and medium business; regulatory assessment tax forms oriented business activities at national level; demonstration of modern financial-oriented support for young entrepreneurs and promote the process of the development of small and medium enterprises in the region; making recommendations on improvement of system components for financing small and medium enterprises in the development of economic processes.

Scientific novelty and originality of the research consists in: determining the concept and system components for financing small and medium business; highlighting the influence of modern elements of financing small and medium business in Moldova; development, research based on the model scheme incubation of small and medium enterprises impact assessment of enterprises operating within the business incubator on its effective development; improving the monitoring and evaluation indicators of access to finance for entrepreneurs; development scheme of mini-cluster model specialized agro-business oriented concentrated in rural areas; developing new subsidy measure for stimulation of young farmers where the overall objective would be to attract young farmers in the initiation and development of agricultural activities in rural areas, with the inclusion of areas of concrete actions that would attract young farmers in rural areas.

Fundamentally new scientific and practical results: consists in the elaboration of the concept of financing system of small and medium enterprises, which allowed to highlight the elements that enabled modern finance this sector and development of mechanisms aimed at assessing and monitoring the early stages of the enterprises in the field of small and medium business.

Theoretical significance of the research: derive from the recommendations it contains, the implementation of which may contribute to the improvement of the financing system oriented towards supporting SMEs and increase the efficiency of small and medium business sector in economic development.

Implementation of scientific results: the results of the scientific researches have been accepted for implementation by the Ministry of Economy of the Republic of Moldova, Ministry of Agriculture and Food Industry of the Republic of Moldova, Moldova State University and Public Institution "Business Incubator" in Leova.

LISTA ABREVIERILOR

ACL	- Asociația Companiilor de Leasing
APEC	- Cooperarea Economică din Asia-Pacific
AIPA	- Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură
AEÎ	- Asociația de Economii și Împrumut
BA	- Business și Administrare
BNS	- Biroul Național de Statistică
CNAS	- Casa Națională de Asigurări Sociale
CNAM	- Casa Națională de Asigurări Medicale
CNPF	- Comisia Națională a Pieței Financiare
CNBI	- Cadrul Național de Business Incubare
CSI	- Comunitatea Statelor Independente
CÎS	- Camera Înregistrării de Stat
CON	- Contabilitate
FB	- Finanțe și Bănci
IFAD	- Proiectul de Servicii Financiare Rurale și Dezvoltare a Businessului Agricol
IFC	- Corporația de Finanțare Internațională
IFS	- Inspectoratul Fiscal de Stat
IT	- Tehnologii Informaționale
IMM	- Întreprinderi Mici și Mijlocii
ÎM	- Întreprinderi Mari
MIGA	- Agenția Multilaterală pentru Garantarea Investițiilor
MEEETA	- Moldovan Employment and Entrepreneurship Education and Training Activity
NBIA	- Asociația Națională a Incubatoarelor de Afaceri a Statelor Unite ale Americii
ODIMM	- Organizația de Dezvoltare a Întreprinderilor Mici și Mijlocii
OCEMN	- Organizația de Cooperare Economică a Mării Negre
OCDE	- Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
OMF	- Organizația de Microfinanțare
PUAT	- Primăriile Unităților Administrativ-Teritoriale
PNAET	- Programul Național de Abilitare Economică a Tinerilor
PIB	- Produsul Intern Brut
RM	- Republica Moldova
SNF	- Sistemul național financiar
SUA	- Statele Unite ale Americii
TVA	- Taxa pe Valoarea Adăugată
UE	- Uniunea Europeană
UNIDO	- Organizația Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială
UTA	- Unitate Administrativ-Teritorială
UKBI	- Agenția de Incubare a Afacerilor din Marea Britanie

INTRODUCERE

Actualitatea temei. În prezent, economia evoluează într-un ritm rapid, generând schimbări esențiale în identificarea rolului și funcțiilor social-economice ale întreprinderilor mici și mijlocii. Dacă până la mijlocul secolului XX, economiștii priveau afacerile de dimensiuni mici și mijlocii drept un fenomen secundar, astăzi acestea reprezintă o forță puternică și considerabilă de creștere economică. Concomitent, acesta este sectorul cel mai numeros din multe țări ale lumii cu o economie de piață funcțională, realizând multiple funcții social-economice.

Pornind de la premisa că IMM-urile reprezintă una din sursele de creștere economică într-un stat cu o economie de piață funcțională, susținem că dezvoltarea sectorului businessului mic și mijlociu este calea sigură spre îmbunătățirea performanțelor social-economice ale Republicii Moldova. Totodată, extinderea sectorului dat o vedem posibilă doar prin prisma dezvoltării elementelor structurale și accesibilității resurselor financiare tradiționale și alternative, structurate în sistemul de finanțare ce este orientat către dezvoltarea afacerilor de dimensiuni micro, mici și mijlocii și cu implicarea tinerilor antreprenori în mediul de afaceri.

Necesitatea cercetării sistemului de finanțare, orientat spre dezvoltarea sectorului IMM-urilor, rezultă din faptul că accesul limitat la sursele financiare este un factor determinant și important pentru activitatea antreprenorială, atât în statele cu o economie de piață funcțională, cât și în cele cu o economie modestă, cu caracteristici concrete a oricărui stat.

Însă lipsa capitalului sau insuficiența resurselor financiare necesare tinerilor antreprenori constituie o dilemă dificilă în asigurarea afacerilor cu mijloace financiare pentru constituirea, funcționarea și dezvoltarea întreprinderii. Practica antreprenorial-managerială demonstrează că obținerea acestor resurse de către întreprinzătorii mici este un proces complex și anevoios, necesitând abilități și eforturi deosebite. Din lipsa capitalului inițial, mulți tineri renunță la ideea de a iniția o afacere sau întreprinderile deja înregistrate nu reușesc să-și înceapă activitatea. Această problemă este actuală pentru majoritatea antreprenorilor tineri din sfera businessului mic și mijlociu, adeseori resursele întreprinderii fiind insuficiente pentru acoperirea deficitului de finanțare atât pe termen scurt, cât și pe termen lung. Unul dintre motivele cele mai frecvent invocate legate de finanțarea insuficientă a sectorului real al economiei și al IMM-urilor, în particular, sunt dobânzile înalte și volatilitatea excesivă a acestora. Chiar dacă IMM-urile joacă un rol esențial în dezvoltarea economiei Republicii Moldova, finanțarea lor adesea se confirmă a fi inefficientă și deficitară, cu riscuri și costuri majore, garanții insuficiente oferite la nivel național și reglementări normative nejustificate.

Îmbunătățirea accesului la surse financiare trebuie să fie o prioritate pentru politicile publice, iar multiple metode (proapse) întru ameliorarea situației actuale ar putea fi implementate.

Dezvoltarea IMM-urilor în Republica Moldova are drept obiectiv major contribuția la încurajarea inițiativei private și dezvoltarea mediului de afaceri, cu specificarea mediului rural, programelor și proiectelor internaționale pentru susținerea antreprenoriatului, precum și a persoanelor care vin cu idei de afaceri și caută mijloace tehnice și financiare de realizare în practică a acestor concepte. La rândul său, posibilitatea întreprinderilor start-up, de a se dezvolta și a spori economia locală poate fi obținută prin utilizarea surselor financiare alocate din partea statului, investitorilor străini și locali, suportul antreprenorilor cu istorii de succes, incubatoarelor de afaceri, proiectelor de susținere a economiei naționale.

Prin sistemul de finanțare la nivel de întreprindere se înțelege mecanismul financiar de monitorizare a finanțelor, destinat organizării corelației dintre relațiile financiare ale întreprinderilor și fluxurile financiare directe și indirecte, prin utilizarea pârgurilor financiare și instrumentelor, sancțiunilor și facilităților în baza actelor normative emise de stat.

Reglementarea financiară a economiei este una dintre cele mai importante pârguri de influență a statului asupra procesului de dezvoltare a IMM-urilor care, la rândul său, influențează asupra securității social-economice a statului.

În lucrare sunt cercetate direcțiile de dezvoltare a componentelor sistemului de finanțare a businessului mic și mijlociu prin intermediul analizelor teoretico-metodologice adecvate situației (actuale) curente și din perspectiva integrării ce constituie obiectivul strategic al statului, prin elucidarea oportunităților de finanțare și implementarea acestora în practică.

Tema cercetării propuse este aprobată de Senatul Universității de Stat din Moldova (proces-verbal nr.06 din 27.12.2011) are o importanță deosebită, constituind rezultatul cercetărilor științifice complexe, al căror conținut reprezintă un caracter inovațional și aplicativ pentru susținerea și dezvoltarea sectorului businessului mic și mijlociu din Republica Moldova.

Problemele investigate în lucrare se încadrează la nivel național în Strategia Națională de Dezvoltare a Republicii Moldova - Moldova 2020 la compartimentul: Diminuarea costurilor finanțării prin intensificarea concurenței în sectorul financiar și dezvoltarea instrumentelor de management al riscurilor, Ameliorarea climatului de afaceri prin optimizarea cadrului de reglementare și prin aplicarea tehnologiilor informaționale în serviciile publice destinate mediului de afaceri și cetățenilor (Legea nr.166 din 11.07.2012); Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020 (Hotărârea Guvernului nr.685 din 13.08.2012); Strategia de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural din Moldova 2014-2020 (03.06.2013) și la nivel european în programul Horizon 2020 COSME la compartimentul: Accesul la finanțarea de risc, Inovarea în IMM-uri, armonizarea cu politicile UE pentru dezvoltarea sectorului IMM, „Small Business Act” pentru Europa, Europa 2020 – Strategie pentru creșterea economică inteligentă, sustenabilă și incluzivă.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor existente. În prezent, se acordă o deosebită importanță întreprinderilor mici și mijlocii, a căror existență în structura economică a unei țări este absolut indispensabilă. Se știe că ele au reprezentat dintotdeauna un rol special în viața economică și socială a societății bazată pe economia de piață, aflându-se la baza restaurării multor economii.

Un punct central de plecare în cercetarea problematicii întreprinderilor businessului mic și mijlocii îl constituie lucrările științifice ale unor cercetători autohtoni și de peste hotare consacrate businessului mic și mijlociu. Pentru cunoașterea mai profundă a obiectivelor cercetării s-au examinat viziunile savanților autohtoni: E. Aculai, E. Barbăroșie, N. Băncilă, N. Botnari, V. Bulgac, L. Bugaian, L. Cobzari, A. Cotelnic, V. Erhan, L. Erhan, Gh. Iliadi, V. Ganea, E. Graur, A. Litvin, T. Manole, I. Maxim, A. Stratan, I. Sîrbu, G. Ulian, V. Veveriță și alții, și a celor de peste hotare, ca: M. Ciobănașu, A. Frățean, A. Frățilă, V. Ilie, N. Titica, I. Toboșaru, I. Văcărel, M. Zamfirescu; E. Azizova, I. Balabanov, V. Buev, V. Covaliov, L. Drobozina, T. Grișcova, P. Ivanii, M. Morozov, G. Poleacov, A. Pridvornaia, R. Sidorciuc, I. Suvorova, G. Șamanscaia, T. Tormîșeva, V. Utchin; D. Allen, R. Cantilon, J. Costa-David, F. Drucker, M. Gordon, R. Lilkaka, A. Rudy, A. Smit, J. Schumpeter, D. Smallbone, J. VanHorne.

În condițiile în care apariția și afirmarea activității întreprinderilor mici și mijlocii în economiile ce sunt pe cale de dezvoltare reprezintă o componentă centrală a oricărui program de reformă economică, adoptarea unei perspective globale asupra fenomenului, atât din motiv economic, cât și din cel al conexiunilor presupuse de existența lui la nivel micro- și macroeconomic, ce reprezintă o condiție esențială pentru realizarea unei cercetări pertinente.

Scopul lucrării constă în dezvoltarea bazei teoretice și metodologice a componentelor sistemului de finanțare a întreprinderilor mici și mijlocii pentru gestionarea acestuia și direcționarea spre eficientizarea activității mediului de afaceri în contextul dezvoltării proceselor economice din Republica Moldova.

Pentru realizarea scopului propus, au fost formulate următoarele **obiective**:

- ✓ studierea abordărilor și delimitărilor conceptuale ale sistemului financiar și mecanismului financiar;
- ✓ argumentarea necesității de a utiliza sursele alternative de finanțare a businessului mic și mijlocii în contextul dezvoltării proceselor economice;
- ✓ identificarea și evaluarea componentelor sistemului de finanțare, orientate spre eficientizarea activității întreprinderilor mici și mijlocii;
- ✓ evidențierea formelor financiare modern, orientate spre susținerea tinerilor antreprenori și influența acestora asupra procesului de dezvoltare a întreprinderilor mici și mijlocii în regiuni;

- ✓ determinarea și analiza componentelor (directe și indirecte) ale sistemului de finanțare a IMM-urilor ce influențează asupra procesului de activitate și dezvoltare a mediului de afaceri la etapa actuală;
- ✓ analiza experienței internaționale privind determinarea criteriilor pentru definirea businessului mic și mijlociu;
- ✓ evaluarea formelor de reglementare fiscal, orientate spre activitatea mediului de afaceri la nivel național;
- ✓ argumentarea necesității incubatorului de afaceri ca sursă alternativă de finanțare și elaborarea în baza cercetărilor a schemei-model privind procesul de incubare a întreprinderilor mici și mijlocii;
- ✓ evaluarea impactului activității întreprinderilor ce activează în interiorul incubatorului de afaceri asupra dezvoltării eficiente a acestuia;
- ✓ formularea recomandărilor cu privire la gestiunea sistemului de finanțare a businessului mic și mijlociu pentru a impulsiona dezvoltarea proceselor economice.

Metodologia cercetării științifice. Drept bază teoretică și metodologică au fost utilizate următoarele metode: metoda sistemică, metoda logică, metoda dialectică, metoda complexă, care include metoda interogării, analiza documentelor, observația. De asemenea, în teză au fost folosite și metode de cercetare în domeniul economic, cum ar fi: metoda comparațiilor economice, metoda grafică, metoda de grupare, metoda creării tabelor analitice, metoda mărimilor absolute și relative, metode de analiză economico-financiară (metoda de analiză pe verticală, metoda de analiză pe orizontală, metoda ratelor financiare) ș.a.

Suportul informațional. Informația aplicată în lucrare a fost utilizată din datele statistice oficiale oferite de Biroul Național de Statistică, Ministerul Finanțelor, Ministerul Economiei, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură, Camera Înregistrării de Stat, Inspectoratul Fiscal de Stat, studiul asupra mediului de afaceri, efectuat de Centrul Analitic Independent Expert-Grup, Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul”, Institutul Național de Cercetări Economice, acte legislative și normative a Republicii Moldova. Informația accesată din Rapoartele Băncii Mondiale, „Doing Business”, „Financial access”, National Statistics Offices of Member States (Eurostat), studiul „Încurajarea Dezvoltării Sectorului IMM” efectuat de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD), cu referire la businessului mic și mijlociu la nivel mondial și în Republica Moldova ce a permis efectuarea evaluări și analize proprii în lucrare.

Obiectul cercetării îl reprezintă componentele structurale a sistemului de finanțare a businessului mic și mijlociu în contextul dezvoltării proceselor economice la nivel național.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării constă în:

- ✓ determinarea conceptului și a componentelor sistemului de finanțare a businessului mic și mijlociu;
- ✓ evidențierea și influența elementelor moderne de finanțare a businessului mic și mijlociu în contextul dezvoltării proceselor economice;
- ✓ elaborarea sistemului de indicatori, orientat spre evaluarea și monitorizarea sistemului de finanțare, cu specificarea IMM active, la resursele financiare;
- ✓ elaborarea schemei-model privind procesul de incubare a tinerilor antreprenori în vederea formării unei afaceri viabile și dezvoltării rurale (regionale) cu specificarea surselor financiare;
- ✓ elaborarea și implementarea indicelui integral privind evaluarea activității întreprinderilor și evaluarea utilizării surselor financiare pentru întreprinderile care își desfășoară activitatea în incubatoare de afaceri;
- ✓ elaborarea schemei-model a mini-clusterului agroindustrial specializat, orientat spre dezvoltarea mediului de afaceri concentrate în spațiile rurale;
- ✓ susținerea financiară prin elaborarea măsurii noi de subvenționare pentru stimularea activității tinerilor fermieri, unde obiectivul general ar fi atragerea tinerilor antreprenori la inițierea și dezvoltarea activităților agricole în sectorul rural.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul de cercetare rezidă în perfecționarea și monitorizarea sistemului de finanțare a businessului mic și mijlociu, direcționat spre sursele de finanțare, inclusiv cele moderne, a IMM-urilor, precum și prin utilizarea indicelui integral de evaluare și monitorizare a sistemului de finanțare, cu specificarea IMM active, la resursele financiare.

Rezultatele principal noi pentru știință și practică ale cercetării constau în elaborarea conceptului de sistem de finanțare a întreprinderilor mici și mijlocii, ce a permis evidențierea elementelor moderne de finanțare a acestui sector și elaborarea mecanismelor orientate spre evaluarea și monitorizarea elementelor de finanțare la etapele incipiente ale activității întreprinderilor din sfera businessului mic și mijlociu.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării derivă din recomandările pe care le conține, a căror implementare poate contribui la îmbunătățirea sistemului de finanțare, direcționat spre susținerea tinerilor antreprenori și creșterea eficienței sectorului businessului mic și mijlociu-îndreptat spre dezvoltarea economică și socială a Republicii Moldova.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetărilor efectuate, concluziile și recomandările specificate în lucrare au fost recepționate (orientate) și implementate de către Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare al Republicii Moldova, Ministerul Economiei al

Republicii Moldova, Instituția Publică „Incubatorul de Afaceri din Leova”, Incubatorul de inovare „Inventica-USM” din cadrul Universității de Stat din Moldova. Rezultatele științifice obținute în procesul realizării proiectului aplicativ „Perfecționarea politicii de dezvoltare a întreprinderilor mici și mijlocii și consolidarea parteneriatului între business și organele administrației publice” au fost utilizate de Institutul Național de Cercetări Economice al AȘM. Cercetările și rezultatele obținute și aprobate pot fi aplicate ca material metodic la completarea disciplinelor în domeniul economic din cadrul instituțiilor de învățământ superior.

Aprobarea rezultatelor științifice. Abordările teoretice, elaborările metodologice și recomandările practice, elucidate în teză, au fost expuse în lucrările științifice prezentate în reviste naționale de diferite categorii, precum și în cadrul conferințelor științifice naționale și internaționale, seminarelor științifice cu profil economic. Ideile fundamentale și rezultatele tezei au fost prezentate în cadrul următoarelor manifestări științifice: Simpozionul național cu participare internațională „Agricultura durabilă – Agricultura viitorului”, Universitatea din Craiova, 2006; International Conference „Mountain Plains Management”, University of Nebraska at Kearney, USA, 2007; Юбилейная международная конференция „Торговля в современном обществе: теория и практика”, Экономический Университет Варна, 2008; Всеукраинский тринадцатый конгрес ученых экономистов-аграрников „Институциональні засади трансформацій в аграрній сфері”, Национальная Академия Аграрных Наук Украины, Академия Экономических Наук Украины, Национальный Науковий Центр, Киев, 2011; Conferința științifico-practică internațională „Competitivitatea economiei naționale în contextul procesului de globalizare internațională”, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 2012; International Symposium „Agriculture for Life, Life for Agriculture”, Universitatea de Științe Economice și Medicină Veterinară, București, 2012; International Conference „Financial and Monetary Economics – FME2014”, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu”, București, 2014.

Publicații la tema cercetării. Conceptele și cercetările fundamentale ale lucrării au fost redată în peste 60 de lucrări științifice, inclusiv două monografii, 26 de articole în reviste de profil național și internațional, 30 de comunicări științifice la conferințe naționale și internaționale.

Sumarul compartimentelor tezei. Ținând cont de scopul și sarcinile cercetării a fost determinată următoarea structură a lucrării: adnotările în limba română, rusă, engleză, lista abrevierilor, introducere, cinci capitole, concluzii generale și recomandări, lista surselor bibliografice și anexe.

În „*Introducere*” este argumentată actualitatea, importanța și necesitatea temei de cercetare. Sunt formulate scopul cercetării și obiectivele investigației. De asemenea, sunt prezentate

elementele ce formează noutatea științifică, semnificația teoretică și valoarea practică a rezultatelor obținute în lucrare.

În Capitolul 1 „*Aspecte teoretice și metodologice privind sistemul de finanțare a activității businessului mic și mijlociu*” este examinat conceptul „sistemul de finanțare” și „mecanismul financiar” în sfera întreprinderilor mici și mijlocii, prin efectuarea analizei comparative a celor mai răspândite opinii menționate în cercetările efectuate la nivel național și internațional, este realizat un studiu comparativ al criteriilor de definire contemporane a IMM-urilor autohtone cu alte state în scopul de a ridica nivelul comparativ al acestor întreprinderi și studierea aspectelor metodologice ce sunt orientate spre sistemul de finanțare a întreprinderilor mici și mijlocii.

În Capitolul 2 „*Businessul mic și mijlociu în contextul dezvoltării economiei moderne*” se stabilește importanța sectorului businessului mic și mijlociu pentru dezvoltarea economică și socială la etapa actuală la nivel național și internațional și promovarea businessului mic și mijlociu din perspectiva tinerilor antreprenori. Concomitent, în acest capitol, o atenție deosebită este acordată evoluției dezvoltării IMM-urilor autohtone cu specificarea criteriilor ce au influențat asupra dezvoltării acestora și evaluarea activității economico – financiare a întreprinderilor mici și mijlocii din sectorul agricol.

În Capitolul 3 „*Perfecționarea legislației privind principiile de organizare a întreprinderilor mici și mijlocii*” este prezentată o generalizare a cadrului juridic, legislativ și normativ al Republicii Moldova referitor la înființarea și activitatea întreprinderilor mici și mijlocii. Se determină modalitățile principale ce țin de reglementarea fiscală a IMM-urilor, care are un impact concludent asupra dezvoltării, atât a mediului antreprenorial, cât și a economiei naționale. Promovarea legilor, hotărârilor și reglementărilor inteligente și a unei abordări orizontale, cu instituirea unor standarde interoperabile în domeniu, ce creează condiții pentru valorificarea tuturor oportunităților de dezvoltare a mediului de afaceri autohton.

În Capitolul 4 „*Gestiunea componentelor sistemului de finanțare a businessului mic și mijlociu*” cuprinde un studiu minuțios al componentelor sistemului de finanțare, cum ar fi: piața financiară nebancaară, leasingul, fondul de subvenționare, fiind evidențiat incubatorul de afaceri, ca sursă indirectă de finanțare a IMM-urilor. Cercetarea se axează în evaluarea activității incubatorului de afaceri prin aplicarea chestionarului privind utilizarea surselor financiare pentru întreprinderile ce desfășoară activitatea în incubatoare de afaceri și utilizarea sistemului de indicatori și a metodelor de calcul. Concomitent este analizată sursa financiară parvenită din partea statului pentru antreprenorii din sectorul agricol prin fondul de subvenționare, orientat, în același timp, spre vectorul european.

În Capitolul 5 „*Previziunile strategice privind dezvoltarea și îmbunătățirea sistemului de finanțare a businessului mic și mijlociu*” sunt scoase în evidență problemele cu care se confruntă

întreprinderile mici și mijlocii și depășirea în activitatea acestora prin prisma perfecționării sistemului de finanțare și susținere a mediului de afaceri. Sunt evidențiate forme moderne de finanțare a IMM-urilor autohtone, armonizate cu cele europene, orientate spre activitatea start-up-urilor ce intervin în finanțarea antreprenorilor. Totodată, pentru dezvoltarea tinerilor antreprenori, este propusă schema-model a mini-clusterului agroindustrial specializat, fiind o componentă a sistemului de finanțare și, în așa mod, orientată spre dezvoltarea mediului antreprenorial rural.

1. ASPECTE TEORETICE ȘI METODOLOGICE PRIVIND SISTEMUL DE FINANȚARE A ACTIVITĂȚII BUSINESSULUI MIC ȘI MIJLOCIU

1.1. Abordări conceptuale privind sistemul de finanțare și mecanismul financiar ale businessului mic și mijlociu

În prezent, cercetătorii din diferite domenii ale științei au ajuns la concluzia precum că toate lucrurile reprezintă o componentă a structurii unui sistem, de aceea o abordare sistematică pentru cercetarea problemei, în secolul XXI, este destul de actuală și productivă.

Sistemul este o succesiune de elemente ce sunt aranjate într-o consecutivitate și se dezvoltă reciproc, care dispune de noi calități integratoare ce nu sunt incluse în componentele sale. Am putea compara această noțiune cu un lanț ce este format din verigi, fiecare dintre ele contribuind în felul său asupra activității, dezvoltării și caracterizării acestuia, menționează profesorul și savantul Ion Sîrbu [209, p.38].

Noțiunea de *sistem* este foarte generală și vastă ca conținut, fiind interpretată ca „o mulțime finită de elemente care funcționează conform unui sau unor obiective generale”. Susținem afirmația, suficient de răspândită, precum că: sistemul reprezintă o mulțime finită de elemente identificabile și interdependente, care sunt structurate și funcționează, conform obiectivului general, într-un domeniu și/sau spațiu închis [30, p.17].

Identificarea principiilor rațiunii, în lucrarea „Sisteme de planificare în afaceri” a autorei Ala Cotelnic, care explică necesitatea utilizării conceptului de sistem în activitatea antreprenorială, printre acestea pot fi evidențiate:

- conceptul de „sistem” pune bazele unei abordări integratoare a proceselor analizate, deoarece tratează „întregul” ca o entitate unică, și nu ca o simplă suprapunere a elementelor componente;
- viziunea sistemică permite evidențierea unor delimitări calitative, pe care nu le posedă nici unul din elementele componente luate separat, precum și relevarea unor proprietăți fundamentale ale sistemelor [41, p.15].

Sistemul național financiar (SNF) apare ca baza instrumentarului de stat al reglării economice, în împărțirea și utilizarea rațională a produsului intern brut, mijloc care este capabil să înlăture dezechilibrul în sfera productivă și în cea a circulației.

De rând cu acestea, SNF ar putea să asigure stabilitatea fluxurilor financiare și materiale, să protejeze populația de instabilitatea pieței și să permită antreprenorilor un acces liber la resursele financiare, susținându-se, în același timp, concurența ca un indicator al ridicării nivelului producției și calificării agenților economici. Cu alte cuvinte, ar face posibilă interconexiunea sectorului financiar cu cel real, asigurând, totodată, acțiunea reciprocă a mijloacelor bugetar-fiscale și monetar-creditare [101, p.2].

În literatura de specialitate, materiale metodico-didactice și diverse dicționare explicative există o varietate de tratări ce se referă la descifrarea (descrierea) noțiunii de „sistem financiar”. Putem constata că aceste (explicații) justificări au legătură directă cu noțiunea „sistem”, care de asemenea are un șir (mulțime) de determinări. În dicționarul său autorul S.Ojegov explică noțiunea de *sistem*, ca formă organizatorică, formă a activității sociale și totalitatea organizațiilor, ce sunt similare conform genului de activitate sau instituții care sunt unificate organizatoric [202, p.13].

Conform dicționarului economic explicative, noțiunea de *sistem* este tratată, ca ansamblu coerent de structuri, sau ansamblu organizat de elemente intelectuale, de idei, logic considerate în relațiile lor, sau ansamblu de fenomene legate între ele, sau ansamblu coerent mai mult sau mai puțin complex, compus dintrun număr precis de structuri sau elemente, adesea diverse, unite într-un plan comun sau concurând într-un scop comun, sau ansamblu de soluții puse la un loc în vederea obținerii unui obiectiv dat, sau ansamblu de organe, sau structuri unite, în așa fel încât să poată să îndeplinească în strânsă cooperare o anumită funcție [140,p.482].

Potrivit autoarei dicționarului macroeconomic, Angela Băcescu-Cărbunaru, noțiunile de „sistem” și „sistem financiar” este explicată în felul următor:

- *Sistem* – o mulțime de elemente aflate în interacțiune. O altă înțelegere mai largă este aceea potrivit căreia sistem este o mulțime pentru care sunt definite relații (S.Cleene). Dat fiind faptul, că în orice mulțime pot fi definite niște relații, această definiție este prea largă. M.Mesarovic propune ca sistemul să fie definit ca o mulțime de enunțuri corecte, selectate întrun limbaj. În definirea sistemului se poate porcece de la analiza comportamentului său și în loc să se spună ce este un sistem să se cerceteze cum se comportă sistemul.

- *Sistem financiar* – o rețea de instituții financiare și piețe acționând cu o varietate de instrumente financiare, angajate în transmiterea banilor, creditarea și debitarea de fonduri. Instituțiile financiare și piețele ocupă o poziție-cheie în economie, ca intermediari în dirijarea economiilor și a altor fonduri spre cei care împrumută. Astfel, una din sarcinile lor principale este de a echilibra oferta celor care economisesc cu cererea celor care împrumută prin menținerea unui nivel ridicat al economiilor și investițiilor, care astfel ar fi întâmplător [16, p.358-360].

În lucrarea “Gestiunea financiară a întreprinderii”, Vasile Ilie, susține că, sistemul financiar desemnează ansamblul instrumentelor, instituțiilor, piețelor, reglementărilor care permit realizarea operațiunilor financiare într-un spațiu economic național sau internațional. Sistem financiar poate fi considerat o entitate complexă formată din mijloacele bănești, rețea de instituții financiare (bănci comerciale, asociații de economii și împrumut etc.) și piețe (piața monetară, piața de capital, bursă etc.) acționând cu o varietate de instrumente financiare (depozite bancare, acțiuni etc.), angajate în colectarea și transmiterea banilor, creditarea și debitarea fondurilor. Componentele oricărui sistem, inclusiv ale sistemului financiar, pot constitui ele înseși sisteme.

Sistemul financiar, de regulă, este deschis și interacționează cu mediul în care este plasat prin intrările activelor din exterior, transformările acestora în interior și ieșirile produselor sau serviciilor finite [30, p.17].

Specialistul american Van Horne determină sistemul financiar ca o totalitate a instituțiilor și piețelor care prestează servicii agenților economici, populației și instituțiilor administrative statale.

De asemenea conceptul de sistem financiar are un conținut foarte complex, fiind interpretat sub mai multe aspecte, și anume:

- ✓ *sistem de relații economice*, în expresie bănească, prin care se vehiculează cu resurse financiare;
- ✓ *sistem de fonduri de resurse financiare* ce se constituie în economie la anumite etape și se utilizează în scopuri precis determinate;
- ✓ *sistem de instituții* care participă la organizarea relațiilor, la constituirea și distribuirea fondurilor, precum și la elaborarea, executarea și controlul planurilor financiare;
- ✓ *sistem de planuri financiare* (instrumente de conducere și reglare), care reflectă anumite procese prevăzute a fi produse în economie, în cursul unei perioade de timp determinate [25, p.17].

După părerea economistului L. Drobozina, sistemul financiar reprezintă totalitatea relațiilor în diverse domenii financiare, care în procesul activității formează și utilizează fonduri de mijloace bănești.

Un grup de autori cu redactorul G. Poleacov, în lucrarea “Finanțe, circulația banilor, creditul” menționează că sistemul financiar este totalitatea diferitor activități financiare în procesul cărora se utilizează diverse (variate) metode și forme de repartizare a fondurilor financiare către agenți economici, persoane fizice și stat [202, p.14].

Ulterior, diferite tipuri de relații financiare, sub care se prezintă finanțele în economia contemporană, reprezintă un ansamblu ordonat de elemente și formează împreună *sistemul financiar*. Caracterul sistemic al acestui ansamblu de relații provine din faptul că raporturile de interdependență reciprocă existente le conferă esență unitară și funcții identice, deși între ele există diferențieri în ceea ce privește subiecții relațiilor respective, fondurile constituite și destinațiile lor, metodele, mijloacele și instrumentele de formare și repartizare a acestor fonduri [35, p.1].

În continuare, studiind noțiunea de mecanism, observăm că îl putem defini și ca un sistem, însă observăm că sistemul financiar nu funcționează izolat, ci, dimpotrivă, este în permanentă concordanță cu alte sisteme: politic, economic și social. Abordarea noțiunii de „sistem financiar” trebuie să se efectueze în corelație cu conceptul de „mecanism financiar”, care este o categorie mai vastă.

În opinia lui I.Văcărel, mecanismul financiar este o structură complexă care cuprinde:

- sistemul financiar;
- pârghiile financiare realizate de stat pentru influența activității economice;
- metodele administrative de conducere folosite în domeniul finanțelor;
- cadrul instituțional constituit din instituții și organizații cu atribuții în domeniul finanțelor;
- cadrul juridic format din legi, hotărâri și alte reglementări cu caracter normativ în domeniul finanțelor [189, p.78].

În altă ordine de idei, savantului rus I. Balabanov consideră că: „Mecanismul financiar reprezintă un sistem de acțiune a pârghiilor financiare care se exprimă în organizarea, planificarea și stimularea utilizării resurselor financiare”.

Definiția dată poartă un caracter prea limitat, deoarece metodele financiare utilizate în cadrul mecanismului financiar sunt mult mai numeroase. Din aceste considerente, evidențierea unora și neamintirea altora ca: evidența financiară, analiza financiară nu este bine-venită. Totodată, aceasta reflectă unilateral funcțiile finanțelor, limitând mecanismul financiar numai la utilizarea resurselor financiare, fără a include celelalte funcții – formarea resurselor financiare și controlul financiar.

V. Covaliov în lucrarea sa își expune opinia asupra noțiunii de mecanism financiar-reprezentând un sistem ce este format din organizarea, gestionarea și planificarea relațiilor financiare și posibilitatea de a constitui și distribui resursele financiare [202, p.15].

Economistul I. Suvorova, menționează precum că mecanismul financiar este o totalitate de forme de organizare a relațiilor financiare, metode de formare și utilizare a resurselor financiare, aplicate de întreprindere în scopul creării condițiilor favorabile pentru dezvoltarea economică și socială [204, p.26].

Mecanismul financiar al unei afaceri mici poate fi definit ca sistem al managementului financiar proiectat pentru a organiza, planifica și a încuraja fluxurile financiare cu scopul de a influența efectiv asupra stabilității financiare. Mecanismul financiar este conceput pentru a oferi nu numai formarea relațiilor de piață, dar, de asemenea, pentru a crea condițiile necesare pentru funcționarea întreprinderilor mici de a-și îndeplini funcțiile lor.

Mecanismul financiar are două componente: *latura obiectivă* a mecanismului financiar se manifestă prin faptul că acesta este construit în conformitate cu cerințele legilor economice obiective. Pe de altă parte, mecanismul financiar conține și *latura subiectivă*, deoarece este stabilit de către conducerea întreprinderii sau a organizației pentru a face față provocărilor cu care se confruntă întreprinderea la un anumit stadiu de dezvoltare.

În final, această conlucrare echilibrată s-a format pentru a caracteriza mecanismele de gestionare a fluxului financiar de care dispune și sunt utilizate de antreprenor [198, p.44].

O abordare mai elocventă a noțiunii *mecanism de finanțare* ar fi, ca un subsistem al mecanismului financiar, redată în lucrarea economistului Ion Maxim. Astfel, mecanismul de finanțare este definit ca o totalitate de elemente, metode, instrumente, antrenate într-un sistem prin care se asigură punerea la dispoziția unei instituții, organizații sau întreprinderi ale unor fonduri necesare pentru realizarea unor obiective economice [123, p.28].

Conform manualului „Economia întreprinderii”, autorul Petru Roșca menționează că mecanismul financiar constă din cinci elemente interdependente ce contribuie la organizarea, planificarea și stimularea utilizării resurselor financiare: metodele financiare, pârghiile financiare, cadrul juridic, asigurarea normativă și informațională [157, p.140].

În opinia autoarei Viorica Mîrzac, mecanismul financiar poate fi definit ca o totalitate de elemente, metode, procedee și instrumente antrenate într-un sistem, care asigură sistematic punerea la dispoziția unei instituții, organizații sau întreprinderi a unor fonduri necesare pentru realizarea unor obiective economice prin intermediul relațiilor financiare ce au loc între subiecții economici [127, p.28].

Prin mecanism financiar la nivel de întreprindere se înțelege un sistem de conducere a finanțelor, destinat organizării corelației dintre relațiile financiare ale întreprinderilor, fluxurilor financiare prin utilizarea categoriilor financiare și instrumentelor, sancțiunilor și facilităților în baza actelor normative emise de stat [40, p.17].

În concluzie, menționăm că mecanismul financiar reprezintă un sistem de gestiune a relațiilor financiare de către organele financiare prin intermediul pârghiilor, instrumentelor și metodelor financiare, în baza legilor economice și actelor normative de stat.

Funcționarea mecanismului financiar este determinată de două subsisteme:

I – asigurarea cu resurse financiare

Primul subsistem presupune asigurarea cu necesarul de resurse financiare care se realizează în câteva forme, și anume: autofinanțare, finanțare directă, finanțare indirectă și finanțare nerambursabilă etc.

II – reglementarea financiară

Al doilea subsistem reprezintă o metodă de influență asupra relațiilor economice, în general, și, totodată, în special asupra celor de redistribuire.

Deci, mecanismul de finanțare, ca parte componentă a mecanismului financiar al întreprinderii, este format din fluxuri financiare de intrare, destinate constituirii resurselor financiare ale întreprinderii.

Metodele de formare a fondurilor agenților economici reprezintă totalitatea procedeelelor și căilor de construire a mijloacelor financiare ale acestuia, și anume: aportul în bani și în natură,

autofinanțarea, creditarea, finanțarea creditară. Întreprinderile se asigură cu resurse financiare prin intermediul relațiilor financiare ce au loc între diferiți subiecți [22, p.58].

Mecanismul de finanțare diferă și în cadrul întreprinderilor, fiind determinat de forma organizatorico-juridică a agentului economic, gradul de asociere cu alte întreprinderi, nivelul de centralizare a gestiunii resurselor financiare. Așadar, mecanismul de finanțare a întreprinderii se referă în mod special la asigurarea agentului economic cu fondurile necesare realizării obiectivelor programate și este o problemă de politică și strategie generală a întreprinderilor, cu o influență considerabilă asupra evoluției ei în viitor.

Funcționarea unui mecanism de finanțare a întreprinderii presupune un studiu care include următoarele elemente:

- Determinarea necesarului de finanțe care se efectuează în funcție de necesarul de finanțare a investițiilor și necesităților curente ale întreprinderii.
- Determinarea surselor de finanțare se face luând în considerație posibilitățile de acces ale întreprinderii la diferite surse de finanțare.
- Stabilirea structurii fondurilor de finanțare se realizează, astfel încât combinarea diferitelor surse de finanțare să asigure conturile minime ale rezervelor financiare și efecte maximale [123, p.54].

Sistemul financiar, ce are menirea de a asigura sursele necesare orientate spre IMM-uri, se află încă în stadiu de stabilire și formare și nu se prezintă ca un suport eficient al reformelor. În aceste condiții, este necesar a gestiona competent și corect acest sistem de finanțare al IMM-urilor autohtone a cărui pilon de bază fiind reglementarea financiară.

Cele mai importante obiective, ce necesită o cercetare minuțioasă (riguroasă) pentru a fi soluționate, în acest caz, sunt:

- identificarea și evaluarea componentelor sistemului de finanțare orientate spre eficientizarea activității întreprinderilor mici și mijlocii;
- evidențierea formelor financiare modern, orientate spre susținerea tinerilor antreprenori stimulând procesul de dezvoltare a întreprinderilor mici și mijlocii în regiuni;
- argumentarea necesității incubatorului de afaceri ca sursă alternativă de finanțare componentă a sistemului de finanțare a IMM-urilor și promovarea antreprenorilor și dezvoltarea relațiilor economico-financiare în diverse domenii ale businessului;
- elaborarea în baza cercetărilor schemei-model privind procesul de incubare a întreprinderilor mici și mijlocii și evaluarea impactului activității întreprinderilor ce activează în interiorul incubatorului de afaceri asupra dezvoltării eficiente a acestuia;

- analiza experienței internaționale privind determinarea criteriilor pentru definirea businessului mic și mijlociu ce se regăsesc în Legea cu privire la susținerea businessului mic și mijlociu (nr.206-XVI) și evaluarea formelor de reglementare fiscal, orientate spre activitatea mediului de afaceri la nivel național;
- formularea recomandărilor cu privire la gestiunea sistemului de finanțare a businessului mic și mijlociu pentru a impulsiona dezvoltarea proceselor economice.

La rândul lor, rezultatele principale noi pentru știință și practică ale cercetării constau în elaborarea conceptului sistem de finanțare a întreprinderilor mici și mijlocii, ce va permite a evidenția elementele moderne de finanțare a acestui sector și de a elabora mecanisme orientate spre evaluarea și monitorizarea elementelor de finanțare în etapele incipiente ale activității întreprinderilor din sfera businessului mic și mijlociu.

În prezent, lumea finanțelor reprezintă ansamblul de agenții care realizează gestiunea financiară a patrimoniului individual sau a patrimoniului întreprinderii. Caracteristica gestiunii financiare care, pe de o parte, este o știință de sine stătătoare, iar, pe de alta, este o activitate practică, poate fi efectuată, atât de pe poziții teoretice, cât și de pe poziții practice. În primul caz, pot fi descrise bazele conceptuale ale științei analizate, în al doilea – metodele și instrumentele de gestiune a finanțelor atât la nivel micro, cât și la nivel macroeconomic. De asemenea, gestiunea financiară poate fi privită și ca politică financiară. Conținutul politicii financiare vizează, în egală măsură, modalitățile de manifestare a finanțelor.

Finanțele constituie obiectul unei practici de întreprindere, deci obiectul unei acțiuni pentru atingerea unui obiectiv bine apreciat. Pentru toate modalitățile de manifestare a conținutului finanțelor, obiectivul primordial constă în maximizarea valorii întreprinderii, adică creșterea averii acționarilor. Acceptând practic viața financiară a întreprinderii, înseamnă a te confrunta cu anumite probleme și acțiuni întreprinse pentru rezolvarea acestor probleme.

Din punctul de vedere al practicii, finanțele reprezintă una dintre cele mai importante pârghii de monitorizare (dirijare) a activității unui agent economic. Această influență se realizează prin intermediul mecanismului financiar, care este un sistem de organizare, reglare și planificare a relațiilor financiare ale metodelor de formare și utilizare a resurselor financiare. În componența mecanismului financiar se includ:

- instrumentele financiare;
- metodele și modelele financiare;
- subsistemele de asigurare (juridică, normativă, informațională, tehnică etc.).

Primele două componente ale mecanismului financiar: instrumentele financiare și metodele financiare fac parte din instrumentele științifico-practice ale gestiunii financiare ca știință și au o importanță atât teoretică, cât și practică. Cea de a treia se manifestă prin asigurarea și utilizarea

unor instrumente, metode, modele financiare reglementate de guvern, testate în practică de alți agenți economici etc. [131, p.45].

Finanțarea economiei, privită într-un cadru mai general, ca mecanism de finanțare, se realizează prin mecanismele de procurare-alocare a resurselor bănești, respectiv de constituire-distribuire a fondurilor financiare la nivel de întreprinderi, distingându-se ca fiind tipice: mecanismul finanțării pe piețele de capital, mecanismul finanțării prin îndatorare și mecanismul autofinanțării.

În raport cu rolul predominant ce îi revine unuia dintre cele două mecanisme financiare (de pe piețele de capital, respectiv îndatorare) în procurarea-alocarea resurselor bănești de către operatorii economici, se pot distinge „economii ale piețelor de capital” și „economii de îndatorare”. Adesea acestea sunt tratate ca sisteme de finanțare a economiei de piață sau chiar ca sisteme financiare, sau de subsisteme financiare, dacă se au în vedere instituțiile financiare implicate [79, p.16].

Trecerea la economia de piață a avut un rol hotărâtor în definirea rolului finanțelor în economia RM, axându-se pe autonomia financiară a agenților economici, luând decizia ce să producă, pentru cine și unde să comercializeze producția.

Organizarea finanțelor în cadrul unei întreprinderi presupune câteva principii de bază:

- Independența întreprinderii în domeniul activității financiare.
- Capacitatea de autofinanțare.
- Atingerea unor rezultate și responsabilitatea pentru obținerea lor.
- Controlul asupra activității.

Nu există decizie la întreprindere care să nu aibă implicări financiare și de aceea se poate afirma că mecanismul financiar trebuie să țină cont de toate domeniile de activitate ale întreprinderii și să fie orientat spre maximizarea valorii acesteia.

Pornind de la cele menționate, autorul expune părerea proprie asupra celor două concepte analizate (studiate), și anume:

✓ *Sistemul de finanțare a IMM*, totalitatea instrumentelor, instituțiilor, reglementărilor și pârghiilor financiare care permit realizarea și satisfacerea nevoilor financiare prin intermediul relațiilor financiare direcționate spre întreprinderile mici și mijlocii.

✓ *Mecanismul financiar*, spectru de fonduri și resurse financiare directe și indirecte concentrate spre și la dispoziția mediului antreprenorial, fiind inclus și sectorul nonfinanciar pentru executarea funcțiilor lor, și pentru satisfacerea nevoilor economice și sociale.

Generalizând cercetările în baza teoriei studiate și cercetărilor efectuate, concretizăm că cele două concepte analizate (studiate), și anume: sistemul de finanțare și mecanismul financiar sunt două elemente strâns legate unul cu altul, orientate spre satisfacerea nevoilor economice și

sociale și prin activitatea lor utilizând diferite metode, pârghii, instrumente, forme, fonduri, relații, instituții ce influențează direct sau indirect, pozitiv sau negativ asupra proceselor economice ce se petrec la nivelul întreprinderilor mici și mijlocii pentru realizarea scopurilor propuse sau planificate.

Tindem să menționăm că noțiunea „management”, în linii generale, reprezintă un ansamblu de activități orientate spre schimbarea poziției oricărui sistem cu scopul de a obține rezultatul dorit. În literatură adesea se utilizează sintagma „management financiar”. Managementul financiar, în opinia lui G. Manolescu, este „disciplina care studiază procesul de luare a deciziilor financiare corecte pentru un agent economic”, însă V. Dragotă înțelege prin managementul financiar „totalitatea principiilor, metodelor, tehnicilor și sfaturilor ce îl pot ajuta pe orice individ care își propune creșterea averii personale prin intermediul unei firme să-și atingă acest scop”. La rândul său, „managementul sistemului financiar” ce este orientat spre activitatea de planificare, organizare, motivare și antrenare, coordonare și control a sistemului financiar în scopul folosirii eficiente și eficace acestuia pentru atingerea scopurilor. Realizarea „ansamblului de activități”, orientat spre schimbarea poziției sistemului financiar, altfel zis, managementul acestui sistem, în opinia lui I. Stancu este determinată de „punerea în aplicare a unui sistem de metode de gestiune financiară”. „Gestiunea” financiară este un mod de conducere și organizare a activității care urmărește gospodărirea judicioasă a resurselor în vederea obținerii maximului de eficiență din activitatea desfășurată [30, p.19].

Gestiunea financiară asigură, în mod permanent, resursele necesare derulării în condiții optime a activităților controlând modul de utilizare a acestora, în vederea asigurării rentabile a mediului de afaceri. În practică, sfera gestiunii financiare este vastă, iar activitățile ce trebuie să fie previzionate, analizate, controlate și reglate sunt eterogene. Se impune o abordare conceptuală cu caracter integrator, care să reliefeze dinamica actului decizional, prin care trebuie să se atingă finalitatea prestabilită. Prin urmare, gestiunea financiară cuprinde:

- Sistemul deciziilor financiare, destinat aplicării în practică a strategiilor de exploatare, investiții, finanțare și distribuție a fluxurilor financiare, în scopul consolidării și maximizării valorii entităților economice.
- Ansamblul activităților prin care se gestionează fluxurile capitalurilor proprii și împrumutate în asigurarea echilibrului financiar în scopul rentabilității financiare.

Astfel, *gestiunea financiară* prognozează, controlează, analizează și reglează, sub aspect financiar activitățile la micro și macronivel. Aceasta asigură desfășurarea normală a activității și urmărește consecințele financiare ale complexului decizional [233, p.7].

La ora actuală, în baza cercetărilor efectuate a literaturii de specialitate, menționăm faptul că nu există o definiție a noțiunii „gestiunea sistemului de finanțare a întreprinderilor mici și mijlocii”,

precum nu există și nici o metodologie ce ar permite de a fi utilizată. Analizând aprofundat toate componentele a noțiunii „gestiunea sistemului de finanțare a întreprinderilor mici și mijlocii” autorul menționează mai multe aspecte:

- ✓ totalitatea de operațiuni și metode a căror utilizare permite a evalua și monitoriza resursele financiare;
- ✓ un element de soluționare a problemelor ce nu se limitează doar la resursele financiare;
- ✓ o componentă ce permite monitorizarea activității în totalitate a instituțiilor ce sunt orientate spre susținerea financiară directă și indirectă a întreprinderilor mici și mijlocii;
- ✓ fiind o componentă a sistemului economic, influența acestuia asupra dezvoltării proceselor economice.

În lucrare sunt cercetate componentele sistemului de finanțare (directe și indirecte) a IMM-urilor ce influențează asupra procesului de activitate și dezvoltare a mediului de afaceri și, în unele aspecte, acestea sunt utilizate selectiv pentru a efectua o cercetare mai amplă asupra obiectivelor preconizate.

Într-un consens cu cele relatate, putem deduce că instituirea unei economii de piață funcțională în Republica Moldova poate fi asigurată prin utilizarea într-un complex a metodelor și instrumentelor de gestionare a sistemului de finanțare și mecanismului financiar privat ca pârghie de comandă, susținere și promovare a activităților IMM-urilor, la baza dezvoltării cărora se atașează profitabilitatea acestora și dependența de condițiile mediului economic în ansamblu, care, la rândul său, influențează asupra dezvoltării proceselor economice la nivel național.

1.2. Criterii de definire a businessului mic și mijlociu ca formă economică

În prezent, în mai multe țări ale lumii, dar mai ales în cele dezvoltate din punct de vedere economic, cu un sistem legislativ clar și stabil, în care piața este singurul arbitru din economie, și inițiativa privată este încurajată, se apreciază că principala modalitate de dezvoltare o reprezintă și o va reprezenta în continuare creșterea importanței, rolului și ponderii întreprinderilor mici și mijlocii în ansamblul economiilor naționale [24, p.86].

O economie dezvoltată nu înseamnă altceva decât activitatea întreprinderilor profitabile, business orientat spre o dezvoltare continuă, implementarea noilor tehnologii și, cel mai important, un consumator cu putere mare de cumpărare. Consumatorul nu este altceva decât pătura medie în societate, care în țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare sunt întreprinzătorii privați, oameni care au propriile afaceri mici și mijlocii.

În condițiile relațiilor de piață, în centrul activității economice se află întreprinderea – veriga principală a întregii economii naționale. Anume la nivelul întreprinderii se creează produsele utilizate de societate și se prestează serviciile necesare.

În prezent o deosebită importanță se acordă întreprinderilor mici și mijlocii, a căror existență în structura economică a unei țări este absolut indispensabilă. Se știe că ele au reprezentat dintotdeauna un rol deosebit în viața economică și socială a societății bazată pe economia de piață, aflându-se la baza restaurării multor economii.

Primele relatări despre businessul mic au apărut în timpurile în care bancherii acordau împrumuturi în numerar, achiziționând dobânda. De atunci întreprinzătorii au început să-și realizeze producția și serviciile lor consumatorilor.

În condițiile în care apariția și afirmarea activității întreprinderilor mici și mijlocii în economiile ce sunt pe cale de dezvoltare reprezintă un fenomen și o componentă centrală a oricărui program de reformă economică, adoptarea unei perspective globale asupra fenomenului, atât din motivul triplu de economie, cât și din cel al conexiunilor presupuse de existența lui la nivel micro- și macroeconomic, reprezintă o condiție esențială pentru realizarea unei cercetări pertinente.

Un punct central de plecare în cercetarea problematicii întreprinderilor businessului mic și mijlociu îl prezintă modul în care acestea sunt definite, compararea definițiilor, a rolului acestui tip de întreprindere și a politicilor de asistență în diferite țări ale lumii, precum și analiza impactului tipului respectiv de întreprindere asupra structurii macroeconomice. La nivel microeconomic, cercetarea vizează analiza modului în care acestea sunt conduse, se dezvoltă și se integrează în circuitul economic național și internațional prin utilizarea surselor financiare directe și indirecte.

Sectorul IMM-urilor reunește un număr mare de întreprinderi și antreprenori, care se deosebesc semnificativ după criteriul de sistematizare sau clasificare. Cele mai răspândite sunt categoriile de IMM-uri care diferă: după dimensiunea afacerii; după genul de activitate și forma de proprietate; după regiuni și localizarea afacerii; în funcție de gen etc. Clasificarea IMM-urilor este foarte importantă atât din punct de vedere teoretic – pentru un studiu mai detaliat al IMM-urilor, cât și pentru elaborarea de politici de dezvoltare a acestui sector și a politicii sociale [1, p.54].

În urmă cu aproape două decenii, s-a depus efort pentru definirea IMM-urilor ajungându-se la circa cincizeci de definiții. Unele dintre acestea nu sunt formulate ca definiții, ci doar discuții în jurul conceptului de definire a întreprinderilor mici și mijlocii.

Fondatorul teoriei businessului mic se consideră Richard Cantillon (1680-1734), economistul francez din secolul al XVIII-lea, care a introdus în circulație noțiunea științific-argumentată „antreprenoriat”. Clasicii economiei politice Adam Smith (1723-1790) și Jean Baptiste Say din secolul al XIX-lea înțelegeau că este o legătură directă între businessul mic și antreprenoriat [162].

Joseph Schumpeter (1883-1950) menționează că „Businessul reprezintă pentru economie ceea ce sângele este pentru organismul omenesc, el pune în mișcare întregul angrenaj economic, în toate ramurile productive, cu mari efecte benefice în ramurile social-culturale”[224].

Deosebit de actuale sunt concluziile savanților anilor '90 cu privire la rolul businessului mic în procesul reformelor economice ce țin de tranziția la economia de piață. [21]

Businessul mic creează premise pentru o îmbinare perfectă a bunăstării și libertății, în special în țările nu prea bogate și cele în curs de dezvoltare [114].

Astfel, în viziunea economistului american Peter Ferdinand Drucker (1909-2005), „micile afaceri reprezintă catalizatorul principal al creșterii economice”. Micile afaceri contribuie, în bună măsură, la realizarea unor obiective fundamentale ale oricărei economii naționale [57, p.14].

Cercetătorul american Leah Hertz face următoarele rezumate:

- întreprinderile mici nu trebuie obligatoriu să fie posedate de un singur individ, noțiunea de „proprietate independentă” este interpretată în sens larg și poate include acționari și asociați;
- nu este necesar un manager la o întreprindere mică, deoarece necesitatea de „conducere independentă” exclude, de fapt „controlul”, care are un sens mult mai larg și care este obligatoriu în conducerea cotidiană. Dar cum din control derivă dreptul de proprietate, funcțiunile reale de conducere le îndeplinesc administratorii, care totuși nu sunt împuterniciți să ia decizii cu privire la întreprindere;

- o întreprindere nu poate fi „mică” în termeni absoluți, dar numai în raport cu alte întreprinderi din aceeași sferă de activitate. În consecință, o întreprindere mică ce este considerată de legislație, poate fi în realitate mare [52, p.30].

Fostul comisar al UE responsabil de politica pentru întreprinderi, Erkki Liikanen, afirmă: „Întreprinderile mici și mijlocii sunt cheia spiritului antreprenorial și al inovației în UE și astfel sunt esențiale pentru asigurarea competitivității UE. O definiție corectă a IMM-urilor facilitează identificarea nevoilor acestora și dezvoltarea unor politici eficiente pentru a compensa problemele specifice legate de mărimea mică a acestora”.

În lucrarea sa „Businessul mic în Republica Moldova: probleme și perspective”, Valentina Veveriță propune următoarea definiție: „Drept subiect al micului business se poate considera întreprinderea cu un număr limitat de angajați, care are un proprietar (proprietari) ce cumulează concomitent și funcția de manager (manageri) al întreprinderii” [191, p.9].

În opinia Danielei Dascalu, businessul mic și mijlociu reprezintă o modalitate de organizare a activității economice, caracterizate prin parametri modești ai cifrei de afaceri, personalului, volumului activelor etc. stabiliți cert legislativ în fiecare țară [52, p.10].

Svetlana Mironov, în lucrarea sa, afirmă că „întreprinderea redă afacerii statut legal și o formă organizatorico-juridică, iar afacerea – ca activitate economică caracterizată prin diverși indicatori cantitativi și calitativi – redă întreprinderii dimensiune mică, mijlocie sau mare. La rândul său, afacerea redă caracteristicile dimensionale ale acesteia. Precum și în cazul întreprinderilor care practică mai multe genuri de activitate (afaceri), caracteristicile sumare ale acestora, dimensionează întreprinderea ca fiind mică sau mijlocie” [126, p.19].

În altă ordine de idei, conform lucrării sale științifice „Dezvoltarea întreprinderilor mici în Ucraina”, cercetătoarea Olga Șamanskaia menționează că, întreprinderile mici reprezintă unul dintre elementele componente a sistemului economic de tip comercial care o asigură cu activitate inovatoare și susține mediul concurențial [214, p.14].

Tatiana Grișkova susține că, în prezent, antreprenoriatul mic este o parte integrală a unui sistem economic de piață, care determină rata creșterii economice, promovează dezvoltarea inovațiilor și tehnologiilor, asigurarea și acumularea veniturilor fiscale „prin crearea noilor locuri de muncă suplimentare, astfel confirmând eficiența și durabilitatea sa în dezvoltarea rapidă a condițiilor de piață” [200].

Savantul rus Vadim Utkin consideră că: „Antreprenoriatul mic, ca un sector anumit al economiei, formează și dezvoltă clasa de mijloc și prezintă factorul-cheie pentru stabilitatea oricărei societăți” [213].

„Businessul mic reprezintă o activitate desfășurată de către subiecții ce formează economia de piață, în anumite condiții prevăzute de lege și criteriile care constituie esența acestui concept,

remarcă R. Sidorciuk. Scopul IMM-urilor este creșterea locurilor de muncă, precum nu numai a încadra oamenii în câmpul muncii, dar și posibilitatea de a crește resursele umane ale țării [163].

Întreprinderile mici și mijlocii reprezintă eșalonul (sectorul) cel mai numeros și important al întreprinderilor, îndeplinind multiple funcții economice, tehnice și sociale [84, p.5].

Într-o concepție largă IMM-urile sunt definite ca: „entități independente din punct de vedere juridic și financiar, care își desfășoară activitatea în toate sectoarele, fiind create de un număr mic de întreprinzători care se implică în activitățile managementului lor, pot purta răspunderea tuturor funcțiunilor și au în subordine un număr relativ mic de salariați” [87, p.123].

În general, o întreprindere mică sau mijlocie este reprezentată de un sistem creat, de obicei, de un întreprinzător sau un număr redus de întreprinzători particulari și în care se produc bunuri, se efectuează lucrări sau se prestează servicii destinate vânzării [24, p.86], remarcă autorul citat.

Pornind de la cele relatate, în teoria economică nu există o definiție universală a businessului mic, lipsind criteriul unic acceptat, iar în practică fiecare stat își stabilește independent standardele, criteriile conform legislației în vigoare, ce trebuie să fie îndeplinite de o afacere, ca să fie considerată mică. De exemplu, în țările anglo-saxone, este utilizat termenul de „business mic”, pe când în Japonia și țările Europei Occidentale cel de „întreprindere mică și mijlocie”.

Însă indiferent de termenul utilizat, drept criterii de bază în definirea businessului mic pot servi:

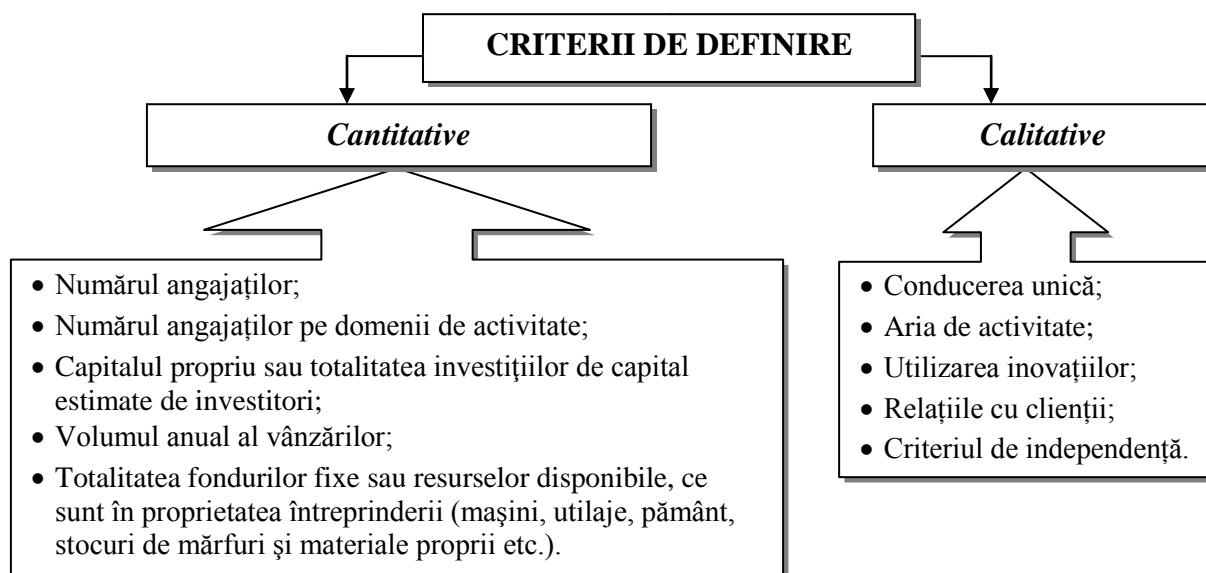

Figura. 1.1. Criterii de definire a businessului mic.
Sursa: Modificat și completat de autor conform [166, p.12]

Lipsa unui numitor comun, privind determinarea indicatorului unic pentru definirea întreprinderilor mici și mijlocii, se explică prin faptul că nici unul din criteriile menționate nu permite definirea completă a businessului mic și mijlociu. Totuși în corespundere cu acești factori care pot fi ușor determinați, percepuți, comparabili și accesibili, se definește și businessul mic din Republica Moldova [191, p.12].

În baza teoriei studiate cu referire la literatura științifică de specialitate, sunt prezentate printr-un spectru de diverse opinii criteriile de identificare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii, în același timp, practica economică necesită componente exacte, strict delimitate cu referire la întreprinderile din categoria întreprindere micro, mică sau mijlocie.

În acest sens, rolul decisiv revine legislației naționale, care reieșind din particularitățile și tradițiile autohtone în mod cert și univoc, strict și riguros stabilește criteriile de referire ale întreprinderilor la categoria întreprindere mică sau mijlocie.

Conform legislației Republicii Moldova, „Legea cu privire la susținerea întreprinderilor mici și mijlocii” nr. 206-XVI din 07.07.2006, sectorul IMM-urilor cuprinde trei categorii de agenți economici, clasificați în baza a trei indicatori: numărul angajaților, volumul anual de vânzărilor, valoarea de bilanț a activelor.

Clasificarea întreprinderilor mici și mijlocii, ținând cont de prevederile legii menționate, este prezentată în Figura 1.2.

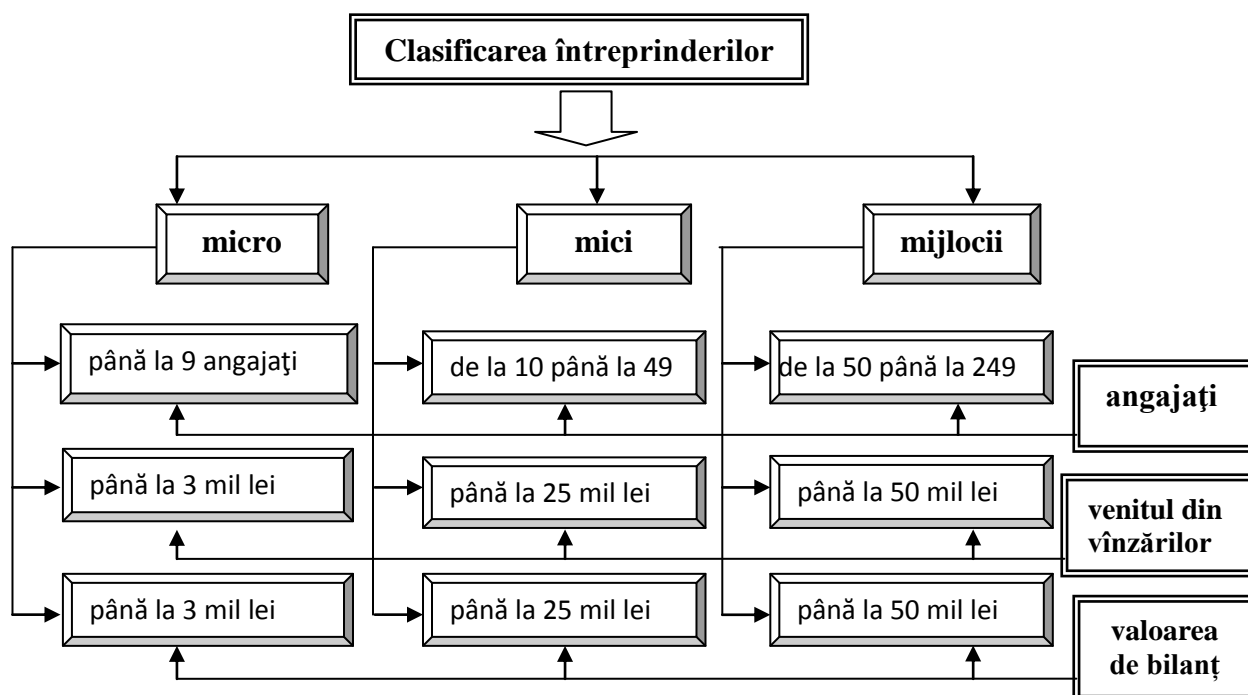

Figura 1.2. Clasificarea întreprinderilor în Republica Moldova în dependență de criteriile cantitative

Sursa:[111]

Segmentul întreprinderilor businessului mic și mijlociu, este definit prin prezenta lege conform căreia acesta reprezintă o activitate antreprenorială realizată de întreprinderile micro, mici și mijlocii în cadrul cărora activează cel mult 249 de angajați și, respective, suma anuală din vânzări nete și a valorii de bilanț a activelor nu depășește plafonul de 50 mil. lei.

Precizăm faptul că în alte țări sau regiuni economice ale lumii, se utilizează diferite criterii pentru definirea IMM-urilor ce le putem observa în Tabelul 1.1.

Tabelul 1.1. Criteriile clasificării la definirea businessului mic aplicate în unele țări ale lumii

Țara	Numărul angajaților	Cifra de afaceri	Domeniul de activitate	Mărimea activelor
Danemarca	x			
Franța	x	x		x
Germania	x	x		x
Italia	x			x
Spania	x	x		x
Marea Britanie	x	x		x
România	x	x		x
Republica Moldova	x	x		x
Federația Rusă	x		x	
Japonia	x	x	x	
Canada	x	x	x	
SUA	x	x	x	

Sursa: Modificat de autor conform [166, p.13]

În SUA, definirea businessului mic poate fi reprezentată prin două modalități:

- „businessul mic este o întreprindere independent posedată, condusă și care nu poate fi dominantă în domeniul în care activează” [54, p.23];
- „întreprinderea la care managerii sunt proprietari și capitalul este oferit tot de proprietari și aparține afacerilor mici, adică micului business” [53, p.10].

Pe lângă cele menționate (în SUA), mai există o definiție ce se bazează, în principal, pe două criterii: 1 – numărul persoanelor angajate; 2 – volumul anual al vânzărilor pe domenii de activitate.

Însă businessul mic nu poate fi tratat numai ca o caracteristică a mărimii întreprinderii, deoarece în definirea acestuia sunt reflectați parametrii cantitativi și calitativi ai întreprinderii.

Printre caracteristicile cantitative cel mai frecvent este utilizat criteriul numărul de angajați ai întreprinderii. Totuși, în pofida avantajelor oferite de criteriul menționat, mulți cercetători, printre care și americanul Peter Drucker, consideră că numărul angajaților „nu caracterizează decât un aspect al businessului” [57, p.74]. Pentru a determina cât de mare sau mică este compania, e nevoie de a examina o totalitate de factori, cei de bază fiind: numărul angajaților, volumul vânzărilor, valoarea adăugată (unde este aplicată), complexitatea și diversitatea produselor, numărul piețelor, complexitatea tehnologiilor etc.

Lista criteriilor cantitative și importanța aplicării lor depinde de posibilitățile statului de a susține businessul mic și mijlociu: cu cât posibilitățile sunt mai mari, cu atât valorile parametrilor cantitativi sunt mai înalte. În anumit context, s-ar părea că acest indicator este cel mai precis, însă în diferite state el diferă de la o țară la alta [185, p.28].

Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) caracterizează IMM-urile, prin faptul că acestea nu numai reflectă modelele economice ale unei țări, dar și dimensiunile sociale și culturale ale acesteia. Asortimentul vast al acestor modele este reflectat în mod evident

de diferite definiții și sunt utilizate criteriile de repartizare a IMM-urilor ce sunt adoptate de diferite țări. În timp ce unii se referă la numărul de angajați și criteriile lor distinctive pentru IMM-uri, alții folosesc criterii cantitative, cum ar fi: capitalul investit, numărul de salariați încadrați în activitatea operațională, volumul vânzărilor pe o perioadă determinată de timp.

Agencia Multilaterală pentru Garantarea Investițiilor (MIGA) și Corporația de Finanțare Internațională (IFC) definesc întreprinderile mici în felul următor: numărul angajaților ce nu depășește 50 de persoane, valoarea activelor totale și valoarea vânzărilor anual să nu depășească 3 mil. dolari. Referitor la întreprinderile din categoria mijlocie, li se oferă următoarele condiții: numărul persoanelor implicate în activitatea întreprinderii să nu depășească 300 de angajați, iar activele și valoarea vânzărilor anual să nu depășească 15 mil. dolari.

Cooperarea Economică din Asia-Pacific (APEC) definește IMM-urile ca întreprinderi cu numărul personalului mai puțin de 100, printre care, o întreprindere de dimensiuni mijlocii se încadrează între 20 și 99 de persoane, una mică are între 5 și 19, iar o microîntreprindere angajează mai puțin de 5 persoane, unde managerul și antreprenorul reprezintă aceeași persoană.

Organizația Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială (UNIDO) definește IMM-urile ca: micro - întreprinderile care utilizează între 1 și 9 angajați și/sau să aibă un capital social mai mic de 42300 dolari, mici – întreprinderile care angajează între 10 până la 49 de angajați și au un capital social de peste 42300 dolari, mijlocii – întreprinderile care angajează între 50 și 249 de angajați și au un capital social de peste 42300 dolari.

În scopul dezvoltării politicii, UNIDO, în general, recomandă să fie utilizați indicatorii cantitativi și calitativi pentru definirea IMM-urilor. Următorul tabel rezumă principalii indicatori calitativi care pot fi utilizați în scopul de a diferenția între IMM-uri și companiile mari (ÎM).

Tabelul 1.2. Indicatorii calitativi privind diferențierea IMM-urilor și ÎM

Indicatorii calitativi	Categorie	
	IMM	ÎM
<i>Managementul</i>	Titularul întreprinderii Funcții legate de personalități	Manager- antreprenor Diviziune a muncii prin discipline
<i>Personalul</i>	Lipsa de absolvenți de facultate Cunoștințele acumulate	Poziția dominantă a absolvenților universitari / Specializarea
<i>Activitatea organizatorică</i>	Comunicare individuală, nonformală	Comunicare în grup, formală
<i>Vânzări</i>	Poziția concurențială nu este sigură și definită	Poziția concurențială puternică
<i>Relații comerciale</i>	Instabilă	Bazat pe contracte pe termen lung
<i>Relații cu partenerii</i>	Activitate intensivă a muncii	Capitalul și activitatea economică
<i>Productivitatea</i>	Abordare intuitivă	Conform legislației (Legiferat)
<i>Cercetare –dezvoltare</i>	Rolul fondurilor familiale, autofinanțarea	Structura de proprietate diversificată, accesul la piața de capital

Sursa: [51, p.7]

Utilizând indicatorii calitativi, putem obține o gamă largă de criterii ce caracterizează diferite întreprinderi, cum ar fi: sistemul managerial; cercetarea-dezvoltarea; controlul activității operaționale; motivarea personalului; utilizarea resurselor financiare. Neajunsul poate fi la compartimentul practic în utilizarea categoriilor menționate, deoarece pentru stabilirea acestora, este necesar a utiliza informația acumulată de întreprindere.

Un alt criteriu utilizat în definirea IMM-urilor poate fi prezentat ca numărul persoanelor angajate de către IMM-uri în diferite domenii de activitate în state după cum urmează în Tabel.

Tabelul 1.3. Numărul persoanelor utilizate de IMM conform genului de activitate

Țara	Criterii pentru IMM	Țara	Criterii pentru IMM
Ucraina	15-50 – comerț cu amănuntul 25 – domenii non-producție 50 – știință și servicii științifice 100 – domenii de producție 200 – industrie și construcții 50 – alte ramuri ale sferei de producție	România	25-30 – alte ramuri ale sferei de producție, deservirii sociale a populației, comerțul cu amănuntul 50 – construcții 10-15 – agricultură 50 – industrie și transport
Federația Rusă	30 – comerț cu amănuntul, servicii 50 – alte domenii, comerț cu ridicata 60 – sectorul tehnico- științific și agricultură 100 – industrie, transport, construcții	SUA	100 – comerț, alte servicii 500 – domeniul de producție

Sursa: Modificat de autor conform [13, p.21]

Analiza comparativă a clasificării întreprinderilor mici în diferite țări a arătat că în Statele Unite, în această categorie sunt încadrate un număr destul de vast de întreprinderi cu un personal de până la 500 de angajați.

În Canada, IMM sunt considerate întreprinderi cu până la 49 de persoane în sectorul serviciilor și de până la 5 de persoane în domeniile de producție. IMM-urile din Japonia angajează până la 20 persoane în sfera productivă și în alte sectoare până la 5 de persoane [200, p.15].

Definirea IMM-urilor la nivel european este ușurată mult de faptul că legislația Uniunii Europene în materie de întreprinderi mici și mijlocii este aceeași pentru toate statele membre.

Criteriile principale luate în calcul pentru încadrarea unei întreprinderi într-una din cele trei categorii (micro, mică sau mijlocie) sunt: numărul mediu de salariați, cifra de afaceri și valoarea activelor întreprinderii.

Un alt factor important este acela că o întreprindere ce nu este IMM nu poate deține mai mult de 25% din capitalul social (sau dreptul de vot) al unei întreprinderi considerată întreprindere mică sau mijlocie. Dacă se întâmplă acest lucru, atunci întreprinderea nu este considerată ca făcând parte din categoria IMM-urilor [158, p.403].

Așa cum prevede legislația europeană, în Tabelul 1.4 este prezentată relația dintre tipul de întreprindere și criteriile standard de definire a întreprinderilor micro, mici și mijlocii.

Tabelul 1.4. Evoluția clasificării întreprinderilor în Uniunea Europeană

Categorია întreprinderii	Micro		Mică		Mijlocie	
	1996	2013	1996	2013	1996	2013
Indicatori						
Numărul mediu de salariați, persoane	<10	<10	10-49	10-49	50-249	50-249
Volumul vânzărilor, mil. €	n.d.*	<2	<7	<10	<40	<50
Valoarea de bilanț, mil. €	n.d.*	<2	<5	<10	<27	<43
Capital social sau drept de vot, %	25	25	25	25	25	25

*= nu era definită

Sursa: Modificat de autor conform [165]

În RM definirea IMM-urilor este deocamdată diferită de cea din Uniunea Europeană. Comparând definiția IMM-urilor din RM cu cea a Comisiei Europene putem observa că doar din punct de vedere al numărului de angajați, aceasta este identică. Dar putem menționa faptul că capitalul social pe care îl deține întreprinderea și este obligatoriu pentru înregistrarea acesteia formează (conține) 294,6 euro, indiferent de încadrarea întreprinderii într-una din cele trei categorii.

Referitor la volumul vânzărilor și valoarea de bilanț, definiția autohtonă este restrictivă, nivelul maxim al acestor indicatori fiind cu mult mai mici decât limitele stabilite de Comisia Europeană.

Tabelul 1.5. Compararea definirii IMM-urilor între Moldova și Uniunea Europeană

Categorია întreprinderii	Micro		Mică		Mijlocie	
	Moldova	UE	Moldova	UE	Moldova	UE
Indicatori						
Numărul mediu de salariați, persoane	<10	<10	10-49	10-49	50-249	50-249
Volumul vânzărilor, mil. €	<0.16	<2	<1.36	<10	<2.73	<50
Valoarea de bilanț, mil. €	<0.16	<2	<1.36	<10	<2.73	<43
Capital social sau drept de vot, %	>25	25	>25	25	>25	25

Notă: 1€=18,33 lei din 08.09.2014

Sursa: Elaborat și calculat de autor

Studiile efectuate în țările care au aderat arată că, pentru a produce la norme europene, unele firme vor trebui să suporte costuri care pot ajunge și la 500 mii euro. Nici țările care s-au integrat în Uniunea Europeană n-au fost scutite de aceste probleme. Cele mai costisitoare probleme sunt procurarea tehnologiilor pentru a îndeplini standardele de calitate și mediu, precum și condițiile tehnologice în sine [158, p.410].

Fundamentarea businessului mic în Republica Moldova (RM) a fost impulsionată, când a început să apară și să se dezvolte businessul privat.

Ca și în majoritatea statelor în curs de dezvoltare, businessul mic a apărut ca urmare a reformelor structurale efectuate în procesul trecerii de la economia centralizată la cea de piață, o economie ce tinde spre valorificarea liberei inițiative în condițiile existenței proprietății private [165, p.34].

Dificultățile întâmpinate de țările aflate în curs de dezvoltare, în accentuarea și dinamizarea spiritului de întreprinzător în afaceri, își găsesc explicația în faptul că în socialism s-a atenuat crearea posibilităților de a dispune și a acționa în condițiile libertății economice.

Însăși mentalitatea de a fi liber și de a acționa în acest mediu a fost afectată. De aceea în acea perioadă de tranziție, cea mai importantă funcție a micului business era de a asigura supraviețuirea populației, în condițiile crizei acute, prin acordarea posibilității de obținere a mijloacelor suplimentare de existență [125].

Guvernul Republicii Moldova percepe sectorul întreprinderilor mici și mijlocii drept baza creării și dezvoltării unei economii moderne și dinamice, axate pe cunoștințe. Sectorul respectiv al economiei naționale poate aduce o contribuție substanțială la Produsul Intern Brut și stimularea creșterii exporturilor. În condițiile unei piețe cu o concurență puternică, întreprinderile mici și mijlocii dispun de abilitatea de a reacționa flexibil și de a se adapta rapid la schimbările economice ciclice și structurale.

Din acest punct de vedere, un sector al întreprinderilor mici și mijlocii bine dezvoltat poate contribui la fortificarea stabilității și creșterii macroeconomice din țară, o pârghie pentru integrarea socială și regională în Europa.

De asemenea, businessul mic trebuie privit și prin prisma asigurării bunei funcționări a întreprinderilor mici cu produse și servicii primare.

Studiind literatura de specialitate, ne permitem să evidențiem două grupe de factori care influențează asupra dezvoltării întreprinderilor mici:

1. *factorii externi*, dintre care se evidențiază: presiunea fiscală înaltă, rata ridicată a dobânzii bancare și accesul limitat la resursele financiare, legislația imperfectă etc.;
2. *factorii interni*, dintre care incompetența managerială și lipsa de experiență.

Întreprinderile mici sunt producătoare de bunuri și servicii, generatoare de „bogăție”. Iată de ce ele ocupă un loc important în cadrul oricărei economii naționale. Ele există și funcționează în toate domeniile de activitate, în industrie, agricultură, transport, comerț, în proiectele cercetărilor științifice. Un rol decisiv le revine întreprinderilor mici în procesul inovațional. Ele sunt mai receptive față de noutățile tehnice, în comparație cu structurile industriale gigantice. În acest context, întreprinderile mici oferă următoarele avantaje:

- *Capacitatea mare de inovare*, manifestată nu numai prin lansarea de noi produse, ci și în strategia pe care o adoptă;
- *Crearea noilor locuri de muncă prin obținerea produselor cu costuri mai mici*, datorită cheltuielilor fixe inferioare întreprinderilor mari și distribuirii mai raționale a tuturor cheltuielilor;

- *Nivelul de productivitate înaltă*, datorită specializării pe produse, subproduse, faze tehnologice.

În prezent, IMM-urile autohtone obțin din ce în ce mai mare influență în ramurile care au fost supuse privatizării printre primele, cum ar fi: comerțul, deservirea socială sau ramuri noi apărute precum: tranzacțiile imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate întreprinderilor.

Businessul mic, supranumit și „*coloană vertebrală a economiei*” sau „*mecanism al dezvoltării economice echilibrate*” care este o afirmație evidentă și deține un rol important în dezvoltarea unei economii naționale pe baza principiilor economiei de piață. Majoritatea țărilor, mai mult sau mai puțin dezvoltate, se bazează pe dinamismul și rezistența la risc a întreprinderilor private. Astfel, în condițiile unei piețe cu o concurență puternică, întreprinderile mici și mijlocii dispun de abilitatea de a reacționa flexibil și de a se adapta rapid la schimbările economice, ciclice și structurale.

Din acest considerent, agenții economici din sfera businessului mic și mijlociu reprezintă pilonul important al economiei Republicii Moldova, contribuind astfel la fortificarea stabilității și creșterii macroeconomice din țară prin: crearea noilor locuri de muncă, stimularea concurenței, favorizarea inovațiilor și tehnologiilor moderne. IMM-urile au fost, sunt și vor fi principalul promotor al revitalizării și dezvoltării economice [103].

Astfel capacitatea IMM-urilor de a stimula concurența slăbește pozițiile de monopol ale marilor întreprinderi, reducând posibilitatea acestora de a crește prețurile. De altfel, acestea din urmă beneficiază din plin de serviciile întreprinderilor mici și într-un fel sunt dependente de ele. Prin abilitatea lor de a răspunde cerințelor locale, prin informațiile detaliate privind piețele locale, IMM-urile acționează mai eficient decât întreprinderile mari din interiorul sau din afara statului.

Pe piața muncii, IMM-urile generează cel mai mare număr de noi locuri de muncă și cu un cost de capital mai scăzut, utilizează resursele și forța de muncă locală, având o contribuție substanțială la soluționarea problemei șomajului, ceea ce este o importantă alternativă de combatere a acestuia.

Astfel de lucru ar îmbunătăți, de asemenea, și ocuparea nișelor de piață care nu sunt profitabile pentru întreprinderile de mari dimensiuni, valorificându-le intens și eficient ca pe reale oportunități pentru dezvoltarea IMM-urilor, prin valorificarea tuturor resurselor locale (financiare, materiale, informaționale).

Întreprinderile mici și mijlocii reprezintă eșalonul cel mai numeros și mai important din toate formele organizatorice ale agenților economici, îndeplinind multiple funcții economice, tehnice și sociale. Argumentele în favoarea acestei premise sunt următoarele:

- realizează produse și servicii la prețuri mai mici decât celelalte întreprinderi; factorii principali care determină această diferență fiind cheltuielile constant convenționale mai

mici, volumul și intensitatea superioară a muncii în condițiile permanenței prezente a întreprinzătorului în cadrul întreprinderii și, de regulă, motivarea mai intensă a personalului;

- oferă posibilitatea împlinirii profesionale și sociale a unei părți apreciabile a populației, în special a segmentului cel mai activ și inovator, care „trage” economia după sine;
- progresul în absorbția cunoștințelor și trecerea la economia bazată pe cunoștințe sunt însoțite de o creștere a numărului, impactului și performanțelor economice, științifice, tehnice, educaționale, ecologice, culturale ale IMM-urilor [181, p.4].
- în condițiile de insuficiență în republică a resurselor de materie primă, întreprinderile mici se acomodează mai ușor la prelucrarea resurselor locale și a diverselor deșeuri;
- existența orașelor mici și a localităților de tip urban, ce dispun de resurse de muncă libere, ar influența favorabil dezvoltarea antreprenoriatului mic și mijlociu;
- întreprinderile mici și mijlocii se pot integra relativ ușor într-o rețea industrială regională, ceea ce contribuie, pe de o parte, la dezvoltarea economică a regiunii, iar pe de altă parte, la reducerea șomajului și la creșterea nivelului de trai, pentru că oferă locuri de muncă [27, p.14] ;
- întreprinderile mici își pot găsi nișele lor pe piața internă pentru o mai deplină și diferențiată satisfacere a cererii populației privind mărfurile de consum și diversele servicii [87, p.7].

În contextul celor relatate, putem adăuga precum că contribuția vitală a IMM-urilor la creșterea economică este astăzi o realitate unanim recunoscută. Relevarea efectelor lor economice și sociale benefice au condus la considerarea sectorului IMM-urilor ca un domeniu de interes strategic pentru economie.

Prin flexibilitatea lor specifică, capacitatea de inovare, viteza mare de reacție, IMM-urile tind să devină singurele întreprinderi compatibile cu un mediu tot mai dinamic și complex, contribuind esențial la progresul social, economic al societății.

Deci businessul mic și mijlociu oferă posibilități reale de a pune în aplicare aptitudinile creative ale întreprinzătorului, invenția și capacitatea de lider, calități de altfel foarte necesare și utile. Cu certitudine, businessul mic este „motorul inovațiilor și modernizărilor”, locul unde persoanele își ating aspirațiile și reușesc să folosească cu succes talentul și creativitatea [42].

Având în vedere faptul că IMM-urile sunt considerate adevărate motoare economice (Comisia Europeană) sunt de înțeles eforturile întreprinse de către organismele internaționale și europene care au ca scop armonizarea definirii întreprinderilor mici și mijlocii la nivel global. Având la bază o definiție unică sau cel puțin definiții care să cuprindă aceleași criterii de încadrare a IMM-urilor, se poate vorbi de comparabilitate între IMM-urile aflate în diferite economii și

astfel IMM-urile pot beneficia de anumite oportunități și avantaje la nivel internațional (acces mai ușor pe piețele internaționale, la finanțare, la forța de muncă etc.). Limitele cantitative și valorice sunt deseori influențate de factorii caracteristici (economici, sociali, politici) fiecărei economii în parte.

Deși există câteva definiții cantitative de încadrare ale IMM-urilor furnizate cu scopul de a putea fi adaptate la nivelul mai multor economii, nivelurile valorice ale criteriilor trebuie totuși adaptate în funcție de sectorul de activitate și de nivelul fiecărei economii în parte, ceea ce constituie impedimente în existența unei definiții standard cantitative a IMM-urilor. Astfel, existența unei definiții universale globale a IMM-urilor, în cazul raportării financiar contabile, presupune definirea IMM-urilor din punct de vedere calitativ, deoarece este practic imposibil să avem o definiție globală cantitativă [23].

1.3. Aspecte metodologice orientate spre componentele sistemului de finanțare a întreprinderilor mici și mijlocii

Nucleul unei economii competitive este compus din companii eficiente, capabile să reziste concurenței atât pe piața internă, cât și pe cele externe. Întreprinderile mici și mijlocii constituie un element important în asigurarea unei creșteri economice durabile, unul din semnele viabilității economiei fiind diversificarea și lărgirea continuă a sectorului.

Sistemul de finanțare este unul din instrumentele de bază în realizarea politicii de stat în domeniul activității mediului de afaceri. În condițiile de trecere la relațiile de piață în sfera tehnico-științifică, orientată spre dezvoltarea antreprenoriatului, sistemul de finanțare trebuie să reacționeze adecvat la condițiile schimbătoare ale vieții economice în scopul obținerii unei eficiențe maxime posibile [83, p.52].

Există diferite viziuni asupra noțiunii de finanțare: *În sens larg*, finanțarea poate fi abordată ca o acțiune de asigurare a mijloacelor bănești cu titlu rambursabil sau nerambursabil, în condiții determinate, unor persoane fizice sau juridice în scopul acoperirii unor nevoi economice sau sociale apelând, atât la surse interne, cât și la cele externe. *În sens restrâns*, finanțarea reprezintă fluxuri financiare, în cadrul cărora se formează resursele bănești la dispoziția statului (a administrației de stat centrale și locale), destinate acoperirii cheltuielilor publice [127, p.37].

Problema cea mai dificilă a mediului de afaceri autohton o reprezintă asigurarea unui sistem de finanțare necesar constituirii, funcționării și dezvoltării IMM-urilor și, în același timp, gestiunea corectă și eficientă a acestuia pentru a impulsiona dezvoltarea proceselor economice din interiorul statului.

Astfel, vom prezenta schematic sistemul de finanțare a businessului mic și mijlociu și interacțiunea dintre componentele sale.

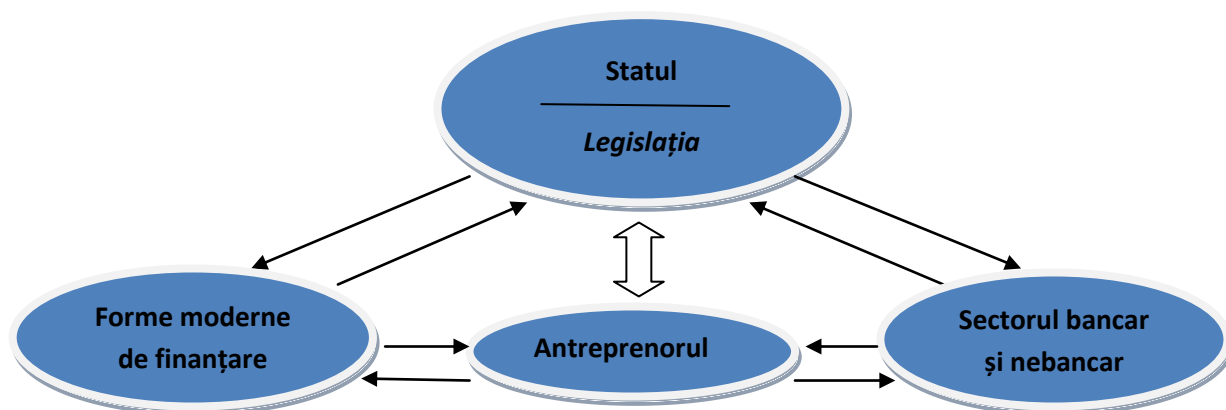

Figura 1.3. Schema componentelor structurale a sistemului de finanțare a businessului mic și mijlociu

Sursa : Elaborat de autor

În componența structurală a sistemului de finanțare a businessului mic și mijlociu, sunt incluse următoarele elemente:

Statul → finanțarea din buget, ajutorul de stat (subvenții), fondul de garantare, programe și fonduri de asistență națională și internațională;

Antreprenorul → autofinanțarea, profitul întreprinderii sau al antreprenorului, amortismentul acumulat, fonduri împrumutate de la persoane apropiate, creșterea de capital prin conversia datoriilor;

Sectorul bancar și nebancar → creditarea, microfinanțarea, leasing, factoring, franchising;

Forme moderne de finanțare → îngerii de afaceri sau „business angels”, incubator de afaceri, parc industrial, cluster, capital venture – de risc.

Iată de ce, înainte de a ne ocupa de multiplele aspecte implicate în managementul curent al întreprinderii de către întreprinzător, considerăm absolut necesar să abordăm principalele aspecte referitoare la finanțarea întreprinderilor mici și mijlocii, în principal, din perspectiva antreprenorului. Subliniem acest ultim aspect, întrucât majoritatea abordărilor tratează problematica finanțării activităților antreprenoriale prioritară din punctul de vedere al furnizorilor de fonduri, îndeosebi al băncilor și fondurilor cu capital de risc. Din această perspectivă, este recomandabil să subliniem, în primul rând, de ce întreprinzătorul are nevoie de fonduri și în ce scop le utilizează.

La determinarea necesităților de finanțare, este necesar să se vizeze următoarele cerințe:

- identificarea tuturor necesităților de finanțare a întreprinderii;
- divizarea necesităților de finanțare în imperative și opționale;
- dimensionarea riguroasă a sumelor necesare pentru a satisface fiecare necesitate;

- stabilirea perioadelor în care necesitățile de fonduri trebuie și pot fi satisfăcute (scurte, medii, lungi);
- determinarea necesităților care pot fi finanțate din surse proprii;
- stabilirea necesităților pentru care, în perioada următoare, se fac demersuri pentru obținerea de finanțări externe întreprinderii [89, p.108].

Completarea și determinarea strictă a necesităților de finanțare a entităților economice depinde considerabil de succesul activității antreprenorului ce este finanțat în prima etapă sau finanțat în procesul de dezvoltare a acestui antreprenor.

Cercetările efectuate de compania ce prestează servicii de consultanță „Deloitte Touche Tohmatsu” în Europa de Vest, au remarcat faptul că cele mai solicitate surse de finanțare pentru întreprinderile businessului mic și mijlociu sunt băncile comerciale, băncile de investiții și societățile de leasing.

Practica antreprenorial-managerială demonstrează că obținerea resurselor financiare de către întreprinzătorii mici este un proces complex și anevoios, ce necesită abilități și eforturi deosebite. În Tabelul 1.6 prezentăm o *sinteză a acestor obstacole*.

Tabelul 1.6. Principalele obstacole în finanțarea întreprinderilor businessului mic și mijlociu din Republica Moldova

Categoria obstacolelor	Obstacole în finanțare
Aferente întreprinzătorului și afacerii respective	<ul style="list-style-type: none"> • resursele proprii reduse ale întreprinzătorului, utilizate pentru finanțarea afacerii • conturarea insuficientă a afacerii de finanțare, în ansamblu și pe componente • nedeterminarea exactă și riguroasă a fezabilității și profitabilității afacerii • cunoștințele insuficiente financiare ale întreprinzătorului pentru pregătirea afacerii și susținerea sa în fața potențialilor finanțatori • necunoașterea de către întreprinzător a surselor posibile de finanțare • necunoașterea de către întreprinzător a instituțiilor și organizațiilor de consultanță pentru întreprinderile businessului mic • potențialul și abilitățile de negociere reduse ale întreprinzătorului în relațiile cu finanțatorii
În contextul întreprinderilor mici și mijlocii	<ul style="list-style-type: none"> • oferta de finanțare a întreprinderilor businessului mic este net inferioară cerințelor de finanțare a acestora • reticența pronunțată a multor instituții financiare în finanțarea IMM • numeroase instituții financiare, unele instituții ale sistemului financiar-bancar cu aport substanțial în finanțarea IMM în țările dezvoltate: bănci de investiții, fonduri de risc, bursa de valori • reglementarea și dezvoltarea insuficientă a unor surse de finanțare a IMM: franchising, factoring, incubator de afaceri, parcuri industrial, cluster, business angels • dezvoltarea fondurilor de garantare • tendința finanțatorilor de a subevalua garanțiile prezentate de IMM • absența unui sistem (centralizat) de finanțare a IMM-urilor

Sursa: Completat conform [89, p.110]

Sinteza obstacolelor prezentate în tabel poate fi utilizat ca un ghid pentru întreprinzători înaintea de a obține finanțării în vederea complementării cu informația și inovația necesară în domeniul selectat și stabilirii elementelor la care trebuie să apeleze cererea de finanțare. Atenția crescândă, acordată în ultimul deceniu întreprinderilor mici și mijlocii în majoritatea țărilor lumii, ca urmare a recunoașterii contribuției lor majore la dezvoltarea economică și a faptului că sunt singurele generatoare de noi locuri de muncă în economie, se reflectă în accentuarea a numeroaselor scheme de finanțare.

Realizarea potențialului economic și dezvoltarea businessului mic și mijlociu, în mare măsură, depinde de posibilitățile de finanțare a întreprinderii. Pentru a deveni un adevărat motor al creșterii economice și reducerii sărăciei, întreprinderile mici și mijlocii necesită suport în fortificarea capacităților sale, asistență în dezvoltarea abilităților antreprenoriale, susținere în acces la finanțare.

În literatura de specialitate, există mai multe modalități de finanțare a întreprinderilor mici și mijlocii, dar cele mai universale, cu completarea unor forme moderne netradiționale de finanțare, sunt:

- modalitățile de finanțare internă (proprie),
- modalitățile de finanțare externă.

Fiecare dintre acestea are, desigur, avantaje și dezavantaje. Cu privire la aceste două aspect, trebuie subliniat de la început: în primul rând, puțini antreprenori folosesc doar o singură metodă de finanțare, în cele mai multe cazuri, există mai multe resurse de finanțare a activității întreprinderilor; în al doilea rând, nici una din aceste modalități (metode) nu este ideală și nu poate prognoza rezultate pozitive, care, la rândul său, să rezolve problemele cu care se confruntă finanțarea businessului mic și mijlociu în RM.

Modalități de finanțare internă (proprie) – în marea majoritate a cazurilor, sunt metodele de acoperire a nevoilor de finanțare. Fondurile proprii ale întreprinderii exprimă capacitatea de a produce resurse de investiții din activitatea de exploatare și din alte activități. În prezent, principalul mijloc de finanțare pentru întreprinderile micului business este capitalul propriu sau economiile personale, efectuate de către întreprinzător, eventualii parteneri, prieteni și rude sau foști angajați.

Autofinanțarea – constituie pilonul finanțării întreprinderilor și pentru unele dintre ele, sursa exclusivă a finanțării în fazele decisive ale dezvoltării. Aceasta este destinată să finanțeze activitatea viitoare, constituind astfel o resursă financiară complet diferită de celelalte. Caracterul fundamental al acestei resurse ține de faptul că ea constituie elementul în baza căruia finanțarea externă va putea fi solicitată și atrasă de către întreprindere. De aceea, calea cea mai eficientă

pentru întreprindere ar fi o îmbinare între autofinanțare și apelare la finanțarea externă. Acest statut al autofinanțării ține de două rațiuni fundamentale:

- pe de o parte, mărimea sa în valoare absolută și în valoare relativă furnizează indicații cu privire la performanțele întreprinderii. O autofinanțare ridicată asigură investitorii financiari asupra posibilităților de remunerare și de punere în valoare de către întreprindere, a fondurilor pe care ei le vor investi;
- pe de altă parte, autofinanțarea creează capacitatea de rambursare a datoriilor întreprinderii și dă o măsură riscului pe care furnizorii de fonduri și-l asumă.

Acoperindu-și integral nevoile de creștere economică din surse interne, se poate ușor scăpa din vedere costul capitalului propriu, comparativ cu costul capitalului împrumutat, creându-se aparența înșelătoare că primul ar fi oarecum gratuit. Realitatea economică și financiară arată însă că indiferent de proveniență, costul capitalurilor se egalează, în multe cazuri, costul capitalului propriu fiind chiar mai ridicat decât al celui împrumutat.

Fondurile împrumutate de la persoane apropiate – acestea reprezintă unul din punctele de plecare cele mai frecvente în cazul afacerilor mici și noi. Sunt surse investite pe baza relațiilor personale sau de afaceri cu întreprinzătorul și care, în general, investesc fără prea mult studiu sau investigații. Aceste fonduri oferă avantajul unei siguranțe mai mari, deoarece nu vor fi retrase în cazul deteriorării situației financiare, spre deosebire de cazul utilizării unui împrumut bancar.

Profitul întreprinderii – este profitul rezultat din exercițiul financiar, care poate fi repartizat pentru dezvoltarea entității economice, dar și pentru alte destinații, cum ar fi: mărirea sau diminuarea dividendelor pentru acționari, în cazul când întreprinderea înregistrează rezultate pozitive, sau premii pentru salariați, care au contribuit la aceste rezultate. În același timp, o parte a profitului obținut în urma desfășurării activității, acoperă atât nevoile de înlocuire a activelor pe termen lung, cât și o creștere a activului economic [7, p.94].

Creșterea capitalului prin aport în numerar și în natură – aportul extern la capitalul propriu corespunde, fie fondurilor inițiale avansate de proprietari pentru constituirea întreprinderii, fie fondurilor adăugate cu ocazia creșterii capitalului. Aceste aporturi se efectuează, atât în natură (cedarea către întreprindere de imobile, materiale, active necorporale), cât și în numerar [135, p.117].

Creșterea capitalului prin emisiuni de acțiuni – emiterea și vinderea de acțiuni este o cale importantă de creștere a capitalului întreprinderii. Finanțarea întreprinderilor mici și mijlocii prin emisiunea suplimentară de acțiuni (creștere efectivă) sau prin emisiuni de acțiuni prin mobilizarea rezervelor (restructurarea capitalului), fie prin apariția noilor cote de participatie.

Creșterea capitalului social prin încorporarea de rezerve – este o formă de creștere a capitalului care nu aduce resurse noi, ci se limitează să fixeze, în cazul creșterilor de capital prin

încorporarea rezervelor. Întreprinderea integrează în capitalul social o fracțiune din beneficiile anterioare obținute și nedistribuite proprietarilor, ceea ce, indirect, va spori posibilitățile de finanțare accesibile întreprinderii.

Creșterea capitalului prin conversia datoriilor – se face prin virarea la capitaluri proprii a unei sume care figura în conturile de datorii, fără a se modifica mărimea globală a resurselor.

În Republica Moldova, ca și în alte țări, profitul nedistribuit reprezintă una dintre sursele de finanțare pe termen mediu și lung a întreprinderilor. Întrucât profiturile nedistribuite apar din sursele interne ale întreprinderii, există impresia eronată de a crede că această sursă de capital este cumva mai „ieftină” sau chiar „gratuită”. În esență, se cunoaște că acesta este un punct de vedere greșit, deoarece din perspectiva raționalității economice, autofinanțarea este o resursă scumpă. Această convingere este fundamentată pe faptul că costul autofinanțării, adică costul mediu ponderat al capitalului este, de regulă, mult mai înalt decât rata medie a dobânzii de pe piața bancară [70, p.72].

Amortismentul cumulat – servește întreprinderii pentru finanțarea înnoirii imobilizărilor (activelor fixe) ajunse la limita duratei lor de funcționare, precum și pentru nevoile de dezvoltare-modernizare (mai rar). Prin amortizare întreprinderea realizează de fapt recuperarea investițiilor realizate anterior.

Fiecare dintre aceste tehnici reprezintă o modalitate de a obține finanțare pe plan intern, fără contribuția unui partener financiar. Deși costurile financiare pure sunt scăzute, întreprinzătorul trebuie să evite să-și gestioneze afacerea într-o manieră prea rigidă. Printre cele mai importante avantaje ale surselor interne, nu putem să neglijăm și dezavantajele generate de utilizarea acestor surse.

Tabelul 1.7. Avantajele și dezavantajele utilizării finanțării interne la întreprindere

Avantajele	Dezavantajele
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Menținerea independenței și autonomiei financiare, deoarece nu se creează obligații suplimentare (dobânzi, garanții), cum ar fi în cazul contractării de surse externe ➤ Păstrarea capacității organizației de a contracta credite, dacă se menține coeficientul de autofinanțare în limitele acceptate de potențialii creditori ➤ Aceste surse constituie un mijloc sigur de acoperire a necesităților financiare ale organizației 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Proprietarii dispun de fonduri mai reduse pentru a investi în alte activități mai profitabile decât activitatea care a generat excedentul financiar ➤ Fondurile proprii, sunt în general, destul de limitate și pot frâna dezvoltarea afacerii, pentru aceasta fiind nevoie de surse atrase de la instituțiile bancare sau nebancare ➤ În caz de nereușită, pierderea va fi suportată în întregime de întreprinzător ➤ Firma va fi puțin cunoscută de instituțiile financiare și va putea mai greu mobiliza fonduri

Sursa: [22, p.45]

Ca mijloace externe, întreprinderile mici folosesc capitalul împrumutat sub formă de credite bancare, subvenții din bugetul statului, dar și alte surse externe precum leasingul, franchisingul

sau fonduri internaționale cu caracter rambursabil sau sub formă de granturi de la instituțiile financiare. Pentru nevoile de redresare și re tehnologizare a economiei, se apelează la împrumuturi externe și la investiții directe de capital străin.

La rândul său, **modalitățile de finanțare externă** – sunt resursele la care întreprinderea apelează atunci când resursele proprii sunt insuficiente, în cazul unora cu activități mai puțin rentabile, iar în cazul altora, cu activitate prosperă, atunci când își propun proiecte de mare anvergură. Pe parcursul activității, iar în unele situații chiar din primul moment, întreprinderile își completează capitalul propriu cu împrumuturi pe termen mediu și lung. Solicitarea și folosirea unor asemenea împrumuturi sunt determinate de nevoi suplimentare permanente ce depășesc limitele capitalului propriu [181, p.89].

Creditul bancar pe termen mediu și lung – reprezintă un împrumut care se obține de la o bancă comercială și care trebuie rambursat într-o perioadă mai mare de un an. În mod obișnuit, asemenea credite sunt negociate direct între cei care le solicită sau, în unele situații, de o altă instituție financiară. Perioada pentru care se acordă aceste împrumuturi variază în cazul creditului pe termen mediu între un an și cinci ani, iar a creditului pe termen lung peste cinci ani.

Creditul pe termen mediu și lung prezintă unele avantaje față de creditul obligator, cum ar fi:

- *Rapiditate în acordare.* Deoarece solicitantul negociază limita creditului direct cu cei care îl acordă, documentele legate de obținerea împrumutului sunt minime, ca atare, decizia de acordare se ia în termenul cel mai scurt.
- *Flexibilitate viitoare.* În cazul schimbării condițiilor economice avute în vedere la data acordării creditului bancar, întreprinderea poate solicita modificarea condițiilor contractuale, iar banca, în mod tacit, poate conveni asupra schimbărilor cerute.
- *Costuri reduse.* Costurile creditului fiind date, de regulă de dobândă, pe perioada acordării creditului, rata dobânzii poate să fie variabilă sau fixă. Indiferent de formă, nivelul dobânzii pentru creditul bancar pe termen mediu și lung este mai mic decât în cazul creditului obligator, care este mult mai costisitor.

Într-adevăr creditele constituie o modalitate externă de finanțare, care are menirea de a completa capitalul necesar inițierii afacerii și desfășurării cu succes a activității operaționale, dar nu se poate lansa o afacere, pe baza unor fonduri financiare acumulate numai din credite sau împrumuturi. Acest lucru este justificat prin faptul că majoritatea clauzelor acordării de credite cuprind condiționări care restrâng marja de libertate a proprietarului. Condiționările impuse pot viza diferite aspecte, precum: mărimea ratelor și a dobânzilor, rambursărilor, termenele de scadență și natura garanțiilor pretinse.

O deosebită importanță pentru susținerea activității întreprinderilor mici și mijlocii, care de multe ori se află în insuficiență de mijloace financiare pentru finanțarea unor cheltuieli de ordin

prioritar, o au finanțările nerambursabile, oferite în special de bugetul de stat, cum ar fi subvențiile, care se împart în cele aferente activelor și aferente veniturilor.

Ajutorul de stat – reprezintă orice măsură de sprijin care întrunește cumulativ următoarele condiții:

- este acordat de furnizor din resurse de stat sau din resursele unităților administrativ-teritoriale sub orice formă;
- conferă beneficiarului un avantaj economic care nu ar fi fost obținut în condiții normale de piață;
- este acordat în mod selectiv;
- denaturează sau riscă să denatureze concurența.

Ajutorul de stat se exprimă prin transmiterea de bunuri publice, inclusiv sub formă de mijloace financiare, către un beneficiar sau prin renunțarea furnizorului la anumite venituri viitoare, certe sau posibile pe care le-ar obține de la un beneficiar.

Se consideră ajutor de stat:

1. subvențiile și/sau subsidiile;
2. anularea sau preluarea de datorii;
3. scutiile, reducerile, amânările sau eşalonările la plata impozitelor și taxelor;
4. acordarea unor împrumuturi cu dobânzi preferențiale;
5. acordarea de garanții în condiții preferențiale;
6. investiții ale furnizorului, dacă rata profitului acestor investiții este mai mică decât cea normală, anticipată de către un investitor privat prudent;
7. reducerile de preț la bunurile și serviciile furnizate, inclusiv vânzarea unor bunuri mobile și imobile sub prețul pieței [113].

De asemenea, o susținere financiară a businessului mic și mijlociu din partea statului sunt transferurile efectuate din bugetul de stat Ministerului Finanțelor, ce sunt incluse în Legea bugetului de stat la compartimentul „Limitele de cheltuieli pe autoritățile publice de la bugetul de stat” (cod19/3). În anul 2013 suma aprobată la acest compartiment a constituit 2968,5 mii lei, aceasta s-a majorat cu 37031,5 mii lei în anul 2014.

Leasing-ul – reprezintă o metodă de finanțare care, în esență, se poate asimila împrumutului. Este un contract de închiriere a dreptului de folosință a unor bunuri mobile (autocamioane, autoturisme, fond comercial), dar și imobile (terenuri, construcții, echipamente) contra plății anuale a unei redevențe (chirii) către societatea de leasing (locator) care a finanțat cumpărarea respectivelor bunuri [88].

Franchising-ul – este o modalitate de finanțare netradițională, când o companie (franchiser sau fransizor) trimite dreptul de vânzare a produsului propriu sau serviciului la o altă companie,

numită franșiză sau operator. Practica mondială a demonstrat că franchising-ul este unul din cele mai eficiente metode de dezvoltare și organizare a businessului.

Acesta reprezintă un sistem de acord între întreprinderi, prin intermediul căruia una dintre părți – franchiser – pune la dispoziția celeilalte – franchise – dreptul la producerea sau comercializarea unui anumit tip de produs (marfă), prestarea anumitor servicii din numele și cu marca comercială a franchiser-ului, precum și dreptul la primirea ajutorului tehnic și organizațional.

Cea mai mare extindere o au francizele din domeniul comerțului, în special al confecțiilor, precum și companiile din domeniul serviciilor, cum ar fi fast-food-urile. Apariția marilor centre comerciale, mai ales în municipiul Chișinău, unde sunt dezvoltate ofertele de servicii prestate între întreprinderi, acest fapt a devenit, de asemenea, un stimulent în dezvoltarea franchisingului. În ultimii ani, au apărut și primii franchiseri locali.

Punctele forte ale franchising-ului sunt: un segment de piață pregătit și un pachet de acte elaborate cu cheltuieli minime de dezvoltare; viabilitatea și competitivitatea afacerii garantate de imaginea firmei de bază; posibilitatea de a procura utilaj și materiale cu reduceri esențiale; publicitate la nivel internațional.

Puncte slabe ale franchising-ului sunt: limitarea inițiativei de antreprenoriat și faptul că întreprinderea de bază poate lua decizii, fără a ține cont de părerea operatorului [34, p.23].

E bine cunoscut faptul că plata amânată demult a devenit o practică frecventă în relațiile dintre furnizor și cumpărător. Datorită plății amânate, la cumpărător se micșorează riscurile și se mărește rentabilitatea afacerii, ceea ce nu putem spune despre furnizor: marfa este real vândută, dar mijloacele bănești sunt „înghețate”, adică vor fi încasate peste 30, 60, 90 de zile.

Anume pentru rezolvarea acestor probleme există factoring-ul – unul dintre cele mai moderne și de perspectivă componente ale mecanismului de finanțare a businessului, care permite majorarea considerabilă a rulajului comercial al entității economice, fără a schimba esențial structura și procesul afacerii. Principalele beneficii ale operațiunii de factoring sunt: plata rapidă a creanțelor, protecția împotriva riscurilor și lipsa necesității de acordare de garanții.

Factoring-ul – o altă formă alternativă de finanțare a întreprinderilor micului business, prin intermediul căreia, întreprinderea vinde creanțele sale firmei-factor (companiei de factoring), care, în decurs de 2-3 zile, achită de la 70 până la 90% din valoarea loială a facturilor în avans. Întreprinderea înștiințează clientul (debitorul) că datoriile lui au trecut de la furnizor la ea și toate problemele se vor soluționa prin intermediul ei. Restul sumei 10-30% fiind achitată de către firma-factor nu mai târziu de 2-3 zile după ce a încasat de la debitor suma prevăzută în factură.

Pentru serviciile sale legate de achitarea sumei de bani la prima creanță, firma-factor ia un comision, care variază între 0,5-2,5% din valoarea contractului, în care se include plata pentru risc

și cheltuielile legate de administrarea și gestiunea facturilor. Factoringul e eficient pentru producătorii și vânzătorii cu ridicata, la care termenul de plată a facturilor este de 1-3 luni.

În anul 2004 și-a început activitatea prima companie din Moldova specializată în operațiuni de factoring – Compania de factoring „NFC-Moldfactor” SRL, principalul fondator al companiei este Banca „Compania Națională de Factoring” SRL (fosta Companie Națională de Factoring „Uralsib-NIKoil”). Întreprinderea „NFC-Moldfactor” SRL propune clienților o gamă largă de produse de factoring, atât de tip intern, cât și de tip extern, cum ar fi:

1. Factoring Finans – completarea imediată a mijloacelor circulante pe seama finanțării primite;
2. Factoring Garant – protecție împotriva riscurilor complexe, legate de plata amînată;
3. Factoring Complex – finanțare pînă la 90% din suma creanțelor cesionate, plus de 100% acoperirea riscurilor legate de plata amînată [70, p.73].

La rîndul său, în utilizarea acestei surse întreprinderile pot obține atât *avantaje*: întreprinderea are posibilitatea de a transforma datoria viitoare în bani în numerar la momentul necesar, deoarece firma-factor oferă în jurul de 80% din suma datoriilor pînă la sosirea termenului de plată; se reduce riscul insolvenței, deoarece firma-factor îi asigură încasarea contravalorii facturilor; neachitățile se transformă în bani ce pot fi folosiți în producție, cât și *dezavantaje*, cum ar fi: costul ridicat, deoarece aderentul trebuie să achite atât comisionul, cât și dobînda pentru plățile făcute anticipat către aderent; transferînd toate creanțele sale firmei de factoring, aderentul poate pierde o parte din clienți, deoarece firma de factoring este foarte exigentă cu debitorii, acceptîndu-i numai pe acei care sunt în stare să respecte la timp scadențele [169, p.121].

Capitalul venture (de risc) – reprezintă principala sursă de finanțare a afacerilor din domeniul tehnologiilor inovative, precum biotehnologia, IT, software, comunicațiile etc. Deși este un termen relativ nou pe piața financiară, a devenit un mecanism de investiții pe termen lung foarte utilizat în țările dezvoltate economic și este direcționat pentru crearea și susținerea financiară a întreprinderilor cu potențial înalt de rambursare a investițiilor.

Avantajele implementării fondurilor venture în Republica Moldova:

- Stimularea oportunității de creare a unui sistem eficient în susținerea lansării întreprinderilor tehnologic avansate. La lansarea activității întreprinderii prin utilizarea investițiilor venture are loc o partajare a riscurilor financiare cu furnizorul de capital de risc;
- Atragerea investițiilor venture pentru dezvoltarea rețelei de parcuri industriale și științifico-tehnologice. Proiectele investiționale vor stimula transferul de tehnologie și implicit, re tehnologizarea întreprinderilor industriale;

- Dezvoltarea infrastructurii inovaționale cu un accent pe IMM-uri, proiectele cărora ar prezenta interes pentru investitorii venture [27, p.234].

Făcând o paralelă cu Republica Moldova, legislația autohtonă nu conține prevederi, care ar reglementa activitatea fondurilor și companiilor cu capital de risc. Toate fondurile ce-și desfășoară activitatea pe teritoriul Republicii Moldova nu sunt rezidenți ai acesteia. La modul general, pătrunderea investițiilor străine se reține din cauza bazei juridice imperfecte pe fundalul influenței excesive din partea statului și a infrastructurii precare etc. [69, p.83].

Conform Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2014 în Republica Moldova, s-a lucrat asupra creării și dezvoltării schemelor de investiții inovative (venture capital și business-angels).

Totodată, în obiectivul “*Perfecționarea cadrului de reglementare al activității IMM-urilor*” este inclusă elaborarea proiectului de lege cu privire la finanțarea venture (de risc) a activității inovaționale.

Granturile – sunt mijloacele transmise cu titlu gratuit de către donator (un fond, o corporație, o instituție guvernamentală sau o persoană fizică) unei organizații necomerciale sau unei persoane particulare pentru executarea unei activități concrete. Spre deosebire de împrumut, grantul nu trebuie restituit. Acestea sunt oferite pentru realizarea unui proiect social, dar în Moldova ele se oferă și pentru susținerea micului business.

De obicei, IMM-urile nu dispun de suficient gaj pentru a garanta respectarea condițiilor și termenelor de rambursare a creditului, reprezentând astfel un motiv întemeiat pentru instituțiile financiare de a respinge cererea de finanțare. Pentru eliminarea acestei deficiențe, intervin Fondurile de garantare a creditelor (FGC) care asigură banca că, în cazul unor eventuale eșecuri, mijloacele financiare împrumutate vor fi rambursate în proporția asumată.

Fondurile de garantare a creditelor – reprezintă mecanisme de asigurare a finanțării împrumutatului contra riscului de neonorare a creditului. Contribuția lor constă în asigurarea accesului la finanțare pentru debitori cu gajul insuficient și istoria creditară limitată. Ele sunt create și activează pentru eliminarea distorsiunilor pieței, când un agent economic are nevoie de mijloace bănești, dar nu prezintă suficiente garanții, ceea ce constituie principalul impediment de limitare a creditării de către instituțiile financiare, care dispun de resurse, dar nu le investesc pentru că nu au încredere în debitor.

Aceste fonduri sunt o pârghie eficientă de îmbunătățire a activității micilor antreprenori, prin intermediul facilitării accesului la finanțare, pot stimula creșterea economică. Serviciile de garantare a creditului sunt un produs relativ nou pe piața financiară a R. Moldova, solicitate atât de IMM-uri, cât și de instituțiile bancare.

Pentru a fi inovatoare, IMM-urile trebuie să fie capabile să investească pe termen lung. Deoarece acestea deseori nu au suficiente garanții pentru creditele bancare, IMM-urile trebuie să acceseze finanțare prin fonduri proprii. În special, fondurile de capital de risc și rețelele de business angels ce pot contribui la diminuarea decalajelor de finanțare a IMM-urilor ce sunt în curs de dezvoltare. Indicele reformei investiționale a arătat că în sud-estul Europei, în general, finanțarea prin emisiunea de acțiuni este subdezvoltată, valabilă și pentru Republica Moldova. Unele fonduri străine cu capital de risc operează în țară, de asemenea se acordă atenție pentru capitalizarea Fondului de Garantare de Stat a Creditelor, în vederea asigurării accesului la credite a unui număr mai mare de IMM-uri. Având în vedere costurile de tranzacție, este necesar un flux considerabil de oferte investiționale pentru ca industria internă să înceapă să se dezvolte [44, p.83].

Serviciile de garantare a creditelor sunt prestate de Garantinvest și de Fondul de garantare operat de ODIMM. Astfel, această organizație facilitează accesul la finanțare prin acordarea de garanții pentru creditele contractate de la băncile comerciale partenere: BC „Moldova-Agroindbank” S.A., BC „Moldinconbank” S.A., „FinComBank” S.A., „Banca Comercială Română Chișinău” S.A., BC „ProCredit Bank” S.A., BC „Victoriabank” S.A., BC „Comerțbank” S.A.

În perioada anului 2012, Fondul de Stat de Garantare a Creditelor (FGC) a fost suplinit cu 8,35 mil. lei din Bugetul de Stat. Mărimea Fondului de Stat de Garantare a Creditelor, la situația din 31.12.2012, a constituit 22,8 mil. lei, iar în anul 2013, a fost suplinit cu 14,14 mil. lei. Mărimea acestuia, la situația din 31.12.2013, a constituit 36,97 mil. lei [138].

Pe parcursul anului 2013, banca cea mai activă în acordarea creditelor cu garanția financiară ODIMM a fost BC „Moldova Agroindbank” SA, în favoarea căreia au fost eliberate peste 40 de garanții financiare care au permis debursarea creditelor în sumă de cca 19 mil. lei [73].

Schemele de garantare oferite de aceste instituții acoperă o parte din capitalul contra neonorării creditelor. Pentru companiile ce activează, ODIMM garantează 50% din valoarea împrumutului, pe când pentru întreprinderi nou-create – până la 70%. Taxele solicitate sunt între 1,5% și 2% din capitalul datorat. În același timp, organizația oferă garanții pentru împrumuturi de până la 700 mii lei pentru întreprinderi active și 300 mii lei întreprinderilor ce sunt la început de cale [44, p.62]. (Anexa 1)

La situația din 31.12. 2012, cu suportul Fondului a fost facilitată acordarea creditelor pentru 90 de întreprinderi micro și mici, în sumă cumulativă de cca 46,8 mil. lei (asigurate cu garanții financiare în valoare de 17,5 mil. lei), care, respectiv, au contribuit la implementarea proiectelor investiționale în valoare de 73 mil. lei.

Din contul Fondului au fost eliberate 37 de garanții financiare, ceea ce reprezintă 41% din totalul acestuia. Totodată, pe parcursul anului 2012, au fost active 76 de garanții financiare, în valoare totală de 14,9 mil. lei, care au permis debursarea creditelor în sumă de 39 mil. lei.

În perioada de referință, au fost stinse 34 de garanții, în sumă cumulativă de 7,4 mil. lei, fiind restituite, cumulativ, credite în sumă de 19,6 mil. lei. Suma garanțiilor variază de la 22,5 mii lei până la 700 mii lei [148].

La situația din anul 2013, portofoliul FGC constituia 112 garanții financiare active, care au contribuit la debursarea resurselor creditare în valoare de 56,2 mil. lei, suma investițiilor reprezentând cca 73,7 mil. lei. Din numărul garanțiilor active, 24 au fost acordate întreprinderilor gestionate de femei. Pe parcursul perioadei de raportare, au fost eliberate 70 de garanții financiare, în valoarea cumulativă de 13,1 mil lei, care asigură 36,2% din volumul creditelor acordate. Totodată, 14 garanții financiare au fost realizate, fiind rambursate mijloace creditare în sumă de peste 3,2 mil. lei [146, p.13].

Incubator de afaceri – reprezintă locul în care sunt concentrate, într-un spațiu limitat, întreprinderi recent create, al cărui obiectiv este de a spori șansa de creștere și durata de supraviețuire a acestor întreprinderi, furnizându-le spații modulare ce au în dotare utilități necesare și unde se oferă în condiții facilitare sprijin managerial și servicii de asistență.

Experiența țărilor dezvoltate (și mai ales SUA) privind incubatoarele de afaceri pune în evidență faptul că prin intermediul acestora întreprinzătorii se pot concentra asupra dezvoltării și fundamentării conceptului de afaceri, se creează noi locuri de muncă, se asigură interacțiuni între întreprinzători într-un mediu dinamic și inovativ, ceea ce duce la crearea unor întreprinderi mici și mijlocii viabile.

Potrivit Cadrului Național de Business Incubare din Marea Britanie, se menționează că nu există un model unic pentru funcționarea și structurarea unui mediu de incubare a afacerii. Fiecare dintre acestea reflectă o combinație unică de factori interni și externi. O astfel de diversitate (și complexitate) pune problema de dezvoltare a unui model-cadru (șablon) pentru analiza comparativă a mediilor de incubare a afacerii, atât în termeni de indicatori utilizați (indicatori calitativi, indicatori cantitativi) și, în ceea ce privește metodologia (care trebuie să includă și modul de colectare a datelor).

Bazat pe un model, Cadrul Național de Business Incubare este format din:

- *Faze de dezvoltare*: fundamental (baza), dezvoltare și conducere;
- *Principii de bază*: politica de selectare, strategia de incubare și de prezentare, echipă calificată, politica de absolvire (ieșire);
- *Elemente de bază*: procese, infrastructură, operațiuni, management;

- *Elemente socioeconomice*: impact direct, impact indirect, valoarea adăugată pe termen lung.

Autorii unui articol, Jorge Costa-David, Jack Malan și Rustam Lalkaka în 2002 au prezentat un model al procesului de incubare numit “modelul intrare-ieșire”, care permite incubatoarelor de afaceri să funcționeze și care conțin următoarele componente de incubare:

Întrări - acestea sunt formate din contribuțiile făcute de părțile interesate (obținerea surselor financiare), analiza managerială și proiectele (îdeia și planul de afaceri) prezentate de către antreprenori;

Procese - activitatea și procesul de incubare a afacerii, prin furnizarea în interiorul acestuia a spațiului și altor servicii necesare pentru întreprinderi;

Ieșiri - absolvirea companiilor de succes, oferind noi locuri de muncă, având un impact pozitiv asupra economiei locale și regionale [39].

Elias G. Carayannis și Max von Zedtwitz identifică cinci servicii oferite de incubatoare, care după părerea lor, sunt importante pentru acestea:

1. Spațiu fizic (spații de birouri dotate cu mobilier și echipamente IT și, în limita suprafeței disponibile, spații de producție);
2. Sprijin administrativ;
3. Accesul la resurse financiare;
4. Consultanță specifică nevoilor firmei în faza de start-up și pe parcursul perioadei de incubare;
5. Acordarea sprijinului în dezvoltarea de parteneriate [11].

Accentuăm faptul că acești doi piloni: modelul procesului de incubare și serviciile oferite de acestea stau la baza formării și activității cu succes a incubatoarelor de afaceri.

Cluster – reprezintă o asociere de întreprinderi interconectate, amplasate în apropiere geografică, de regulă, aparținând unui sector sau unor sectoare conexe, precum și de instituții de cercetare științifică, universități și alte organizații, a căror activitate este concentrată pe inovare, iar cooperarea lor permite a spori avantajele competitive ale întreprinderilor.

Aceste concentrări geografice de întreprinderi dintr-un anumit sector, care desigur influențează asupra situației financiare a entităților economice, creează efecte economice pozitive involuntare, cum ar fi: efecte asupra forței de muncă (faptul că un număr mare de întreprinderi se alimentează din același bazin de forță de muncă are drept consecință creșterea salariilor, pe de o parte, și specializarea și creșterea nivelului de calificare a acesteia, pe de altă parte), efecte privind specializarea furnizorilor (spre a evita concurența, întreprinderile dintr-o aglomerare industrială tind să se specializeze pe un anumit segment al lanțului de creare a valorii adăugate, conducând la creșterea calității produselor și la reducerea costurilor), transferul tehnologic (informația și

cunoștințele „plutesc prin aer” între întreprinderile existente în cadrul concentrării geografice) [232].

Îngeri de afaceri sau „Business Angels” – sunt oameni de afaceri care investesc mijloace financiare, idei și experiență în dezvoltarea afacerilor start-up sau a celor în creștere.

Deseori, acest gen de investiții aduce finanțatorului un profit mai mare decât plasamentele financiare tradiționale. Mulți dintre ei sunt antreprenori de succes care ajută tinerii întreprinzători să-și dezvolte o afacere. Acești finanțatori intervin într-o afacere, atunci când nici un alt ajutor financiar – din partea familiei, a băncilor sau a fondurilor de investiții – nu sunt disponibile antreprenorului. Motivația celor mai mulți variază de la obținerea unui profit până la dorința de a susține o persoană sau o idee deosebită, care are potențialul de a obține un viitor succes în afaceri și astfel de a deveni o sursă de profit [32, p.13].

Luând în considerație informația relatată, putem enumera următoarele *avantaje și dezavantaje privind utilizarea metodelor externe de finanțare a IMM din RM:*

Avantajele:

- Obținerea fondurilor suplimentare, în pofida faptului că întreprinderea dispune de resurse proprii;
- Stabilirea unei relații cu o instituție financiară cunoscută, care să ofere acces mai ușor la alte servicii și posibilitatea de negociere a condițiilor de rambursare furnizate de către bancă sau altă instituție;
- Timp scurt de acces la resursele financiare necesare, accesibil în orice moment, de asemenea, poate fi obținut un volum variabil de resurse financiare, în funcție de necesități;
- Obținerea unui credit poate funcționa ca un semnal ce atestă viabilitatea afacerii în fața altor investitori potențiali, mai ales că o parte a creditului ar putea fi garantată de stat;
- În cazul anumitor forme de credit, există un grad de flexibilitate în ceea ce privește sumele angajate, datele la care se angajează sumele respective, dobânzile și termenele de rambursare.

Dezavantajele:

- Reticența băncilor în ceea ce privește finanțarea noilor firme, banca având nevoie de siguranța că va primi înapoi banii acordați drept credit, în timp ce firmele nou-înființate nu oferă această garanție, din diferite motive (nu au istorie creditară, nu au experiență, nu au foarte multe elemente care să facă din aceste firme elemente stabile în cadrul economiei);
- Implicarea unui factor extern în managementul firmei, control strict al modului de utilizare a fondurilor de către finanțatori, deci apariția unor restricții;
- Implicarea statului, cu subvenții guvernamentale, pot direcționa aceste mijloace financiare doar într-un anumit gen de activitate ca: agricultura, comerț, export;

- Expunerea la riscuri noi, în special în cazul împrumuturilor bancare:
 - a) riscul ratei dobânzii, ce apare ca urmare a fluctuațiilor pe piață,
 - b) riscul de a pierde garanțiile depuse,
 - c) riscul întreruperii creditării în cazul unor evenimente nefavorabile [181, p.124].

Pentru statele, cu o infrastructură financiar-bancară dezvoltată, cele mai utile pentru economia națională, și în special al sectorului întreprinderilor mici și mijlocii sunt utilizate următoarele forme (instrumente) de finanțare, structurate în metodele de finanțare externe:

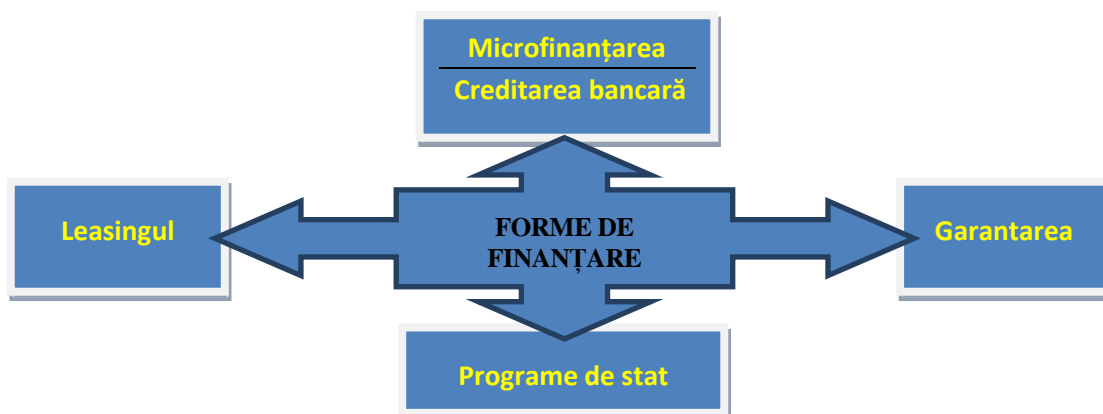

Figura 1.4. Forme de finanțare tradiționale pentru sectorul întreprinderilor mici și mijlocii
Sursa: Elaborat de autor

Conform unui studiu efectuat de EOS Gallup Europe la comanda Comisiei Europene, principalele surse de finanțare a IMM-urilor, în comparație cu Republica Moldova, pot fi vizualizate în următorul tabel.

Tabelul 1.8. Instrumentele finanțării pentru sectorul întreprinderilor mici și mijlocii în perioada anului 2009, %

Instrumentele finanțării	Uniunea Europeană	Republica Moldova
Creditele bancare	79	39,78
Leasing și serviciile de închirieri	24	0,69
Programele de stat de suport ale sectorului	11	-
Investitorii privați	7	-
Companiile financiare private (altele decât băncile), total:	4	2,79
- OMF	-	2,26
- AEÎ	-	0,53
Capitalul de risc	2	-
Alte surse	2	-

Sursa: elaborat de autor în baza 183, p.27

În ceea ce privește gestiunea sistemului de finanțare al IMM-urilor, în Republica Moldova nu există o statistică, precum nu există nici studii speciale. În țările Uniunii Europene, pentru a suplini deficitul de informații în ceea ce privește finanțarea IMM-urilor, Comisia Europeană împreună cu Banca Centrală Europeană elaborează studii periodice (o dată în 6 luni – studii parțiale; o dată în 2 ani – studii complete). Aceste studii se bazează pe chestionarea

întreprinderilor din UE în ceea ce privește evoluția celor mai răspândite probleme în activitatea IMM, structura finanțării IMM-urilor, necesitățile de finanțare ale IMM-urilor, condițiile de finanțare ale IMM-urilor, accesul la finanțare, ratele de acceptare și refuz ale cererilor de creditare etc. [183, p.27].

Pentru îndeplinirea rolului său de creditor al economiei naționale, sistemul de creditare al RM trebuie să se axeze pe o descentralizare a finanțării, care va cuprinde întreaga gamă de activități economice și sociale ale țării. Descentralizarea sistemului de credit se bazează atât pe organizarea cadrului instituțional, cât și pe totalitatea formelor, tehnicilor și a normelor de reglementare a operațiunilor de credit în economia națională.

Deși în ultimii ani volumul și soldul creditelor acordate diverselor sectoare ale economiei a crescut, această creștere rămâne insuficientă pentru relansarea accelerată a economiei. Comparând parametrii respectivi ai RM cu alte state, constatăm că autoritățile de guvernare, precum și cele monetar-financiare trebuie să întreprindă măsuri eficiente de creștere a volumului creditelor investiționale.

Sistemul de finanțare și susținere a IMM-urilor poate fi reprezentat prin programe ce sunt menite să încurajeze întreprinderile cu potențial de dezvoltare rapid (care penetrează piețele externe, creează locuri de muncă, dezvoltă noi tehnologii etc.), altele sunt concentrate asupra întreprinderilor/antreprenorilor, care se află în situații dificile (în special, care activează în regiuni mai puțin dezvoltate, sau care se raportează la grupuri social-vulnerabile).

Utilizarea programelor de stat reprezintă principala metodă de finanțare indirectă și în același timp de susținere a IMM-urilor. Programele de stat de finanțare și susținere a sectorului IMM, adoptate și implementate începând cu anii '90, accentuează cele mai semnificative schimbări în utilizarea metodei de finanțare și susținere a IMM-urilor autohtone.

Avantajele programelor la nivel de stat sunt evidente: multe dintre ele sunt granturi sau porțiuni de granturi, condițiile de finanțare fiind mai favorabile ca cele ale împrumuturilor sau creditelor comerciale. În calitate de dezavantaje, nominalizăm volumul redus al acestor finanțări raportat la necesitățile sectorului IMM-urilor autohtone, dar și volumul programelor similare din alte țări. Suplimentar la acest fapt, deseori și condițiile de selectare a beneficiarilor programelor nu sunt suficient de transparente, pe fundalul unui gol informațional considerabil în rândul antreprenorilor și cu privire la programele derulate și condițiile de accesare a acestora [38, p.12].

Începând cu anul 1994, când a fost adoptat primul program de stat, orientat asupra businessului mic, practice, întreaga perioadă (cu excepția anilor 1998 și 2001), la nivel național au fost realizate programe de stat de susținere a IMM-urilor. În unele raioane și municipii periodice, de asemenea, se elaborau programe regionale. Însă, în majoritatea programelor regionale, în

general, sunt reproduse, sau în cel mai bun caz, sunt concretizate măsurile, prevăzute în programele de nivel național [4, p.59].

Principalele programe de suport pentru dezvoltarea sectorului IMM, finanțate de stat sau de partenerii internaționali, sunt prezentate detaliat în Anexa 3.

Elaborarea și realizarea programelor de stat, orientate către susținerea IMM-urilor, posedă nu doar efect economic, ci și psihologic, deoarece din punctul de vedere al antreprenorilor, reflectă în ansamblu atitudinea Guvernului, și a altor organe de administrare publică față de IMM-uri [4, p.66].

Insuficiența resurselor financiare necesare, imperfecțiunea instrumentelor de finanțare și legislative, a susținerii financiar-bancare ce sunt componentele sistemului de finanțare a mediului antreprenorial, constituie una din problemele fundamentale cu care se confruntă atât antreprenorii începători, cât și cei în activitate.

Propunem ca statul să ia în calcul trei factori – posibilitățile de a susține acest sector, structura sectorială a economiei naționale și aplicarea standardelor de competitivitate. Dacă acești factori vor fi utilizați, atunci va dispărea o bună parte dintre cei care dezvoltă un business „constrâns” sau impus de circumstanțele social-economice la nivel național. Deci, tendința de dezvoltare a acestor întreprinderi trebuie să fie coordonată de persoane care posedă și abilități manageriale, dar nu numai dorința de a obține profit.

Pornind de la problemele elucidate, în vederea îmbunătățirii accesului IMM-urilor la finanțare, se propune realizarea următoarelor obiective specifice:

- ✓ dezvoltarea schemelor inovative de finanțare a IMM-urilor;
- ✓ asigurarea eficientizării transferului de reamitanențe;
- ✓ atragerea liniilor de credit pe termen lung de la instituțiile financiare internaționale;
- ✓ dezvoltarea sistemului de garantare a creditelor pentru IMM-uri;
- ✓ facilitarea accesului întreprinderilor mici și mijlocii la achizițiile publice [97, p.21].

Putem menționa că metodele de acces la sursele de finanțare propuse de stat sunt vitale pentru dezvoltarea unui sector competitiv al IMM-urilor autohtone.

În prezent, rezultatele proiectelor și programelor financiare naționale sunt îmbucurătoare, întreprinderile mici și mijlocii dau dovadă de curaj și spirit antreprenorial [77, p.21].

Utilizarea componentelor sistemului de finanțare, așa ca: produsele de creditare ale instituțiilor și organizațiilor în acest domeniu, susținerea din partea statului prin legislație, finanțare de la buget, programe de finanțare și asistență financiară modernă, vor oferi noi posibilități ajustate necesităților antreprenorilor, concomitent oferindu-le și spațiu pentru a alege opțiunile cele mai oportune pentru dezvoltarea afacerilor. Datorită acestor oferte, antreprenorii își

vor spori rentabilitatea și competitivitatea, având posibilitate, de a concura pe piața internă și cea externă.

1.4. Concluzii la capitolul 1

Conform cercetărilor efectuate, a fost expusă părerea proprie asupra celor două concepte analizate (studiate), și anume: sistemul de finanțare și mecanismul financiar care reprezintă elementele ce sunt strâns legate unul cu altul, orientate spre satisfacerea nevoilor economice și sociale și prin activitatea lor utilizând diferite metode, pârgii, instrumente, forme, fonduri, relații, instituții ce influențează direct sau indirect, pozitiv sau negativ asupra proceselor economice ce au loc la nivelul întreprinderilor mici și mijlocii pentru realizarea scopurilor propuse sau planificate.

Un punct central de plecare în cercetarea problematicii întreprinderilor businessului mic și mijlociu îl prezintă modul în care acestea sunt definite, compararea definițiilor, a rolului acestui tip de întreprindere și a politicilor de asistență în diferite țări ale lumii, precum și analiza impactului tipului respectiv de întreprindere asupra structurii macroeconomice. În acest sens, rolul decisiv îi revine legislației naționale, care reieșind din particularitățile și tradițiile autohtone, în mod cert și univoc, strict și riguros, stabilește criteriile de distribuire a întreprinderilor la categoria întreprindere mică sau mijlocie: numărul angajaților, volumul anual al vânzărilor, valoarea de bilanț a activelor. La rândul său, având la bază o definiție unică sau, cel puțin, o definiție care să conțină aceleași criterii de încadrare a IMM-urilor, atunci se poate vorbi de comparabilitate între IMM-urile aflate în diferite economii și astfel acestea vor putea beneficia de anumite oportunități și avantaje la nivel internațional.

Realizarea potențialului economic și dezvoltarea businessului mic și mijlociu, în mare măsură, depind de posibilitățile de finanțare ale întreprinderii. Pentru a deveni actori principali ai creșterii economice, întreprinderile mici și mijlocii necesită suport în fortificarea capacităților lor, asistență în dezvoltarea abilităților antreprenoriale, susținere în acces la finanțare directă și indirectă.

Nesatisfacerea cu resursele financiare necesare, imperfecțiunea instrumentelor de finanțare și legislative, a susținerii financiar-bancare ce sunt componentele sistemului de finanțare a mediului antreprenorial, constituie una din problemele fundamentale cu care se confruntă atât antreprenorii începători, cât și cei în activitate. Este necesar ca statul să aplice așa factori ca posibilitatea de a susține acest sector, structura sectorială a economiei naționale și aplicarea standardelor de competitivitate, fapt ce va înlătura (elimina) dezvoltarea businessului „constrâns” sau impus de circumstanțele social-economice la nivel național.

Utilizarea componentelor sistemului de finanțare, așa ca: produsele de creditare ale instituțiilor și organizațiilor în acest domeniu, susținerea din partea statului prin legislație,

finanțare de la buget, programe de finanțare și susținere și asistență financiară modernă, vor oferi noi posibilități ajustate la necesitățile antreprenorilor, iar oferirea spațiului le va permite de a selecta opțiunile cele mai oportune pentru dezvoltarea afacerilor. Datorită acestor oferte, antreprenorii își vor spori rentabilitatea și competitivitatea, având posibilitatea de a concur atât pe piața internă, cât și pe cea externă.

În concluzie, putem menționa că instituirea unei economii de piață funcțională în Republica Moldova poate fi asigurată prin utilizarea într-un complex a metodelor și instrumentelor de gestionare a sistemului de finanțare și mecanismului financiar privat ca pârghie de comandă, susținere și promovare a activităților IMM-urilor, la baza dezvoltării cărora se atașează profitabilitatea acestora și dependența de condițiile mediului economic în ansamblu, care, la rândul său, influențează asupra dezvoltării proceselor economice la nivel național.

2. BUSINESSUL MIC ȘI MIJLOCIU ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII ECONOMIEI MODERNE

2.1. Rolul sectorului businessului mic și mijlociu în economia modernă

Experiența mondială existentă demonstrează rolul deosebit de important al întreprinderilor mici și mijlocii în cadrul economiei naționale.

Pentru întreprinderile mari, IMM-urile reprezintă lumea din care au venit și de unde va apărea concurența lor de mâine. *Pentru societate*, ele prezintă adesea un prim loc de muncă sau o primă treaptă în carieră. *Pentru economie*, IMM-urile sunt lansatoare de idei noi și inițiatore de noi procese care accelerează creșterea pe baza folosirii eficiente a resurselor.

Economia de piață presupune dezvoltarea echilibrată a întreprinderilor mari și mici. În cadrul aceluiași sector, acestea se completează reciproc, fiecare din ele îndeplinind numai funcțiile sale specifice. La rândul său, întreprinderile mici furnizează servicii auxiliare și completează producția de bază, asigurându-i o anumită flexibilitate și capacitate de manevrare, prin aceasta sporindu-i stabilitatea.

Întreprinderile mici și mijlocii reprezintă un factor de echilibru la nivel micro și macroeconomic. Având la dispoziție clasa de mijloc în societate, ele echilibrează monopolul și oligopolul, micșorând în așa mod capacitatea companiilor mari de a controla piața.

În consecință, fiecare dintre aceste întreprinderi își are destinația sa: asigură o anumită necesitate socială, produce mărfuri specifice, este orientată spre grupuri concrete de consumatori, utilizează anumite tipuri de resurse etc. De regulă, întreprinderile mari produc mărfuri standard de larg consum, fiind orientate spre majoritatea consumatorilor; întreprinderile mici preferă să producă mărfuri nestandard, la cereri limitate, diferențiate, ocupând, de obicei, un segment de proporții mici pe piața de desfacere. Întreprinderile mici, spre deosebire de întreprinderile mari, colaborează cu furnizorii și cumpărătorii, activând, de regulă, pe piața internă unde, de fapt, își vând mărfurile și își procură materia primă. Businessul mic întotdeauna se confruntă cu dificultăți serioase în ceea ce privește accesul la toate tipurile de resurse, deoarece instituțiile infrastructurii de piață sunt interesate să lucreze mai mult cu clienții ce reprezintă întreprinderi mari.

Întreprinderile mici se deosebesc esențial de cele mari din punct de vedere social, economic și structural. Fondatorul întreprinderilor mici cumulează și funcția de manager; funcția de administrare economică, precum și de control asupra diferitelor activități ale întreprinderii sunt concentrate în mâinile uneia sau numai a câtorva persoane. Aceasta determină un șir întreg de alte caracteristici ale întreprinderilor respective. Întreprinzătorii businessului mic au motivații specifice în activitatea antreprenorială, pe când proprietarii întreprinderilor mari sunt orientați, în primul rând, spre maximizarea profitului. Proprietarii întreprinderilor mici adesea își manifestă

independența, inițiativa și capacitățile creative, fiind o sursă inovațională ce ar putea fi aplicabilă în activitatea economică.

Un alt aspect important este faptul că ele generează, într-o măsură mai mare, inovări tehnice aplicabile în activitatea economică. Multe dintre locurile de muncă vor fi create datorită inovărilor și noilor descoperiri ce vor aduce noi aventuri antreprenoriale.

Paul Almeida, profesor la Școala de Business a Universității din Georgetown, studiind domeniul inovațional, este convins de faptul că IMM-urile joacă un rol unic, activ și esențial în procesul de inovare prin capacitatea lor de a inventa un spațiu tehnologic nou și pentru a îmbunătăți rețelele cu tehnologii informaționale înalte. Această afirmație se bazează pe cercetări empirice în industriile *avant-garde*, efectuate pe o perioadă de 10 ani (1994-2004). Specialiștii sunt de acord că rețelele sociale, formale și informale, sunt vitale pentru procesul de inovare în IMM-uri. Companiile mici creează mai ușor rețele regionale decât companiile mari. Creativitatea întreprinderilor mici constituie carburantul spiritului antreprenorial și al creșterii economice [161].

Într-un colectiv mic se întrețin relații specifice, neformale, deseori familiare între conducătorul-manager și angajați. În asemenea condiții, se stabilesc relații și componente mai libere, creatoare în selectarea și angajarea personalului, motivarea muncii, alegerea metodelor de remunerare, soluționarea în comun a problemelor generate în activitatea respectivă etc.

Întreprinderile mici, din cauza numărului limitat de proprietari și, de regulă, a perioadei scurte de activitate într-un anumit domeniu, se pot confrunta, precum am remarcat deja, cu dificultăți de tipul: insuficiența resurselor sau anumite obstacole pentru a avea acces la ele. Acest lucru se manifestă, mai ales, în domeniul mijloacelor financiare și al celor informaționale. În condiții deloc nu ușoare privind activitatea, întreprinderile mari dețin surse investiționale din mijloacele obținute (ca rezultat al emisiei de acțiuni) și resursele de împrumut – sub formă de credite bancare. Micii proprietari utilizează, de obicei, economiile proprii, precum și mijloacele procurate de la cei apropiați.

Pentru întreprinderile mici, e caracteristic, de asemenea, gradul înalt de risc, cauzat de incertitudinea mediului de afaceri, precum și de imposibilitatea de a-l influența. Aceasta face ca un număr impunător de întreprinderi să-și înceteze activitatea în decursul primilor doi-trei ani. De fapt, munca în condițiile nesiguranței solicită de la persoanele implicate în afaceri ingeniozitate, spirit, creativitate, intuiție.

În condițiile schimbării profilului de activitate, există deosebiri esențiale între întreprinderile mari și cele mici. În cazul schimbării sau reprofilării tipului de activitate, întreprinderea mare se bazează, în temelie, pe posibilitățile de care dispune – utilaj, tehnologii, persoane competente. Totodată, managerii unei întreprinderi mari își elaborează o strategie pe termen lung, urmărind să ocupe pe piață o situație, dacă nu dominantă, cel puțin importantă.

Pentru a le satisface, acestea sunt gata să-și schimbe esențial genul de activitate, să se reprofileze. În condițiile unui mediu economic într-o permanentă schimbare, IMM-urile sunt flexibile și au o capacitate mare de adaptare, încurajate de dimensiunile reduse și procesul decizional rapid. Ele se adaptează cu ușurință la necesitățile și exigențele consumatorilor, fiind mai aproape de cerințele pieței.

De asemenea, își pot schimba ușor locul de amplasare, pot utiliza operativ toate tipurile de resurse, inclusiv cele de muncă și financiare, își pot schimba în termen limitat tehnologia producerii etc. Anume flexibilitatea micilor întreprinzători stă și la baza legăturilor și relațiilor neformale larg răspândite, mai ales în țările cu economie slab dezvoltată. Întreprinderile mici compensează, în anumită măsură, lipsa „regulilor de joc” formalizate, stabile, precum și a resurselor insuficient asigurate de infrastructura pieței. Flexibilitatea businessului mic este nu numai trăsătura cea mai importantă a întreprinderilor din acest sector, dar și principalul lor avantaj concurențial, care le permite să supraviețuiască și să se dezvolte în condițiile pieței concurențiale.

Avantajele esențiale ale businessului mic fac ca acestea să dețină un rol din ce în ce mai mare în economia mai multor state. (Anexa 2)

Tabelul 2.9. Structura IMM-urilor pe categorii de mărime, %

Categoria întreprinderii	UE	SUA	Rusia	Moldova
Întreprinderi micro	92,4	76,1	94,1	77,6
Întreprinderi mici	6,5	22,1	5,5	19,4
Întreprinderi mijlocii	1,1	1,8	0,4	3,0

Sursa: Calculat de autor conform 219, 227, 228, 229

Statisticile din aproape toate țările relevă faptul că IMM-urile predomină absolut în economie, reprezentând peste 90% din totalul întreprinderilor, majoritatea dintre care – întreprinderilor sunt microîntreprinderi de la 76,1% în SUA și 94,1% în Rusia [201].

Potrivit unui studiu efectuat de Institutul Național de Cercetare Sistemică a problemelor antreprenoriatului din Rusia, la începutul anului 2013 au fost înregistrate 1997,0 mii întreprinderi mici (inclusiv micro 1759,0 mii), ceea ce a crescut cu 8,7% față de anul precedent. Numărul de întreprinderi mici la 100 mii de locuitori s-a ridicat la 1395,9 unități, ceea ce ne demonstrează o creștere față de anul precedent cu 110,5 unități [212].

Având ponderea substanțială în obținerea PIB-ului și furnizarea locurilor de muncă în majoritatea țărilor cu o economie dezvoltată, acest indicator atinge 50%, iar în unele state ajunge chiar și până la 60%. Menționăm faptul că în Republica Moldova, datorită activității IMM-urilor, se creează circa 28% din PIB, iar cota populației active angajată în IMM-uri constituie 58%.

Tabelul 2.10. Indicatorii ce caracterizează ponderea semnificativă a IMM-urilor

Indicatori	Populația activă ocupată în IMM	Ponderea IMM în PIB
Țări		
UE	70	60
Italia	73	60
Franța	54	60
Germania	46	50
Marea Britanie	55	50
China	80	60
Japonia	78	55
Brazilia	54	30
SUA	54	50
Federația Russia	16-20	15
Belarus	28/16	23/12
Ucraina	25	14
Republica Moldova	58	28

Sursa: Elaborat de autor conform 219, 227, 228, 229.

Din informațiile statistice, devine clar că afacerile mici în țările cu economia în curs de dezvoltare se dezvoltă inefficient și necesită schimbări calitative, în primul rând în legislație. Trebuie să se acorde atenție politicii de promovare și susținere a IMM-urilor din partea statului, ceea ce constituie o condiție esențială pentru funcționarea eficientă a afacerilor mici și mijlocii.

Până în prezent, statul nu a creat condiții favorabile suficiente pentru formarea unui climat bun de afaceri, care, la rândul său, afectează domeniul de activitate a întreprinderilor mici și mijlocii [205].

În toate statele Uniunii Europene, majoritatea întreprinderilor sunt microîntreprinderi (92,1%) și doar 0,2% le reprezintă companiile mari. Cel mai ponderabil procent de IMM-uri s-a înregistrat în Germania (18%), România și Luxemburg (ambele cu 13%), și Austria (12%), iar cel mai scăzut – în Cehia și Slovacia (ambele cu 4%). În majoritatea statelor Uniunii Europene, cea mai mare pondere a persoanelor angajate o deține sectorul IMM-urilor: Lituania și Letonia (ambele cu 51%), Estonia și Luxemburg (ambele cu 49%), Bulgaria (45,5%), Germania și România (ambele cu 44%). În șase state membre, cea mai mare pondere a persoanelor angajate este în microîntreprinderi, în special în Italia (46%) și Portugalia (42%), iar în două țări member – Marea Britanie (46%) și Franța (37%) [156]. (Anexele 4, 5)

În UE există peste 20 milioane de IMM-urile, care reprezintă majoritatea din întreprinderile europene. Acestea sunt creatoare de locuri de muncă și au angajat aproximativ 87,1 mil. persoane în 2013, cu 277582 persoane mai mult ca în anul precedent, fiind ferm stabilite în comunitățile lor locale și regionale, și reprezintă o garanție de coeziune socială și de stabilitate. IMM-urile reprezintă 66,5% din totalul locurilor de muncă din Europa și au produs 57,8% din valoarea adăugată brută generată de economia privată, nonfinanciară din UE sau cu 34602 mil. euro mai mult față de anul 2012.

Tabelul 2.11. Indicatorii ce caracterizează IMM-urile pe categorii de întreprinderi în UE

Indicatori	Întreprinderi	Anul	Micro	Mici	Mijlocii	IMM Total
<i>Numărul de întreprinderi</i>		2012	18783480	1349730	222628	20355839
%	92,1		6,6	1,1	99,8	
<i>Numărul salariaților</i>			37494458	26704352	22615906	86814717
%	28,7		20,5	17,3	66,5	
<i>Valoarea adăugată, mil. euro</i>			1242724	1076388	1076270	3395383
%		21,1	18,3	18,3	57,6	
<i>Numărul de întreprinderi</i>		2013	19025518	1362643	225952	20614113
%			92,1	6,6	1,1	99,8
<i>Numărul salariaților</i>			37618702	26712322	22761274	87092299
%			21,1	20,4	17,4	66,6
<i>Valoarea adăugată, mil. euro</i>			1259454	1084150	1086381	3429985
%		21,2	18,3	18,3	57,8	

Sursa: [227]

În raportul anual final privind dezvoltarea IMM-urilor, în perioada 2013-2014, intitulat „*A recovery on the horizon?*”, finanțat de Comisia Europeană, se arată că dintr-un total de 5,9 trilioane euro valoare adăugată produsă în Uniunea Europeană, sectorul de prelucrare (manufacturing sector) a asigurat 1,6 trilioane euro. IMM-urile din sectorul de prelucrare au contribuit cu 44,4 % din valoarea adăugată, respectiv cu 707 mld. euro. De asemenea, IMM-urile au contribuit cu o valoare adăugată de 400 mld. euro în sectorul construcțiilor, din valoarea totală de 485 mld. euro. În sectorul serviciilor, valoarea adăugată a fost estimată la 291 mld. euro, dintre care IMM-urile au contribuit cu aproximativ 30%. IMM-urile care operează în sectorul industriei extractive au produs valoare adăugată de numai 26,3 mld. euro din valoarea totală de 80 mld. euro.

Antreprenorii dinamici sunt deosebit de bine plasați pentru a profita de oportunitățile globalizării, internaționalizării și de accelerarea schimbărilor tehnologice. De asemenea, IMM-urile joacă un rol major în procesul de inovare și constituie astfel un element important pentru o economie bazată pe cunoaștere [215].

Importanța businessului mic în țările economic dezvoltate este motivată de mai mulți factori:

- Schimbările structurale ale cererii. În ultimele decenii, se observă o creștere relativ rapidă a cerințelor în domeniul serviciilor, care pot fi satisfăcute mai bine în sfera businessului mic.
- Instabilitatea și caracterul diferențiat al cererii, care presupune o reacție promptă, orientată spre piață.
- Schimbările tehnologice în sfera producției care au condus la apariția unui nou spectru de mărfuri și sectoare industriale. Elaborarea și implementarea noilor tehnologii, inclusiv a celor obținute în urma unor cercetări științifice, se realizează mai eficient în sfera businessului mic.
- Necesitatea reducerii cheltuielilor la întreprinderile mari prin descentralizarea (divizarea) procesului de producție.

- Numărul mare de șomeri încadrați în muncă la micile întreprinderi, deseori, este unica posibilitate de obținere a unor venituri.
- Politica statului, cu un scop bine determinat, orientată spre reglarea economiei, spre scăderea dimensiunii întreprinderilor mari și susținerea businessului mic și mijlociu.

Identificarea rolului și funcțiilor socioeconomice ale întreprinderilor mici și mari s-a schimbat evident în ultimele decenii. Până la mijlocul secolului XX, în toate țările, economiștii acceptau întreprinderile mici ca fenomen trecător, condiționat de nivelul insuficient de dezvoltare economică. Creșterea rolului companiilor mari în viața economică era un indice al dezvoltării și al progresului [42, p.107].

În ultimele decenii au survenit schimbări esențiale în dezvoltarea businessului mic și mijlociu în toate țările dezvoltate.

Majoritatea locurilor de muncă nou-create sunt datorate sectorului întreprinderilor mici și mijlocii. Costurile la crearea unui loc de muncă într-o întreprindere mică sau mijlocie sunt reduse, comparativ cu cele implicate în crearea unui loc de muncă într-o întreprindere mare. Principalii factori care determină realizarea produselor și a serviciilor la costuri mai mici decât la companiile mari, sunt cheltuielile convenționale mai mici.

Accentuând rolul businessului mic, literatura de specialitate, de regulă, atestă o influență multilaterală a acestuia asupra creșterii economice. Majoritatea surselor de specialitate accentuează aportul calitativ al businessului mic fără a prezenta anumite estimări cantitative. Ca exemplu, se recunoaște că businessul mic poate și trebuie să creeze „o masă critică” de întreprinzători particulari. El contribuie la saturarea pieței interne, în special a pieței mărfurilor de larg consum; contribuie la crearea unui mediu concurențial care stimulează îmbunătățirea calității producției și a serviciilor; contribuie la ridicarea eficienței activității întreprinderilor mari, care lucrează în strânsă cooperare cu cele mici; întreprinderile mici sunt deosebit de eficiente în procesul elaborării, implementării și propagării realizărilor în domeniul progresului tehnico-științific.

Estimările cantitative ale componentelor businessului mic și mijlociu se fac doar în unele cercetări. În acest sens, o apreciere fondată și complexă o găsim în lucrarea lui David Smallbone, care distinge următoarele tipuri de aport al întreprinderilor mici la dezvoltarea anumitor țări:

- Întreprinderile mici sunt o sursă importantă de creare a locurilor de muncă. Specialiștii recunosc că, în ultimii ani, întreprinderile mici din țările dezvoltate oferă locuri de muncă într-un ritm mai accelerat decât firmele mari. Problema amplasării în câmpul muncii a oamenilor face ca întreprinderile mici să se afle în centrul atenției guvernanților acestor țări. Examinarea aportului adus de businessul mic nu se reduce doar la constatările privind mărirea numărului locurilor de muncă. Pentru unii cercetători occidentali, rămân discutabile

două probleme: calitatea locurilor de muncă în cadrul IMM și dacă aceasta constituie într-adevăr o soluție importantă pentru dezvoltarea acestuia.

- Întreprinderile mici contribuie la diversificarea structurilor economiei. În comparație cu întreprinderile mari, ele sunt în stare să însușească mult mai repede noile forme de activitate, producerea noilor tipuri de mărfuri, mai ales dacă cererea lor nu e prea mare. Procesul diversificării se realizează cu mai mult succes în condițiile colaborării firmelor mari cu cele mici. O modalitate eficientă de diversificare este separarea micilor întreprinderi dintr-o întreprindere mare. Cheltuielile întreprinderilor mici se dovedesc a fi mai mici decât în cazul dacă ar fi rămas în componența întreprinderilor mari, iar calitatea producției fabricate trebuie să corespundă cerințelor și standardelor acestora.
- Întreprinderile mici constituie baza viitoarelor întreprinderi medii și mari, oferind antreprenorilor posibilitatea de a-și dezvolta afacerea. Ele permit realizarea unei noi concepții de antreprenoriat, transformând-o în inovație și demonstrând concret rezultatele implementării acesteia. Majoritatea întreprinderilor mici nu încearcă să-și mărească volumul capitalului, multe dintre ele (circa 40%) falimentează pe parcursul primilor trei ani de activitate. Acelea care au rezistat sunt în stare să se extindă, apar în calitate de forță motrice a dezvoltării economice în regiune.
- Întreprinderile mici devin deseori surse de inovații. Un număr restrâns de întreprinderi mici, mai flexibile și mai receptive decât cele mari la schimbările pieței, implementează în munca lor cele mai noi tehnologii, dinamizând dezvoltarea economică a unei întregi regiuni.
- Întreprinderile mici tind să-și comercializeze mărfurile peste hotarele regiunii (sectorului) în care sunt amplasate. Trebuie de avut în vedere că pentru micile întreprinderi, legate de un anumit teritoriu prin înregistrare, desfacerea mărfurilor sau prestarea serviciilor în afara regiunii date este un pas tot atât de important și complicat, ca și pentru întreprinderile mari. Cu atât mai mult, un astfel de comerț sporește afluxul mijloacelor bănești în regiune [164, p.82].

Toate varietățile de aport al întreprinderilor mici la dezvoltarea economică prezintă interes nu numai pentru țările dezvoltate, dar și pentru statele care se află în curs (proces) de dezvoltare spre economia de piață. După părerea unor cercetători, pentru cel din urmă grup de state, dezvoltarea businessului mic este factorul esențial de creștere a economiei. Importanța businessului mic în dezvoltarea economică a țărilor care instituie relații de piață are următoarea motivare, prezența nesatisfăcătoare a întreprinderilor mici și mijlocii în economia ce utilizează planificarea. Disproporția dintre sectorul nedezvoltat al întreprinderilor mici și extensiunea sferei businessului mare deseori este considerată de către specialiști drept una din cauzele principale ale ineficienței

economiei țărilor slab dezvoltate. În majoritatea acestor țări, reformele au fost însoțite de crize, scăderea producției și falimentarea multor întreprinderi. Aceasta a condus la creșterea șomajului și reducerea nivelului de trai al populației. În așa condiții businessul mic poate să prospere revenindu-i un amplu spectru de funcții. Subestimarea sectorului businessului mic din țările în dezvoltare la economia de piață este o consecință a sistemului administrativ și de planificare învechit.

Efectuând o cercetare asupra mecanismului funcționării sistemului centralizat de planificare, în literatura de specialitate se argumentează că dezvoltarea întreprinderilor mari și lipsa businessului mic erau motivate obiectiv de principiile inerente acestui model, el conducând inevitabil la dezvoltarea întreprinderilor mari, și nu a celor mici:

- economia planificată era orientată spre ofertă, nu spre cerere. Organele de conducere dictau întreprinderilor lista mărfurilor ce urmau a fi produse. Aceasta, de obicei, era o producție-standard de larg consum, pentru care erau suficiente câteva întreprinderi mari;
- în economie predomina punctul de vedere că poate fi eficientă doar întreprinderea de proporții, cu cheltuieli specifice mici, relativ constante;
- sistemul administrativ de planificare n-ar fi fost în stare să conducă întreprinderile mici și mijlocii, din motive pur tehnice – numărul lor enorm.

Analizând procesul formării întreprinderilor mici în țările cu o economie în dezvoltare specialiștii disting patru etape: fondarea, dezvoltarea rapidă, saturația (abundența producției) și autogestiunea înaintării.

Prima etapă, fondarea – s-a caracterizat printr-o ameliorare evidentă a indicilor de dezvoltare a businessului mic: se mărea vertiginos numărul întreprinderilor mici și mijlocii, creșteau constant indicii absoluți și relativi ai numărului celor angajați în acest sector, sporea valoarea resurselor disponibile întreprinderilor mici și volumul comercializării etc.

Cea de a doua etapă – în dezvoltarea întreprinderilor mici – s-a remarcat prin scăderea ritmului lor de dezvoltare, iar în unele țări – prin reducerea totală sau parțială a sectorului businessului mic și a aportului său în totalul producției. Aceste procese în diverse țări s-au manifestat în mod diferit, situația putând fi explicată prin multiple cauze. Astfel, într-o serie de țări din Europa Centrală și de Răsărit (Polonia, Cehia, Ungaria), scăderea ritmului de creștere a micului business poate fi explicat, într-o anumită măsură, prin „saturația” economiei cu întreprinderi mici. În aceste state, funcționează mecanismele autoreglării businessului mic care totuși se realizează cu susținerea activă din partea statului.

În majoritatea țărilor CSI, reducerea indicilor de dezvoltare a businessului mic este condiționată de alte cauze: criza economică legată de căderea valutelor care s-a produs în 1998, sistemul ineficient de susținere a businessului mic din partea statului sau chiar lipsa acestui suport.

Tendențele dezvoltării businessului mic în aceste țări este dificil de prognozat. Totul depinde de capacitatea și competența organelor administrative de stat de a promova o politică de susținere a IMM-urilor, schimbând în mod radical condițiile mediului de dezvoltare a antreprenoriatului [72, p.25].

Caracteristicile cantitative și calitative ale businessului mic (în dezvoltarea economiei) în statele cu o economie de piață dezvoltată se deosebesc față de cele din țările în care economia de piață abia se formează, sau a parcurs jumătate din această cale. În primul rând, anumite componente ale aparatului managerial au funcții diferite în cele două grupuri de state. În al doilea rând, în țările cu economia în curs de dezvoltare, există anumite elemente în administrarea întreprinderilor mici care lipsesc în țările europene. Există deseori elemente calitative în aportul întreprinderilor mici din statele dezvoltate economic și cele care abia au trecut la economia de piață. Astfel, în ultimul grup de state, întreprinderile mici își comercializează producția (își prestează serviciile), de regulă, exclusiv pe piața internă a țării. În statele dezvoltate, economia businessului mic tot mai frecvent exportă producție, inclusiv, utilizând serviciile agenților de comercializare de peste hotare. Există și alte particularități. Astfel, importanța întreprinderilor mici este deosebit de mare în satisfacerea cererii diferențiate, precum și în ocuparea forței de muncă a păturilor socialmente vulnerabile.

Actualmente, politica statului de susținere a antreprenoriatului continuă să fie direcționată, în primul rând, spre crearea unor condiții stabile și favorabile dezvoltării acestuia. Astfel, Ministerul Economiei, în calitate de organ de specialitate a administrației publice centrale, promovează politica economică a statului orientată spre susținerea și protecția businessului mic, contribuind la eficientizarea și optimizarea reglementării de către stat a activității antreprenoriale, la asigurarea unor condiții stabile, propice consolidării întregului sector antreprenorial al economiei naționale.

La consolidarea IMM și a rolului lor în economie ar fi putut contribui realizarea mai activă a politicii de susținere a mediului de afaceri, stabilirea mai clară a priorităților, creșterea încrederii dintre mediul de afaceri și autorități, crearea în ansamblu a unui mediu favorabil pentru antreprenori. Susținerea și dezvoltarea IMM-urilor va contribui, de asemenea, la realizarea altor politici economice, așa ca sectorială, regională, investițională, inovațională ș.a. [2, p.85].

În noul context al accelerării cunoașterii, al trecerii de la economia dominată de resursele fizice, tangibile pentru economia dominată de cunoaștere, companiile mici și mijlocii devin pilonul microeconomic principal.

Spiritul antreprenorial, relațiile interpersonale intense și de coeziune de grup pronunțată, versatilitatea, flexibilitatea și dinamismul organizațional sunt elemente definitorii pentru economia și societatea bazată pe cunoaștere, care se regăsesc, în mod tradițional, în întreprinderile

mici.

Rolul întreprinderilor mici și mijlocii este recunoscut la nivel mondial grație contribuției lor unică de a dezvolta economia. Atât țările dezvoltate, cât și cele în curs de dezvoltare își dau seama că IMM-urile și întreprinzătorii joacă un rol vital în dezvoltarea industrială a unui stat. Deci, nu există nici o noutate în faptul că strategiile politice au prevăzut de multe ori că IMM-urile pot deveni acceleratorul de relansare economică.

2.2. Evoluția dezvoltării businessului mic și mijlociu autohton – realizări și perspective

Businessul mic și mijlociu este numit în lume „Coloana vertebrală a economiei” sau „Motorul și promotorul economiei”, grație celei mai mari contribuții la crearea noilor locuri de muncă, stimularea concurenței, promovarea și favorizarea inovațiilor și a tehnologiilor noi, orientate spre satisfacerea necesităților pieței locale și utilizarea resurselor și forței de muncă locale, având o contribuție substanțială și la soluționarea problemei șomajului [127, p.81].

Întreprinderile mici și mijlocii sunt parte importantă a economiei unui stat și contribuie la modernizarea societății. Tipologia întreprinderilor comerciale ce desfășoară activitate antreprenorială delimitează sectorul întreprinderilor mici și mijlocii ca sector important prin aportul la dezvoltarea economiei naționale [31, p.170].

În condițiile unei piețe cu o concurență puternică, întreprinderile mici și mijlocii dispun de abilitatea de a reacționa flexibil și de a se adapta rapid la schimbările economice ciclice și structurale. Din acest punct de vedere, un sector al întreprinderilor mici și mijlocii bine dezvoltat poate contribui la fortificarea stabilității și creșterii macroeconomice din țară.

Dezvoltarea IMM-urilor în Republica Moldova are drept obiectiv major să contribuie la încurajarea inițiativei private și dezvoltarea mediului de afaceri, programelor și proiectelor internaționale pentru susținerea antreprenoriatului, precum și a persoanelor care vin cu idei de afaceri și caută mijloace tehnice și financiare de realizare în practică a acestor idei [116, p.48].

Guvernul Republicii Moldova percepe sectorul IMM drept baza creării și dezvoltării unei economii moderne și dinamice, axate pe cunoștințe [127, p.81].

Pentru a aprecia situația sectorului IMM și evoluția acestuia pe perioada anilor 2005-2013 vom utiliza indicatorii ce caracterizează acest sector.

În ultimii nouă ani, în Republica Moldova numărul total al întreprinderilor mici și mijlocii înregistrează o rată de creștere constantă în anii expuși în Figura 2.5., ce indică o creștere de 12,1%, luând anul 2005 ca an de referință, sau cu 18,5 mii întreprinderi.

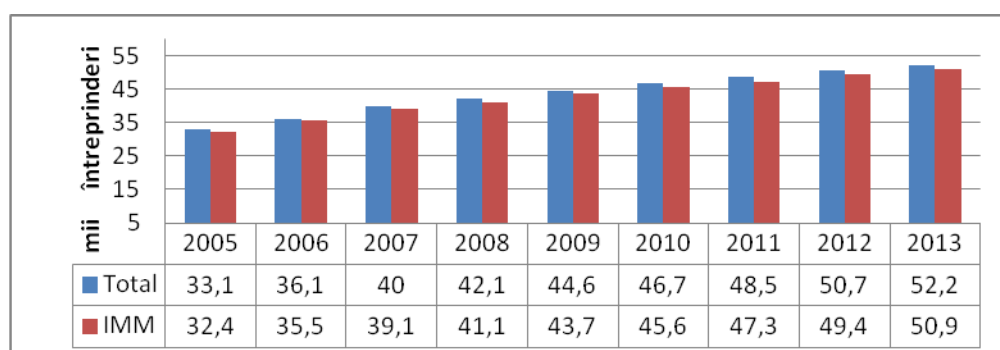

Figura 2.5. Evoluția numărului întreprinderilor mici și mijlocii
 Sursa: Elaborat de autor în baza datelor www.statistica.md

Conform datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, în prezent IMM-urile dețin o cotă semnificativă de 97,4% din totalul întreprinderilor înregistrate, în comparație cu 89,1% în anul 2003, respectiv ponderea acestora a crescut cu 8,3% potrivit datelor din Anexa 6.

Analizând evoluția numărului IMM-urilor mai detaliat în Tabelul 2.12 considerând structura acestora, putem menționa că ponderea cea mai mare le revine microîntreprinderilor, care a fluctuat pe parcursul anilor 2005-2013 de la 75% până la 77,3%. Din anul 2005, se observă o creștere bruscă a IMM-urilor cu 6,8%. Această creștere a avut loc datorită facilităților acordate businessului mic de către stat conform art.49, capitolul II al Codului fiscal al Republicii Moldova.

Tabelul 2.12. Structura, dinamica cantitativă și ponderea IMM-urilor pe categorii de mărimi în Republica Moldova.

Anii \ Întreprinderi	mijlocii		mici		micro	
	Unități	Ponderea IMM în total, %	Unități	Ponderea IMM în total, %	Unități	Ponderea IMM în total, %
2005	1657	5,1	6440	19,9	24347	75,0
2006	1724	4,9	6544	18,4	27274	76,7
2007	1774	4,5	7194	18,3	30352	77,2
2008	1685	4,1	8329	20,3	31095	75,6
2009	1589	3,6	8264	18,9	33805	77,5
2010	1587	3,5	9132	20,0	34912	76,5
2011	1502	3,2	9194	19,4	36641	77,4
2012	1538	3,1	9570	19,4	38336	77,5
2013	1645	3,2	9972	19,5	39578	77,3

Sursa: Elaborat și calculat de autor în baza datelor www.statistica.md

Ponderea sau numărul semnificativ al microîntreprinderilor poate fi explicat prin faptul că această categorie de întreprinderi întâmpină mari dificultăți în procesul de dezvoltare a activității sale, fără a fi capabile să obțină susținere financiară stabilă și permanentă, care le-ar putea asigura o creștere durabilă pe viitor, spre categoria întreprinderilor mici sau mijlocii [53, p.101].

Rezultatele anchetei structurale în întreprinderi, efectuată de BNS, în anul 2012 conform repartizării IMM-urilor pe forme organizatorico-juridice, ne demonstrează faptul că numărul cel mai mare de microîntreprinderi le revine Societăților cu Răspundere Limitată (31529 unități)

urmate de Întreprinderi individuale (3322 unități) cu o pondere de 8,8%, cel mai mic număr de microîntreprinderi sunt în subordinea statului, (551 unități) și atinge 1,46% din totalul microîntreprinderilor. (Anexa 7)

Un alt indicator ce caracterizează densitatea teritorială cu întreprinderi mici este numărul lor la 1000 de locuitori. În Republica Moldova, acest indicator comparativ cu țările UE (în medie 45-50 de întreprinderi) este extrem de mic și constituie în prezent, conform datelor Biroului Național de Statistică, 14 întreprinderi la 1000 de locuitori. Însă putem accentua că la acest capitol observăm o creștere (cu 8 întreprinderi), având în vedere faptul că în anul 2004 erau 6 întreprinderi, iar în 2008 a atins numărul de 12 întreprinderi la 1000 de locuitori, iar în 2012 și 2013 – aproximativ 14 întreprinderi, majorându-se cu 2 unități. (Anexa 8)

Analiza în dinamică a numărului salariaților din sectorul businessului mic denotă că acesta s-a majorat începând cu 2001 în valoare absolută cu 47200 persoane, crescând și ponderea personalului în totalul întreprinderilor (cu 6%). Pe parcursul anilor 2001-2007, situația economico-financiară a întreprinderilor din sectorul businessului mic s-a ameliorat considerabil, în comparație cu anul 2000. Numărul salariaților din sectorul IMM-urilor este în continuă creștere, rezultatul ajungând la 59,8% sau majorându-se cu 186551 persoane. Deși ponderea salariaților ocupați în IMM crește din 2001 până în 2007, numărul acestora, în anii 2008-2011, înregistrează un trend descendent. Menționăm faptul că în anul 2012 întreprinderile din acest sector au angajat 300223 de salariați, observăm o creștere a angajaților cu 2,02% sau cu 6039 persoane mai mult decât în anul precedent, iar în 2013 numărul angajaților s-a micșorat cu 1752 de persoane ajungându-se doar la 298471 salariați. (Anexa 9)

Evoluția populației angajate în sectorul businessului mic și mijlociu pentru ultimii nouă ani, în baza datelor prezentate în Figura 2.6, constată o reducere a numărului total de salariați angajați în întreprinderile mijlocii cu 57,7 mii persoane (145,3-87,6) sau cu 39,7%, în condițiile creșterii și micșorării ne semnificative a personalului angajat în întreprinderile mici și micro. Această reducere a numărului de salariați angajați în întreprinderile mijlocii ar putea fi justificată de dorința antreprenorilor de a-și minimiza costurile afacerii.

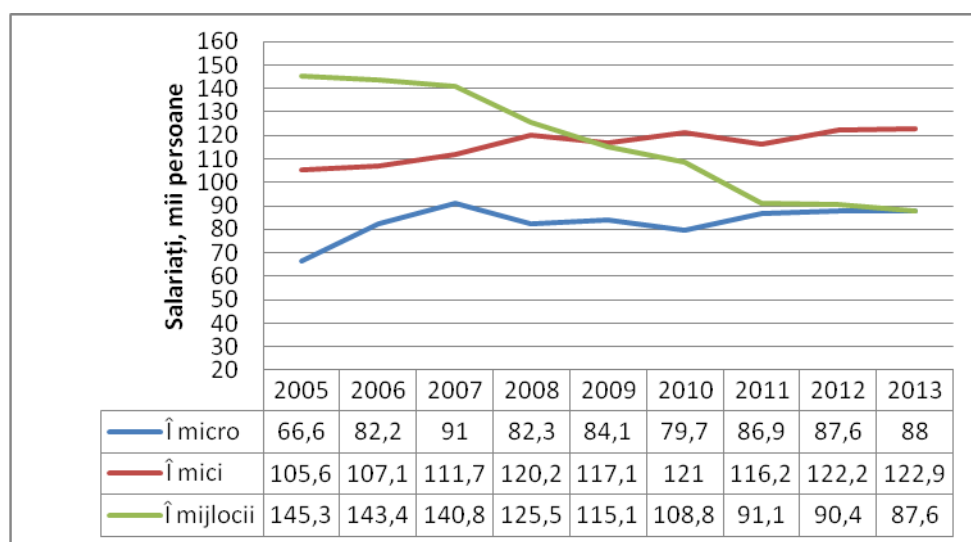

Figura 2.6. Evoluția numărului salariaților ocupați pe categorii de IMM-uri în perioada anilor 2005-2013.

Sursa: Elaborat și calculat de autor în baza datelor www.statistica.md

Realizând funcția socială a businessului mic și mijlociu, care este, totodată, și una dintre cele mai importante, exprimată prin crearea locurilor de muncă pentru majoritatea populației ocupate, menționăm că numărul persoanelor care au activat în IMM-uri în anul 2012 a constituit 300,2 mii persoane, ceea ce reprezintă 57,7% [70, p.105; 43, p.130-134].

Numărul salariaților ce au activat în IMM-uri în perioada anului 2013 a atins cifra de 298,5 mii persoane, care, la rândul său, constituie 56,9% din numărul total de salariați încadrați pe piața muncii din Republica Moldova. Din numărul total al acestora 122,9 mii salariați sau 41,2% activau în întreprinderile mici, numărul salariaților în întreprinderile micro era de 88,0 mii sau 29,5% și doar 87,6 mii salariați sau 29,3% – în întreprinderile mijlocii.

Conform datelor prezentate de BNS, analizând numărul salariaților în IMM-uri pe sectoarele economice de activitate în anul 2005, observăm că sectorul agricol (68,6 mii persoane) s-a amplasat după așa ramură ca „comerțul cu ridicata și amănuntul” (74,4 mii persoane), însă în anul 2013 (numărul salariaților s-a micșorat practic de două ori), sectorul agricol (36,1 mii persoane) s-a amplasat după așa ramuri ca „comerțul cu ridicata și amănuntul” (79,8 mii persoane), „industria prelucrătoare” (47,0 mii persoane) și „tranzacțiile imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate întreprinderilor” (39,4 mii persoane). În opinia noastră, factorul cel mai important în reorientarea populației în alte ramuri este migrația acesteia din regiunile rurale în cele urbane din cauza infrastructurii și condițiilor de existență slab dezvoltate și, de asemenea, migrația în țările membre ale UE și Federația Rusă. Remunerarea muncii și munca sezonieră ar fi alți factori ce împiedică dezvoltarea ramurii agricole.

Examinând evoluția numărului salariaților ocupați în sectorul agricol pe categorii de IMM-uri (Anexa 10), putem menționa faptul că doar numărul salariaților angajați în cadrul microîntreprinderilor are o tendință de creștere de la 2,6 la 3,9 mii persoane, însă la

întreprinderile mici acesta fie că s-a mărit sau s-a redus ne semnificativ. Totodată, menționăm faptul că indicatorul numărul salariaților la întreprinderile mijlocii are o tendință de scădere considerabilă în perioada analizată (52,9-17,6 mii persoane).

În acest context, ar fi bine-venit și recomandăm promovarea mai ferm și mai insistent a politicii statului orientată sau direcționată asupra dezvoltării regionale a RM și, în special asupra creării condițiilor (populației tinere cuprinse între vârsta 18-35 de ani) atât pentru inițierea afacerii, cât și dezvoltarea acestora și celor ce activează orientate spre IMM-urile pe principalele sectoare economice ale RM.

În pofida faptului că businessul mic și mijlociu autohton s-a format și a crescut în condiții economice nefavorabile și incerte în perioada de dezvoltare a proceselor economice, acesta a reușit să se dezvolte atât din punct de vedere cantitativ, cât și calitativ [58, p.98].

Prin urmare, menționăm faptul că creșterea numărului întreprinderilor mici și mijlocii, din punct de vedere teoretic și practice, trebuie să contribuie la cota producției IMM-urilor în Produsul Intern Brut, care, la rândul său, ar constitui un factor pozitiv în dezvoltarea proceselor economice ale unui stat.

În majoritatea țărilor cu o economie de piață funcțională, acest indicator depășește 50%, în UE sectorul IMM generează 58,4% din PIB, în SUA – 43,4%. În 10 din 12 țări ale Organizației de Cooperare Economică a Mării Negre (OCEMN) ponderea IMM-urilor în PIB constituie mai puțin de 50%, în 5 țări – mai puțin de 30%. Însă în Republica Moldova, în baza activității IMM-urilor, se obțin doar 28% din PIB, (Tabelul 2.13) ce ne demonstrează faptul că numărul mare de întreprinderi este semnificativ doar la nivel national, însă pentru a atinge indicii internaționali, agenții economici din sfera IMM trebuie să obțină rezultate cu mult mai bune ale indicatorilor economico-financiari.

Tabelul 2.13. Evoluția în dinamică a numărului IMM pe genuri de activitate, %

Genuri de activitate	Anii								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Agricultura, economia vânatului și silvicultura	5,8	5,7	5,4	5,1	5,3	5,0	5,1	5,1	5,3
Industria prelucrătoare	12,8	12,7	12,7	12,2	11,7	11,0	10,2	9,9	9,6
Energie electrică, gaze și apa	0,3	0,3	0,3	0,2	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5
Construcții	5,6	5,8	6,0	6,1	5,7	5,5	5,5	5,5	5,3
Comerț cu ridicata și cu amănuntul	42,4	41,4	41,0	41,1	41,2	41,0	41,0	40,5	40,1
Hoteluri și restaurante	3,2	3,1	2,9	3,05	3,0	3,1	3,2	3,4	3,3
Transporturi și comunicații	7,1	7,2	7,2	7,1	6,9	6,8	6,8	6,7	6,7
Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate întreprinderilor	19,9	12,6	13,3	14,6	15,1	16,0	16,7	17,2	17,7
Alte activități	10,9	11,2	14,0	13,6	13,7	14,3	19,6	14,8	11,8

Sursa: Elaborat și calculat de autor în baza datelor datelor www.statistica.md

Deci, cercetând mediul de afaceri al IMM în perioada anilor 2003-2013, observăm că cele mai solicitate sectoare de activitate a întreprinderilor (Tabelul 2.13) sunt cele din comerțul cu ridicata și cu amănuntul constituind în anul 2012 – 40,5% și în 2013 – 40,1%, care s-au micșorat față de anul precedent cu 0,4% sau numărul lor fiind de 20036 unități, tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate întreprinderilor în anul 2013 au atins 17,7% majorându-se cu 0,5% față de anul precedent sau cu 633 unități (Anexa 11), care presupun un risc minim, o viteză înaltă de rotație a activelor și un termen scurt de recuperare a investițiilor.

În viitorul apropiat, este evident că o asemenea structură sectorială, nu poate avea urmări pozitive în direcția relansării economiei naționale. În acest caz, se propune ca statul să promoveze o politică diferențiată pe domenii de activitate ale IMM.

Efectuând o analiză a indicatorului venitului din vânzări pe totalul genurilor de activitate obținut pe categorii de IMM-uri în perioada anilor 2005-2013, putem menționa că cele mai performante rezultate pe perioada analizată au fost obținute de întreprinderile mici. Conform acestui criteriu, din 2005 până în 2008 s-a evidențiat o creștere cu 12,9 mld.lei. Însă în 2009 veniturile întreprinderilor mici sau micșorat cu 4,4 mld.lei, cauza fiind influența crizei economico-financiare. Acest fenomen nu a ocolit nici întreprinderile micro și mijlocii, micșorând acest indicator din 2007 cu 3,6 și 3,0 mld. lei, în acest context luând o decizie de a optimiza activitatea de producție în acest sector. Din 2010, veniturile din vânzări au înregistrat trenduri de creștere, dar cu ritmuri lente la toate tipurile de întreprinderi până în prezent, majorându-se acest indicator cu: 11,9 mld.lei la întreprinderile mici, 5,9 mld.lei la întreprinderile mijlocii și 2,2 mld.lei la microîntreprinderi.

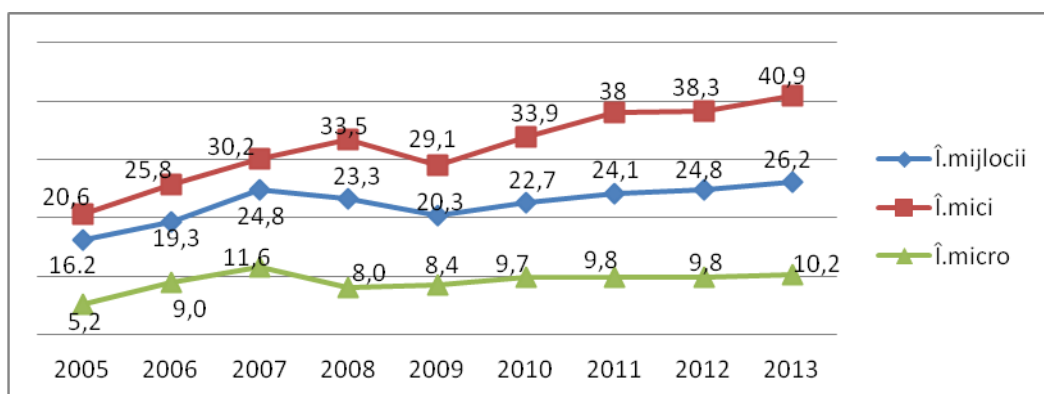

Figura 2.7. Evoluția venitului din vânzări obținut pe categorii de IMM-urile în perioada anilor 2005-2013, mld.lei.

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor www.statistica.md

Situația, privind obținerea rezultatelor financiare, pentru perioada anilor 2005-2013, se prezintă astfel: numărul întreprinderilor, care înregistrează pierderi, este mai mare decât al celor care înregistrează profit. Iar aproximativ 10% din întreprinderile mici și mijlocii sunt inactive.

Ponderea semnificativă a numărului de întreprinderi, care au suferit pierderi, pe toată perioada analizată, o dețin microîntreprinderile [126, p.59]. (Anexa 12)

Cele mai bune rezultate financiare, pe parcursul perioadei analizate, sunt obținute de întreprinderile mici comparativ cu cele mijlocii și micro.

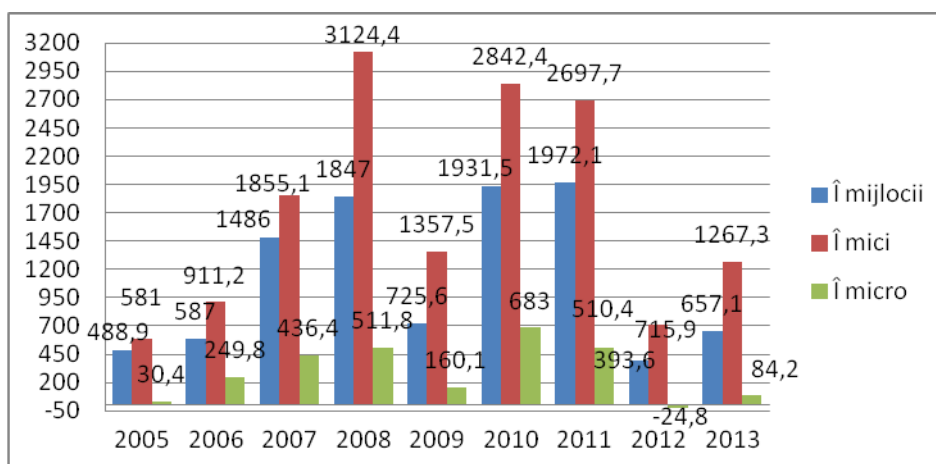

Figura 2.8. Evoluția rezultatului financiar până la impozitare obținut pe categorii de IMM-uri în perioada anilor 2005-2013, mil.lei.

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor www.statistica.md

Repartizarea profitului pe categorii de IMM-uri conduce la următoarea concluzie: contribuția cea mai importantă la realizarea profitului sectorului businessului mic și mijlociu în anul 2013 (de altfel și pe parcursul întregii perioade analizate) le-a revenit întreprinderilor mici, acestea au cumulat peste 60% din profitul sectorului, fiind urmate de întreprinderile mijlocii, pe când cele micro au înregistrat pierderi, contrar faptului că acestea domină numeric sectorul IMM-urilor [69, p.98]. (Figura 2.8)

Suma profitului/pierderilor până la impozitare obținut de întreprinderile mici și mijlocii în anul 2012 a constituit 1084,6 mil. lei sau cu 4095,6 mil. lei mai puțin față de anul 2011, iar în 2013 acest indicator a constituit 2008,6 mil. lei sau cu 924 mil. lei mai mult comparând cu anul precedent. Îmbucurător este faptul că microîntreprinderile au obținut rezultate pozitive de 84,2 mil. lei în 2013 față de anul precedent în care s-au înregistrat pierderi de 24,8 mil. lei.

Statisticile oficiale accentuează importanța întreprinderilor mici și mijlocii și aportul adus în dezvoltarea economiei naționale. Chiar dacă posedă un grad înalt de flexibilitate, factorii nefavorabili ai mediului extern au un impact negativ asupra dezvoltării businessului mic și mijlociu din Republica Moldova. Recesiunea economică globală, instabilitatea politică și legislativă, concurența sunt doar unii dintre factorii care agravează situația financiară a întreprinderilor mici și mijlocii și chiar le duc la faliment [176, p.51].

Descrepanța dintre întreprinderile nou-înregistrate și a celor ce prezintă rapoarte financiare BNS se datorează faptului că nu toate întreprinderile create sunt active, iar dintre cele ce își desfășoară activitatea doar o parte aleg sistemul de contabilitate în partidă dublă. Mai mult ca atât

o creștere a numărului întreprinderilor raportate se datorează atât numărului mare de întreprinderi nou-create, cât și al celor ce au acceptat sistemul de contabilitate în partidă dublă, făcând astfel greu calculul întreprinderilor active create într-un an [137, p.24].

Decalajul mare dintre întreprinderile înregistrate și cele active ne permite să concluzionăm că, în afară de barierele existente la lichidarea întreprinderilor, mai sunt o serie de agenți economici care așteaptă condiții favorabile pentru a-și relua activitatea economică [8, p.3].

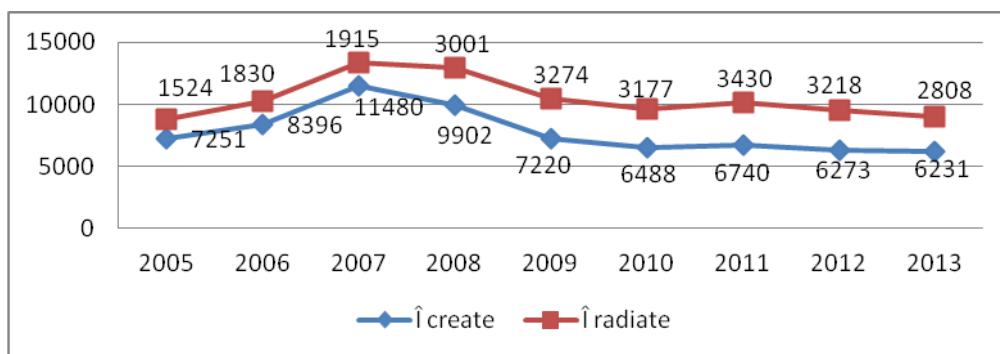

Figura 2.9. Numarul întreprinderilor create și radiate în anii 2005-2013
Sursa: [216]

Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat a Republicii Moldova, în anul 2007, din Registrul de Stat au fost radiate 1915 întreprinderi, pe când în anul 2008, numărul acestora a ajuns la cifra de 3001 întreprinderi sau cu 1086 de întreprinderi mai mult față de anul precedent. În 2009 și-au stopat activitatea economică 3274 de întreprinderi. (Figura 2.9) Aceste cifre demonstrează impactul negativ al recesiunii economice asupra activității întreprinderilor. Numărul întreprinderilor care falimentează sau își sistează activitatea din inițiativă proprie este în creștere cu câteva sute de la an la an.

Datele oficiale demonstrează că situația nu s-a îmbunătățit nici chiar în perioada de după criză. Astfel în anul 2012, numărul întreprinderilor noi înregistrate a fost în scădere cu 467 de unități, iar numărul celor radiate din Registrul de Stat, de asemenea, a scăzut față de anul 2011 cu 212 întreprinderi, iar în 2013 numărul întreprinderilor noi înregistrate, la fel, a scăzut cu 42 de unități, iar numărul celor radiate din Registrul de Stat a scăzut față de anul 2012 cu 410 întreprinderi. Datele CÎS arată că în capitală au fost înregistrate cele mai multe întreprinderi (3470), iar numărul întreprinderilor lichidate 1761, a fost mai mare cu 1001 unități în teritorii în lunile ianuarie-noiembrie ale anului 2013 [148, p.52].

La finele anului 2013 conform datelor CÎS, putem menționa că în capitală au fost înregistrate 3785 de agenți economici, cu 315 unități mai mult comparativ cu anul trecut, însă conform datelor oficiilor teritoriale, întreprinderile lichidate au atins numărul de 1961 și s-au micșorat cu 370 de unități în teritorii, comparativ cu perioada precedentă.

Republica Moldova este împărțită în 35 de raioane, o regiune autonomă – UTA Găgăuzia și două municipii – Chișinău și Bălți. Analiza activității antreprenoriale denotă că aceasta rămâne a fi concentrată în zonele urbane, în cele rurale activând, în marea majoritate, gospodării țărănești (de fermieri).

În municipiile Chișinău și Bălți este concentrată activitatea a 70,9% din agenții businessului mic și mijlociu, localitățile rurale deținând 29,01%, inclusiv UTA Găgăuzia – 2,64% din subiecții vizati.

Tabelul 2.14. Indicatorii activității sectorului IMM pe regiuni de dezvoltare ale Republicii Moldova în anul 2012-2013

Regiuni	Numărul de unități		Numărul salariaților		Venituri din vânzări (cifra de afaceri)		Profit până la impozitare	
	mii unități	în % față de total	mii persoane	în % față de total	mil. lei	în % față de total	mil. lei	în % față de total
ANUL 2012								
Total pe republică	49,3	100,0	300,4	100,0	73057,1	100,0	1084,5	100,0
Regiunea Nord	5,8	11,76	51,1	17,01	10368,8	14,19	104,2	9,6
<i>Mun. Bălți</i>	2,3	4,66	14,7	4,89	3366,1	4,60	38,5	3,54
Regiunea Centru	7,0	14,19	48,3	16,07	10249,2	14,02	84,8	7,81
<i>Mun. Chișinău</i>	32,7	66,33	167,6	55,79	46539,1	63,70	914,4	84,31
Regiunea Sud	2,5	5,08	23,1	7,68	3875,9	5,34	17,2	1,58
UTA Găgăuzia	1,3	2,64	10,3	3,42	2024,1	2,77	-36,1	-3,32
ANUL 2013								
Total pe republică	50,9	100,0	298,4	100,0	77413,2	100,0	2008,5	100,0
Regiunea Nord	6,0	11,78	52,0	17,43	11202,1	14,47	407,5	20,29
<i>Mun. Bălți</i>	2,3	4,52	14,8	4,96	3394,2	4,38	121,0	6,02
Regiunea Centru	7,4	14,54	49,8	16,69	10996,9	14,08	311,2	15,49
<i>Mun. Chișinău</i>	33,4	65,6	163,5	54,79	48773,8	62,92	1116,8	55,60
Regiunea Sud	2,6	5,11	22,6	7,57	4205,8	5,43	105,9	5,27
UTA Găgăuzia	1,4	2,75	10,3	3,45	2234,6	2,84	67,1	3,34

Sursa: Elaborat și calculate de autori în baza datelor www.statistica.md

Analiza indicatorilor activității întreprinderilor mici și mijlocii în anul 2012, în aspect regional (pe regiuni de dezvoltare ale Republicii Moldova), relevă o concentrare a întreprinderilor mici și mijlocii în centrul republicii, mun. Chișinău – 32,7 mii unități și în regiunea de dezvoltare Centru – 7,0 mii unități, majorându-se în anul 2013 cu 700 de agenți economici în mun. Chișinău. În întreprinderile mici și mijlocii din mun. Chișinău sunt ocupați circa 167,6 mii de salariați, care dețin o pondere de 55,79%. În anul 2013, în întreprinderile mici și mijlocii din mun. Chișinău, erau ocupați circa 163,5 mii de salariați, respectiv cu 4,1 mii salariați mai puțin față de anul precedent, cu o pondere de 54,79%. În aceeași regiune s-au înregistrat venituri din vânzări de circa

46539,1 mil. lei, care sa majorat cu 2234,7 mil. lei și au obținut un profit de 914,4 mil. lei (84,31% în totalul profitului obținut din activitatea IMM) majorându-se cu 202,4 mil. lei, comparativ cu anul 2012.

O poziție de mijloc ocupă regiunile de dezvoltare Centru și Nord. Numărul salariaților care activează în cadrul acestor întreprinderi constituie circa 51,1 mii de persoane și 52,0 mii de persoane în regiunea de Nord și 48,3 mii de persoane și 49,8 mii persoane – în regiunea Centru. Regiunea de Sud și UTA Găgăuzia sunt regiunile cu cel mai mic număr de IMM (circa 1400 de întreprinderi). Suma profitului obținut în regiunea de Sud a atins nivelul de 17,2 mil. lei, iar UTA Găgăuzia înregistrează pierderi de 36,1 mil. lei. Însă în anul 2013 situația s-a îmbunătățit considerabil, respectiv suma profitului în regiunea de Sud s-a majorat cu 88,7 mil. lei, iar UTA Găgăuzia înregistrează profit de 67,1 mil. lei. (Tabelul 2.14)

Cercetările detaliate privind indicatorii activității sectorului IMM pe regiuni de dezvoltare ale Republicii Moldova în anii 2005-2013 pot fi vizualizate în Anexa 13.

Efectuarea analizei detaliate a dezvoltării sectorului IMM este deficilă din cauza lipsei informației necesare. Datele privind întreprinderile și afacerile micro, desfășurate fără înregistrarea întreprinderii sunt concentrate în patru instituții:

1. Biroul Național de Statistică (BNS).
2. Camera Înregistrării de Stat pe lângă Ministerul Justiției (CÎS).
3. Inspectoratul Fiscal de Stat (IFS).
4. Primăriile Unităților Administrativ Teritoriale (PUAT).

Este necesar ca, informația din sursele menționate să fie concentrată într-o bază de date unică în cadrul Biroul Național de Statistică, sau crearea Secției în cadrul Organizației de Dezvoltare a Întreprinderilor Mici și Mijlocii, pentru a avea posibilitate de a accesa și analiza informația în diverse scopuri, referitoare la toate grupurile de IMM-uri.

În contextul celor relatate, constatăm că activitatea antreprenorilor concentrată în compartimentul businessului mic și mijlociu nu a influențat considerabil dezvoltarea și creșterea economiei naționale următoarele considerente:

- Discrepanța (decalajul) dintre întreprinderile nou-înregistrate și a celor ce prezintă rapoarte financiare BNS se datorează faptului că nu toate întreprinderile create sunt în proces de activitate.
- Activitatea IMM-urilor în componența Produsului Intern Brut foarte mică. (Tabelul 2.10)
- Ponderea cea mai mare a IMM-urilor concentrată în zonele urbane. (Tabelul 2.14)
- Concentrarea activității IMM-urilor în așa sectoare precum comerțul și prestarea de servicii. (Tabelul 2.13, Tabelul A 11.1)

- Microîntreprinderile reprezintă ponderea cea mai mare (77,5%) din numărul total al IMM-urilor, însă indicatorii rezultativi, așa ca venitul din vânzări și profitul până la impozitare, oferă cele mai modeste rezultate, cauza fiind incompetența antreprenorilor de a gestiona propria afacere. (Tabelul 2.12; Figura 2.7, 2.8)
- Indicatorul ce caracterizează saturația teritorială a întreprinderilor mici și mijlocii este numărul acestora la 1000 de locuitori ce reprezintă un rezultat extrem de mic. (Tabelul A 8.1)

Eforturile depuse de organele de conducere centrale, locale, de diverse asociații și organizații de susținere a întreprinderilor mici și mijlocii nu aduc toate efectele dorite. Până în prezent rămâne a fi joasă și competitivitatea întreprinderilor mici și mijlocii din Moldova, atât pe plan național, cât și internațional. Aceasta se întâmplă deseori și din vina întreprinzătorilor motivul fiind lipsa sau insuficiența de cunoștințe pentru gestiunea afacerii, de asigurare cu informația necesară adoptării unor decizii oportune, necunoașterea instrumentarului metodologic care ușurează și eficientizează munca întreprinzătorilor [126, p.55].

2.3. Evaluarea activității economico-financiare a întreprinderilor mici și mijlocii din sectorul agricol

Un fenomen caracteristic pentru toate țările îl constituie, în economia contemporană, creșterea rolului agriculturii, cu toate că ponderea contribuției agriculturii la formarea produsului intern brut scade (51,6% în anul 2000 până la 22,4% în anul 2012), iar numărul populației active din agricultură se reduce (de la 770,4 mii persoane (50,9%) în anul 2000 la 303,3 mii persoane (26,4%) în anul 2012). Acest fenomen devine explicabil de îndată ce locul agriculturii în ponderea economiei generale este abordat nu numai după anumite ponderi în structura unor indicatori macroeconomici, ci și printr-o analiză de ansamblu a funcțiilor agriculturii în creșterea economică în general [132, p.46].

Importanța de extindere a IMM-urilor în zonele rurale pornește de la necesitatea de redresare și diversificare a economiei rurale, în raport cu realitățile și caracteristicile specifice ale statului. Mediul dinamic în care trăim obligă antreprenorul să investească continuu în afacerea sa, iar sectorul agrar nu prezintă excepție. Pentru creșterea funcției economice, dezvoltarea unei rețele viabile de întreprinderi mici și mijlocii în mediul rural (agroalimentar sau întreprinderi industriale, procesarea produselor locale, artizanat, agro-turistic, casele serviciilor publice și private) este o componentă socială remarcabilă, cu referire la „stabilizarea” populației rurale (în primul rând, a tinerilor), elimină fenomenul migrației. Pornind de la principiul că mișcarea forței de muncă este mai costisitoare (economic și social), comparativ cu mișcarea materialelor și produselor,

majoritatea țărilor europene au schimbat politica locației pentru IMM-uri, în sensul că și-au redirecționat afacerile orientându-se spre forța de muncă și nu viceversa.

Dezvoltarea agriculturii în RM continuă să fie stopată la întreprinderile mici și mijlocii, și nu numai, cauza fiind tehnologiile ce nu fac față standardelor moderne, dar și remunerarea muncii la nivelul cel mai scăzut în acest domeniu de activitate, infrastructura slab dezvoltată la nivel local, lipsa ideilor inovatoare ș.a.

Conform estimărilor autorului, în prezent pe teritoriul Republicii Moldova activează 2628 de întreprinderi cu genul de activitate agricultura, dintre care: regiunea Nord – 829, regiunea Centru – 880, regiunea Sud – 438, iar 481 de unități agricole în orașul Chișinău.

Studiind situația IMM-urilor conform numărului de întreprinderi, observăm o scădere din 2005 a numărului de întreprinderi mijlocii cu 256 de unități până în 2012, însă în 2013 se observă o majorare neînsemnată. Numărul de întreprinderi mici și micro sunt în continuă creștere, respectiv cu 341 de unități și 668 de unități agricole, trendul general fiind pozitiv datorită întreprinderilor mici și micro.

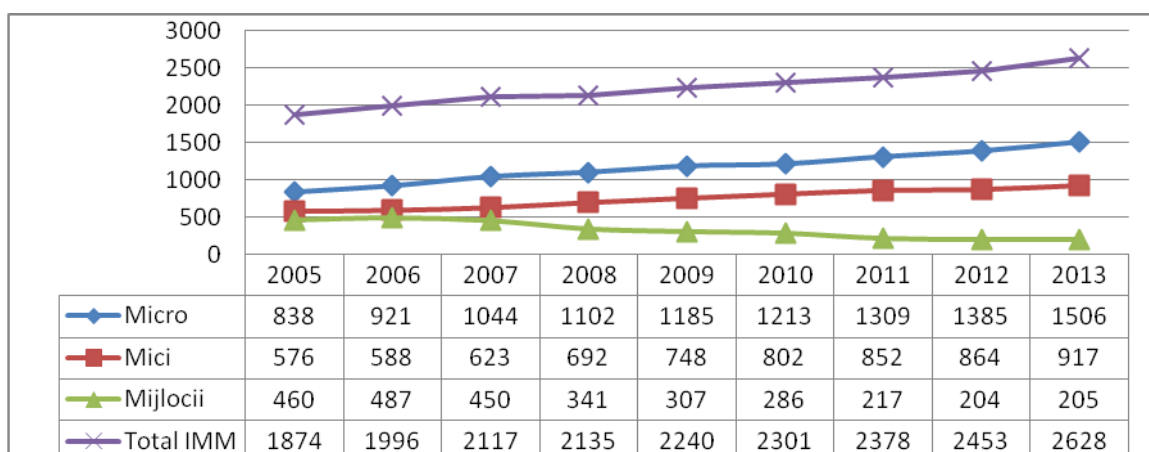

Figura 2.10. Evoluția numărului întreprinderilor pe categorii din sectorul agricol

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS

În prezent, forța de muncă necesită investiții masive și fenomene sociale complexe. În schimb, localizarea IMM-urilor din zonele rurale înseamnă diversificarea economiei, ocuparea forței de muncă și stabilizează forța de muncă din mediul rural, creșterea puterii economice a comunităților rurale și contribuie la dezvoltarea generală a economiei.

Doar aproximativ un sfert din regiunile rurale au activități economice agricole, organizate ca IMM-uri orientate în sectorul animalier, sectorul vegetal, sectorul de producere (cultivarea plantelor din culturi permanente, cultivarea plantelor din culturi nepermanente, creșterea animalelor, prelucrarea materiei prime ș.a.)

La compartimentul numărul salariaților se observă un trend negativ pe parcursul perioadei analizate la întreprinderile mijlocii micșorându-se de la 52,9 mii persoane în 2005 până la 16,9 mii persoane în 2013 sau cu 36 de mii persoane mai puțin. Această reducere a numărului de

salariați în întreprinderile menționate ar putea fi justificată de necesitatea antreprenorilor de a-și micșora costurile la produsele finite și chiar a afacerii. De asemenea, remarcăm legitatea conform căreia numărul întreprinderilor mijlocii în sectorul agricol scade odată cu numărul salariaților la aceste întreprinderi.

Mai puțin sunt afectate întreprinderile micro și mici ce au o situație flotantă neînsemnată în perioada analizată, însă comparativ cu anul 2005, observăm o creștere cu 1,7 mii persoane la întreprinderile mici și cu 1,1 mii persoane la microîntreprinderi. (Tabelul A 14.2)

Unul din obiectivele principale ale oricărei întreprinderi într-o economie concurențială de piață este obținerea profitului. Realizarea profitului suficient permite întreprinderilor să asigure menținerea unui potențial tehnic și economic suficient, să asigure o extindere rațională a producției ținând cont de evoluția pieței și tendințele conjuncturale. Maximizarea profitului constituie premisa realizării obiectivului strategic, de perspectivă a oricărei întreprinderi, ce constă în creșterea valorii patrimoniului, creșterea capacității concurențiale, revenindu-i și rolul de stabilizator al întregii economii naționale, asigurând stabilitatea socială.

Examinarea acestui indicator, conform datelor oficiale prezentate de entitățile economice în baza situației financiare pe perioada 2009-2013 și preluate de la BNS, ne permite să înțelegem care sunt sursele principale de venituri ce acoperă cheltuielile întreprinderii. Indicatorul generalizator, ce caracterizează eficiența tuturor activităților întreprinderilor, poate fi considerat profitul perioadei de gestiune până la impozitare.

În ultimii cinci ani (2009-2013), IMM din sectorul agricol au obținut o situație flotantă (instabilă) la indicatorul profitul perioadei de gestiune până la impozitare (PPGPI). În 2010 întreprinderile au suportat pierderi din activitatea operațională și rezultate excepționale, ceea ce a condus la formarea rezultatului negativ al PPGPI. În 2012, față de 2011, PPGPI s-a mărit cu 228,3 mil. lei din contul rezultatului de la activitatea operațională și al rezultatului din activitatea investițională, în pofida faptului că rezultatul excepțional pe perioada menționată a fost obținut cu pierderi. În 2013 situația acestui indicator se află la nivelul critic, micșorându-se față de anul precedent de 9,8 ori, datorită contribuției negative a rezultatului din activitatea operațională și a rezultatului excepțional.

Cu toate că indicatorii menționați au influențat negativ asupra PPGPI, întreprinderile din acest sector obțin rezultate pozitive la compartimentul profit net, cu excepția anului 2010 când pierderile au fost de 163,3 mil. lei. Începând cu anul 2011, profitul net la IMM agricole are tendință de a se micșora până în prezent de 11,5 ori, cauza fiind influența rezultatelor excepționale negative ce sunt înrăutățite de condițiile climaterice din ultima perioadă. (Anexa 15)

În comparație cu orice indicator al eficienței economice, rentabilitatea se caracterizează printr-un grad superior de sintetizare, de reflectare a rezultatelor economico-financiare, având

proprietăți de cunoaștere deosebite. Prin aceasta rentabilitatea reflectă eficiența economică finală a întregii activități economico-financiare. Reiese că analiza acestui indicator constituie o componentă importantă pentru constatarea rezervelor interne de creștere a eficienței economice finale privind utilizarea resurselor în IMM-urile din sectorul agricol.

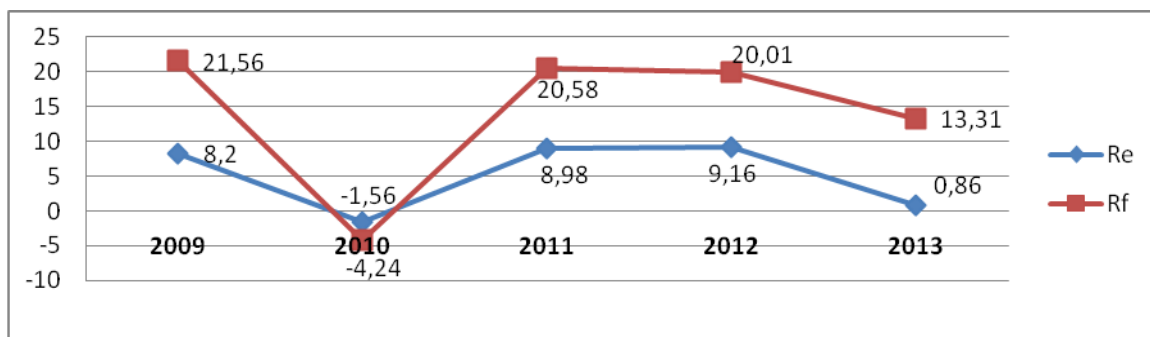

Figura 2.11. Evoluția nivelului rentabilității economice și financiare a IMM-urilor din sectorul agricol.

Sursa: Calculat de autor în baza datelor BNS

Rezultatul obținut, atât al rentabilității economice, cât și al rentabilității financiare al IMM-urilor din sectorul agricol, ne arată că în anul 2010 acestea au obținut un rezultat negativ. Deși rezultatul din perioada 2011-2013 este pozitiv, nivelele rentabilității sunt destul de reduse, ceea ce semnifică o utilizare ineficientă a activelor întreprinderilor. Prin urmare, dacă în anul 2009 de la un leu surse proprii întreprinderile agricole au obținut 8,2 bani profit net, atunci în anul 2013 – doar 0,86 bani profit net, iar în anul 2010 pierderile nete au atins 1,56 bani.

Pentru desfășurarea activității economico-financiare profitabile, întreprinderile trebuie să dispună de patrimoniu, în componența căruia să existe un acord echilibrat între activele imobilizate și activele circulante. Din aceste considerente, am utilizat analiza examinării mărimii și evoluției patrimoniului de care dispun IMM-urile analizate.

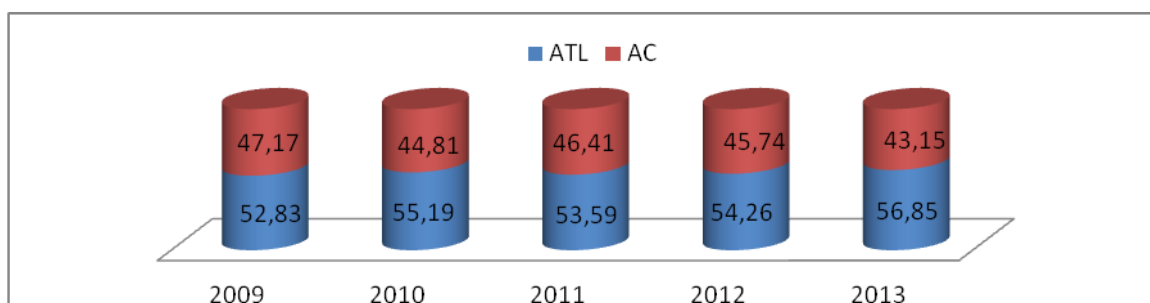

Figura 2.12. Evoluția structurii activelor IMM-urilor din sectorul agricol, %

Sursa: Calculat de autor în baza datelor BNS

Conform rezultatelor obținute în structura activelor întreprinderilor analizate predomină active imobilizate, în special imobilizări corporale în curs de execuție. Modernizarea și reînnoirea

utilajului tehnic pe care se bazează activitatea întreprinderilor reprezintă o componentă importantă în procesul activității acestora. Accesând Măsura 5 „Stimularea investițiilor pentru procurarea tehnicii și utilajului agricol, precum echipamentului ce formează sisteme de irigare” a formelor de subvenționare a producătorilor agricoli întreprinderile și-ar acoperi o parte din cheltuielile suportate la acest compartiment al bilanțului.

De asemenea, o componentă importantă a patrimoniului la compartimentul active circulante îl constituie creanțele pe termen scurt privind decontările cu bugetul, la care se observă un trend negativ și influențează nefavorabil asupra activității IMM-urilor din acest sector, pe măsură ce acestea sunt în creștere până în prezent, de 2,6 ori față de anul 2011. Clasarea activelor în funcție de capacitatea acestora de a se transforma în mijloace bănești și gruparea surselor financiare în funcție de necesitatea achitării la termenele scadente permite calcularea coeficientului de lichiditate.

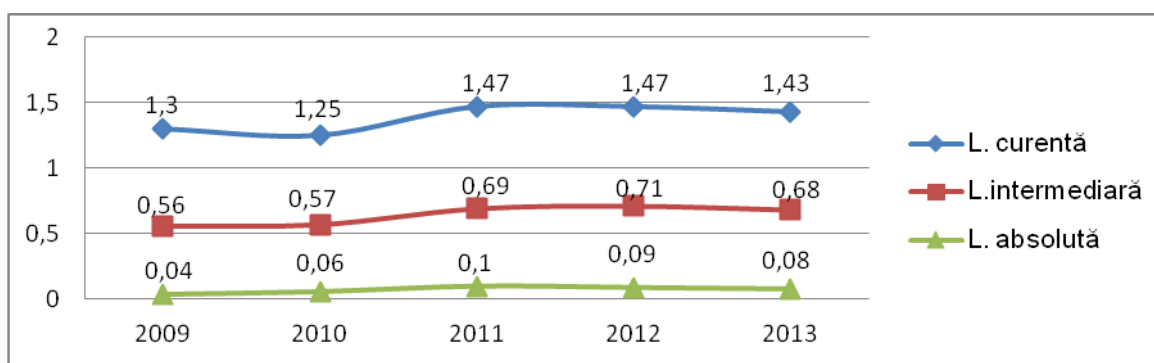

Figura 2.13. Evoluția indicatorilor de lichiditate în cadrul analizei expres la IMM-urile din sectorul agricol, %

Sursa: Calculat de autor în baza datelor BNS

Din calculele efectuate rezultă că, în pofida neîncadrării în intervalul optim (2-2,5), IMM-urile din sectorul agricol, indicatorul lichidității curente obține un trend pozitiv majorându-se de la 1,3 în anul 2009 până la 1,43 în anul 2013. Acest fenomen se explică prin faptul că ritmul creșterii datoriilor depășește ritmul creșterii activelor circulante. Datorită micșorării mijloacelor bănești, când datoriile pe termen lung în cadrul întreprinderilor analizate crește considerabil atunci lichiditatea intermediară nu se încadrează în intervalul optim (0,7-0,8). Un rezultat pozitiv îl putem remarca în anul 2012, când acest indicator a ajuns la 0,71. Menționăm faptul că indicatorul lichidității absolute nu corespunde cerințelor nici în anul 2009 (0,04) și nici în 2013 (0,08) demonstrând evoluția negativă în urma majorării considerabile a creanțelor pe termen scurt disponibile în cadrul întreprinderilor în condițiile de creștere a datoriilor pe termen scurt. Putem menționa faptul că întreprinderile dispun de mijloace bănești ce prevalează în formă de creanțe ce nu permit întreprinderilor să acopere datoriile atât pe termen lung (în medie 24,6%), cât și cele pe termen scurt ce dețin o pondere mai mare în perioada analizată. (în medie 32,6%)

Pasivul bilanțului, componența căruia e structurată din capital permanent și datoriile pe termen scurt, de asemenea, reprezintă o valoare semnificativă în formarea indicatorilor financiari și a rezultatului financiar al întreprinderilor. Totodată, indică dependența sau independența financiară a IMM-urilor analizate față de sursele atrase.

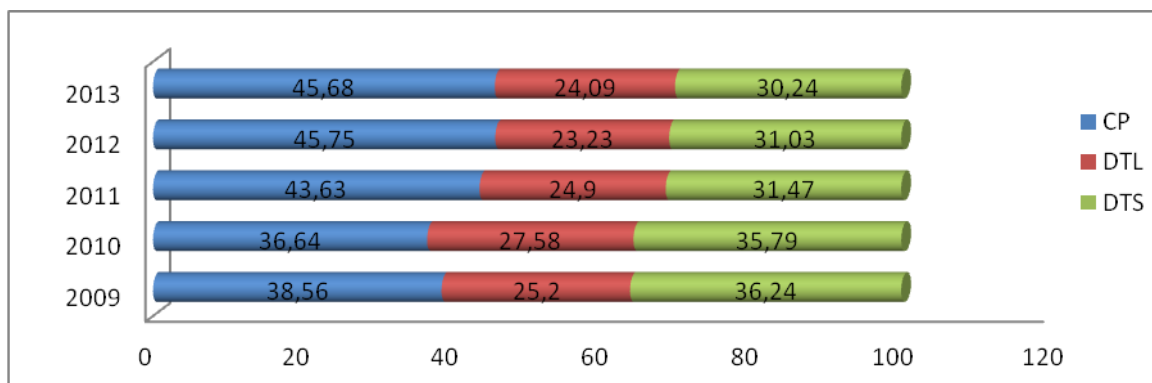

Figura 2.14. Componența surselor financiare ale IMM-urilor din sectorul agricol.

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS

Analizând structura pasivului bilanțului, observăm un aspect negativ orientat spre dependența financiară a IMM-urilor studiate față de sursele utilizate. Acest fapt ne demonstrează precum că, în perioada analizată, în structura surselor financiare ponderea semnificativă prevalează datoriile pe termen scurt și cele pe termen lung în cadrul IMM-urilor analizate. În anul 2009, sursele împrumutate au constituit 61,41%, iar în 2013 au atins un nivel de 55,14%, micșorându-se cu 6,26%. La rândul său, capitalul propriu are un trend de majorare, comparativ cu anul 2009, de la 38,56% până la 45,68%. În concluzie, putem menționa faptul că în structura pasivului bilanțului prevalează capitalul propriu și datoriile pe termen scurt. (Anexele 16, 17)

Putem menționa și faptul că dezvoltarea întreprinderilor agricole este stopată de insolabilitatea IMM-urilor din acest sector.

În baza evaluării efectuate, putem formula următoarele direcții de dezvoltare a IMM-urilor în domeniul agricol:

- revizuirea indicatorilor din bilanțul contabil, și anume, a datoriei privind decontările cu bugetul și creanțele pe termen scurt și decontările cu bugetul utilizând metoda recalculării;
- examinarea posibilităților de asigurare a riscului în agricultură;
- respectarea termenelor stabilite în achitarea subvențiilor și a cotei TVA de restituit;
- orientarea întreprinderilor către utilizarea surselor externe, în special a celor netradiționale (programe și fonduri de asistență națională și internațională, capital venture, fond de garantare, business angels, incubatoare agricole ș.a.);
- diversificarea economiei rurale prin reorientarea tinerilor în activitatea antreprenorială în spațiul rural;
- evaluarea și selectarea IMM-urilor viabile în sectorul agroindustrial.

2.4. Susținerea și promovarea businessului mic și mijlociu din perspectiva tinerilor antreprenori

Tinerii simt pulsul unei țări: cadența de promovare a schimbărilor pozitive, amploarea spiritului inovativ, dimensiunea capacității de muncă, dorința de performanță și de reușită. Avem încredere că tinerii – energici, entuziaști, cu spirit antreprenorial – sunt cei care pot face diferența în aceste momente de profunde tulburări internaționale [136].

Ne putem pune întrebarea, de ce tinerii? Pentru că tinerii sunt creativi, încrezători, au idei bune de afaceri, unele strălucite, dar le lipsește finanțarea și îi sperie barierele create. Pentru că tinerii văd scopul, ei primii au nevoie de suportul statului pentru a-și atinge obiectivele bine determinate. Pentru că tinerii sunt cea mai vulnerabilă categorie socială.

Tinerii au demonstrat deja că se descurcă mai bine cu tehnologia, că sunt mult mai implicați în rețelele de socializare și mult mai capabili să înceapă o afacere decât cei de vârsta părinților lor. Mai există însă o diferență între cele două generații, tinerii nu sunt atașați și se despart cu ușurință de ideea sau afacerea care au creat-o.

Un studiu realizat de The Guardian Life Small Business Research Institute, prezintă că probabilitatea că cei născuți după anul 80, numiți generația Y, să vândă afacerile proprii este de 100%. Tinerii intră în categoria antreprenorilor care nu sunt atât de atașați emoțional de afacerile lor încât să nu le vândă unei companii mari sau altui antreprenor, dacă ar fi așa ocazie. Aceasta nu e singura descoperire efectuată de cercetători, Generația Y reprezintă „*generația ideilor*”, întrucât doar 8% dintre tineri sunt moștenitorii unei afaceri.

Principalele motivații pentru tinerii întreprinzători, care demarează propria afacere, sunt provocarea de a-și controla propriul destin și de a-și pune ideile în practică, dar nu câștigurile financiare. Tinerii întreprinzători de succes dețin de un talent în identificarea aspectelor ce vor contribui la succesul afacerii și au disponibilitate de a cuceri nișe de afaceri pe care alți întreprinzători le-au ignorat sau le-au privit cu neîncredere.

Majoritatea locurilor de muncă actuale și pe viitor sunt și vor fi oferite de IMM-uri și în special de microîntreprinderi. Activitățile independente oferă tinerilor o oportunitate prețioasă de a-și utiliza competențele și de a-și crea propriul loc de muncă. Această opțiune trebuie luată în considerare de cei implicați în orientarea profesională a tinerilor. Interesul și potențialul tinerilor de a deveni antreprenori trebuie susținute puternic prin încurajarea mentalităților și atitudinilor antreprenoriale în sistemele educaționale și de formare. Acest lucru ar trebui susținut atât de către sectorul public, cât și de cel privat. În acest scop, tinerii au nevoie de mai multe oportunități de a acumula experiență antreprenorială, de sprijin și consiliere privind planurile de afaceri, de acces la capital de pornire și consiliere în perioada de început. În acest caz, serviciile publice de ocupare a forței de muncă dețin un rol important în informarea și coordonarea persoanelor aflate în

căutarea unui loc de muncă în legătură cu antreprenoriatul și oportunitățile de activitate independentă [136].

Strategia importantă pentru stimularea creșterii numărului de locuri de muncă este reprezentată de extinderea volumului de angajatori. Promovarea antreprenoriatului este o componentă indispensabilă pentru a asigura dezvoltarea economică atât la nivel national, cât și cel regional. Promovarea antreprenoriatului în rândul tinerilor îi poate stimula în mod direct pe aceștia, totodată, influențând în mod pozitiv generațiile din care fac parte și comunitățile în care își desfășoară activitatea. „Tinerii își vor putea valorifica mai eficient potențialul la locul de muncă, dacă beneficiază de educație antreprenorială, întrucât își largesc cunoștințele financiare și cele antreprenoriale, se pot concentra mai bine asupra nevoilor întreprinderii, înțelegând necesitatea de inițiativă și rezolvarea creativă a problemelor, precum și a lucrului în echipă și a cooperării” [50, p.8].

Provocarea în ceea ce privește integrarea tinerilor în câmpul muncii este la un nivel mediu într-un climat economic favorabil și se agravează pe parcursul unui declin economic – în condițiile în care rata de participare a tinerilor la economia globală se află în continuă scădere față de cea a adulților, iar procentul tinerilor fără locuri de muncă este constant de la 2 până la 4 ori mai mare decât procentele înregistrate în rândul adulților” [50, p.4].

Pe parcursul ultimilor ani, ocuparea forței de muncă tinere rămâne a fi una din principalele probleme ce persistă în Republica Moldova, problemă pe care procesul dezvoltării economiei de piață a amplificat-o și a aprofundat-o, accentuând necorelarea dintre cererea și oferta forței de muncă în ansamblu.

Obiectivele strategice de atingere a unui grad sporit de ocupare sunt stabilite în Strategia națională privind politicile de ocupare a forței de muncă în perioada anilor 2007-2015, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.605 din 31 mai 2007.

Conform studiului efectuat de Biroul Național de Statistică, analiza repartizării întreprinzătorilor după vârstă a arătat că ponderea majoritară este constituită de întreprinzătorii din două grupe de vârstă – 45-54 de ani (30,7%) și 35-44 de ani (29,5%). Aceste două grupe formează împreună 60,2% din numărul total de respondenți. Grupa de tineri cetățeni cu cel mai mare potențial – de la 15 până la 34 de ani, reprezintă doar 22,7%, dintre aceștia numai 2,4% sunt tineri și tinere cu vârsta de până la 24 de ani. Grupa cu vârsta cea mai înaintată (55 de ani și peste) constituie 17,1% din respondenți [47, p.17].

Repartizarea întreprinzătorilor după vârstă pe perioada anilor 2003-2013 a arătat că în medie numărul majoritar este constituit de întreprinzătorii din două grupe de vârstă – 35-44 de ani (3,0 mii persoane) și 45-54 de ani (3,3 mii persoane). Aceste două grupe formează împreună 66,6% din numărul total de întreprinzători. Grupa de tineri cetățeni cu cel mai mare potențial – de la 15 până

la 34 de ani, reprezintă în medie doar 2,2 mii persoane sau 23,2%, din acestea numai 3,2% sunt tineri cu vârsta de până la 24 de ani. Grupa cu vârsta cea mai înaintată (55 de ani și peste) constituie 11,6% din totalul întreprinzătorilor. Totodată putem menționa că vârsta medie a întreprinzătorilor este destul de înaintată – 45 de ani.

Tabelul 2.15. Evoluția repartizării patronilor pe grupe de vârstă, mii persoane

Anii \ Grupa de vârstă	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65+	Total Patroni
2003	0,3	1,4	2,7	3,8	0,3	-	8,5
2004	0,5	1,0	3,3	3,4	0,4	-	8,6
2005	0,1	2,0	3,5	2,6	0,5	0,1	8,8
2006	0,3	4,9	2,6	3,5	1,4	0,2	12,9
2007	0,6	3,1	2,7	3,7	1,3	-	11,4
2008	0,3	2,1	4,3	4,0	1,2	0,1	12,0
2009	0,1	1,6	3,9	3,5	1,3	0,1	10,5
2010	0,1	1,0	2,7	2,8	0,8	-	7,4
2011	0,3	0,9	2,2	3,4	1,2	0,0	8,0
2012	-	0,9	2,1	2,2	1,2	0,1	6,5
2013	-	0,8	3,1	3,3	1,3	0,1	8,5

Sursa: Elaborat de autor conform datelor www.statistica.md

Referitor la situația R.Moldova, cu privire la rata de participare a adulților în totalul activității economiei naționale se află în ușoară și continuă creștere față de cea a tinerilor (cu vârsta de la 15 până la 24 de ani), respectiv în 2010 de 2,6 ori, în 2011 de 2,7 ori și în 2012 de 2,8 ori, iar în 2013 de 3,0 ori. (Anexa 18)

Antreprenoriatul merită a fi promovat în calitate de opțiune alternativă angajării pentru cariera profesională a tinerilor, iar politicile statului din domeniul antreprenoriatului trebuie să fie, la fel ca și în Uniunea Europeană, bazate pe educația antreprenorială la toate nivelele, pe un cadru de reglementare simplu și previzibil și pe anumite programe de suport orientate spre competitivitate și eficiență economică într-o lume care devine tot mai competitivă [80].

În Republica Moldova, procesul de formare și dezvoltare a afacerii de către tinerii antreprenori este foarte anevoios și conține în calea sa un șir de obstacole ce le vom prezenta în formă schematică:

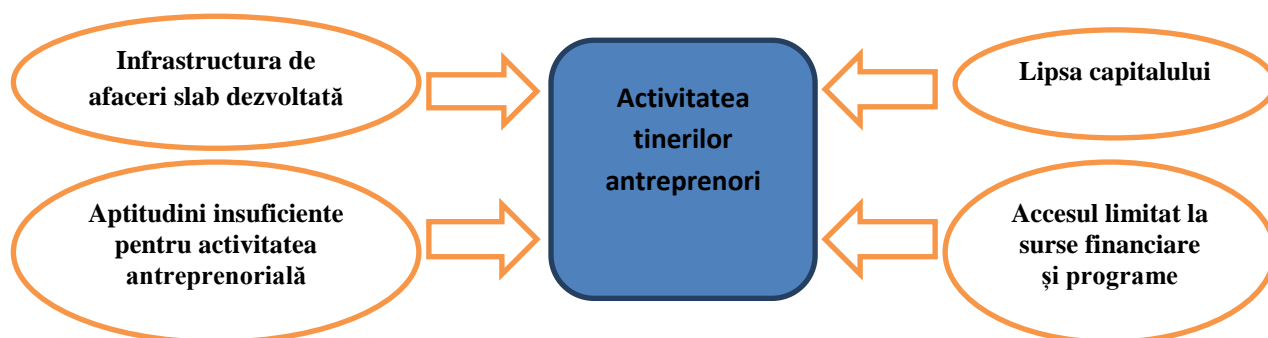

Figura 2.15. Factorii de influență asupra stopării activității tinerilor antreprenori

Sursa: Elaborat de autor

1. Infrastructura de afaceri slab dezvoltată, ceea ce face ca informarea și comunicarea cu agenții economici din sfera micului business să fie inefficientă. Aceasta include serviciile de dezvoltare a businessului pentru IMM-uri, precum și asistența tehnică și traininguri pentru furnizorii finanțării (bănci comerciale, OMF-uri, AEI etc.).

Disponibilitatea unor servicii de business (training pentru dezvoltarea competențelor în afaceri, consultanță în obținerea finanțării, granturi sau capital, consultanță în export: piețe și căutare de parteneri, consultanță în dezvoltarea de noi produse și servicii, servicii de management și marketing etc.) sunt de o importanță majoră, deoarece contribuie la creșterea veniturilor, dar și întăresc încrederea față de instituțiile financiare.

2. Aptitudini insuficiente pentru activitatea antreprenorială sau lipsa competențelor relevante pentru activitatea antreprenorială

Tinerii care și-au ales domeniul de studiu, având în vedere viitoarea orientare profesională, acumulează de cele mai multe ori cunoștințe generale, teoretice, care nu se dovedesc întotdeauna relevante pentru activitățile propriu-zise, presupuse de un loc de muncă sau activitatea antreprenorială. Cu regret, sistemul educațional necoordonat cu așteptările și nevoile angajatorilor și activității antreprenoriale, în ceea ce privește competențele candidaților, reprezintă una dintre cele mai importante provocări. În plus, sistemul educațional trebuie să se concentreze pe crearea de lideri responsabili și independenți care valorifică antreprenoriatul și înțeleg ce presupune acesta. De asemenea, tinerii nu beneficiază de oportunitatea de a-și îmbunătăți „competențele soft” (cooperarea, comunicarea și gândirea strategică) – competențe care, odată dezvoltate, le vor permite să se concentreze asupra obiectivelor organizaționale [50, p.4].

Dezvoltarea capitalului uman presupune însă importante investiții în sistemul educației publice și asigurarea condițiilor necesare pentru furnizarea unor servicii de calitate. Doar o educație de calitate poate asigura și spori potențialul de inovație și adaptare al societăților moderne, atingerea unor performanțe înalte, capitalizând calitățile specifice ale economiei moderne, întemeiată pe cunoștințe, informație și competiție [103].

3. Lipsa capitalului sau insuficiența resurselor financiare necesare

Aceasta reprezintă o dilemă dificilă în asigurarea afacerilor cu mijloace financiare necesare constituirii, funcționării și dezvoltării întreprinderii. Practica antreprenorială demonstrează că obținerea acestor resurse de către întreprinzătorii mici este un proces complex ce necesită abilități și eforturi deosebite. Din lipsa capitalului inițial, mulți tineri antreprenori refuză ideea de a iniția o afacere sau întreprinderile înregistrate nu reușesc să-și dezvolte activitatea.

Această problemă este actuală pentru majoritatea antreprenorilor din sfera businessului mic și mijlociu (BMM), astfel resursele întreprinderii, adeseori, sunt insuficiente acoperirii deficitului

de finanțare atât pe termen scurt, cât și pe termen lung. Unul dintre motivele cele mai frecvent invocate, legate de finanțarea insuficientă a sectorului real al economiei și al IMM-urilor, în particular, sunt dobânzile înalte și volatilitatea excesivă a acestora.

4. Accesul limitat la surse financiare și programe

Accesul la sursele financiare este un factor determinant și important pentru activitatea antreprenorială atât pentru statele cu o economie de piață funcțională, cât și celor cu economie modestă cu caracteristici concrete ale oricărui stat. Îmbunătățirea accesului la sursele financiare ar trebui să fie o prioritate pentru politicile publice, iar multiple metode (proapse) de îmbunătățire a situației actuale ar putea fi implementate.

Primul și cel mai important pas ar fi îmbunătățirea accesului la informație și consilierea cu privire la sursele de finanțare. Al doilea pas, accesul la suport financiar din partea statului prin intermediul programelor oferite trebuie să fie asigurat în baza condițiilor transparente și nediscriminatorii.

Practica europeană a recurs la introducerea așa-numitei reguli „de minimis”, care presupune stabilirea unei limite financiare a suportului de care ar putea beneficia solicitantul. În prezent, limita suportului financiar din partea statului pentru țările UE este de 200 mii euro. Beneficiarul nu mai este eligibil pentru suport financiar din partea statului pentru următorii trei ani [69, p.52].

Nu în ultimul rând, mai mult capital ar trebui să fie disponibil pentru tinerii antreprenori sau start-up-uri; acesta poate fi sub formă de granturi sau alte surse financiare „gratuite” sau nerambursabile, sau scheme de finanțare mai complexe oferite de rețele de investitori de tip angel sau fonduri de venture capital.

Pentru ca factorii menționați (negativi) să nu influențeze direct asupra activității antreprenoriale, ne-am propus să utilizăm modelul CUSTOMER, creat de Michael E.Gordon, care ar permite formarea unui scut „parțial” sau barierei, care ar stopa fragmentar factorii ce influențează direct asupra activității antreprenoriatului și, în același timp, ar influența pozitiv asupra performanțelor antreprenoriale. Acești factori ar permite tinerilor să treacă cu ușurință etapele pentru a iniția propria afacere și să activeze obținând succes competitiv.

În modelul său, savantul american utilizează opt factori pozitivi ce se interconectează între ei, nu sunt independenți și influențează asupra performanțelor activității tinerilor antreprenori.

Figura 2.16. Modelul CUSTOMER

Sursa: 221

Pentru a începe activitatea antreprenorială, în componența planului de afaceri, este necesar să fie incluși factorii utilizați de Michael E.Gordon, care prin prognozarea acestora ar ajuta să evite influența factorilor negativi menționați în Figura 2.16 și ar permite antreprenorului să se concentreze asupra problemei ce poate apărea spontan, pentru rezolvarea sau înlăturarea acesteia în timp cât mai restrâns.

De asemenea, înainte de lansarea unei afaceri, este necesar a efectua un studiu detaliat al obstacolelor și oportunităților oferite de businessul mic și mijlociu unui antreprenor. Sectorul IMM-urilor prezintă o serie de puncte tari și slabe: un antreprenor de succes va amplifica efectul punctelor tari și se va strădui să minimizeze impactul dezavantajelor. În continuare, vom prezenta punctele slabe, punctele tari, oportunitățile și amenințările sectorului întreprinderilor mici și mijlocii:

Punctele tari – înalt nivel de flexibilitate, reacționând operativ la cerințele pieței; contribuie la diversificarea asortimentului de mărfuri și servicii; dimensiunile mici asigură un nivel înalt de gestionare, în comparație cu cheltuielile mici de administrare; în marea majoritate a cazurilor, proprietarul și managerul este aceeași persoană; investițiile de capital sunt relativ mici la lansarea afacerii, fapt care influențează pozitiv costul producției fabricate; volumul mic de informație; operativitatea luării și implementării deciziilor; ușurința comunicării antreprenor–angajat; posibilitatea de a se limita la microcredite în caz de insuficiență a resurselor proprii; posibilitatea înlocuirii unui lucrător cu altul și îndeplinirii temporare a funcțiilor unui lucrător de către altul (colectiv mic); rotație relativ rapidă a capitalului propriu; evidența simplificată a activității economice a întreprinderii; concentrarea întregului profit la o singură persoană, proprietarul.

Punctele slabe – volumul redus de producție și resursele limitate nu permit de a concura cu producătorii mari; vulnerabilitatea la șocurile economice; responsabilitatea completă presează asupra întreprinzătorului; constatarea că deciziile luate pot cauza succes sau eșec are efect negativ asupra unor întreprinzători devenind un veritabil factor de stres; posibilități reduse de acumulare

de capital pentru lărgirea producției; accesul limitat la servicii performante de marketing; neîncrederea și prudența partenerilor de afaceri la încheierea contractelor; dependența riscantă a companiei de anumiți angajați care au responsabilități maxime; riscul pierderii întregului capital investit; rata de supraviețuire – mică; multe situații sunt inelastice și depind direct doar de factori externi.

Oportunități – creșterea atenției statului față de problemele și necesitățile sectorului IMM-urilor prin Programe guvernamentale dedicate dezvoltării mediului de afaceri; extinderea domeniului de cooperare internațională; dezvoltarea cooperării transfrontaliere pentru IMM-uri și a infrastructurii regionale cu consolidarea punctelor de contact; creșterea și dezvoltarea investițiilor în parteneriatul public-privat; extinderea continuă a internaționalizării sectorului businessului mic și mijlociu; evoluarea continuă a tehnologiilor și inovațiilor și a capacității de absorbție ale acestora; extinderea incubatoarelor de afaceri și dezvoltarea clusterelor și incubatoarelor de afaceri; reformarea continuă a sistemului educațional în domeniul antreprenorial și a formării profesionale; simplificarea continuă a procesului de înregistrare și reglementare a activității IMM-urilor; creșterea liniilor de finanțare din fonduri europene deschise pentru IMM-uri prin Programele operaționale.

Amenințări – capacitatea instituțională redusă a autorităților publice centrale și locale de elaborare și implementare a politicilor destinate sectorului și de a furniza servicii publice IMM-urilor; migrarea semnificativă în rândul tinerilor și lipsa influxului de cadre tinere specializate în activități antreprenoriale; adaptarea lentă a sistemului educațional la cererea pieței forței de muncă; participarea slabă a antreprenorilor la programele de susținere a businessului mic și mijlociu; tendința de majorare a poverii fiscale; fiscalitate excesivă/sistemul de impozitare orientat în defavoarea antreprenorului; instabilitatea cadrului legislativ; creșterea concurenței pe piață ca efect cumulat al aderării la UE și al globalizării; disponibilitate redusă a exportului în special în UE; disponibilitatea redusă a băncilor pentru acordarea creditelor mediului de afaceri [17, 116, 172, 193].

Și totuși o mare problemă în calea antreprenoriatului rămâne a fi accesul profitabil la finanțare și diverse programe preferențiale (internaționale, naționale, regionale, locale, concursuri etc.) de susținere a tinerilor antreprenori.

La rândul său, activitatea ODIMM-ului **încurajează și susține tinerii antreprenori** potențiali prin intermediul următoarelor programe guvernamentale *Programului Național de Abilitare Economică a Tinerilor, Programul de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+1”, Proiectul pentru tineri „Young Experience a Smart Solution”, Programul „Stimularea Economică în Zonele Rurale”* ce au permis crearea rețelei de incubatoare de afaceri în Republica Moldova ș.a. Aceste programe sporesc accesibilitatea și disponibilitatea microfinanțării pentru cei

care doresc să pornească sau să dezvolte o afacere, dar care au dificultăți în accesarea surselor financiare.

Este necesar de menționat că, prin intermediul acestor proiecte, au fost consultați și tutelați peste 30 mii de întreprinzători, o mare parte dintre aceștia, fiind instruiți în domeniul antreprenorial și susținuți financiar. Astfel, micile întreprinderi au devenit parteneri ai agenților economici existenți, fiind dezvoltate noi direcții de activitate, lărgit spectrul și aria de colaborare între întreprinderile mari și mici [177].

Programul Național de Abilitare Economică a Tinerilor (PNAET) are un caracter național și este implementat în toate raioanele țării, inclusiv în UTA Găgăuzia, cu excepția orașelor Chișinău și Bălți. Scopul major al acestui program este dezvoltarea spiritului de întreprinzător în rândul tinerilor din zonele rurale ale țării, oferind instruire și credite comerciale rambursabile cu component de grant persoanelor tinere.

În cadrul programului PNAET, pe parcursul a trei ani (2009-2011), statul a alocat credite în mărime de 132,74 mil. lei, dintre care 52,86 mil. lei au fost sub formă de granturi. Sumele menționate au fost utilizate pentru procurarea a două fabrici de producere a șervețelilor de hârtie, 238 de tractoare, 149 seturi de utilaj agricol, 41 de linii pentru producerea materialelor de construcție, 39 de unități de utilaje pentru prelucrarea lemnului, 31 seturi pentru panificație și patiserie și două seturi pentru prestarea serviciilor. De asemenea, au fost create 386 de întreprinderi noi, iar 88 s-au dezvoltat în cadrul acestui program. De menționat că 366 de întreprinderi activează în domeniul agriculturii, 101 – în sfera de producție, iar 7 – în domeniul serviciilor. Cele mai multe întreprinderi noi au fost înregistrate în nordul Moldovei – 282, în centru – 99 și sud – 93. În total, tinerii antreprenori au creat, cu ajutorul PNAET, 900 de locuri noi de muncă [230].

Conform raportului privind realizarea Strategiei de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anul 2012-2013, componenta financiară a acestui program în anul 2012 a fost capitalizată cu 33 mil. lei, ceea ce a permis finanțarea a 291 de subîmprumuturi în sumă totală de 83,43 mil. lei, cu grant aferent în sumă de 33,37 mil. lei. În 2013 au fost aprobate 286 de subîmprumuturi, în sumă totală de 84,2 mil. lei, inclusiv porțiunea de grant aferent nerambursabil de 40 la sută din suma împrumutului de 33,4 mil. lei. De asemenea, au fost finanțate 242 de afaceri noi și create 296 de locuri de muncă. [148]

În conformitate cu Cadrul bugetar pe termen mediu pe perioada 2014-2016 și Strategia sectorială de cheltuieli în domeniul dezvoltării sectorului privat, pentru finanțarea PNAET este prevăzută alocarea a circa 40 mil. lei anual, care vor permite cofinanțarea a circa 420 de afaceri ale tinerilor antreprenori.

Programul de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+1” care are drept scop mobilizarea resurselor umane și financiare ale emigranților moldoveni în dezvoltarea economică a Republicii Moldova, prin stimularea creării și dezvoltării afacerilor. Se preconizează că statul va contribui cu 1 leu pentru fiecare leu investit, însă suma nu va putea depăși 200 mii lei. Din data lansării au fost depuse 36 de dosare de participare și a fost organizată prima sesiune a cursurilor de instruire, la care au participat 21 de persoane. Astfel, suma totală a investițiilor planificate pentru implementarea acestui program a constituit cca 35,45 mil. lei, inclusiv 22,31 mil. lei – remitențe, 13,14 mil. lei – finanțare nerambursabilă din partea statului [154].

În anul 2012, au fost obținute surse financiare de 11 mil. lei, ceea ce a permis semnarea a 69 de contracte de finanțare nerambursabilă, suma totală a investițiilor planificate a fi efectuate de lucrătorii migranți sau rudele acestora constituind 52,08 mil. lei. În anul 2013, această sumă s-a majorat cu 21 mil. lei, fiind de 32 mil. lei, ceea ce a permis semnarea a 171 de contracte de finanțare nerambursabilă. Suma totală a investițiilor planificate a fi efectuate de lucrătorii migranți sau rudele acestora constituie 106,6 mil. lei [148].

Potrivit unui studiu efectuat de către Centrul CIVIS și Agenția austriacă IASCI în cadrul proiectului Nexus Moldova, în anul 2013 erau plecați peste hotarele țării pe termen lung 411 mii moldoveni sau 12,4% din populația țării. Anual, aceștia trimit acasă peste un miliard și jumătate de dolari americani, cu toate acestea, peste 72% din aceste resurse sunt cheltuite pentru necesitățile curente și numai 2% din remitențe sunt investite în afaceri [68].

Conform analizei efectuate de ODIMM, rezultatele programului denotă că lucrătorii migranți moldoveni, care au investit remitențele în propria afacere, au muncit în 29 de state, preponderent în Italia – 49%, Rusia – 10%, Marea Britanie, Statele Unite ale Americii și Portugalia – 5%.

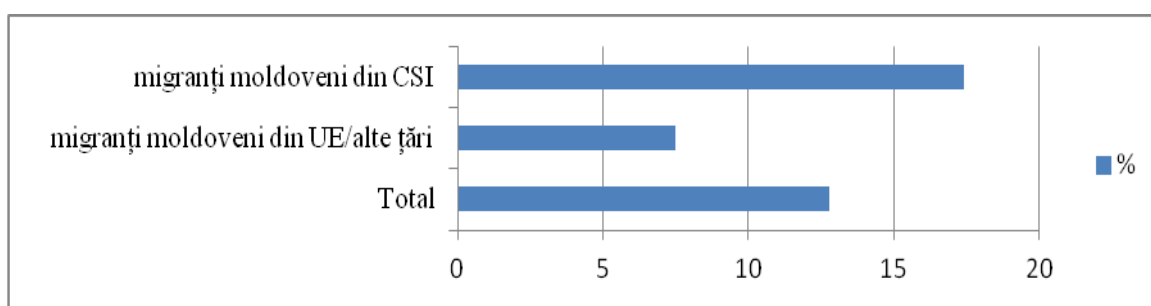

Figura 2.17. Dorința extinderii unei afaceri de către lucrătorii migranți
Sursa: [230]

Din Figura 2.17, putem observa că ponderea cea mai mare în lansarea unei afaceri în țara de origine de către persoanele migrate o constituie numărul moldovenilor din UE și alte țări, fiind de 17,6%.

Acest fapt ne bucură că totuși cetățenii Republicii Moldova doresc să investească în diferite ramuri ale economiei prin inițierea unei afaceri acumulând experiența, cunoștințele, aptitudinile obținute în străinătate de către migranți după momentul întoarcerii.

Datorită proiectului „*Remitențele Dezvoltă Comunitățile din Moldova*”, implementat de Hilfswerk Austria International cu suportul financiar al Uniunii Europene, au fost selectate 7 persoane, conform planului de afaceri și capitalului inițial acumulat peste hotare au fost ajutați să lanseze și să dezvolte afaceri acasă, care au beneficiat de granturi de la 10 mii euro până la 15 mii euro echivalentul sumei fiind obținut în echipamente și utilaje.

Scopul acestui proiect este corelarea fenomenului migrației și dezvoltarea comunităților din Republica Moldova. Aceasta este posibil prin utilizarea efectelor pozitive ale migrației pentru dezvoltarea comunităților și de a mări impactul pozitiv al remitențelor în Moldova, prin îmbunătățirea capacităților beneficiarilor de remitențe de a iniția activități generatoare de venituri, de a investi și a dezvolta afaceri în comunitățile lor.

Proiectul s-a desfășurat în patru raioane, iar domeniile sunt din cele mai diverse:

- *Orhei* – construcția, amenajarea și utilizarea unui atelier pentru reparația tehnicii agricole, laborator mobil electrotehnic.
- *Telenești* – creșterea și comercializarea coacăzei și jostei, instalații tehnice pentru prelucrarea fierului forjat, fermă de iepuri.
- *Șoldănești* – apicultura, procurarea laboratorului mobil de extragerea mierii de albi.
- *Rezina* – dezvoltarea afacerii: producerea făinii de porumb, ambalarea și comercializarea.

Important este că toate afacerile au fost lansate în mediul rural, acolo unde, în ultimii ani, are loc un proces masiv de migrație a populației, iar investițiile din partea statului ajung cu dificultate [55, 68, 142].

Dezvoltarea micului business ar facilita, în primul rând, un schimb de experiență în domeniul relevant dintre țara de origine și țara gazdă, deoarece, în mod tradițional, migranții, întorși acasă, tind să deschidă o afacere în domenii deja asimilate de ei și mai puțini reîntorși acasă încearcă o afacere într-o ramură necunoscută. Aceasta înseamnă că are loc un transfer de cunoștințe, însă pe loc gol, deoarece, la moment, nu există politici de ajustare a tehnologiilor noi, profesiilor derivate din apariția acestor tehnologii la rigorile economiei naționale. Respectiv, se mărește riscul de scădere a investițiilor într-o afacere mică, iar de aici și potențialul de a aduce investitori străini [12].

În perioada anilor 2010-2012, ODIMM a încheiat cumulativ, contracte de finanțare nerambursabilă cu 142 de întreprinderi create și dezvoltate din sursele financiare ale lucrătorilor migranți. Până în prezent au fost efectuate investiții în sumă totală de peste 50 mil. lei, suma

granturilor transferate constituind 19,60 mil. lei. Ca rezultat, cu fiecare leu acordat sub formă de grant programul a atras investiții de 2,5 lei în economia națională.

Proiectul pentru tineri „Young Experience a Smart Solution” are scopul de a crea și dezvolta abilități de comunicare, muncă în echipă și management de proiect pentru un grup de 60 de studenți din zona de graniță România – Republica Moldova, pentru a le stimula potențialul creativ, atitudinea proactivă și implicarea în soluționarea problemelor comunității de apartenență – crea o rețea transfrontalieră de tineri facilitatori comunitari care să se implice activ în rezolvarea problemelor comunitare identificate, dar și de a identifica și atrage fondurile necesare soluționării.

Proiectul este susținut și finanțat de Uniunea Europeană, 2007-2013, cu o sumă nerambursabilă de 144377 euro, reprezentând 89,75% din bugetul total al proiectului de 160866 euro [230].

De asemenea putem remarca faptul că **Fondul Internațional pentru Dezvoltare în Agricultură** acordă Moldovei 20 mil. dolari, bani destinați pentru **susținerea tinerilor antreprenori** și creditarea afacerilor în agricultură. Cea mai mare parte a împrumutului, aproape 13 mil. dolari, va fi utilizată pentru creditarea a 120 de întreprinderi ale tinerilor antreprenori. Aceștia vor întoarce băncilor 60 la sută din valoarea creditului. Începând cu anul 2011, Republica Moldova a intrat în posesia banilor. Potrivit Ministrului Agriculturii, acesta este al 5-lea și cel mai mare credit contractat de țara noastră de la Fondul Internațional pentru Dezvoltare în Agricultură [146].

Proiectul de Servicii Financiare Rurale și Dezvoltare a Businessului Agricol (IFAD-V) va fi implementat în perioada 2011-2016, având un buget de 19,5 mil. dolari. Proiectul este cofinanțat de Guvernul Regatului Danemarcei cu 4,5 mil. dolari cu titlu de grant, pentru susținerea tinerilor antreprenori din zonele rurale ale Republicii Moldova.

Sursele proiectului vor fi folosite la acordarea creditelor în condiții avantajoase, finanțarea proiectelor de dezvoltare a infrastructurii economice rurale, asistență tehnică, instruire, consultanță și suport la elaborarea planurilor de afaceri beneficiarilor de credite.

Implementarea proiectului va fi realizată prin intermediul a trei componente:

- Dezvoltarea Businessului Agricol;
- Servicii Financiare Rurale;
- Dezvoltarea Infrastructura Publice Rurale cu caracter economic.

Implementarea componentei serviciilor financiare rurale va fi realizată prin intermediul a trei subcomponente:

- *Servicii financiare pentru întreprinderile mici și mijlocii* – finanțarea pe termen mai lung a investițiilor IMM-urilor în lanțurile valorice agricole susținute în cadrul proiectului.

- *Servicii financiare pentru tinerii antreprenori* – finanțarea pe termen mediu sau lung a investițiilor tinerilor antreprenori în lanțurile valorice agricole.
- *Servicii financiare pentru membrii AEÎ* – finanțarea pe termen scurt și mediu a investițiilor microîntreprinderilor în active productive și capital circulant.

În scopul îmbunătățirii condițiilor pentru dezvoltarea întreprinderilor agricole, generarea investițiilor și majorarea veniturilor din activitatea economică din spațiul rural, proiectele IFAD, pe bază de concurs, acordă grupurilor de agenți economici granturi în suma maximă de 200 mii dolari pentru dezvoltarea infrastructurii publice rurale cu caracter economic.

Obiectivele de bază ale asistenței financiare constau în promovarea activității economice din sectorul privat agrar și crearea oportunităților de comercializare a produselor de valoare înaltă, prin lichidarea constrângerilor de infrastructură și atragerea investițiilor, care ca rezultat vor contribui la reducerea sărăciei.

Este necesar a menționa că ODIMM a aderat în calitate de membru la Enterprise Europe Network, care reprezintă o rețea europeană ce reunește peste 580 de organizații de susținere a businessului din 49 de țări. Datorită acestui fapt va fi creat Centrul de excelență în afaceri, realizat cu suportul proiectului transfrontalier „*Lead Your Way to Business*”, în cadrul proiectului „Susținerea implementării componentei de migrație și dezvoltare a Parteneriatului pentru Mobilitate UE-Moldova”, finanțat de Uniunea Europeană.

Un alt program care susține inițierea activității antreprenoriale a tinerilor este programul „*Moldovan Employment and Entrepreneurship Education and Training Activity*” (MEEETA) ce a fost realizat în perioada 2011-2013 cu un buget în sumă de 1300 mii dolari. Obiectivele de bază ale acestui program sunt: îmbunătățirea ofertei didactice în domeniul antreprenoriatului a scolilor profesionale din Republica Moldova; dezvoltarea aptitudinilor antreprenoriale bazate pe instruire și cunoaștere, inclusiv pe dezvoltarea ideilor viabile de afaceri; facilitarea accesului tinerilor antreprenori la resurse financiare necesare inițierii și dezvoltării unei afaceri; susținerea și stimularea tinerilor privind angajarea în câmpul muncii și autoangajarea.

Rezultatul cel mai consistent a fost elaborarea și pilotarea în 15 instituții a curriculumului la cursul „Bazele antreprenoriatului”, predat în instituțiile de învățământ secundar profesional din țară. Ca urmare a acestor activități din cadrul proiectului, curriculumul a fost aprobat de către Ministerul Educației și a devenit obligatoriu începând cu luna septembrie 2013, de asemenea, curriculumul a fost propusă spre pilotare în câteva colegii, urmând ca ulterior să fie introdus și în această filieră vocațional/tehnică postsecundară a învățământului

În cadrul acestui program, 102 tineri au avut posibilitatea de a participa la cursuri de lungă durată „Dezvoltarea capacităților de lider pentru inițierea unei afaceri”, 98 de absolvenți au

elaborat propriile Planuri de afaceri, din 66 de aplicanți 28 au primit granturi de a iniția propria afacere. (Anexa 19)

Racordat la finalitățile programului menționat, programul „*Activitatea de Dezvoltare a Microîntreprinderilor: Locuri de Muncă pentru Tineri*” MEDA, implementat în aceeași perioadă – a avut drept scop principal susținerea tinerilor în crearea și dezvoltarea afacerilor proprii în Republica Moldova ca alternativă a plecării peste hotare, proiectul având la bază un spectru larg de instrumente economice (granturi în echipament, împrumuturi subvenționate, garanții financiare, practici de producție, ucenicie etc.).

Obiectivele programului sunt:

- Dezvoltarea abilităților antreprenoriale la tineri din Republica Moldova;
- Acordarea ajutorului educațional și financiar tinerilor antreprenori pentru inițierea sau extinderea afacerii (granturi în echipament, împrumuturi subvenționate, garanții financiare, practici de producție etc.);
- Crearea rețelelor de comunicare între tineri antreprenori.

Astfel, absolvenții au aplicat la programul de granturi pentru a obține asistență tehnică sub forma de echipament. Valoarea maximă a unui grant este de până la 2500 dolari. Pentru a fi eligibili, antreprenorii trebuie să vină cu un aport al lor în mărime de cel puțin 25% din valoarea afacerii – în bani sau mijloace fixe. Peste 300 de tineri antreprenori au beneficiat de suport financiar pentru echipament, suma totală depășind 6 mil. lei. De asemenea, 44 de persoane au participat la Internship-uri (practici de producție) profesionale, 421 de beneficiari au primit consultații de afaceri, juridice și tehnice, 148 de persoane au participat la instruirile avansate în afaceri și sectoriale, 18 beneficiari au stabilit relații de mentorat, iar 44 de persoane au beneficiat de grant sub formă de echipament pentru lansarea sau extinderea afacerilor proprii.

Întru asigurarea dezvoltării infrastructurii de susținere a IMM-urilor, cu suportul financiar al Uniunii Europene, prin Matricea de politici pentru ***Programul de suport sectorial „Stimularea Economică în Zonele Rurale”***, au fost lansate lucrările de creare a rețelei de incubatoare de afaceri în Republica Moldova. Conform prevederilor Legii bugetului de stat pentru anul 2013, pentru dezvoltarea rețelei incubatoarelor de afaceri sau alocat 10,2 mil. lei, iar pentru anul 2014 – 15,0 mil lei. Menționăm că la finele anului 2013 a fost constituită Rețeaua Incubatoarelor de Afaceri din Moldova (RIAM), în prezent în componența RIAM activează nouă incubatoare de afaceri [175, p.8].

Antrenarea antreprenoriatului în rândurile tinerilor ar fi o politică-cheie în sensul implicării lor în economie. Modalitățile de antrenare sunt cele mai diverse ca cultivarea și dezvoltarea capacităților de antreprenoriat prin educație de calitate, acces liber la informație și transfer de cunoștințe prin intermediul programelor de schimb academic și cursurilor specializate. Tinerii

reprezintă viitorul capital social și instituțional al țării, care trebuie să fie înzestrat cu abilități tehnice și capacități analitice, să fie informat, capabil să conducă o afacere și să chibzuiască noi segmente de investiții în economie [225].

Însă conform datelor BNS, tineri antreprenori (vârsta cuprinsă între 15-34 de ani) care și-au lansat (inițiat) propria afacere pe parcursul anilor 2003-2013 reprezintă în medie la prima categorie de vârstă 15-24 de ani doar 0,3 mii persoane, ceea ce este echivalent cu aproximativ 0,03% din totalul pe toate grupele de vârstă și, respectiv, la categoria de vârstă 25-34 numărul pantronilor reprezintă 1,89 mii persoane, ceea ce este echivalent cu aproximativ 1,34%.

Tabelul 2.16. Evoluția generației tinere ocupată după statut profesional pe grupe de vârstă, mii persoane

Grupe de vârste Anii	15 - 24				25 - 34				Total pe toate grupele de vârstă mii persoane
	mii persoane		%		mii persoane		%		
	S	P	S	P	S	P	S	P	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2003	91,8	0,3	6,77	0,02	173,7	1,4	12,81	0,10	1 356,5
2004	87,3	0,5	6,63	0,04	171,4	1,0	13,02	0,07	1 316,0
2005	81,8	0,1	6,20	0,01	172,9	2,0	13,11	0,15	1 318,7
2006	91,2	0,3	7,25	0,02	181,3	4,9	14,42	0,39	1 257,3
2007	88,8	0,6	7,12	0,05	177,3	3,1	14,21	0,25	1 247,2
2008	91,9	0,3	7,35	0,02	183,8	2,1	14,69	0,17	1 251,0
2009	87,8	0,1	7,41	0,01	180,7	1,6	15,26	0,13	1 184,4
2010	85,9	0,1	7,51	0,01	204,3	1,0	17,87	0,09	1 143,4
2011	88,1	0,3	7,51	0,02	210,9	0,9	17,97	0,08	1 173,5
2012	78,3	-	6,83	-	217,1	0,9	18,93	0,08	1 146,8
2013	74,4	-	6,34	-	222,3	0,8	18,95	0,07	1172,8

1* S – salariați, P – patroni

2* % coraportul dintre grupele de vârstă accentuate în tabel la totalul grupelor de vârstă (coloana 4,5 și 8,9)

Sursa: Elaborat și calculat conform datelor www.statistica.md

Cele mai bune rezultate au fost atinse în anul 2007, la grupa de vârstă 15-24 de ani au fost înregistrați 0,6 mii tineri ce au inițiat propria afacere, iar la grupa de vârstă 25-34 de ani numărul tinerilor a constituit 4,9 mii în perioada anului 2006. Accentuăm faptul că numărul tinerilor în activitatea antreprenorială la prima categorie de vârstă scade până la un număr de 0,1 mii persoane în 2010.

Putem menționa faptul că în anul 2012 și 2013 nu au fost înregistrate start-up-uri ale tinerilor cuprinși între vârsta 15-24 de ani, fapt ce ar pune în gardă organizațiile de stat ce susțin și promovează antreprenoriatul în rândurile tinerilor. Totodată, menționăm faptul că ponderea în totalul populației ocupată după statut profesional conform grupei de vârste menționate în Tabelul 2.16 reprezintă în medie 24,29% – salariați și 0,2% – patroni.

În urma cercetărilor efectuate, autorul menționează că un punct important, necesar a fi urmărit pe parcursul anilor, este analiza continuă și minuțioasă a tinerilor încadrați în sectorul

antreprenorial, a necesităților și barierelor existente și monitorizarea impactului asistenței acordate tinerilor în afaceri.

Astfel, la nivel guvernamental, statul ar putea să renunțe la programele de înființare de noi întreprinderi, în care nu sunt promovați tineri antreprenori, de asemenea să se orienteze spre întreprinderile existente prin îmbunătățirea calității programelor de activitate și de educație antreprenorială. În acest sens, este important să existe o legătură strânsă a procesului educațional și mediul de afaceri, iar curriculumul necesită de a fi adaptată la mediul de afaceri în condițiile pieței. În plus, sistemul educațional trebuie să se concentreze pe selectarea și crearea liderilor ce vor fi responsabili și independenți, care valorifică antreprenoriatul și înțeleg ce beneficii presupune acesta.

Pe de altă parte, mediul privat poate contribui semnificativ la dezvoltarea tinerilor antreprenori prin implementarea programelor de calitate: sesiuni de training, evenimente și competiții adresate antreprenorilor la început de cale, programe de mentorat și suport pentru start-up-uri sau sesiuni de informare despre oportunitățile de finanțare existente. Împreună, sectorul public și cel privat au puterea de a contribui semnificativ la dezvoltarea sistemului antreprenorial prin implicarea activă a generației tinere [67].

2.4. Concluzii la capitolul 2

Efectuarea cercetărilor detaliate a dezvoltării sectorului IMM este deficilă din cauza lipsei informației necesare. Datele privind întreprinderile și afacerile micro, desfășurate fără înregistrarea întreprinderii, sunt concentrate în patru instituții: Biroul Național de Statistică, Camera Înregistrării de Stat pe lângă Ministerul Justiției, Inspectoratul Fiscal de Stat, Primăriile Unităților Administrativ-Teritoriale. Este necesar ca informația din sursele menționate să fie concentrată într-o bază de date unică, pentru a avea posibilitate de a accesa și analiza informația în diverse scopuri, referitoare la toate grupele de IMM-uri.

Importanța de extindere a IMM-urilor în zonele rurale pornește de la necesitatea de redresare și diversificare a economiei rurale, în raport cu realitățile și caracteristicile specifice ale statului. Pentru creșterea funcției economice, dezvoltarea unei rețele viabile de întreprinderi mici și mijlocii în mediul rural (agroalimentar sau întreprinderi industriale, procesarea produselor locale, artizanat, agroturistic, casele serviciilor publice și private) este o componentă socială remarcabilă, cu referire la „stabilizarea” populației rurale (în primul rând, a tinerilor), elimină fenomenul migrației. Dezvoltarea agriculturii în RM continuă să fie stopată la întreprinderile mici și mijlocii, cauza fiind tehnologiile ce nu fac față standardelor moderne, dar și remunerarea muncii la nivelul

cel mai scăzut în acest domeniu de activitate, infrastructura slab dezvoltată la nivel local și lipsa ideilor inovatoare.

Conform studiilor efectuate la acest capitol, s-au constatat patru factori ce stopează activitatea tinerilor antreprenori, după cum urmează: infrastructura de afaceri slab dezvoltată, aptitudini insuficiente pentru activitatea antreprenorială sau lipsa competențelor relevante pentru activitatea antreprenorială, lipsa capitalului sau insuficiența resurselor financiare necesare și acces limitat la surse financiare și programe. Pentru ca acești factori să nu influențeze direct asupra activității antreprenoriale, ne-am propus să utilizăm modelul CUSTOMER, creat de Michael E.Gordon, care ar permite formarea unui scut ce ar stopa fragmentar factorii ce influențează direct asupra activității antreprenoriatului și, în același timp, ar influența pozitiv asupra performanțelor tinerilor antreprenori.

În această ordine de idei, remarcăm faptul că mediul privat poate contribui semnificativ la dezvoltarea tinerilor antreprenori prin implementarea programelor de calitate: sesiuni practice de training, evenimente și competiții adresate antreprenorilor la început de cale, programe de mentorat și suport pentru start-up-uri sau sesiuni de informare despre oportunitățile de finanțare existente.

Menționăm că este necesar ca statul să renunțe la programele orientate spre înființarea de noi întreprinderi în care nu sunt promovați tineri antreprenori, de asemenea, să se orienteze spre întreprinderile existente prin îmbunătățirea calității programelor de activitate și de educație antreprenorială. Totodată, considerăm că doar conlucrând împreună, sectorul public și cel privat au puterea de a contribui semnificativ la dezvoltarea sistemului antreprenorial prin implicarea activă a generației tinere.

În acest context, constatăm că tinerii reprezintă viitorul capital social și instituțional al statului, care trebuie să fie înzestrați cu abilități tehnice și capacități analitice, să fie informați, capabili să conducă o afacere și să chibzuiască noi segmente de investiții în economie.

3. PERFECȚIONAREA LEGISLAȚIEI PRIVIND PRINCIPIILE DE ORGANIZARE A ÎNTREPRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII

3.1 Cadrul legislativ și normativ privind înființarea și activitatea întreprinderilor mici și mijlocii

Activitatea antreprenorială este posibilă prin atribuirea ei unor principii de bază ca: riscul antreprenorial, capacitatea de coordonare, orientarea în domeniul ales, și distribuirea resurselor eficient utilizate. Persoanele, având un risc și profit negarantat, devin antreprenori activi, care posedă dreptul la activitate legitimă pentru obținerea profitului. Așadar, s-ar putea afirma că, în condiții egale, anumite persoane predispuse să riște aleg antreprenoriatul, altele sunt disponibile a activa ca salariați angajați.

Guvernul este conștient de faptul că pentru asigurarea dezvoltării durabile a întreprinderilor, în special a celor mici și mijlocii, sunt necesare legi și reglementări clare și transparente, administrate într-un mod eficient.

Legislația și reglementările în domeniul activității antreprenoriale urmează să ofere un cadru de reguli comune care ar asigura desfășurarea deschisă și liberă a tranzacțiilor comerciale, cu respectarea intereselor întreprinderilor, consumatorilor și a societății în general și concurenței loiale [92].

Până în prezent în dezvoltarea legislației au fost evidențiate etapele principale, care reglementează activitatea și susținerea IMM-urilor pe teritoriul Republicii Moldova:

1. *1986-1991* Legalizarea antreprenoriatului mic privat în condițiile economiei planificate. Introducerea în cadrul juridic a noțiunii de „întreprindere mică”, care necesită măsuri speciale de susținere din partea statului.
2. *1992-2000* Crearea bazelor legislației, care reglementează dezvoltarea și susținerea micului business în condițiile stabilizării economiei de piață în Republica Moldova.
3. *2001-2005* Schimbarea la nivel legislativ de abordare în susținerea de către stat a sectorului întreprinderilor mici (ÎM) – de la susținerea preferențială a unor grupe de ÎM la crearea condițiilor favorabile generale pentru mediul de afaceri.
4. *2006 - până în prezent* Dezvoltarea legislației, în care sunt reglementate elementele cheie ale susținerii sectorului IMM: crearea bazei instituționale și elaborarea principalelor documente de politici (strategii și programe) [3, p.74].
5. *2007-2010* Crearea bazei legislative, care reglementează dezvoltarea și susținerea businessului mic și mijlociu prin introducerea surselor alternative (parcurile industriale, cu modificări din 15.11.13, Monitorul Oficial al Republicii Moldova 291-296/13.12.13, art.803, parcurile științifico-tehnologice și Incubatoare de inovare, Legea nr.138 din 21.07.2007)

6. 2012 Aprobarea Strategiei reformei cadrului de reglementare a activității de întreprinzător pentru anii 2013-2020 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia în anii 2013-2015. Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2020”, aprobată prin Legea nr.166 din 11.07.2012 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.245-247, art.791, Strategia sectorială de cheltuieli în domeniul dezvoltării sectorului privat 2014-2016, Strategia sectorială de cheltuieli în domeniul dezvoltării sectorului privat 2015-2017)

Bazele dezvoltării antreprenoriatului din Republica Moldova au fost puse în a doua jumătate a anilor 80 ai secolului trecut. La etapa inițială, a apărut posibilitatea utilizării la întreprinderile de stat a relațiilor de arendă și a diferitelor modele de autogestiuie. În 1987, a fost adoptată Legea URSS „*cu privire la activitatea de muncă individuală*”, care a permis cetățenilor să se ocupe cu businessul privat. În 1991, în Moldova, existau 3250 de cooperative, antrenate în construcții, deservirea populației, producerea mărfurilor de larg consum. După adoptarea, în 1992, a Legii „*cu privire la antreprenoriat și întreprinderi*”, care reglementează dezvoltarea antreprenoriatului în țară și stabilește formele organizatorico-juridice posibile ale activităților de întreprinzător, multe din cooperativele existente au fost reorganizate în întreprinderi individuale, societăți cu răspundere limitată, societăți pe acțiuni. În plus, a fost stimulată crearea noilor întreprinderi de diferite forme organizatorico-juridice, partea considerabilă a cărora o constituie întreprinderile mici.

Hotărârea privind *Fondul pentru susținerea antreprenoriatului și dezvoltarea micului business* nr. 659 din 21.10.1993 a fost adoptată de către Guvernul Republicii Moldova în scopul finalizării operațiilor de dezvoltare a antreprenorului și concurenței.

În 1994 se aprobă “*Legea cu privire la susținerea și protecția micului business*”, nr. 112-XIII din 20.05.94. Această lege stabilește temeiurile juridice, economice și organizatorice ale dezvoltării, susținerii și protecției microîntreprinderilor și întreprinderilor mici, bazate pe proprietatea nestatală.

În anul 1998, a fost adoptată o altă lege importantă pentru businessul mic – Legea „*cu privire la patenta de întreprinzător*”. Legea a fost orientată asupra susținerii celor mai mici, mai vulnerabili antreprenori, cu venituri limitate. Cetățenii, care au dobândit o patentă, au primit dreptul de a se angaja în anumite activități antreprenoriale, fără înregistrarea întreprinderii, în condițiile unui sistem de impozitare, evidență și raportare simplificat. Legea a jucat un rol important în legalizarea activității individuale, simplificarea activității întreprinzătorilor individuali și altor forme de microîntreprinderi [3, p.79].

Pentru soluționarea problemelor de reglementare a activității de antreprenoriat și a întreprinderilor businessului mic și mijlociu, Guvernul a lansat procesul de reformare a cadrului regulatoriu respectiv. În acest scop, a fost adoptată *Legea privind revizuirea și optimizarea*

cadralui normativ de reglementare a activității de întreprinzător, Legea nr.424-XV din 16.12.2004, implementarea căreia are drept scop revizuirea structurii instituțiilor publice cu funcții de reglementare a activității antreprenoriale. Activitățile în cauză se înscriu în prima etapă a reformei care va continua cu stabilirea unui sistem nou, construit pe baza principiilor de bună guvernare, conform cărora accentul va fi pus pe evaluarea impactului regulator al actelor legislative și normative. Activitățile în cauză sunt necesare întru simplificarea structurii și numărului procedurilor administrative la care este supus întreprinzătorul la diferite etape ale ciclului de viață al afacerii, efectul urmărit fiind reducerea „costului desfășurării afacerii” [126, p.53].

De asemenea, pentru reglementarea activității întreprinderilor businessului mic și mijlociu au fost adoptate și alte acte legislative, cum ar fi: (I) Legea cu privire la parcurile științifico-tehnologice și incubatoarele de inovare; (II) Hotărârea cu privire la punerea în aplicare a numărului de identificare de stat unic al întreprinderilor și organizațiilor; (III) Legea cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător; (IV) Legea privind securitatea generală a produselor; (V) Hotărârea pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de întocmire, actualizare și evidență a Listei operatorilor economici calificați; (VI) Legea privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător; (VII) Legea privind achizițiile publice; (VIII) SNC nr.4 „Particularitățile contabilității la întreprinderile micului business” etc. (Anexa 20)

În conformitate cu prevederile Legii Republicii Moldova, „*Legea cu privire la susținerea întreprinderilor mici și mijlocii*” nr. 206-XVI din 07.07.2006 (modificată din 25.05.2012 în Monitorul Oficial nr. 99-102), sectorul IMM cuprinde trei categorii de agenți economici, clasificați în baza a trei criterii.

Tabelul 3.17. Analiza criteriilor de clasificare a întreprinderilor mici și mijlocii

Criterii de clasificare	Categoriile de întreprinderi			Mici în comparație cu micro	Mijlocii în comparație cu mici
	Micro	Mici	Mijlocii		
Numărul mediu de salariați, persoane	9	10-49	50-249	+40 de 5 ori	+200 de 5 ori
Venitul din vânzări (Cifra anuală de afaceri)	3mil. lei (163,75 mii €)	25 mil. lei (1,36 mil. €)	50 mil. lei (2,73 mil. €)	+22 de 8,3 ori	+25 de 2 ori
Valoarea de bilanț a activelor (Active total)	3mil lei (163,75 mii €)	25 mil. lei (1,36 mil. €)	50 mil. lei (2,73 mil. €)	+22 de 8,3 ori	+25 de 2 ori
Revine la un salariat: • venituri • valoarea activelor	18,19 mii € 18,19 mii €	27,75 mii € 27,75 mii €	10,96 mii € 10,96 mii €	+9,56 de 1,5 ori	-16,79 de 0,4 ori

Notă: 1€=18,33 lei din 08.09.2014

Sursa: Elaborat și calculat de autor

Cercetările efectuate ne demonstrează, că în clasificarea dată, stabilită conform legii, nu sunt luate în considerație particularitățile, cum ar fi viteza de rotație a capitalului, care influențează eficient activitatea întreprinderii, în deosebi întreprinderile cu profil agroalimentar. Legea vizată din start stabilește condiții economice neechitabile pentru dezvoltarea întreprinderilor micro, mici și mijlocii. Din cele menționate, putem conchide că a investi în dezvoltarea acestor întreprinderi nu este profitabil.

Analizând Tabelul 3.17 putem menționa că la criteriul angajați, media anuală în categoria întreprinderilor mici este de 5 ori mai mare decât în întreprinderile micro și respectiv comparând același criteriu cu categoriile mijlocii și mici, putem observa aceeași creștere (de 5 ori). Însă criteriile venitul din vânzări și valoarea de bilanț în aceeași comparație depășește respectiv de 8 și de 2 ori.

Indicatorul, rezultatul posibil la 1 lucrător – a venitulului din vânzări și valorii activelor, în categoria întreprinderilor mijlocii constituie 10,96 mii euro, însă, în comparație cu cele mici, este mai mică cu 16,79 mii euro.

Mediul antreprenorial nu este de acord cu restricțiile, stabilite în lege, unde este stipulată mărimea venitulului și valoarea activelor de bilanț ce trebuie să fie de aceeași mărime. Acest compartiment al legii nu are argumentare economică fundamentală și aici oricum vor fi găsite soluții de a ocoli prevederile legii prin nedeclararea profitului real, care, la rândul său, se investește în consum, și nu în dezvoltarea activității antreprenoriale.

Toate acestea nu stimulează activitatea eficientă a agenților economici și necesită perfectarea legislației de a înlătura lacunele care stopează dezvoltarea IMM-urilor în deosebi în sectorul agroalimentar. Concomitent, este necesar a efectua cercetări în direcția perfectării legislației prin optimizarea valorică a criteriilor cu dimensiuni eficiente favorabile pentru investiții.

În vederea facilitării și simplificării procedurilor care reglementează inițierea unei afaceri, au fost elaborate și aprobate de Guvern (Hotărârea Guvernului nr.999 din 13.12.2013) un șir de modificări ale unor acte legislative, și anume: Codul fiscal nr.1163-XIII din 24.04.1997 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Ediție specială, 08.02.2007); Codul civil nr.1107-XV din 06.06.2002; Legea nr.235-XVI din 20.07.2006 cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător; Legea nr.135-XVI din 14.06.2007 privind societățile cu răspundere limitată (modificat din 25.04.2014 în Monitorul Oficial nr. 99-102). Modificările respective prevăd:

- anularea obligativității deschiderii unui cont bancar temporar și depunerea a cel puțin 40% din capitalul social al societății comerciale;
- excluderea procedurilor de înregistrare suplimentară la Inspectoratul Fiscal Teritorial, CNAS și CNAM;

- eliminarea obligativității ștampilei, aceasta devenind o condiție opțională.

Ca rezultat al implementării prevederilor respective, timpul necesar lansării afacerii se va reduce de la 7 la 3 zile, iar procedurile se vor reduce de la 6 la 2.

Însă pentru o activitate eficientă a mediului de afaceri, în continuare, ar fi bine-venit ca agentul economic să nu fie constrâns de instituțiile statului prin supravegherea și efectuarea controalelor tematice.

Conform studiului privind constrângerile actuale majore asupra mediului de afaceri, efectuat de Centrul Analitic Independent Expert-Grup, la comanda Confederației Naționale a Patronatului din Republica Moldova controalele efectuate de instituțiile statului prevalează mult așteptările dorite de către antreprenori.

Vizitele ce au fost efectuate pe parcursul anului 2012 de reprezentanții autorităților de supraveghere la întreprinderile cercetate (205) arată că 64,4% din acestea au fost vizitate de către inspecția antiincendiară cel puțin o dată, dar în medie de 1,3 ori; 60,5% din întreprinderi au fost vizitate de inspectorul fiscal în medie de 1,77 ori pe parcursul anului. De către colaboratorii CNA au fost onorate cu vizite 16,6% întreprinderi pe parcursul anului, în medie de 1,32 ori, întregul an [46, p.19].

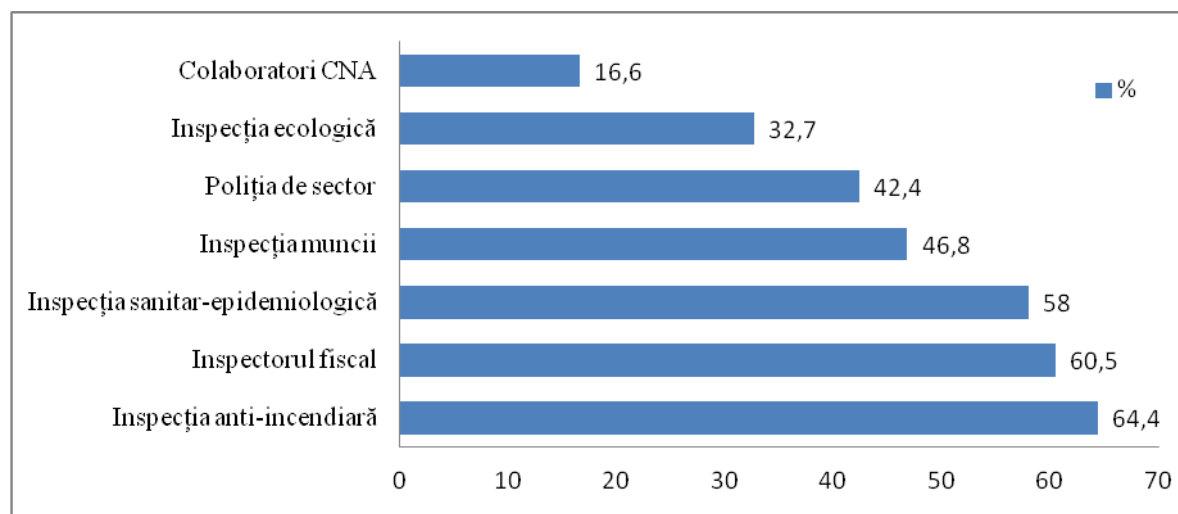

Figura 3.18. Vizite efectuate la întreprindere de către instituțiile statului

Sursa: [46, p.9]

În eliminarea intervenției abuzive și nefondate a instituțiilor statului în activitatea mediului de afaceri se aprobă Hotărârea Guvernului nr.694 din 05.09.2013 cu privire la Metodologia generală de planificare a controlului de stat asupra activității de întreprinzător în baza analizei criteriilor de risc, cu scopul eficientizării controlului și supravegherii de stat a activității de întreprinzător și, implicit, majorării beneficiului public prin maximizarea randamentului activității de control.

Controlului vor fi supuse doar întreprinderile care prezintă un risc sporit pentru societate, mediu, veniturile publice și ale bunurilor publice. Aceste măsuri vor reduce din discreția organelor de control și, respectiv, din corupție și povara administrativă asociate cu acestea.

În anul 2010, Ministerul Economiei în parteneriat cu USAID/BIZTAR a lansat Ghilotina 2+, care are ca scop facilitarea desfășurării afacerilor prin reducerea obstacolelor de ordin birocratic. Etapa ulterioară a acestui proces contribuie la implementarea reformei regulatorii a serviciilor cu plată „Ghilotina 3”, invocând revizuirea listei serviciilor prestate businessului contra plată de autoritățile publice, crearea unui Registru unic al serviciilor oferite contra plată și simplificarea acordării lor [106, p.15].

În scopul optimizării reglementărilor privind activitatea de întreprinzător, prin implementarea extinsă a „ghișeului unic”, s-au efectuat modificări și completări ale actelor legislative, astfel încât „Datele din documentele gestionate de autoritățile publice, eliberate pentru înregistrarea de stat, se verifică potrivit principiului ghișeului unic” [146, p.11].

În vederea accelerării procesului de implementare largă a principiului „ghișeului unic”, s-a elaborat un set de măsuri de implementare a ghișeului unic în desfășurarea activității de întreprinzător, astfel fiind aprobate:

- Lista actelor permissive pentru care autoritățile emitente sunt obligate să instituie ghișeu unic;
- Lista actelor permissive pentru care autorităților emitente li se recomandă să instituie ghișeu unic;
- Lista actelor permissive pentru care autoritățile emitente și cele solicitante sunt obligate să implementeze principiul de declarare pe propria răspundere.

În perioada următoare, autoritățile administrative centrale urmează să elaboreze și să aprobe regulamente proprii privind organizarea și funcționarea ghișeelor unice, potrivit listelor aprobate de Guvern.

În scopul eficientizării procesului de eliberare/prelungire și reperfectare a licenței, Camera de Licențiere implementează „Ghișeul unic în licențiere”. Pe parcursul anului 2013, din 25 de documente anexate la declarația/cererea pentru eliberarea/prelungirea și reperfectarea licenței, 15 sau 60% sunt verificate prin intermediul ghișeului unic. Se întreprind măsuri privind majorarea numărului pe parteneriate cu instituțiile publice privind consolidarea ghișeului unic. Dintre 17 autorități publice emitente de acte permissive sau confirmative, în anul 2013 au fost stabilite relații de colaborare cu 3 autorități publice, iar în anul 2014, Camera de Licențiere își propune inițierea parteneriatelor de colaborare cu încă 6 autorități publice.

De asemenea, serviciul *E-Licențiere* oferă posibilitate antreprenorului de a obține licența fără deplasarea fizică la sediul Camerei de Licențiere. În perioada anului 2013, din numărul total

de 5 655 declarații și cereri de eliberare, prelungire și reperfectare a licenței – 1923 au fost recepționate în regim online. La 25 de genuri de activitate (din numărul total de 32 de genuri aflate în gestiunea Camerei) ponderea numărului declarațiilor/cererilor recepționate online, comparativ cu numărul total al acestora, constituie mai mult de 34% [154, p.10].

Actualmente nu toți agenții economici, care prezintă rapoarte financiare anuale către Biroul Național de Statistică, își desfășoară activitatea lor de întreprinzător. O mare parte de antreprenori preferă să prezinte rapoarte financiare anuale la zero, decât să treacă prin procedura de lichidare a entității, care este prea anevoioasă. Conform legislației în vigoare, crearea și înregistrarea unei persoane juridice la Camera Înregistrării de Stat poate fi efectuată în maximum 5 zile, pe când lichidarea acesteia este foarte anevoioasă și durează nu mai puțin de 12 luni de la inițierea procedurii de lichidare. În acest context, Ministerul Economiei a elaborat proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative, care prevede simplificarea procedurii de lichidare benevolă a afacerii prin reducerea:

- termenului de înaintare a creanțelor – de la 6 la 2 luni din momentul publicării avizului în „Monitorul Oficial al Republicii Moldova” sau de la data înștiințării despre lichidare;
- termenului de repartizare a activelor – de la 12 la 6 luni din data publicării avizului și – de la 2 la 1 lună din momentul aprobării bilanțului lichidării;
- obligației de publicare a avizelor de la 2 la 1 aviz.

Optimizarea procedurilor de lichidare a agenților economici constituie un obiectiv principal în contextul reducerii poverii administrative în domeniul afacerilor [146, 154].

Din cele expuse, putem conchide că dezvoltarea cadrului legislativ cu modificările efectuate pot fi evaluate ca fiind pozitive: adoptarea legilor în ultimii ani este însoțită de elaborarea mecanismelor de realizare a lor; există o primă experiență de evaluare a impactului proiectelor de legi asupra dezvoltării mediului de afaceri; proiectele de documente elaborate sunt examinate în comun cu antreprenorii și societatea civilă. Un punct mai slab rămâne a fi controlul asupra executării legislației [3, p.83].

Însă pentru a atinge, la acest capitol, performanțe la nivel internațional, este necesar a analiza în detaliu principalii factori, care au influențat asupra nivelului de dezvoltare a legislației privind susținerea IMM în Republica Moldova, și anume:

- Nivelul de dezvoltare a bazei legislative;
- Nivelul de stabilizare a dezvoltării a IMM;
- Mediul de afaceri și problemele antreprenorilor;
- Abordarea statului față de susținerea sectorului IMM;
- Influența donatorilor și experților externi;

➤ Posibilități financiare ale statului.

În cel mai recent clasament al studiului „Doing Business 2013” (www.doingbusiness.org), Moldova a urcat trei poziții, de la 86 la 83, în clasamentul celor 185 de țări, acest avantaj datorându-se în întregime ameliorării a doi indicatori („ Protecția investitorilor” și „Lichidarea afacerii”), fiind încă poziționată în urma altor țări din regiune.

Indicele Competitivității Globale 2012-2013 (www.weforum.org) clasează Republica Moldova pe locul 87 din 144 de țări, față de poziția 93 (din 142 de țări), în urma majorității țărilor din regiune. Moldova s-a clasat pe poziția 105 la capitolul „Povara reglementării guvernamentale” și pe poziția 138 în ceea ce privește „Independența justiției” din 144 state.

Conform bazei de date a Băncii Mondiale, analizate pe o perioadă de 10 ani, rezultatele arată că Republica Moldova se prezintă în mod constant mai rău decât toate celelalte țări de comparație din UE (Bulgaria, Estonia, Lituania, România, Slovenia), iar comparativ cu Ucraina și Rusia situația este cu mult mai bună, în special la indicatorul calitatea reglementării, care măsoară capacitatea unui guvern de a oferi politici și regulamente solide pentru promovarea sectorului privat. Performanța Moldovei în această privință a fost redusă, deși în ultimii ani a apărut o îmbunătățire, însă din 2009 până în prezent acest indicator rămâne neschimbat. Dintre statele care au servit pentru comparație, Moldova are cele mai slabe performanțe, fiind devansată de România (69%), însă cel mai mare fiind obținut de Estonia (90%) [46, p.49]. (Anexa 21)

Deși în urma reformei regulatorii au fost atinse rezultate semnificative, au rămas totuși un șir de probleme nerezolvate, existând o sferă largă pentru viitoarele acțiuni.

Cu toate că în ultimii ani au fost înregistrate progrese în modernizarea legislației desfășurării afacerilor, acestea s-au dovedit a fi doar îmbunătățiri limitate la calitatea climatului de afaceri. Ca rezultat al ajustării cadrului normativ de reglementare la necesitățile dezvoltării IMM-urilor, vor fi atinse următoarele obiective specifice:

- Perfecționarea cadrului normativ de reglementare a activității IMM-urilor.
- Reducerea barierelor administrative și costurilor regulatorii pentru IMM-uri.
- Optimizarea reglementărilor privind activitățile comerciale practicate de IMM-uri

[190, p.75].

Redresarea poziției Republicii Moldova în rating-ul internațional de business precum și ajustarea cadrului regulator la principiile „Small Business Act for Europe” trebuie să devină priorități fundamentale și imediate pentru activitatea Guvernului Republicii Moldova.

Pentru a atinge acest scop bine determinat, Guvernul aprobă:

- **Legea nr. 166 din 11.07.2012 Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020”.**

În urma ajustării cadrului normativ de reglementare la necesitățile dezvoltării IMM-urilor, vor fi atinse următoarele obiective specifice: 1) perfecționarea cadrului normativ de

reglementare a activității IMM-urilor; 2) reducerea barierelor administrative și costurilor regulatorii pentru IMM-uri; 3) optimizarea reglementărilor privind activitățile comerciale practicate de IMM-uri.

▪ ***Hotărârea nr. 685 din 13.09.2012 Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020.***

Ameliorarea climatului de afaceri prin optimizarea cadrului normativ prin reglementare inteligentă, pentru a le oferi IMM-urilor posibilitatea de a se concentra asupra activităților de bază, prin îmbunătățirea legislației, aplicarea „testului IMM” la propunerile legislative, acordându-se o atenție specială diferențelor dintre microîntreprinderi, întreprinderile mici și cele mijlocii; realizarea de „ghișee unice” pentru facilitarea procedurilor administrative; reducerea „supralegerii”, prin care se depășesc termenele directivelor UE. (Anexa 22)

▪ ***Hotărârea nr. 952 din 27.09.2013 Strategia inovațională a Republicii Moldova pentru perioada 2013-2020 „Inovații pentru competitivitate”.***

Asigurarea cadrului legislativ pentru activitățile inovaționale:

- elaborarea legii privind Fondul pentru Inovare și Transfer Tehnologic, administrat de Agenția pentru Inovare și Transfer Tehnologic restructurată, elaborarea regulamentului de finanțare, formarea Consiliului Director al Fondului;
- elaborarea legii cu privire la fondurile venture;
- modificarea legii privind societățile pe acțiuni, sub aspectul fortificării drepturilor acționarilor și responsabilizării mai înalte a administratorilor societăților pe acțiuni;
- revizuirea cadrului fiscal în vederea identificării și înlăturării barierelor care împiedică asigurarea unui proces continuu de instruire a forței de muncă;
- simplificarea cadrului fiscal, vamal și regulator aferent importului echipamentelor și utilajelor;
- evaluarea activității parcurilor științifico-tehnologice și incubatoarelor inovaționale și revizuirea legii privind parcurile științifico-tehnologice sub aspectul funcționalității, în vederea simplificării procesului de creare a parcurilor și stabilire a rezidenților;
- revizuirea Codului muncii al Republicii Moldova pentru asigurarea unei flexibilități mai mari pe piața muncii.

O prioritate importantă pentru susținerea mediului de afaceri sunt proiectele și programele de asistență externă implementate de Ministerul Economiei care sunt orientate spre reforme cu un impact sporit de reglementare și comunicare strategică și administrare fiscală, cum ar fi:

- ❖ Programul „Comerț, Investiții și Reglementarea Activității de Întreprinzător” este orientat în patru domenii prioritare: administrarea fiscală, facilitarea comerțului, reforme cu un impact sporit de reglementare și comunicarea strategică. Finanțarea acestui program este oferit de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională pe o perioadă de patru ani (2012-2016) cu un buget în sumă de 9 mil. euro.

Pe parcursul anului 2013, Programul a oferit suport pentru reformele legislative ce țin de îmbunătățirea indicatorilor Doing Business, și anume, pentru Protecția Investitorilor – amendamente la Legea Societăților pe Acțiuni și pentru Comerțul Transfrontalier – unele amendamente la Codul vamal și Codul fiscal pentru a facilita comerțul transfrontalier.

BRITE colaborează cu agențiile guvernamentale ce reglementează activitatea comercială, inclusiv Serviciul Vamal, în vederea îmbunătățirii cadrului de comerț, a transparenței la aplicarea reglementărilor vamale și comerciale și reducerii timpului și costurilor aferente circulației mărfurilor peste frontiere.

Activitățile care stau la baza acestui program sunt:

- Îmbunătățirea procedurilor de trecere a frontierei și de vămuire la posturile interne vamale;
- Optimizarea practicilor de import și export în conformitate cu cele ale UE;
- Acordarea sprijinului legal și tehnic pentru implementarea serviciului de vămuire electronică (procesare fără hârtie) pentru operațiile de import/export;
- Consolidarea dialogului public-privat prin sprijinirea Consiliului Consultativ pe lângă Serviciul Vamal.

De asemenea, Programul lucrează în vederea încurajării inițiativelor de reforme de reglementare care se bucură de un sprijin politic și au impact sporit pentru mediul de afaceri și sectorul public.

În acest sens, Programul a susținut Secretariatul AIR de pe lângă Grupul de lucru pentru reglementarea activității de întreprinzător, a colaborat intens cu Ministerul Economiei în implementarea Strategiei reformei de reglementare și a Foi de parcurs privind eliminarea constrângerilor pentru mediul de afaceri și a sprijinit reformele specifice pentru îmbunătățirea poziției statului în clasamentul Doing Business.

- ❖ Proiectul „Reforma în domeniul climatului investițional” are drept scop îmbunătățirea condițiilor în domeniul afacerilor, precum și ajustarea reglementărilor în domeniul agriculturii cu scopul atragerii unor investiții noi. Finanțarea acestui proiect este oferit de Regatul Suediei pe o perioadă de patru ani (2011-2015) cu un buget în sumă de 1474 mil. euro.

Obiectivele care stau la baza acestui program sunt:

- Îmbunătățirea desfășurării afacerii și insolvența;
- Îmbunătățirea reglementărilor în agricultură;
- Promovarea investițiilor.

Pe parcursul perioadei se preconizează armonizarea legislației Republicii Moldova cu reglementările UE prin modificarea/adoptarea a 80 de acte legislative/normative în domeniul: autorizări; Catalogul Comun al UE pentru semințe și plante; siguranța alimentelor; înregistrarea input-urilor care ar aduce economii considerabile pentru sectorul privat.

Una din contribuțiile de bază este relevantă adoptării Hotărârii nr. 51 din 16.01.2013 privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale pentru Siguranța Alimentelor. Un alt rezultat major ține de adoptarea Legii nr.68 din 05.04.2013 cu privire la semințe, care permite aplicarea Catalogului Comun al UE pentru semințe și plante în cazul a 10 noi tipuri.

Promovarea investițiilor a permis de a reduce barierele în investiții prin modificarea a 10 acte normative/legislative, precum și a procedurilor relevante. De asemenea, cu ajutorul sondajului potențialilor investitori, în baza căruia, în comun cu autoritățile publice, vor fi stabilite priorități pentru politici pe viitor [151].

În final, menționăm că calitatea mediului de afaceri afectează activitatea investițională și dezvoltarea economică prin costuri administrative și de conformare și prin riscuri asociate cu capacitatea reglementărilor și aplicarea discreționară a sancțiunilor. Promovarea legilor, hotărârilor și reglementărilor inteligente și a unei abordări orizontale, cu instituirea unor standarde interoperabile în domeniu, va crea condiții pentru valorificarea tuturor oportunităților de dezvoltare a mediului de afaceri autohton.

3.2. Sistemul de impozitare (Reglementarea fiscală) în activitatea întreprinderilor mici și mijlocii

Sistemul de stat de impunere fiscală și dotații (transferuri) poate fi privit ca o asigurare. Numai statul poate deține și manevra un asemenea mecanism complicat cum este politica bugetar-fiscală. Aceasta este o manipulare conștientizată a bugetului de stat, îndreptată spre stabilizarea dezvoltării economice [120, p.34].

Legislația fiscală a unui stat este în permanentă schimbare. Acest fapt este legat de evoluțiile economice la anumite etape de dezvoltare a acesteia. La rândul său, sistemul de impozitare are ca scop crearea unui mediu de afaceri prielnic investițiilor și activității economice, în general, luându-se în considerație și interesele societății.

De aceea, modificările în sistemul fiscal în țările dezvoltate sunt desfășurate sub impactul direct a trei factori:

În primul rând, sistemul fiscal trebuie să contribuie la sporirea eficienței economice și a competitivității mediului de afaceri autohton.

În al doilea rând, distribuirea veniturilor bugetare în urma colectării impozitelor trebuie supusă principiilor echității și corectitudinii pentru societate.

În al treilea rând, necesitatea întăririi disciplinei fiscale și combaterea fraudei fiscale.

Ca urmare, atunci când se decide de a efectua schimbări în sistemului fiscal, guvernele trebuie să găsească echilibrul acestor factori [117, p.84].

La rândul său, povara fiscală reprezintă o componentă a sistemului fiscal și este unul din principalele instrumente pe care guvernul le poate utiliza pentru susținerea unor activități specifice. La evaluarea fiscalității trebuie luate în considerație atât nivelul absolut, cât și structura stimulentele ce derivă din utilizarea impozitelor.

Impozitele percepute de stat de la agenții economici constituie elemente de presiune fiscală, care este cu atât mai pronunțat, cu cât ponderea lor în valoarea adăugată utilizată de contribuabil este mai mare. Presiunea fiscală este resimțită din partea impozitelor indirecte, care nu sunt suportate de întreprinderi, dar afectează volumul vânzărilor și competitivitatea lor prin intermediul prețurilor.

Conform legislației fiscal. profitul și salariile sunt elementele cele mai impozitate. În aceste condiții, cu cât o întreprindere este mai profitabilă, cu atât presiunea fiscală suportată de agenții economici este mai mare. Din punct de vedere al finanțării la nivel de întreprindere, profitul net constituie elementul principal de autofinanțare. Cu cât profitul este mai afectat, cu atât capacitatea de autofinanțare a întreprinderii este mai redusă. Dar mărimea transferurilor la buget din profitul brut nu afectează numai activitatea de autofinanțare, ci și capacitatea de plată a agentului economic fiind (plata impozitului pe profit) un flux financiar negativ. Pe măsură ce crește profitabilitatea întreprinderii în mărimea absolută a profitului, presiunea fiscal la care sunt supuse întreprinderile, în special din sectorul businessului mic și mijlociu, stopează activitatea întreprinderii și practic o impune să se eschiveze de la plata impozitelor.

La rândul său, factorii de influență orientați spre mediul intern al întreprinderii cu impact indirect asupra comportamentului fiscal al acestuia, pot fi:

- costuri prea ridicate necesare unor activități ale întreprinderii față de resursele financiare disponibile;
- resurse materiale limitate, fiind un impediment, dacă nu sunt gestionate corect (inaccesibilitatea la tehnologii noi sau cu accent inovativ, oferta inferioară de servicii);
- lipsa de experiență și factori externi asupra cărora aceștia nu au control (concrenții, lipsa furnizorilor sau fluctuația personalului).

În momentul în care presiunea fiscală devine insuportabilă, inclusiv cu factorii ce influențează negativ asupra activității întreprinderii, atunci posibilitatea acesteia de a se eschiva de la plata impozitelor crește. Este necesar să menționăm că un rol important în gradul de conformare fiscală a întreprinderii este profitabilitatea acesteia pentru a-i permite să activeze și să-și dezvolte activitatea.

Privită în context european, povara fiscală asupra mediului de afaceri din România este una dintre cele mai reduse din spațiul comunitar. În ciuda acestui fapt, fiscalitatea este percepută de antreprenorii români ca fiind împovărătoare, în condițiile în care mai bine de 57% din IMM-urile existente în momentul de față sunt doar întreprinderi de subzistență, care permit asigurarea unui oarecare nivel de trai numai proprietarului afacerii și familiei acestuia.

Necorelarea dintre nivelul taxelor și impozitelor și capacitatea de plată a contribuabililor face ca evaziunea fiscală să atingă cote alarmante, din moment ce un întreprinzător, care nu câștigă suficient pentru a-și acoperi nevoile de business și personale, va fi tentat să nu plătească taxele [130].

În Republica Moldova, povara fiscală și nivelul impozitării raportate la o scară internațională sunt mici, iar pe parcursul ultimilor ani au fost și treptat micșorate.

Conform datelor Băncii Mondiale, rata totală de impozitare este una dintre cele mai scăzute din statele incluse în Figura 3.19

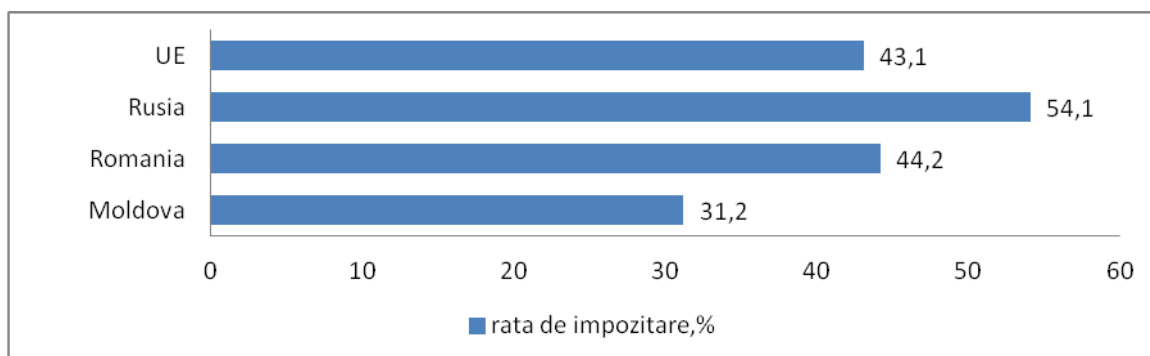

Figura 3.19. Rata de impozitare în unele state, %

Sursa: [192, p.66]

Astfel, având rate de impozitare relativ scăzute (în comparație cu alte state din regiune), Republica Moldova demonstrează o imagine cu presiune fiscală scăzută (îndeosebi, pentru sectorul IMM) și deci poate pretinde la un statut de paradis fiscal. Gradul de atractivitate a economiei depinde nu doar de ratele de impozitare, ci și de alți factori (inclusiv cei fiscali), care, prin efectul lor negativ, uneori prevalează asupra condițiilor pozitive și atractive create de presiunea fiscală scăzută.

Din informațiile disponibile în raportul Doing Business 2013, emis sub egida International Finance Corporation și a Băncii Mondiale, rezultă că Moldova nu are la nivelul întreprinderilor

mici și mijlocii cel mai ridicat nivel de presiune fiscală. În schimb, are alte probleme în domeniul administrării fiscale, ceea ce exprimă un anumit dezinteres al autorităților.

Însă la nivel național, conform studiului privind constrângerile actuale majore asupra mediului de afaceri, efectuat de Centrul Analitic Independent Expert-Grup, la comanda Confederației Naționale a Patronatului din Republica Moldova, una din cele mai mari constrângeri pentru dezvoltarea întreprinderilor, recunoscută de agenții economici în cadrul sondajului, este **povara fiscală**, care se plasează pe locul 2 în top, imediat după instabilitatea politică. Aceasta e apreciată ca fiind o constrângere puternică sau foarte puternică de către 68,8% dintre reprezentanții intervievați ai businessului. Opinia dată este puțin mai frecventă în întreprinderile din mediul urban, cât și printre cele din comerț.

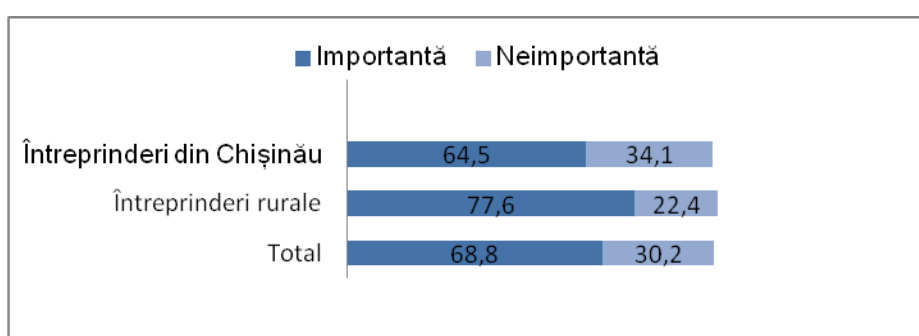

Figura 3.20. Povara fiscală la întreprinderi între reprezentanții intervievați, %
Sursa: [46, p.31]

La rândul său, nivelul cotelor de asigurări sociale și medicale de stat reprezintă o constrângere puternică pentru dezvoltarea întreprinderii în viziunea a 52,2% din respondenți. Nu este o constrângere prea aspră pentru 47,3% din întreprinderile cercetate. Interesant că pentru întreprinderile amplasate în afara capitalei asigurările sociale și medicale reprezintă o problemă majoră în 67,2% din cazuri, față de doar 44,9% cazuri – pentru întreprinderile din Chișinău. Acest rezultat poate fi explicat prin rentabilitatea considerabil mai scăzută a întreprinderilor din teritoriu, în special a celor din agricultură.

Nefiind raportate la profitabilitatea întreprinderii, cotele de asigurări sociale și medicale absorb o parte mai mare din venituri în cazul întreprinderilor cu marjă de profit mai redusă. După cum explică un respondent (producător de produse agricole), „este aproape imposibil să oferi producție agricolă autohtonă pe piață la prețuri competitive cu importatorii respectând întocmai cerințele legale și taxele”. Anume din acest motiv, întreprinderile rurale sunt nevoite să opereze preponderent cu bani cash în activitatea lor – doar în așa mod își pot atinge rentabilitatea și asigura competitivitatea [46, p.30].

Conform opiniei, profesorului Tatiana Manole, potrivit căreia rata impunerii nu poate fi mărită la nesfârșit cu efecte pozitive, se consideră că există un prag de presiune fiscală, dincolo de care orice impunere este dăunătoare economiei, neaducând sporuri la încasări bugetare. Acest

lucru se întâmplă deoarece mărimea ratei de impunere, de la un anumit punct, limitează stimularea agenților economici, descurajează formarea de economii și realizarea de investiții, îngustează temeiurile de impozitare și anulează câștigurile aduse de creșterea ratei de impunere [119, p.35].

În context aș menționa că scopul principal al politicii fiscale este identificarea echilibrului între nivelul de majorare a veniturilor, ca sursă principală de finanțare a cheltuielilor statului, și necesitatea susținerii mediului de afaceri, care este factorul principal de creștere economică. În acest sens, pentru Republica Moldova este importantă creșterea veniturilor cu ritmuri mai înalte decât rata inflației și, în același timp, ajustarea poverii (presiunii) fiscale la nivelul care ar favoriza, dar nu stopa dezvoltarea mediului de afaceri și a investițiilor [49, p.53].

Evoluția poverii (presiunii) fiscale în RM, analizată în perioada 2005-2013, este reflectată în următorul tabel:

Tabelul 3.18. Evoluția poverii (presiunii) fiscale în Republica Moldova în perioada 2005–2013

Indicatori Anii	PIB, mln. lei	Veniturile fiscale, mln. lei	Presiunea fiscală, %
2005	37652	11758,3	31,2
2006	44754	14719,2	32,9
2007	53430	17939,0	33,6
2008	62922	20867,4	33,2
2009	60430	19175,1	31,7
2010	71885	22082,3	30,7
2011	82349	25130,2	30,5
2012	88228	28863,2	32,7
2013	100510	32173,2	32,0

Sursa: Calculat de autor în baza datelor <http://www.statistica.md>, <http://www.mf.gov.md>

În Republica Moldova, nivelul presiunii fiscale, determinat de ponderea veniturilor fiscale (inclusiv contribuțiile de asigurări sociale și medicale) în PIB, a înregistrat în anii 2005-2008 o creștere semnificativă cu 5 p.p., de la 29% până la 33%. În anii 2009-2011 se observă o micșorare (scădere) a presiunii fiscale cu 3 p.p. datorită faptului că Guvernul a propus reforme de liberalizare a economiei, una din ele fiind cota zero la impozitul pe venit. Astfel, de la 01.01.2008, cota de 15% a impozitului pe venitul persoanelor juridice s-a redus la 0%, în cazul în care venitul din activitatea de antreprenor rămâne la dispoziția agentului economic. Astfel antreprenorul avea posibilitatea de a decide reinvestirea profitului în propria afacere, în așa mod fiind scutit de impozitul pe venit.

Însă în anul 2012, această facilitate fiscală se anulează, fiind stabilită cota de 12% a impozitului pe venitul persoanelor juridice care din nou a mărit acest indicator cu 2 p.p., care la rândul său a influențat negativ asupra activității agenților economici, în special IMM-urile în așa mod încetinind contribuția acestui sector la dezvoltarea social-economică a RM.

O practică nu prea bine-venită pentru mediul de afaceri autohton este așa-numita prognozare a veniturilor. Lipsa experienței și a capacităților agenților economici face plata impozitelor destul de complicată, mai ales că ele sunt plătite în avans, astfel sunt scoase mijloace financiare din circuitul economic al companiei.

Cotele diferențiate ale TVA permit combinarea optimă a funcțiilor fiscale și de stimulare ale impozitelor. În conformitate cu această abordare, politica fiscală nu trebuie să se limiteze doar la completarea cu orice preț a veniturilor bugetului de stat. Sistemul Taylorian de „stoarcere a sudorii” din business prin majorarea cotelor impozitelor conduce la soluționarea doar a unor necesități imediate, fără perspective pentru încasările ulterioare durabile în buget pentru perioade de dezvoltare medii și lungi, așa cum acesta nu stimulează creșterea și/sau prezervarea bazelor impozabile. Reducerea optimă a cotelor impozitelor conduce la lărgirea bazelor impozabile pe termen mediu și lung, din contul faptului că businessul obține posibilitatea să investească în reproducție mijloacele disponibilizate ca rezultat al aplicării cotelor de impozitare mai mici și, ca urmare, să crească volumele vânzărilor.

În conformitate cu specificul ciclului de producție agricol și riscurile specifice pentru companiile agricole, în multe țări din Europa, producătorii agricoli, spre deosebire de cei din Moldova, calculează TVA o dată în an, la sfârșitul anului, și astfel mecanismul de achitare a impozitului respectiv în alte țări europene este mai avantajos [9, p.4].

Taxa pe valoare adăugată este poate cel mai problematic aspect cu care se confruntă antreprenorii în relația cu autoritățile. Cota standard a TVA este în prezent de 20%, ca exemplu în România – 24%.

Valoarea acestei taxe, una dintre cele mai ridicate din UE, nu este singurul neajuns (doar Islanda, Ungaria, Suedia, Norvegia și Danemarca depășesc această cotă). Aplicarea acestei taxe este foarte dificilă din cauza complexității legislației care o reglementează. Lipsa unor prevederi clare și a unor interpretări oficiale standard cu privire la tratamentul fiscal aplicabil în anumite situații specifice fac ca conformarea firmelor să fie extrem de dificilă.

Pornind de la cele menționate, antreprenorii cu afaceri mici își pun întrebarea în ceea ce privește oportunitatea înregistrării în scopuri de TVA. Deși calitatea de plătitor de TVA aduce și câteva beneficii în situații specifice, ea presupune și multă muncă documentară, aducând cu sine obligații declarative complexe.

În scopul implementării practicii internaționale, prin ajustarea acesteia la condițiile naționale, asigurarea încasării veniturilor în buget la capitolul TVA, precum și contracararea fraudelor fiscale la onorarea obligațiilor fiscale privind taxa pe valoare adăugată în lanțul livrărilor de mărfuri în care apar întreprinderi intermediare ce transmit sume TVA la intrări pentru alte întreprinderi, dar nu achită obligațiunile pentru livrările declarate, se propune aplicarea mecanismului taxării inverse

pentru livrările efectuate pe teritoriul Republicii Moldova a proprietății gajate, proprietății ipotecate, proprietății sechestrate și a proprietății întreprinderilor declarate în proces de insolvență, care va fi un regim simplificat obligatoriu pentru aceste patru tipuri de livrări interne.

Astfel, în cazul aplicării mecanismului taxării inverse, furnizorul nu calculează suma și nu o achită la buget, iar cumpărătorul (beneficiarul) calculează suma și o achită la buget având dreptul trecerii în cont a sumei TVA achitate [145].

Administrarea TVA este o problemă ce necesită acțiuni imediate. Deși returnarea TVA se face sub strictul control al autorităților, fraude depistate sunt foarte puține. Statul acumulează datorii la returnarea TVA, de aceea cel mai corect, dar și în concordanță cu experiența internațională, pentru a avea o administrare mai eficientă a TVA, atât colectările, cât și achitățile să fie efectuate dintr-un cont TVA unic.

Comparativ cu uzanțele internaționale facturile cu evidență strictă reprezintă o abordare învechită și nu mai sunt folosite în UE. Facturile trebuie să fie eliberate și generate de către vânzător, fie pe suport de hârtie, fie electronic [170, p.9].

Conform cercetărilor, principalele obstacole a întreprinderilor mici și mijlocii sunt: scăderea cererii interne la produse și servicii; fiscalitatea și birocrăția excesivă; întârzierile la plata facturilor de la întreprinderi partenere; costurile ridicate ale creditelor; inflația și instabilitatea monedei naționale; accesul dificil la credite; evoluția lentă a cadrului legislativ și schimbările politice ș.a.

Îmbunătățirea mediului de afaceri și oferirea unor facilități de ordin fiscal pentru stimularea procesului investițional în întreprinderi au fost obiectivele care au stat la baza propunerilor Ministerului Economiei la politica fiscală și vamală, aprobată la finele anului 2013, și anume:

- ✓ *Asigurarea implementării adecvate* a mecanismului de examinare a tuturor actelor normative și analizelor impactului de reglementare, elaborate de organele vamale și fiscale, în cadrul Grupului de Lucru al Comisiei de Stat pentru reglementarea activității de întreprinzător.
- ✓ *Deducerea cheltuielilor* pentru obținerea studiilor profesionale de toate nivelurile la determinarea impozitului pe venitul persoanelor juridice și fizice, astfel fiind favorizată pregătirea profesională a forței de muncă și lichidarea insuficienței cadrelor calificate în economia națională, dar și impulsivitatea procesului de atragere a unor proiecte investiționale majore.
- ✓ *Restabilirea facilității* privind acordarea scutirii de TVA și taxa vamală la mijloacele fixe, depuse în capitalul social al agentului economic.

- ✓ *Menținerea scutirilor fiscale* pentru băncile comerciale și organizațiile de microfinanțare în scopul finanțării investițiilor destinate achiziționării mijloacelor fixe în vederea utilizării lor în activitatea economică a întreprinderii, contractării lucrărilor de antrepriză și a serviciilor de engineering, achiziționării și prelucrării produselor agricole, proiectării, elaborării, însușirii și implementării tehnicii și tehnologiilor noi, precum și reprofilării și retehnologizării procesului de producție, sădirii și înnoirii plantațiilor multianuale, achiziționării și punerii la maturație a materiei prime și alcoolului pentru vinuri și divinuri (coniacuri).
- ✓ *Includerea normelor* privind crearea unui regim special de administrare fiscal-vamală favorabil pentru proiectele investiționale în cadrul cărora se realizează importuri ale valorilor materiale utilizate la producerea mărfurilor, destinate ulterior exportului.
- ✓ *Scutirea* de la calcularea contribuțiilor asigurărilor sociale și primelor de asigurare medicală a sumelor plătite pentru transport și hrana angajaților, suportate de angajator.

Conform Strategiei pentru anul 2013-2020, Serviciul Fiscal de Stat s-a angajat în implementarea planului de dezvoltare, care constituie fundamentul eforturilor de reorganizare a proceselor de activitate, bazându-se din ce în ce mai mult pe tehnologii informaționale avansate. Ca urmare, Serviciul Fiscal de Stat a modernizat mai multe dintre procedurile sale, facilitând interacțiunea cu contribuabilii. În cadrul acestor activități, există posibilitatea beneficiii de asistență din partea partenerilor de dezvoltare ai Republicii Moldova. Activitățile pertinente Strategiei reformei cadrului de reglementare a activității de întreprinzător sunt concepute pentru a sprijini implementarea și pentru a oferi un feedback bazat pe astfel de studii ca „Doing Business” sau „Costul desfășurării afacerilor”. Un efort important în acest domeniu va fi creșterea transparenței în elaborarea politicilor fiscale și a modificărilor la cadrul normativ fiscal, care vor fi precedate de o analiză a impactului de reglementare clară și cuantificată, estimată în colaborare cu sectorul privat și discutată de Grupul de lucru pentru reglementarea activității de întreprinzător și alte forumuri relevante [92].

Menționăm unele propuneri ce ar micșora povara fiscală și care ar influența benefic asupra mediului de afaceri autohton:

Prevederi propuse:

- ✓ Pentru primul an fiscal de la înregistrarea în Registrul Camerei Înregistrării de Stat, microîntreprinderile și întreprinderile mici trebuie scutite de la plata impozitului pe venitul realizat în anul fiscal de referință, cu obligativitatea menținerii activității și a obținerii de venituri din exploatare pe o perioadă de minimum doi ani după obținerea facilității.

- ✓ Pe perioada menționată mai sus, microîntreprinderile și întreprinderile mici beneficiază de următoarele avantaje privind forța de muncă angajată cu normă întreagă pe durată nedeterminată:
 - a) Reducerea cu 50% a contribuțiilor de asigurări sociale pentru maximum 4 angajați cu vârsta sub 25 de ani sau peste 55 de ani, precum și pentru același număr de lucrători necalificați cu vârsta cuprinsă între 25 și 55 de ani.
 - b) Persoanele aflate în șomaj pe care le angajează sunt scutite de plata din contribuțiile de asigurare socială pentru primii doi ani de activitate în cadrul aceleiași întreprinderi.
- ✓ Întreprinderile mici și mijlocii sunt scutite de plata impozitului pe profitul realizat în anul fiscal de referință, cu obligativitatea reinvestirii integrale a acestuia în următorul an fiscal, în același sector/ aceleași sectoare de activitate.
- ✓ Reinvestirea profitului, prevăzută, trebuie să fie evidențiată în declarațiile financiare ale întreprinderii, aferente exercițiului financiar din anul fiscal următor [184].

De asemenea, un element ce ar îmbunătăți comunicarea și atitudinea autorităților fiscale față de mediul de afaceri ar fi crearea unui organ consultativ (tutore) ce ar elabora standarde și norme specifice diferitor genuri de activitate. Acestea ar putea servi drept ghid pentru autoritatea fiscală la evaluarea obligațiilor fiscale. Un astfel de mecanism ar permite la nivel de sector de a avea o idee clară, convenită de comun acord, care sunt parametrii normali de activare în sectorul respectiv.

În același context, unele măsuri legislative trebuie modificate, abordarea bazată pe riscuri necesită un control strict al companiilor ce au fost depistate ca riscante. Finanțarea unui sistem informațional integrat, ar permite o administrare mai eficientă a fiscalității. Dacă un astfel de sistem ar putea fi integrat cu serviciul vamal, statistic, trezoreria, sistemul bancar ș.a., atunci evaziunea fiscală și economia tenebră ar putea fi reduse [170, p.9].

3.3. Concluzii la capitolul 3

Cercetările efectuate asupra clasificării în baza criteriilor, în conformitate cu prevederile Legii Republicii Moldova, „*Legea cu privire la susținerea întreprinderilor mici și mijlocii*” nr. 206-XVI din 07.07.2006, articolului 2: Clasificarea întreprinderilor în micro, mici și mijlocii (2) și (3) stabilește condiții economice neechitabile pentru dezvoltarea întreprinderilor micro, mici și mijlocii și reiese că a investi în dezvoltarea acestor întreprinderi nu este profitabil. Totodată menționăm faptul că nu sunt luate în considerație particularitățile, cum ar fi viteza de rotației a

capitalului, care influențează eficient activitatea întreprinderii, în deosebi a întreprinderilor cu profil agroalimentar.

Acest compartiment al legii nu are argumentare economică fundamentală și aici oricum vor fi găsite soluții de a ocoli prevederile legii prin nedeclararea profitului real, care la rândul său se investește în consum și nu în dezvoltarea activității antreprenoriale.

În acest context, tindem să accentuăm că mediul antreprenorial nu este de acord cu restricțiile, stabilite în lege, unde este stipulată mărimea venitului și valoarea activelor de bilanț ce trebuie să fie de aceeași mărime. Totodată, acest compartiment al legii nu are argumentare economică fundamentală și aici oricum vor fi găsite soluții de a ocoli prevederile legii prin nedeclararea profitului real, care la rândul său se investește în consum, și nu în dezvoltarea activității antreprenoriale.

Considerăm că toate acestea nu stimulează activitatea eficientă a agenților economici și necesită perfectarea legislației prin înlăturarea lacunelor care stopează dezvoltarea IMM-urilor îndeosebi în sectorul agroalimentar. Concomitent, este necesar a efectua cercetări în direcția perfectării legislației prin optimizarea valorică a criteriilor cu dimensiuni eficiente favorabile pentru investiții.

Tindem să menționăm că legislația fiscală a statului este în permanentă schimbare. Ca urmare, atunci când se decide de a efectua schimbări în sistemului fiscal, guvernul trebuie să găsească echilibrul acestor factori. La nivel național, conform studiului privind constrângerile actuale majore asupra mediului de afaceri, una din cele mai mari constrângeri pentru dezvoltarea întreprinderilor recunoscută de agenții economici în cadrul sondajului este povara fiscală, care se plasează pe locul doi în top, imediat după instabilitatea politică. În anul 2012 facilitatea fiscală se anulează fiind stabilită cota de 12 p.p. a impozitului pe venitul persoanelor juridice care din nou a mărit acest indicator cu 11 p.p., care la rândul său a influențat negativ asupra activității agenților economici, în special IMM-urile, în așa mod încetinind contribuția acestui sector la dezvoltarea social-economică a RM.

Menționăm că, o practică nu prea bine-venită pentru mediul de afaceri autohton este așa-numita prognozare a veniturilor. Lipsa experienței și a capacităților agenților economici face plata impozitelor destul de complicată, mai ales că ele sunt plătite în avans, astfel sunt scoase mijloace financiare din circuitul economic al companiei.

Actualmente, îmbunătățirea mediului de afaceri și oferirea unor facilități de ordin fiscal pentru stimularea procesului investițional în întreprinderi sunt obiectivele de bază aprobate de Ministerul Economiei orientate spre politica fiscală și vamală, și anume: asigurarea implementării adecvate a mecanismului de examinare a tuturor actelor normative și analizelor impactului de reglementare,

deducerea cheltuielilor, restabilirea facilității privind acordarea scutirii de TVA și taxa vamală la mijloacele fixe, menținerea scutirilor fiscale ș.a.

La finalul ordinii de idei, considerăm că un element ce ar îmbunătăți comunicarea și atitudinea autorităților fiscale față de mediul de afaceri ar fi crearea unui organ consultativ (tutore) ce ar elabora standarde și norme specifice diferitor genuri de activitate. Acestea ar putea servi drept ghid pentru autoritatea fiscală la evaluarea obligațiilor fiscale. Un astfel de mecanism ar permite la nivel de sector de a avea o idee clară, convenită de comun acord, care sunt parametrii normali de activare în sectorul respectiv.

4. GESTIUNEA COMPONENTELOR SISTEMULUI DE FINANȚARE A BUSINESSULUI MIC ȘI MIJLOCIU

4.1. Mecanismul funcționării și organizării pieței financiare în contextul dezvoltării antreprenoriatului

Sectorul bancar reprezintă componenta cea mai importantă a pieței financiare din Republica Moldova. Deficitul de resurse accesibile pentru agenții economici, majorarea cererii pentru produsele bancare, precum și creșterea gradului de intermediere financiară au reprezentat condițiile principale ale creșterii sectorului bancar.

Sistemul creditar se caracterizează prin totalitatea instituțiilor bancare și creditarea cu drept de a organiza și îndeplini operațiunile de creditare într-o anumită țară la o anumită etapă a dezvoltării economice. Sistemul creditar evidențiază două componente de organizare a operațiunilor de creditare: instituții bancare (BNM, bănci comerciale) și sistemul nebancar (instituții de microfinanțare, alte instituții de credit).

Creditele sau împrumuturile constituie o modalitate externă de finanțare, care are menirea de a completa capitalul necesar inițierii afacerii și desfășurării cu succes a activității operaționale. Nu se poate lansa o afacere, pe baza unor fonduri financiare acumulate numai din credite sau împrumuturi.

Cu toate că, de cele mai multe ori, este inevitabilă utilizarea de asemenea surse în pornirea micilor afaceri, recomandabil ar fi ca întreprinzătorul să apeleze la ele într-o măsură cât mai mică posibil. Acest lucru este justificat prin faptul că majoritatea clauzelor acordării de credite cuprind condiționări care restrâng marja de libertate a proprietarului. Condiționările impuse pot viza diferite aspecte, precum: mărimea ratelor și a dobânzilor rambursărilor; termenele de scadență; natura garanțiilor pretinse; participarea creditorilor la procesul decizional sau la supervizarea unor hotărâri ale proprietarilor privind nivelul salarizării angajaților firmei, modul de repartizare a beneficiilor, efectuarea plăților dividendelor, desfacerile către anumiți beneficiari, aprovizionarea numai de la anumiți furnizori ș.a.

Există totuși posibilitatea ca, prin natura afacerii, prin prezentarea situației financiare convingătoare, printr-o negociere inspirată, întreprinzătorul să câștige încrederea potențialilor creditori și – făcând astfel dovada bonității sale – să obțină condiții avantajoase de finanțare. Având însă în vedere că o reducere – indiferent sub ce formă – a cheltuielilor afacerii poate fi echivalată cu atragerea unui capital suplimentar, se vor considera ca posibile surse de finanțare, având un caracter indirect, următoarele: incubatoarele de afaceri, locația gestiunii și impozitul pe profit.

Relaxarea politicilor de risc și reducerea costurilor finanțării sunt acțiunile care ar putea stimula creditarea companiilor, arată un sondaj realizat de portalul de servicii financiare

www.efin.com.

Sectorul IMM este afectat în mod special de reticența din ultimii ani a băncilor de a mai credita economia reală, ca urmare a acumulării de credite neperformante în perioada crizei economice.

Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) își consolidează suportul pentru întreprinderile mici și mijlocii din Republica Moldova prin lansarea programului-cadru în sectorul financiar în sumă de 80 mil. euro, într-un moment în care accesul la finanțare rămâne limitat. Mobiasbancă – Groupe Societe Generale este prima bancă care s-a alăturat la acest program și va primi un împrumut de 5 mil. euro pentru creditarea IMM-urilor care au nevoie de finanțare pentru a-și dezvolta afacerea. Linia de credit acordată Mobiasbancă ca parte a noului program-cadru pentru sectorul financiar va asigura banca cu finanțare pe termen lung pentru investițiile IMM-urilor ce ar permite băncilor să fie mai aproape de afacerile la nivel regional, unde e cel mai mult nevoie de finanțare. Acest program reprezintă o continuitate a relațiilor benefice de parteneriat cu BERD în cadrul acordului semnat în 2008, precum și o oportunitate de a contribui la sporirea avantajelor competitive ale băncii pe piața bancară. Noul program-cadru lansat în 2013 va oferi băncilor locale o gamă vastă de produse financiare, inclusiv linii de credit pentru a majora finanțarea disponibilă IMM-urilor, precum și pentru a stimula concurența, eficiența și inovațiile în sectorul financiar [18].

Conform cercetărilor efectuate de Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” referitor la Finanțarea întreprinderilor mici și mijlocii din Republica Moldova, și anume, a situației privind ofertele băncilor în materie de creditare, au fost deduse următoarele concluzii: creditează de obicei întreprinderile active pe piață, ofertele pentru start-up-uri sunt limitate. Cu toate acestea, lipsesc sau sunt puțin utilizate o seamă de produse, utilizate pe piețele bancare ale țărilor dezvoltate, printre care cel mai mult instrumentele de finanțare a comerțului exterior: finanțarea comenzilor de livrare, garanțiile de export, asigurările de export etc. Sunt puține produse adaptate necesităților întreprinderilor micro, mici și mijlocii în special întreprinderilor din sectorul agricol. Termenele de creditare nu depășesc însă de cele mai multe ori 2-3 ani (maxim 5 ani – foarte rar) din cauza deficitului de resurse pe termen lung, termenele de rambursare ale creditelor deseori nu corespund cu termenele de realizare a proiectelor finanțate și cu capacitatea de rambursare a companiilor debitoare. Analiza creditară e efectuată cel mai des în baza rapoartelor financiare, a prognozelor financiare și a disponibilității clienților de a oferi gaj. Scenariile de probabilitate, analiza comparativă, analiză a sensibilității sunt puțin utilizate. Ratele dobânzilor la credite sunt în toate cazurile fluctuante și pot fi modificate des, când situația pe piața monetară este instabilă. Transparența formării prețurilor la credite este extrem de redusă [77, p.14].

În raport cu sistemul bancar, microfinanțarea reprezintă o altă sursă alternativă de creditare. Specificul sectorului este clientela spre care se îndreaptă aceste instituții, reprezentată de întreprinderi mici și mijlocii, categoria cel mai mult expusă dificultății accesării de finanțare [107].

Astfel, microfinanțarea asigură accesul IMM-urilor la împrumuturi ce permit acestora să-și conducă și să-și dezvolte activitatea economică, să obțină active sau bunuri necesare și, respectiv, să soluționeze probleme de natură imediată sau să se achite de obligațiile sociale.

Un loc determinant în dezvoltarea produselor de microfinanțare în Republica Moldova le revine instituțiilor financiare de credit nebancare, care reprezintă o sursă semnificativă în susținerea economică a țării [144, p.24].

În corelare cu schimbările fundamentale produse în economia Republicii Moldova, în anul 2010 piața financiară nebancară a înregistrat importante modificări. Astfel, principalul regulator al pieței financiare nebancare este considerată Comisia Națională a Pieței Financiare, stabilind politica și elaborarea actelor normative care reglementează activitatea participanților acesteia, prin autorizarea activității lor, precum și prin supravegherea respectării legislației de către participanții pieței financiare nebancare.

Obiectivele de bază ale Comisiei Naționale sunt: asigurarea stabilității, transparenței, siguranței și eficienței sectorului financiar nebancar, prevenirea riscurilor sistemice și manipulării pe piața financiară nebancară, protejarea drepturilor participanților la piața financiară nebancară.

Instituțiile financiare de credit nebancar din Republica Moldova, ce activează pe piața financiară nebancară, sunt instituțiile de microfinanțare: *Asociațiile de Economii și Împrumut și Organizațiile de Microfinanțare*.

Interesele de securitate ale participanților pieței condiționează necesitatea elaborării unor standarde și reglementări specifice pieței financiare nebancare. Respectiv, băncile și organizațiile de micro-finanțare oferă condiții de creditare mai avantajoase, astfel încât să asigure profitabilitatea întreprinderilor micro și mici și să contribuie la prosperarea afacerilor lor.

Obiectivul principal al instituțiilor de microfinanțare este crearea unor sectoare financiare accesibile în regiunile rurale și susținerea financiară a IMM-urilor prin acordarea microcreditelor.

Instituțiile de microfinanțare se disting de băncile comerciale printr-o serie de caracteristici: grupul țintă al serviciilor financiare acordate este segmental format din microîntreprinderi și întreprinderi mici din zonele rurale și urbane; acordarea creditelor solicitanților ce nu au o istorie de creditare anterioară (cca 80-90% dintre beneficiarii de credite nu au beneficiat anterior de surse de creditare); amplasarea oficiilor de creditare mai aproape de clienți; solicitantul de microcredit prezintă un dosar minim de documente, ce reduce esențial timpul pentru pregătirea documentelor de către beneficiarul de credit și costurile suplimentare pentru autentificarea diverselor documente; sporirea vitezei de debursare a împrumutului prin examinarea cu maximă operativitate a

documentelor solicitantului (nu mai mult de 2-3 zile); acordarea microcreditelor neasigurate, fără acoperire materială; abordarea individuală a fiecărui client (în special, se referă la creditele acordate în cadrul AEIC și grupurilor neformale de creditare, care cunosc foarte bine activitatea și situația financiară a membrilor); analiza solicitărilor de credit se efectuează prin consolidarea pozițiilor financiare ale firmei cu activele proprii ale întreprinzătorului privit ca persoană fizică, în majoritatea cazurilor; instituțiile de microfinanțare operează în conformitate cu principiile întreprinderilor private și vor fi interesate să atragă cât mai mulți clienți, să plaseze cât mai mult capital cu o viteză de rotație cât mai ridicată, în condiții de maximă prudențialitate; asigurarea cu garanții ce pot fi utilizate în garantarea creditelor acordate micilor antreprenori de băncile comerciale și acordarea capitalului de risc [127, p.84].

Asociația de Economii și Împrumut (AEÎ) – Sistemul AEÎ a fost creat în Republica Moldova în 1998, având sarcina de a facilita accesul locuitorilor zonelor rurale la serviciile financiare de bază, precum depunerea economiilor și acordarea împrumuturilor, sprijinirea activităților legale ale membrilor acestora în vederea îmbunătățirii condițiilor economice și sociale.

Conform legii nr. 139-XVI din 21.06.2007, *Asociația de Economii și Împrumut* reprezintă organizația necomercială cu statut juridic special, constituită benevol de persoane fizice și juridice, asociate pe principii comune, care acceptă de la membrii săi depuneri de economii, le acordă acestora împrumuturi, precum și alte servicii financiare, în conformitate cu categoria licenței pe care o deține.

Acest document este menit să contribuie la dezvoltarea AEÎ în ceea ce privește majorarea volumului economiilor, diversificarea serviciilor acordate, sporirea gradului de independență față de mijloacele atrase.

AEÎ au ca scop sprijinirea activităților legale ale membrilor lor în vederea îmbunătățirii condițiilor economice și sociale ale acestora prin acordarea de servicii.

Principiile activității AEÎ sunt: asocierea benevolă a persoanelor fizice și juridice prin comunitate teritorială, profesională, religioasă sau de interese și libera disociere, în conformitate cu legislația; participarea personală sau prin reprezentant a membrilor ei în organele de conducere și de control, în conformitate cu legislația; egalitatea în drepturi personale nepatrimoniale a membrilor asociației, indiferent de mărimea cotei de membru, inclusiv deținerea de către fiecare membru al asociației a unui singur vot în organele de conducere; accesul egal al membrilor ei la serviciile de acceptare a depunerilor de economii, de acordare a împrumuturilor și la alte servicii oferite în conformitate cu legislația, cu categoria licenței deținute, cu statutul și cu politicile asociației; minimalizarea riscurilor asociației.

Principalele cerințe care trebuie să fie respectate de AEÎ sunt:

- ✓ asociația nu poate avea mai puțin de 50 de membri;
- ✓ asociația se constituie pe termen nelimitat, dacă statutul ei nu prevede altfel;
- ✓ profitul anual al asociației, în cazul obținerii acestuia, se direcționează, în primul rând, spre conformarea cu cerința privind capitalul instituțional, stabilită în condițiile art.33 al legii, apoi spre rezervele asociației, în conformitate cu prezenta lege, cu actele normative ale autorității de supraveghere și cu statutul asociației.

În conformitate cu Legea AEÎ (în redacție nouă), care a intrat în vigoare începând cu 01.01.2008, principiile de asociere a membrilor unei asociații centrale vor avea un caracter benevol, cu mici excepții, prevăzute de Lege.

Asociația centrală care va dispune de licență va fi în drept: să acorde asociațiilor împrumuturi și servicii aferente împrumuturilor; să accepte de la asociații investiții în fondul de lichidități; să administreze acest fond; să acorde asociațiilor asistență din fondul de lichidități în vederea menținerii lichidității acestora.

În conformitate cu prevederile Legii, asociația va avea dreptul să acorde:

- servicii fiduciare și de intermediere la plasarea fondurilor și rezervelor acestora în diverse instrumente financiare;
- să obțină resurse de creditare de pe piața financiară și de la organizații internaționale.

Totodată, asociația centrală va trebui să reprezinte interesele asociațiilor în relațiile cu instituțiile și organizațiile private, cu autoritățile publice, inclusiv cu instanțele judecătorești, în conformitate cu legislația.

La rândul lor, membrii asociațiilor centrale vor fi în drept să beneficieze de împrumuturi, garanții și alte servicii, oferite de asociațiile centrale, să efectueze investiții în fondul de lichidități, să solicite și să primească informații privind activitatea asociațiilor centrale. În același timp, membrii asociațiilor centrale vor fi obligați să depună cota de membru și alte contribuții financiare stabilite de statut, de deciziile organelor de conducere ale asociațiilor centrale, de actele normative ale autorității de supraveghere.

În prezent, în Republica Moldova dețin licență 352 de AEÎ, cu 24 de asociații mai puțin decât în anul 2010, dintre care 320 au desfășurat activitate, 98 la sută dintre ele sunt în teritoriul rural. (Tabelul A 23.1)

De obicei, asociațiile nu au surse proprii de împrumut și de aceea merg la creditorii. Obțin resurse de creditare și apoi își recreditează membrii. Dacă la bănci împrumuturile sunt garantate, la asociații, practic, toate împrumuturile sunt negarantate. Împrumutul mediu pe parcursul ultimilor ani a crescut într-o măsură oarecare, dar oricum este mic [128].

Evoluția AEÎ în anii 2003-2013 demonstrează încrederea populației și antreprenorilor în sistemul AEÎ și în serviciile ce sunt acordate.

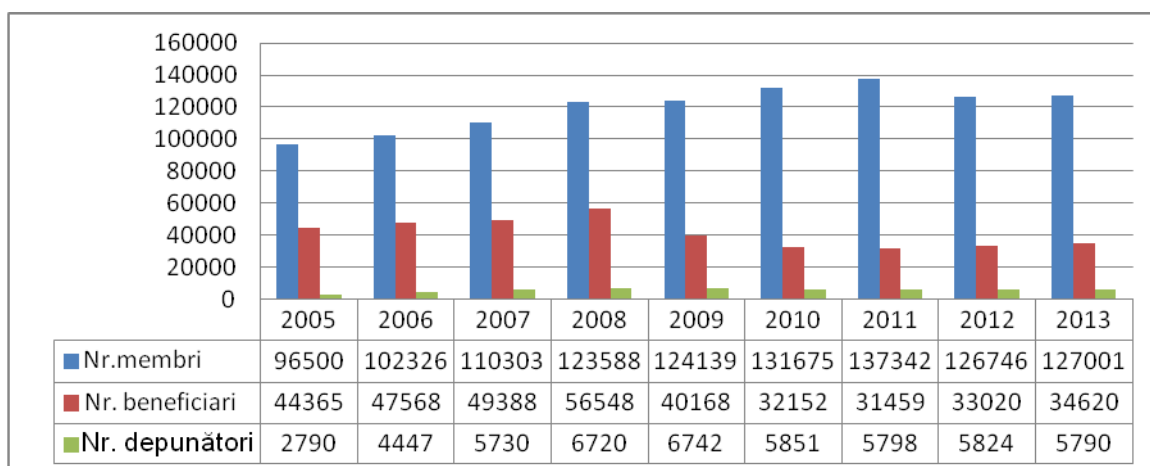

Figura 4.21. Evoluția numărului membrilor, beneficiarilor și a depunătorilor

Sursa: [149,150,152]

Analiza evoluției sistemului AEÎ pe perioada anilor 2005-2013 constată o diminuare a numărului beneficiarilor de împrumuturi în 2009-2011 și al depunătorilor de economii în 2010-2011. La finele anului 2012, în condițiile în care numărul membrilor s-a diminuat, însă numărul beneficiarilor de împrumut (cu 1561), cât și al depunătorilor de economii (cu 26) a înregistrat o majorare, comparativ cu finele anului 2011.

Evoluția indicatorilor în perioada 2005-2013 reflectă următoarele rezultate privind numărul membrilor, al beneficiarilor de împrumuturi și al depunătorilor de economii:

- creșterea numărului membrilor AEÎ de la 96,5 mii la 127,0 mii persoane sau de 1,32 ori;
- diminuarea numărului beneficiarilor de împrumuturi de la 44,4 mii la 34,6 mii persoane sau cu 1,29 la sută;
- creșterea numărului depunătorilor de economii de la 2790 la 5824 persoane sau de 2,09 ori.

Menționăm faptul că la finele anului 2012 numărul membrilor AEÎ s-a diminuat cu 10596 persoane sau cu 7,7 la sută față de anul 2011. În aceeași perioadă, indicatorul numărului depunătorilor de economii a înregistrat o majorare de 26 de persoane sau cu 0,4 la sută. Numărul beneficiarilor de împrumuturi a constituit 33020 persoane, majorându-se cu 1561 de persoane sau cu 5,0 la sută față de mărimea indicatorului înregistrată în anul 2011 [149, p.92].

Însă în 2013 numărul membrilor AEÎ s-a majorat cu 255 de persoane sau cu 0,2 la sută față de anul 2012. În aceeași perioadă, indicatorul numărului depunătorilor de economii a înregistrat o diminuare de 34 de persoane sau cu 0,6 la sută. Numărul beneficiarilor de împrumuturi a constituit 34620 de persoane, majorându-se cu 1600 de persoane sau cu 4,8 la sută față de mărimea indicatorului înregistrată în anul 2012.

Conform datelor CNPF privind activitatea AEÎ, putem efectua o analiză a acestor asociații ce sunt caracterizate prin indicatorii din Tabelul 4.19.

Tabelul 4.19. Indicatorii principali privind activitatea AEÎ, mil.lei.

Indicatori	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Total activ	1266,5	1917,3	2454,9	1933,8	1783,9	1844,3	1892,9	2509,4
Împrumuturi acordate	772,1	1024,3	1467,8	1360,9	1191,4	1440,8	1590,1	1897,1
Capital propriu	99,1	184,0	405,3	491,1	658,3	960,8	970,7	1020,6
Credite bancare și împrumuturi primite	856,4	1176,3	1458,1	1380,1	998,6	785,4	835,0	1280,4
Profit net	22,3	26,2	73,8	77,1	85,1	114,6	90,9	197,2

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor CNPF.

Începând cu anul 2009, putem observa că volumul total al activelor a scăzut cu 76,9 mil.lei și a constituit 289,3 mil.lei în 2010, în comparație cu 366,2 mil.lei în anul 2009, datorându-se cererii reduse de împrumuturi, amprenta crizei fiind simțitoare și asupra activității AEÎ. În anul 2012 activele au crescut cu 34,0 mil.lei față de anul 2011, iar în 2013 au atins 403,9 mil. lei majorându-se cu 69,4 mil. lei. Cea mai mare sumă a împrumuturilor acordate de AEÎ a constituit 506,4 mil.lei în anul 2008, apoi fiind în descreștere din anul 2009 – de la 322,9 mil.lei până la 244,2 mil.lei în 2010, înregistrând o micșorare de 78,7 mil.lei. În 2010 împrumuturile se majorează treptat atingând suma de 331,7 mil. lei în 2013, în așa fel majorându-se cu 87,5 mil. lei față de anul 2010. Capitalul propriu al asociațiilor se micșorează începând cu anul 2009, de la 101,4 mil.lei în 2008 până la 75,3 mil.lei în 2010. Conform acestui indicator putem menționa că AEÎ trebuie să acorde o atenție deosebită procesului de capitalizare în activitatea acestora. Situația se ameliorează și din 2010 și până în prezent se observă o creștere de 1,6 ori.

Cea mai mare parte a împrumuturilor pe perioada analizată s-au acordat pentru agricultură și industria alimentară. Din anul 2010 putem observa că volumul împrumuturilor acordate pentru agricultură a scăzut cu 23,11% și a constituit 69,84% în 2010, în comparație cu 46,73% în anul 2013.

Structura portofoliului de împrumuturi al AEÎ pe direcții de utilizare, conform situației pe perioada anilor 2010- 2013, este reflectată în Figura 4.22.

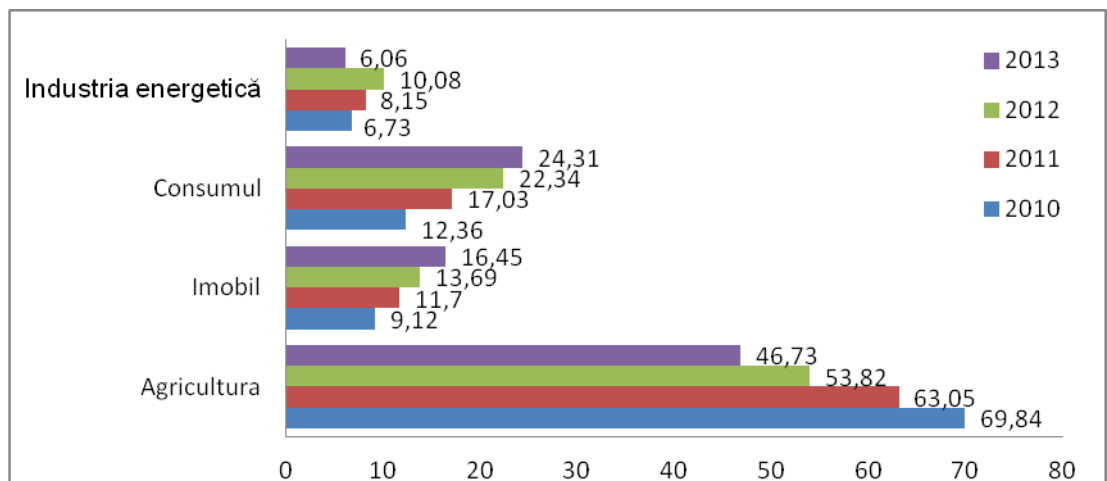

Figura 4.22. Clasificarea împrumuturilor acordate de către AEÎ pe direcții de utilizare,%

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor CNPF

În anul 2009, valoarea depunerilor de economii atrase de la membrii asociațiilor a constituit 71,9 mil.lei, micșorându-se cu valoarea acestui indicator înregistrat în 2007 cu 11,2 mil.lei. Însă din 2010 acest indicator se majorează până în 2012 cu 26,6 mil.lei. La data de 31.12.2013 valoarea consolidată a depunerilor de economii atrase de la membrii AEÎ a constituit 159,2 mil. lei, majorându-se comparativ cu valoarea acestui indicator înregistrată în anul 2012 cu 32,7 la sută.

În Tabelul 4.20 vom prezenta mai detaliat depunerile de economii după termenul de scadență în anul 2012 și 2013.

Tabelul 4.20. Depunerile de economii după termenul de scadență, mil. lei

Termenul de scadență	2012		2013		Devieri (+,-)	
	Suma	%	Suma	%	Suma	%
Până la 1 lună	4,9	4,1	9,3	5,8	+4,4	+1,7
De la 1 până la 3 luni	6,9	5,7	11,5	7,2	+4,6	+1,5
De la 3 luni până la 1 an	89,9	74,9	107,4	67,5	+17,5	-7,4
De la 1 an până la 3 ani	18,3	15,3	28,7	18,1	+10,4	+2,8
De la 3 ani până la 5 ani	0,0	0,0	2,3	1,4	+2,3	+1,4
Peste 5 ani	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Total	120,0	100	159,2	100	X	X

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor CNPF.

Conform datelor din tabel, putem menționa că ponderea maximă le revine depunerilor de economii cu termenul de scadență de la 3 luni până la 1 an, iar cea mai mică pondere reprezintă contractele cu o perioadă de la 3 ani până la 5 ani. Necesitatea asigurării echilibrului scadențelor, și anume a împrumuturilor, denotă faptul că AEÎ acceptă depuneri de economii pe perioade de până la 1 an.

Organizațiile de Microfinanțare (OMF) – Apariția instituțiilor de microfinanțare este cauzată de necesitatea activității acestor instituții a sectorului rural, cât și susținerea financiară a businessului mic și mijlociu, și anume, a activității antreprenoriale în sfera de producție, comerț și prestarea serviciilor.

Respectiv, organizațiile de microfinanțare cu capital străin au pătruns pe piața națională prin intermediul unor grupuri financiare de talie regională și mondială.

La sfârșitul anului 1996, în scopul susținerii sectorului agricol privat, în Moldova a fost lansat *Proiectul de Finanțare Rurală*, axat, în primul rând, spre populația rurală cu venituri medii și mici, care au primit sau trebuiau să-și primească cota de teren agricol și cea valorică. Scopul proiectului a fost dezvoltarea și testarea unor forme de cooperare bancară a cetățenilor în scopul întraajutorării financiare reciproce.

Totuși, domeniul microfinanțării nu era un subiect absolut nou pentru Republica Moldova, deoarece până în 1940, pe teritoriul fostei URSS funcționa o rețea foarte bine dezvoltată de *tovărășii de credit și păstrare și bănci țărănești*, scopul cărora era mobilizarea economiilor

membrilor și acordarea împrumuturilor. Arhiva de Stat a Moldovei oferă un număr convingător de documente, ce atestă activitatea reușită a acestor instituții și a funcționării unui organism cizelat de reglementare și supraveghere a lor. Astfel, de exemplu, în 1918 pe teritoriul Moldovei activau 383 de tovărășii de credit și păstrare, care întruneau un număr de peste 420 mii membri [127, p.112].

Însă modelul actual moldovenesc de microfinanțare nu a putut să-și lanseze activitățile doar în baza economiilor membrilor. Deoarece băncile locale erau nesigure în necesitatea activității în acest domeniu, Banca Mondială (BM) și GTZ (Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit) și-au oferit sprijinul în revitalizarea sistemului. În particular, Banca Mondială și-a asumat angajamentul deschiderii unei linii de creditare la termene concesionale, destinată oferirii împrumuturilor noilor organizații. La 18 februarie 1998 este aprobată Legea Republicii Moldova „Privind asociațiile de economii și împrumut ale cetățenilor”, astfel fiind legalizată activitatea noilor instituții de microfinanțare.

Activitatea de microfinanțare este o activitate economică permanentă a organizației de microfinanțare, ce constă în prestarea următoarelor servicii de microfinanțare:

- acordarea și gestionarea împrumuturilor;
- acordarea de garanții la împrumuturi și la credite bancare;
- efectuarea investițiilor, a participațiilor.

Astfel, acest fenomen a început să se formeze în anul 1997, odată cu constituirea primelor Asociații de Economii și Împrumut (AEÎ) în cadrul Proiectului de Finanțare Rurală, finanțat de Banca Mondială, când băncile comerciale din R.Moldova nu acordau împrumut pentru toate segmentele de populație, cât și procedura de acordare a unui credit era prea complicată, în special pentru cei din mediul rural.

În anul 2013, în Republica Moldova au fost înregistrate 85 de organizații care practică activitate de microfinanțare, dintre care 68 au prezentat rapoarte financiare. Numărul acestora s-a majorat cu 12 față de anul 2012, ele oferă împrumuturi în formă de mijloace bănești, acordate persoanelor fizice și/sau întreprinderilor micro, mici și mijlocii, în baza unui contract cu sau fără dobândă, ce urmează a fi restituit la scadență.

Numărul organizațiilor de microfinanțare este în creștere, în anul 2009 s-au înregistrat 35 de organizații de microfinanțare a crescut cu 12 unități sau cu aproximativ 52,2% față de anul 2008, în 2010 cu 2 unități, în 2011 cu 11 unități și în 2012 cu 12 unități. (Tabelul A 23.2)

Însă activitatea acestora nu a avut un impact semnificativ asupra evoluției sistemului de microfinanțare, ele fiind în primul an de activitate.

Valoarea consolidată a activelor organizațiilor de microfinanțare, după cum rezultă din datele Tabelul A 23.2 în perioada 2010, constituie 1783,9 mil. lei, fiind în scădere cu 7,7% față de

finele anului precedent, respectiv în anul 2009 s-a înregistrat o scădere a activelor cu 21,2% în raport cu anul 2008.

Observăm că din anul 2010 activele sunt în continuă creștere majorându-se cu 109,0 mil. lei. La rândul său, valoarea portofoliului împrumuturilor acordate în anul 2008 este de 1467,8 mil. lei, fiind în scădere cu 276,4 mil. lei în 2010. În 2012 și 2013 situația se ameliorează, împrumuturile majorându-se cu 149,3 mil. lei și cu 456,3 mil. lei față de anul 2011.

Un alt indicator important este capitalul propriu, în 2012 acesta a constituit 970,7 mil. lei, fiind în creștere de 5 ori, față de anul 2007. Această creștere s-a datorat profitului net pozitiv înregistrat pe parcursul anilor. Comparativ cu anul precedent se vizualizează o creștere a tuturor indicatorilor anului 2013.

Piața de microfinanțare este caracterizată printr-un grad înalt de concentrare. Totuși se observă o diminuare a gradului de concentrare pe acest sector. Lider după valoarea împrumuturilor acordate în anul 2009-2012 este Prime Capital, căruia îi revine o cotă de 26% din valoarea indicatorului dat, iar în anul 2009 deține 22%, mai puțin cu 4 p.p. În anul 2009 - 84% din volumul împrumuturilor acordate revin la 6 companii din topul respectiv, dintre care Microinvest cu 18%, ProCredit cu 17%, urmat de Corporația de Finanțare Rurală cu 13%, Easy Credit cu 8%, și Credit Rapid cu 6%.

Respectiv, în anul 2010 se evidențiază o scădere de 12 p.p. la acest indicator, constituind 72% din volumul împrumuturilor acordate, dintre care: Corporația de Finanțare Rurală deține 9% din valoarea indicatorului dat, iar în anul 2009 deține 13% și, respectiv în 2008 constituie 28%. Totodată se observă o reducere la OM Microinvest care în anul 2010 deține o cotă de 14%, respectiv în anul 2009 își menține poziția, constituind o cotă de 18%.

În anul 2012, doar Corporația de Finanțare Rurală evidențiază o creștere de 3 p.p. față de perioada precedentă, iar volumul împrumuturilor acordate a constituit 76%, dintre care: Prime Capital – 18%, Credit Rapid – 14% și 13% deține Microinvest și Elat Profit.

Tabelul 4.21. Topul organizațiilor de microfinanțare după cota-parte ce le revine din valoarea totală a împrumuturilor acordate, %

OM	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ICS „Prime Capital” SRL	15,37	17,75	21,70	25,80	20,0	18,33	18,02
ICS „Easy Credit” SRL	6,17	6,88	7,53	7,51	7,17	6,21	7,34
ICS „Credit Rapid” SRL	-	1,05	6,15	13,24	14,55	13,57	13,43
I.M.O.M.F. „Microinvest” SRL	11,94	18,28	17,50	14,36	14,43	13,45	12,18
OMF „Elat Profit” SRL	0,08	0	5,08	9,65	15,84	12,92	-
„Corporatia de Finantare Rurala” SA	22,45	25,05	13,55	8,98	8,72	12,47	10,65
ICS „Pro Credit” SRL	41,67	23,42	16,7	4,43	-	-	-
Alte OM	2,40	7,57	84	20	19	23	38
TOTAL	100	100	100	100	100	100	100

Sursa: Calculat în baza datelor CNPF

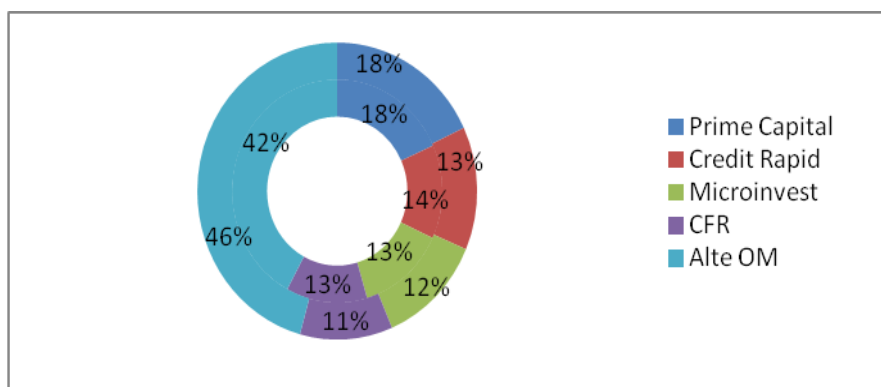

Figura 4.23. Topul organizațiilor de microfinanțare după cota-parte ce le revine din valoarea totală a împrumuturilor acordate, în anul 2012-2013,%

Sursa: Calculat în baza 149,150,152

Prin organizațiile de microfinanțare „Corporația de finanțare rurală” și „Prime Capital”, Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională și Guvernul Suediei derulează programe de dezvoltare a activității de creditare, microcreditare prin care facilitează acordarea de împrumuturi pentru credite în următoarele sectoare: tehnologii informaționale: sectorul vitivinicol; sectorul de producere a mobilei; turism și producerea materialelor de construcție; confecții, încălțăminte și accesorii de modă; activități de creștere a eficienței energetice, suma fiind de până la 25 mii euro persoanelor fizice autorizate și întreprinderilor cu mai puțin de 10 angajați.

În acest context, analiza evoluției sectorului de microfinanțare demonstrează că, deși acesta deține proporții mai reduse în economia țării, inclusiv în comparație cu sectorul bancar, raza lui de cuprindere este foarte vastă, oferindu-se servicii de creditare accesibile și disponibile întreprinderilor mici și mijlocii, precum și păturilor sociale vulnerabile pe întreg teritoriul țării, în mod prioritar în zonele rurale.

Finanțarea IMM de către instituțiile financiare nebancale va contribui la identificarea și îndepărtarea barierelor pentru crearea pieței capitalului, care să asigure îmbunătățirea relațiilor dintre instituțiile financiare și IMM prin:

- crearea unor condiții adecvate de acces la credite pentru stimularea subiecților businessului mic în faza de debut și pentru îmbunătățirea nivelului tehnologic al IMM ;
- promovarea ideii afacerii proprii și afacerii de familie, atragerea și implicarea populației tinere, studenților în activități de business, promovarea femeilor în afaceri, educația și formarea disciplinei financiare în cadrul activităților antreprenoriale;
- crearea locurilor noi de muncă atât în zona rurală, cât și în zona urbană etc. [127, p.88].

Sistemul AEÎ se află în perioada în care a luat startul concomitent cu modificările efectuate în Legea cu privire la AEÎ. Perfectarea statutului, obținerea licențelor de tip nou, stabilirea noilor norme de prudență financiară și a altor reglementări, reprezintă doar unele măsuri ce vin să contribuie la fortificarea sistemului AEÎ, gestionarea eficientă a riscurilor financiare individuale și

sistemice, protejarea drepturilor membrilor, îmbunătățirea calității serviciilor prestate și competitivității acestora pe piața financiară.

Principali factori care au dus la deteriorarea calității împrumuturilor sunt: micșorarea remitențelor, salariilor, pierderea locurilor de muncă, scăderea veniturilor din comercializarea produselor agricole și a altor venituri.

Este de menționat faptul că respectarea principalilor indicatori, precum rezerva instituțională, lichiditatea, cerințele minime privind limitarea riscului de împrumut a asigurat o dezvoltare stabilă a sistemului asociațiilor.

Procesul de consolidare și dezvoltare instituțională a asociațiilor de economii și împrumut în RM trebuie să conducă în perspectivă la independența acestora față de mijloacele externe, la formarea unor asociații puternice pentru sporirea eficienței activității lor pe piață, pentru a prelua practica relevantă în domeniul unde acest sistem constituie un element durabil de microfinanțare al dezvoltării domeniului rural în țările membre UE.

Furnizorii de microcredite (entități publice și private, atât bănci, cât și instituții financiare nebancare) joacă un rol esențial în realizarea obiectivului Sistemului European de Microfinanțare Progress.

Sistemul European de Microfinanțare Progress (IEMP) a fost instituit prin decizia nr. 283/2010/UE a Parlamentului European și a Consiliului pentru a susține microfinanțarea printr-o gamă largă de servicii, în special, prin garanții și forme de finanțare. În plus față de finanțarea acordată de UE în valoare de 105 mil.euro, acesta beneficiază și de fonduri suplimentare în valoare de 100 mil.euro ce sunt în dispoziția Băncii Europene de Investiții. IEMP este format din două compartimente: a) oferă garanții intermediarilor care prestează servicii de microfinanțare și b) oferă investiții finanțate, precum împrumuturi și capital. Ambele compartimente sunt gestionate de Fondul European de Investiții.

În 2013, au fost semnate 25 de contracte noi, inclusiv 15 cu furnizori de microcredite care nu au beneficiat anterior de sprijin din partea IEMP. Cinci dintre aceste contracte au fost încheiate cu intermediari din state membre în care suportul acordat de IEMP nu a fost utilizat anterior: Danemarca, Slovacia și Regatul Unit (implicând trei intermediari). În 2014 au fost încheiate două contracte în țările care nu sunt acoperite în prezent de IEMP (Suedia și Croația), asigurându-se astfel o acoperire a unui număr de 20 de state membre. Repartizarea furnizorilor de microcredite este echilibrată, cu 18 instituții nebancare și 20 de instituții bancare, de asemenea, în rândul acestora se află două instituții publice. (Anexa 24)

Efectul de levier explică cum poate fi atins obiectivul de 500 mil. euro la microcredite cu o finanțare inițială din partea UE în valoare de 100 mil. euro. Un efect de levier cu valoarea aproximativ 2 a fost atins datorită coinvestiției BEI, acesta fiind majorat în continuare prin efectul

de levier creat la nivelul furnizorilor de microcredite. Cel mai ridicat efect de levier este asigurat prin garanții. Al doilea instrument utilizat este împrumutul prioritar. Pentru acest tip de finanțare, inițial poate cu greu să obțină un efect de levier, deoarece uneori intermediarul nu face decât să împrumute mai departe suma acordată de IEMP. Cu toate acestea, chiar și în cazul unui împrumut prioritar, un efect de levier de 1,5 sau 2 a fost solicitat de la anumiți intermediari și, în unele cazuri excepționale, efectul de levier a fost stabilit la 5, ce se datorează în principal efectului de levier mai ridicat decât cel prevăzut al acordurilor de garanție [153, p.9].

Sistemul European de Microfinanțare Progress preconizează să ofere produsele sale, în vederea soluționării deficitului de finanțare de pe piața de microfinanțare a UE.

Importanța **Sectorului de microfinanțare**, rezultă din faptul că există încă multe OMF care nu sunt dispuse să acorde împrumuturi microîntreprinderilor și întreprinderilor mici din cauza riscurilor pe care le presupune acest sector. În continuare, în Tabelul 4.22 vom menționa care sunt obstacolele și oportunitățile la accesarea împrumuturilor de la OMF.

Tabelul 4.22. Obstacole și oportunități la accesarea împrumuturilor de la OMF

Accesarea împrumuturilor	
Obstacole	Oportunități
<ul style="list-style-type: none"> • Lacune în legislație. • Dobânzi, comisioane și penalități exagerate. • Rețea OMF slab dezvoltată în centrele raionale. • Infrastructura de suport în afaceri slab dezvoltată. • Condiții de creditare similare băncilor comerciale. • Insuficiența resurselor pe piața de microfinanțare. • Nivel scăzut al abilităților antreprenoriale. • Insuficiență de resurse informaționale. • Insuficiența gajului este principală barieră identificată de antreprenori. 	<ul style="list-style-type: none"> • Produse și servicii adecvate IMM, focusate mai puțin pe garanții și mai mult pe potențialul afacerii finanțate. • Respectarea principiilor creditării responsabile, evitând îndatorarea excesivă a IMM. • Modificarea bazei legislative a OMF.

Sursa: Elaborat de autor conform sursei 100

Competitivitatea economiei depinde, în mare măsură, de capacitatea întreprinderilor mici. Acestea reprezintă o sursă principală de creare de locuri de muncă, un teren propice pentru idei noi de afaceri și principalul promotor al antreprenoriatului.

În consecință, consolidarea întreprinderilor mici și mijlocii este vitală pentru asigurarea creșterii competitivității. Însă, pentru a începe o afacere „nouă” sau pentru a o dezvolta, este nevoie de mijloace bănești și, de cele mai multe ori, căutarea finanțării adecvate constituie o dificultate majoră cu care se confruntă IMM-urile.

Putem afirma că dezvoltarea instituțiilor de microfinanțare în Republica Moldova va contribui semnificativ la microfinanțarea preponderentă a zonelor rurale, precum și a celor urbane, înregistrând, ca urmare, creșterea performanțelor financiare ale multor ramuri ale economiei

naționale, dezvoltarea businessului mic și mijlociu, educarea culturii antreprenoriale etc. [127, p.89].

Implementarea și utilizarea tuturor mecanismelor și principiilor financiare în activitatea instituțiilor de microfinanțare din Republica Moldova se va solda cu dezvoltarea rețelei instituționale, va contribui la procesul de capitalizare a acestora, diversificarea produselor financiare oferite de IMM și a portofoliului de credite, dezvoltarea și utilizarea unei game de noi produse financiare și noilor tehnologii financiare, asigurarea finanțării eficiente a sectorului privat, în particular întreprinderilor mici și mijlocii.

Datorită caracteristicilor specifice ale acestui sector: „accesibilitatea” și „disponibilitatea”, instituțiile de microfinanțare joacă un rol important în acordarea surselor de finanțare businessului mic și mijlociu, care, de regulă, este considerat neatractiv de către băncile comerciale din cauza costurilor administrative înalte, lipsa gajului respectiv și cel mai important, că băncile comerciale micșorează cu pași foarte mici dobânda bancară (nu atunci când e bine-venită).

4.2. Leasingul – componentă a sistemului de finanțare și formă de susținere a mediului de afaceri

În perioada de dezvoltare a economiei de piață, businessul mic și mijlociu, mai devreme sau mai târziu, este pus în dilema soluționării unei probleme complexe – găsirea unei surse sigure de finanțare.

Atragerea surselor de credit cu o dobândă acceptabilă este actuală pentru investițiile destinate extinderii și modernizării procesului de producere. În comparație cu întreprinderile mari, cele mici și mijlocii obțin cu greu credite de lungă durată din cauza lipsei unei asigurări suficiente. O altă problemă ar fi dobânzile foarte ridicate la credite, care le face mai puțin accesibile, acesta fiind un dezavantaj destul de însemnat al întreprinderilor mici și mijlocii față de cele mari. În aceste condiții, cea mai eficientă modalitate de finanțare pentru businessul mic și mijlociu poate fi numit leasingul.

Leasingul financiar, din experiența țărilor member a UE, reprezintă o oportunitate de finanțare și una dintre cele mai bune opțiuni pentru întreprinderile agricole, care vor să-și dezvolte activitatea și prin reducerea costurilor să-și eficientizeze afacerea. Totodată, el reprezintă o tehnică de finanțare pe termen lung pentru entitățile economice din sectorul agricol, care au necesitatea de a achiziționa utilaje și echipamente, dar nu dispun de surse suficiente de finanțare. În același timp, ar fi și avantajele fiscale, ca achitarea a TVA-ului pe parcursul perioadei de leasing, amortizarea

bunului de către utilizator și protecție împotriva efectelor inflaționiste, atunci când sunt negociate contractele pe termen lung [138].

Oportunitatea leasingului în Moldova a devenit evidentă chiar de la începutul perioadei de dezvoltare a economiei de piață. Uzura fizică și morală a fondurilor fixe și lipsa mijloacelor bănești pentru modernizarea și reutilizarea procesului tehnologic constituie premisele suficiente ale extinderii tranzacțiilor de leasing. Cu toate acestea, în ultimii ani dezvoltarea leasingului autohton a fost, de fapt, limitat [37, p.55].

Finanțările în acest sistem constituie o modalitate eficientă de finanțare a procesului de renovare și modernizare a potențialului de producere pentru întreprinderile din Republica Moldova, iar promovarea activității de leasing va ameliora mediul investițional din țară [118, p.7].

Piața serviciilor de leasing din Republica Moldova este una tânără, în plină dezvoltare, continuă și progresivă, fiind marcată, pe parcursul evoluției sale, de câteva etape importante. Premise pentru lansarea activității în sectorul prestării serviciilor de leasing în Republica Moldova au apărut în anul 1996, atunci când a fost aprobată prima lege a leasingului.

Următoarea etapă, ce a marcat evoluția pieței serviciilor de leasing, a fost în anul 2002, atunci când au apărut primele companii cu servicii exclusiv de leasing – companiile MAIB Leasing și Euroleasing și BS-Leasing Grup, iar în anul 2004, servicii de leasing a început să presteze așa companii ca: Excelent-Leasing, Galas-Leasing și Compania Consulting Grup sub brandul IMC Leasing [28, p.56].

Conform Legii cu privire la leasing nr. 59-XVI din 28.04.2005, se menționează că: „leasingul reprezintă totalitatea raporturilor care iau naștere în scopul și în cadrul realizării unui contract de leasing, în baza căruia o parte (locator) se obligă, la cererea unei alte părți (locatar), să îi asigure posesiunea și folosința temporară a unui bun, contra unei plăți periodice (rata leasingului), achiziționat sau produs de locator, iar la expirarea contractului, să respecte dreptul de opțiune al locatarului de a cumpăra bunul, de a prelungi contractul de leasing, ori de a face să înceteze raporturile contractuale” [105].

Leasingul, ca formă de finanțare pe termen mediu și lung a IMM-urilor, presupune un risc moderat, dar în aceeași măsură, contribuie la creșterea performanțelor tehnice și economice ale întreprinderilor care nu pot să obțină credite de la bănci sau nu vor să-și greveze patrimoniul prin instruirea de ipotecă sau gajuri [69, p.76].

Tranzacțiile de leasing acordă beneficiarului un șir de avantaje, în comparație cu alte modalități de finanțare, inclusiv creditarea bancară. Principalele *avantaje* de care beneficiază subiecții raportului de leasing: acordarea finanțării în totalitate cu termen îndelungat de rambursare; asigurarea finanțării în dependență de necesitățile individuale (este avantajoasă pentru întreprinderile mici și mijlocii, care nu au acces la finanțarea flexibilă sau la creditele bancare, de

care beneficiază întreprinderile mari); majoritatea întreprinderilor au planuri investiționale de lungă durată, pe parcursul realizării cărora posibilitățile financiare sunt restrânse; periodicitatea plăților de leasing, conform graficului stabilit, acordă locatarului posibilități de a corela cheltuielile pentru finanțarea investițiilor cu încasările de la comercializarea producției fabricate, asigurând o stabilitate a previziunilor financiare, în comparație cu cumpărarea utilajului; beneficierea de înlesniri fiscale la plata impozitului pe venit în cazul profitabilității scăzute a procesului de producție și a leasingului returnabil; procurarea la o valoare avantajoasă a obiectului de leasing la finele perioadei contractuale, ceea ce este un avantaj la alegerea în favoarea leasingului [206].

Putem menționa că leasingul prezintă și următoarele *dezavantaje*: în cadrul tranzacției de leasing financiar, plățile de leasing nu se întrerup până la expirarea termenului de referință, chiar dacă realizările progresului tehnico-științific amortizează moral obiectul de leasing; locatarul nu câștigă de la majorarea costului rezidual al obiectului; tranzacțiile de leasing internațional nu exclud riscurile valutare; costuri mai ridicate decât în cazul creditului bancar; afectează inevitabil autofinanțarea viitoare ca urmare a obligațiilor periodice de plată; pierderea valorii reziduale a activului; facilitarea obținerii poate antrena întreprinderea în operațiuni mai puțin rentabile; echipamentul nu este proprietatea întreprinderii și nu poate servi drept garanție bancară [204, p.75].

În afară de cele enumerate, utilizatorul (locatarul) obține avantaje și în evidența contabilă a obiectelor de leasing:

- plățile de leasing efectuate sunt luate la evidență în totalitate la cheltuieli și sunt deductibile;
- leasingul nu majorează datoria de bilanț a locatarului și nu modifică raportul dintre resursele proprii și cele atrase, nu limitează posibilitățile locatarului de a atrage împrumuturi suplimentare;
- evidența și amortizarea obiectelor de leasing se efectuează în bilanțul locatorului. Termenul contractului de leasing, de regulă, corespunde cu termenul de amortizare a obiectului de leasing, iar în unele cazuri poate fi mai mic. Cu cât este mai mare termenul de leasing și, respectiv, valoarea reziduală este mai mică, cu atât mai simple sunt condițiile de exploatare a obiectelor de leasing și utilizarea lor ulterioară.

Elementul de importanță majoră în derularea tranzacțiilor de leasing îl constituie argumentarea economică a plăților de leasing.

Plățile de leasing sunt achitate de locatar sub formă de rate separate pentru utilizarea obiectelor livrate prin contractul de leasing. În contractul de leasing părțile coordonează: suma totală a plăților de leasing, forma lor, modalitatea de calculare, periodicitatea și modalitățile de achitare. Formele plăților de leasing sunt prezentate în Tabelul 4.23.

Tabelul 4.23. Formele plăților de leasing

Forma de achitare	Metoda de calculare	Periodicitatea	Modalitatea de achitare
Financiară	Investițională	Periodice	Cote egale
Compensatorie	Cu avans	Simultane	Cote crescătoare
Mixtă	Minimală		Cote descrescătoare
	Flotantă		

Sursa: [19, p.22]

În general, forma plăților de leasing stabilită în contractul de leasing depinde, în mare măsură, de starea financiară și solvabilitatea locatarului.

După cum s-a menționat leasingul conține un șir de avantaje în comparație cu alte forme de finanțare și totuși, leasingul până în prezent nu a obținut o dezvoltare destul de largă.

Piața serviciilor de leasing depinde de starea economiei în ansamblu și de evoluția acesteia. În prezent, pe piața de leasing din Moldova activează peste 20 de companii care oferă următoarele produse în leasing atât persoanelor fizice cât și juridice. (Anexa 25)

Lideri la capitolul produse oferite în leasing sunt MAIB-Leasing SA, urmat de BT Leasing MD și Premium Leasing SLR. Numărul redus de produse pentru alte companii (unele limitându-se doar la automobile), se datorează specificului cererii pe piața națională. Dat fiind faptul că unitățile de transport constituie o marfă lichidă pe piața Republicii Moldova, iar prețul oricărui autoturism, indiferent de vârstă și marcă, poate fi stabilit fără dificultate, influențează atractivitatea produselor menționate față de echipament (utilaj), care necesită resurse financiare mai mari.

Întreprinzătorii autohtoni au intuit aceste avantaje și apelează mai des la un contract de leasing. Astfel, datele companiei MAIB Leasing arată că circa 54% din volumul de vânzări în leasing sunt acoperite de IMM-uri, 62% – la Total Leasing și 56% – la Raiffeisen Leasing. Totodată, după volumul de credite, companiile mari dețin o pondere de 30% la MAIB Leasing și 22% la Raiffeisen Leasing [139].

Creșterea semnificativă a pieței de leasing în 2011 s-a datorat, în primul rând, bazei de raportare reduse după prăbușirea pieței din anul de criză 2009, astfel încât tendința dată poate fi considerată doar o recuperare a pieței în condițiile unei creșteri economice importante. Totuși, actualmente piața de leasing din Republica Moldova a consemnat un rezultat de doar circa două treimi din maximul istoric înregistrat pe piață în anul 2008. Regresul de 2,5% al pieței de leasing în 2012 este rezultatul descreșterii mijloacelor fixe acordate persoanelor fizice cu 18,4%, în același timp, mijloacele fixe acordate agenților economici au crescut cu 14,9%. Această inversare cu locurile s-a petrecut din cauza că populația a fost restrânsă în veniturile disponibile, iar incertitudinea economică le-a redus dorința pentru a efectua investiții de acest gen [91].

Conform Raportului Biroului Național de Statistică, din perioada anilor 2005-2008, putem menționa că mijloacele fixe acordate de companiile de leasing erau în creștere atingând cifra de

1246,5 mil. lei. În 2009 totalul mijloacelor fixe s-a micșorat considerabil cu 834 mil. lei față de anul precedent.

Cauza principală o constituie criza financiară, care a generat o scădere a cererii pentru utilizarea serviciilor de leasing. Conform datelor furnizate de companiile de leasing, s-a micșorat cererea pentru automobilele noi, fiind înregistrate imposibilități de plată ale locatarilor. Majoritatea companiilor de leasing nu au dus lipsă de resurse financiare, însă volumul mijloacelor fixe acordate în leasing a scăzut din motivul lipsei cererii din partea locatarilor [118, p.9].

Datele ne arată că în anul 2012 companiile de pe piața locală de leasing au acordat mijloace fixe în valoare de 816 mil. lei, sau cu 21 mil. lei (cu 2,5%) mai puțin decât în anul 2011 și cu 280 mil. lei (cu 52%) mai mult față de anul 2010.

Tabelul 4.24. Valoarea și structura mijloacelor fixe acordate în leasing în anii 2005-2013

Anii	Unitatea de măsură	Mijloace fixe acordate în leasing - total,	mijloace de transport	mașini și utilaje	clădiri și construcții speciale	alte mijloace fixe
2005	mil. .lei	53,2	51,5	1,6	-	0,1
	în %	100	96,8	3,0	-	0,2
2006	mil .lei	725,6	640,7	44,2	35,0	1,3
	în %	100	88,3	6,1	4,8	0,2
2007	mil .lei	982,2	891,7	31,4	55,4	2,3
	în %	100	90,8	3,2	5,7	0,2
2008	mil .lei	1246,5	1105,3	103,1	28,8	9,4
	în %	100	88,7	8,3	2,3	0,8
2009	mil .lei	412,5	370,8	30,7	9,5	1,5
	în %	100	89,9	7,4	2,3	0,4
2010	mil .lei	535,4	449,1	46,3	39,5	0,5
	în %	100	83,9	8,6	7,4	0,09
2011	mil .lei	837,1	661,5	94,3	57,7	23,7
	în %	100	79,0	11,3	6,9	2,8
2012	mil .lei	816,1	712,3	64,9	20,6	18,3
	în %	100	87,3	7,9	2,5	2,2
2013	mil .lei	1136,8	961,5	99,7	74,4	1,2
	în %	100	84,6	8,8	6,5	0,1

Sursa: Calculat de autor conform BNS

Din structura mijloacelor fixe acordate în leasing pe perioada menționată în Tabelul 4.24 partea preponderentă o constituie mijloacele de transport. În anul 2012 ele au atins o valoare de 712 mil. lei (sau 87,3% din totalul mijloacelor fixe acordate în leasing), dintre care autoturismele dețin 91% (în valoare de 651,0 mil. lei).

Operatorii de pe piața financiară susțin că calitatea și flexibilitatea acestui serviciu financiar îi deosebește de băncile comerciale. Sunt însă și asemănări. Atât la un credit, cât și la un leasing, contractantul trebuie să aibă un aport propriu, care denotă și intenția serioasă a întreprinderii. Și companiile de leasing, și băncile vor oferi finanțare pe anumite maturități în funcție de obiectul finanțat, activitatea clientului și situația financiară a acestuia [138].

De asemenea, pentru agentul economic este importantă și perioada acordării mijloacelor fixe în leasing necesare activității operaționale. După termenul de achitare, obiectele ce sunt acordate în leasing pot fi repartizate în felul următor: cu termen de achitare și recuperarea mijlocului până la 3 ani, de la 3 până la 5 ani și mai mult de 5 ani.

Informația demonstrează o flexibilitate în ceea ce privește termenul de achitare. Dacă pentru anul 2005 termenul de achitare al obiectelor procurate în leasing era de până la 5 ani, în anul 2006 ponderea mijloacelor fixe oferite în leasing cu un termen de achitare mai mare de 5 ani era de 9,4%, aceasta fiind determinat și de faptul că în gama serviciilor acordate a apărut un produs nou – bunurile imobiliare. În 2008 aceleași servicii, fiind influențate de criza financiară, au marcat o descreștere a operațiunilor de leasing de lungă durată până la 8,5%. Descreșterea esențială a continuat și în 2009, reprezentând doar 0,3%. Pentru a-și minimiza riscurile, companiile de leasing au micșorat termenul de achitare. Începând cu anul 2010, ponderea cea mai semnificativă o dețin mijloacele acordate în leasing cu un termen de achitare de până la 3 ani.

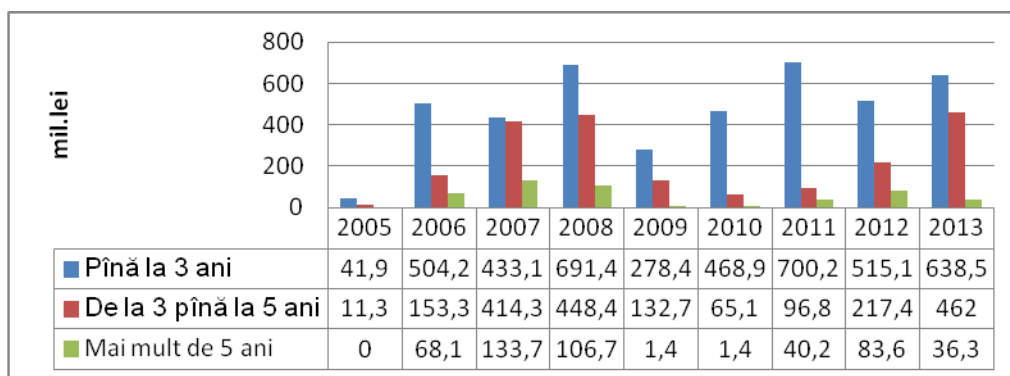

Figura 4.24. Termenul de achitare a mijloacelor fixe acordate în leasing în anii 2005-2013

Sursa :Elaborate de autor conform BNS

În anul 2012, valoarea mijloacelor fixe acordate în leasing cu termenul cel mai redus a constituit 515,1 mil. lei sau 63,1% din valoarea totală a mijloacelor fixe acordate în leasing. Valoarea mijloacelor fixe acordate în leasing cu termen de achitare de la 3 până la 5 ani a constituit 217,4 mil. lei, mai mult de 5 ani – 83,6 mil. lei (care constituie respectiv 26,6% și 10,2% din valoarea totală a mijloacelor fixe acordate în leasing). (Anexa 26)

Directorul companiei „Lamaces” SRL și „Nadejda Exim” SRL menționează că: „utilajul și automobilele firmei sunt în totalitate procurate pe bază de leasing. Am descoperit această oportunitate acum 10 ani și mi se pare foarte comodă și accesibilă, chiar dacă este mai scumpă decât la bancă cu aproximativ 5%. Este bine că leasingul s-a extins. Îmi aduc aminte că acum câțiva ani, el era accesibil mai mult persoanelor fizice. Îmi convine că câștig în timp, achit mai puține taxe și pot negocia unele condiții” [91].

Raționamentul la această opinie ar fi datele BNS ce ne demonstrează faptul, precum că ponderea cea mai mare în obținerea mijloacelor fixe accesate prin leasing o dețin întreprinderile și organizațiile.

Pe perioada activității companiilor de leasing din 2007 până în 2010, mijloacele fixe acordate întreprinderilor prevalează în medie cu 8,6% raportate la persoanele fizice.

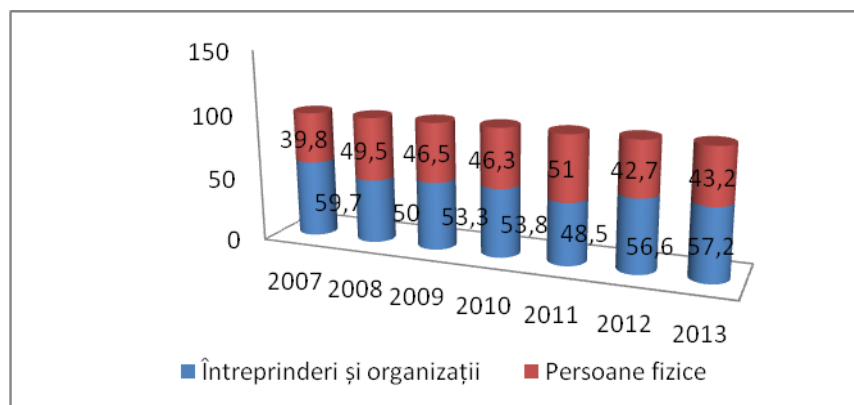

Figura 4.25. Distribuția mijloacelor fixe după tipul locatarilor pe anii 2007-2013, %
Sursa: Elaborate de autor conform BNS

O mică discrepantă în distribuția mijloacelor fixe de către companiile de leasing pentru întreprinderi față de persoane fizice cu 2,5% în anul 2011 poate fi vizualizată în Figura 4.25.

În anul 2012, valoarea mijloacelor fixe acordate în leasing întreprinderilor și organizațiilor a constituit 467,1 mil. lei (sau 56,6%); persoanelor fizice – 348,6 mil. lei (sau 42,7%), iar în anul 2013 ponderea mijloacelor fixe acordate în leasing întreprinderilor, organizațiilor și persoanelor fizice s-a majorat respectiv cu 0,6% și 0,5%.

Experiența mondială demonstrează că premise instituționale de formare și promovare a afacerilor de leasing ca o componentă a activității investiționale este fondarea unei asociații naționale de profil. În majoritatea țărilor, membrii unor astfel de asociații cum sunt companiile de leasing dețin o pondere mai mare de 95 la sută din piața serviciilor de leasing.

Federația „Leaseurope” reunește 43 de asociații din întreaga Europă și nu numai. Domeniul de aplicare a produselor reglementate de membrii „Leaseurope” variază de la cumpărarea în rate utilizând leasingul financiar și leasingul operațional pentru toate tipurile de active (auto, echipamente și imobil) și, de asemenea, include închirierea autoturismelor, utilajului și camioanelor. Se estimează că Leaseurope reprezintă aproximativ 93% din piața europeană de leasing.

În Anexa 27, sunt incluse țările membre ale UE pe teritoriul cărora au fost fondate și activează Asociații membre ale Federației „Leaseurope”.

În anul 2012, în Moldova a fost creată Asociația companiilor de leasing (ACL). În calitate de fondatori sunt companiile Express Leasing, MAIB-Leasing, Raiffeisen Leasing și Total Leasing care, acordă aproximativ 70 la sută din servicii de pe piața de leasing din Moldova.

Asociația națională a companiilor de leasing, cu statut de organizație nonguvernamentală și necomercială, are următoarele direcții principale de activitate: promovarea și încurajarea dezvoltării afacerilor de leasing în Moldova; reprezentarea și apărarea intereselor și drepturilor membrilor Asociației în instituțiile de stat și organizațiile obștești din Moldova, precum și de peste hotare; contribuirea la elaborarea programului strategic de extindere a leasingului și la îmbunătățirea cadrului legal existent; contribuirea la elaborarea proiectelor de legi, de acte juridice și legislative care reglementează tranzacțiile de leasing intern și internațional în conformitate cu prevederile Convenției de la Ottava cu privire la leasingul financiar de afaceri; coordonarea activității companiilor, firmelor membre ale Asociației, organizarea tranzacțiilor de leasing comune, relațiilor de afaceri; transmiterea companiilor de leasing a tehnicilor moderne de derulare a tranzacțiilor de leasing, acordarea managerilor companiilor de leasing a suportului și a consultațiilor profesionale în diferite probleme de interes reciproc; asigurarea membrilor asociației cu acte legislative, normative și de alt gen; organizarea seminarelor, conferințelor, reunirilor de afaceri pentru popularizarea leasingului, schimbului de experiență, inclusiv instruirea și reciclarea angajaților în domeniul leasingului; stabilirea și menținerea relațiilor de colaborare cu Asociația europeană de leasing, cu asociațiile naționale de profil din statele Europei Centrale și de Est, din SUA, Federația Rusă, Ucraina și din alte țări [33].

Membrii ACL de pe piața financiară vin cu o ofertă nouă pentru clienți, *lease back-ul* sau *finanțarea în doi pași*. Lease back nu este altceva decât o formă a contractului de leasing și presupune vânzarea de către o întreprindere (aceasta devine apoi utilizator) a unor bunuri către o societate de finanțare, fiind urmată de preluarea lor imediată în regim de leasing. Acest tip de operațiuni este foarte atractiv pentru întreprinderi, din motivul că printr-un astfel de contract pot beneficia de un aport important de lichidități ce pot fi utilizate ca investiții pe termen lung sau drept capital de lucru. Întreprinderea păstrează drepturile de utilizare a acestor bunuri pe toată perioada de leasing.

De asemenea, compania Raiffeisen Leasing lansează un nou produs de finanțare pentru întreprinderile mici și mijlocii, ce poate fi utilizat pentru achiziția de vehicule și echipamente noi, în urma încheierii unui acord de împrumut de 15 mil. euro cu Banca Europeană de Investiții.

Noua soluție de finanțare oferă costuri reduse față de condițiile standard, având o marja de dobândă de 4,95% și taxă de administrare de 1,8%. Această ofertă a fost lansată pentru a încuraja și susține mediul antreprenorial în România, oferind clienților acces la o soluție de finanțare

adecvată nevoii de creștere a unor afaceri viabile pentru sectorul IMM care, în opinia noastră, reprezintă una dintre cele mai la îndemână soluții de relansare a economiei [122].

Cu părere de rău, ofertele propuse agenților economici de companiile autohtone de leasing nu sunt atât de atractive ca în România și mai necesită să fie îndeplinite anumite condiții. În Moldova rata dobânzii se calculează doar în baza valorii efectiv rămase, fiind de 13,5% anual în valută și 18,5% anual în lei, iar taxa de administrare constituie 1,5% din costul contractului.

Liberalizarea economiilor statelor Europei Centrale și de Est, amplificată de dorința lor de a se integra în circuitul economic mondial, a asigurat o dinamică ascendentă a pieței de leasing atrăgând investiții străine semnificative în acest sector. La acest capitol Republica Moldova nu este o excepție, dar nivelul actual de dezvoltare al pieței de leasing nu corespunde potențialului său. Ritmul de creștere comparativ modest de dezvoltare a pieței serviciilor de leasing în Moldova este condiționat, în bună parte, nu numai de declinul investițional din economie, dar și de **absența unui interes permanent** din partea instituțiilor statale în promovarea acestui sector al economiei.

Un pas efectiv al Guvernului Republicii Moldova în oferirea antreprenorilor sursei de finanțare accesibile și pe termen lung pentru dezvoltarea afacerilor prin accesul **serviciilor de leasing preferențial** pentru IMM din sectorul agricol sunt programele: (Anexa 2)

✓ *2KR: Creșterea producției agroalimentare*

Rata dobânzii: 0%; Termenul: 2 ani; Perioada de grație: 12 luni; Bugetul Total: 21 mil. dolari

✓ *Programul de susținere și dezvoltare a sectorului IMM*

Rata dobânzii: 0%; Termenul: maximum 1 an; Bugetul Total: 86,0 mil. lei

✓ *Programul de restructurare a sectorului vitivinicol*

Rata dobânzii: 5-6%; Termenul: maxim 10 ani; Perioada de grație: până la 4 ani;
Bugetul Total: 75 mil. euro.

ce sunt finanțate de Guvernul Japoniei, Uniunea Europeană, Banca Europeană de Investiții.

Cu toate eforturile depuse, comparativ cu alte țări, în Republica Moldova, rata de penetrare a serviciilor de leasing este extrem de redusă. Un studiu efectuat în domeniu referitor la accesarea serviciilor de leasing, demonstrează că una din două IMM-uri europene a apelat deja la o operațiune de leasing, închiriere sau descoperire de cont pentru finanțarea afacerilor. Spre exemplu, în Germania, peste 70% din firmele mici și mijlocii preferă leasingul sau închirierea pentru achiziționarea mașinilor și utilajelor, în Lituania aceasta este de 38,9%, în Bulgaria de 30%, în Slovenia de 20% și în România de 11,1%.

Lipsa transparenței și a informației veridice pe piața de leasing creează probleme de coordonare între companiile din această industrie, iar în unele cazuri, favorizează publicitatea falsă ce induce în eroare consumatorii de aceste servicii. Și, în sfârșit, problema „universală” pentru

majoritatea companiilor constă în dificultățile de atragere a resurselor ieftine pentru a oferi condiții de finanțare competitive.

În contextul celor relatate, menționăm că facilitarea de către Guvern în continuare a condițiilor de finanțare vor face leasingul un instrument tot mai accesibil. Anume leasingul poate și trebuie să devină factorul principal în crearea și renovarea capitalului în activitatea antreprenorilor, în special celor din sectorul rural.

4.3. Susținerea financiară a antreprenorilor din sectorul agricol prin fondul de subvenționare

Subvențiile reprezintă, în același timp, o sursă financiară pentru antreprenori sau formă de manifestare a ajutorului financiar direct al acestuia, acordat unor întreprinderi sau sectoare de activitate și sume ce se atribuie la compartimentul cheltuielilor din cadrul bugetului de stat având caracter economic. Ele au nu numai un rol financiar (de acoperire a cheltuielilor stipulate în legislație), dar constituie și o importantă pârghie a politicii economice a statului.

Conform Ordinului Ministerului Finanțelor nr.118 din 06.08.2013 privind aprobarea Standardelor Naționale de Contabilitate, publicat în Monitorul Oficial, nr.177-181 din 16.08.2013, și anume, SNC 20 „Contabilitatea subvențiilor și publicitatea informației aferentă asistenței de stat”, noțiunea *subvenții de stat* este definită ca ajutor de stat, acordat întreprinderii sub forma unor transferuri de resurse în schimbul respectării anumitor condiții referitoare la activitatea operațională a acesteia. Subvențiile de stat nu cuprind acele forme de ajutor de stat, care nu pot fi evaluate just, inclusiv acele tranzacții cu statul, care nu se deosebesc de operațiunile comerciale ordinare ale întreprinderii [134].

La rândul său, Acordul privind subvențiile și măsurile compensatorii definește noțiunea de subvenție ca: contribuție financiară a puterilor publice sau a oricărui organism public din competența teritorială a unui Membru al Organizației Mondiale a Comerțului (OMC), respectiv în cazul în care:

- presupune un transfer direct de fonduri (donații, împrumuturi și participarea la capitalul social), sau transferuri directe potențiale de fonduri sau de pasiv (garanții de împrumut);
- statul renunță încasările publice sau nu le percepe (stimulentele fiscale, creditarea impozitelor);
- statul furnizează bunuri sau servicii altele decât cele de infrastructură generală sau achiziționează bunuri;

- statul efectuează vărsăminte către un mecanism de finanțare sau direcționează către un organism privat să execute tipurile de funcții enumerate mai sus;
- există orice formă de sprijin a veniturilor sau a prețurilor, în sensul articolului XVI al GATT 1994 și dacă astfel este conferit un avantaj [5].

Subvențiile interne, în raport de destinația acestora, pot fi împărțite în:

- *subvenții pentru producție*, destinate pentru a sprijini întreprinderile producătoare de bunuri, celor de comerț sau celor de prestări servicii;
- *subvenții de consum*, acordate utilizatorilor anumitor bunuri și servicii, pentru a acoperi o parte din prețul acestora.

La rândul lor, subvențiile destinate sectorului productiv pot avea forma:

- *subvențiilor pentru exploatare* (sau de funcționare), când acoperă pierderile unor întreprinderi, cauzate de faptul că statul impune întreprinderilor publice ce produc bunuri și servicii de utilitate publică practicarea unor prețuri (tarife) de vânzare ce nu acoperă integral costurile de producție (cazul transporturilor, agriculturii, energiei termice și a combustibilului pentru uz casnic, etc.);
- *subvențiilor de echipament* acordate pentru completarea surselor proprii de finanțare a unor investiții pe care statul vrea să le încurajeze (ex. de protecție a mediului);
- *subvențiilor de adaptare*, acordate pe o perioadă de timp limitată și care urmăresc adaptarea producției întreprinderilor la schimbările structurale.

Experiența a demonstrat că sunt frecvente cazuri în care prin subvențiile acordate producătorilor nu s-a atins obiectivul propus (protecția utilizatorilor de bunuri și servicii, fie persoane fizice, instituții publice sau alți agenți economici). De aceea, ele ar trebui să fie acordate nu producătorilor, dar direct consumatorilor. Aceasta presupune practicarea unor prețuri și tarife la nivel real (determinat de costuri) și acordarea subvențiilor prin alte mecanisme consumatorilor care nu pot face față nivelului lor real și pe care statul dorește să-i protejeze.

Formele de subvenționare a agenților economici pot fi diverse, precum:

- subvenții de la buget direcționate către un anumit agent economic;
- achiziționarea la prețuri dezavantajoase a produselor agricole și comercializarea la prețuri fixate de stat, de regulă, mai mici;
- prestarea unor servicii de către stat sau livrarea unui bun public la prețuri mai mici comparativ cu costul lor efectiv;
- alte facilități fiscale.

Subvențiile și facilitățile fiscale pot fi prezentate în formă de cheltuieli publice sau venituri publice la care statul renunță pentru beneficiul membrilor societății.

Principalele instrumente ale politicii de subvenționare utilizate sunt:

- subvenții, alocații, prime, subvenționarea dobânzii, alte sume nerambursabile (subvenții pentru investiții, subvenții de exploatare, subvenții pentru dobânzi);
- scutiri și reduceri la plata obligațiilor fiscale (situația conversiei obligațiilor fiscale în acțiuni);
- majorarea propriu-zisă a capitalului cu aport de numerar sau în natură);
- participarea cu capital a statului;
- acordarea garanțiilor de stat.

La nivel internațional, o analiză desfășurată a rolului subvențiilor o găsim la R. Norton în lucrarea sa „Politica de dezvoltare a agriculturii: concepte și experiențe” la capitolul dedicat rolului subvențiilor și analizei privind acordarea sau neacordarea acestora de către stat. Justificarea majoră a alocării subvențiilor constă în existența unui număr impunător de beneficiari cu venituri minime. Generalizând și analizând argumentele ce susțin alocarea subvențiilor, este necesar de accentuat rezultatele de bază a teoriei economice, și anume: modificările ce afectează prețul de peață la final obțin pierderea bunăstării economice [115, p.95].

În cazul în care producătorii și consumatorii vor găsi, în cele din urmă, avantajul lor, pierderea pentru societate va fi mai mare decât suma câștigurilor lor. Aceasta este ceea ce se numește „pierderea în echilibru static”. Efectele practice ale acestui principiu abstract determină scăderea ratelor de creștere economică, deoarece resursele nu sunt alocate pentru utilizările lor cele mai eficiente. Deoarece există argumente pro și contra privind alocarea subvențiilor, ne vom strădui să le redăm în tabelul următor.

Tabelul 4.25. Argumente privind acordarea sau neacordarea subvențiilor

Acordarea subvențiilor	Neacordarea subvențiilor
<ul style="list-style-type: none"> • Sunt orientate spre producătorii agricoli cu venituri foarte mici. • Pentru protejarea mediului înconjurător și în cazul calamităților naturale. • Facilitarea tranzitorie spre un regim de politici mai puțin subvenționate. • Pentru zonele economice defavorizate. • Pentru tineri antreprenori ce activează în sectorul rural. • Pentru antreprenori ce angajează persoane în sectorul agroalimentar. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sunt orientate spre ramurile de activitate mai puțin competitive. • Imposibilitatea de anulare a subvențiilor neeficiente. • Crește povara fiscală sau reduce cheltuielile guvernamentale de care ar fi putut beneficia un alt domeniu de activitate. • Limitarea perspectivei de dezvoltare a agenților economici care nu obțin subvenții și a căror viabilitate ar putea fi mai bună. • Neacordarea în termenele stabilite din cauza deficitului bugetar format. • Impune producătorii să găsească soluții ce ar micșora costul producției, utilizarea mai eficientă a terenului agricol ș.a.

Sursa: Elaborat și completat de autor conform 77

Subvenționarea agriculturii este un ajutor absolut necesar dezvoltării acestui sector și, totodată, un mijloc de atragere a investițiilor în acest domeniu. Concomitent, vectorul european al

Republicii Moldova ne permite să orientăm politica de subvenționare a unităților economice agricole la nivel național spre politicile de subvenționare promovate în UE.

Din aceste considerente, prin Hotărârea Guvernului nr.1305 din 28.11.2007 s-a aprobat *Concepția sistemului de subvenționare a producătorilor agricoli pentru anii 2008-2015*.

Prin intermediul sistemului de subvenționare a producătorilor agricoli, vor fi subvenționate următoarele direcții prioritare și sectoare din agricultură:

1. *Direcția prioritară I: Modernizarea sectorului agrar.* Pentru modernizarea sectorului agrar, vor fi subvenționate activitățile investiționale legate de crearea unităților de procesare și manipulare a producției agricole, dotarea cu tehnică și utilaj agricol, crearea infrastructurii de colectare a produselor agricole, asigurarea cu materie primă agricolă, înființarea plantațiilor multianuale, unităților de producere a materialului semincer, săditor și reproductiv, dezvoltarea sferei serviciilor în agricultură.
2. *Direcția prioritară II: Activități agricole performante în sectorul vegetal și animalier.* Pentru sporirea productivității și competitivității în agricultură, stabilizarea pieței, asigurarea securității alimentare și a veniturilor echitabile pentru agricultori vor fi acordate plăți directe, în funcție de cultura agricolă, speciile de animale și păsări, de randamentul mediu individual în cazul corespunderii cu cel regional, precum și în funcție de suprafața actuală efectivă sau efectivul de animale din posesie [98].

Sistemul de subvenționare aplicat în anii 2002-2009 a fost apreciat de către experți și cercetători în domeniu ca fiind: ineficient, netransparent și manipulat. Subvențiile, la momentul actual, vizează în mod special aspectele investiționale, menite să dezvolte avantajele competitive ale sectorului agrar și integrarea acestuia în sistemul comercial internațional.

Unii experți susțin că un factor care a influențat asupra creșterii tuturor indicatorilor activității economice a întreprinderilor agricole, în ultimii ani, este revizuirea politicii guvernului Republicii Moldova privind obiectivele subvenționării sectorului agricol.

Analiza evoluției subvenționării agriculturii în Republica Moldova în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare și Agenției de Intervenție și Plăți pentru Agricultură, ne indică, că începând cu anul 2005, când subvențiile alocate acestui sector au constituit doar 180 mil lei.

Conform Legii bugetului de stat pe anul 2006 nr.291-XVI din 16.11.2005 și Legii bugetului de stat pe anul 2007 nr.348-XVI din 23.11.2006 (cu modificări și completări ulterioare), pentru realizarea activității de subvenționare a sectorului agricol au fost prevăzute mijloace în sumă de 256 mil. lei și, respective, 465,3 mil lei. Legea bugetului de stat pe anul 2008 a prevăzut 270 mil. lei în fondul pentru subvenționarea producătorilor agricoli. Totodată, prin rectificarea bugetului au fost alocate suplimentar 16,0 mil. lei. În anul 2009, prin Legea bugetului de stat pentru fondul de

subvenționare a înființării plantațiilor viticole, au fost alocate 563,5 mil. lei și 50,461 mil. lei. Astfel subvențiile acordate agriculturii au constituit cca 46% din valoarea ajutorului de stat acordat în anul 2009 [124, p.147].

În perioada 2010-2012, fondul anual de subvenționare al agriculturii a constituit cca 400 mil. lei. Din 2013 acesta s-a majorat, comparativ cu anul precedent, cu 62,8 mil. lei. În anii 2011-2013 subvențiile au constituit circa 13% din valoarea totală a investițiilor efectuate în acest sector.

Tabelul 4.26. Subvenții acordate pentru agricultură în Republica Moldova

Indicatori	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Produsul intern brut în prețuri curente, mil. lei	37651	44754	53429	62921	60429	71885	82348	88228	100311
Subvenții pentru agricultură, mil. lei	180,0	256,0	465,3	286,0	614,1	400,0	400,0	400,0	462,8
Ponderea subvențiilor pentru agricultură în PIB, %	0,48	0,57	0,87	0,45	1,02	0,55	0,48	0,48	0,46

Sursă: Elaborat de autor conform 219, 226.

Analizând rezultatele, obținute putem menționa că subvențiile alocate agriculturii au alcătuit în medie circa 0,58% din PIB-ul anilor respectivi în prețuri curente în perioada 2005-2013, atingând maxima de 1% în anul 2009 și micșorându-se treptat până la 0,46% în 2013.

Referindu-ne la nivelul subvențiilor acordate în UE, trebuie de menționat că acestea diferă foarte mult de la țară la țară, ceea ce face ca politica agricolă promovată de Bruxelles să fie inechitabilă. Cele mai mari subvenții la unitatea de suprafață, din Uniunea Europeană, respectiv 1526 euro/ha, le primesc fermierii din Malta, iar cele mai mici subvenții acordate din fondul subvențional le primesc fermierii din România – 191 euro/ha și Letonia, cu 168 euro/ha.

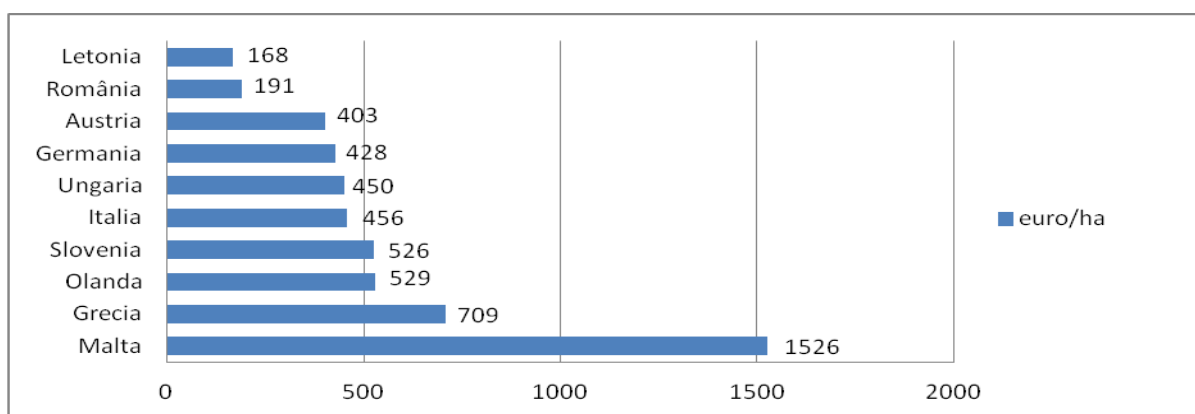

Figura 4.26. Repartizarea subvențiilor în principalele țări ale UE în anul 2012

Sursa: Elaborat de autor

În SUA obiectivul principal al politicii de subvenții este acela de a se asigura stabilitatea prețurilor produselor agricole și alimentare, protecția fermierilor împotriva speculațiilor bursiere și fluctuațiilor de producție, care pot avea efect nedorit în ceea ce privește inflația și stabilitatea

economică. Există și programe privind dezvoltarea rurală, dar, prin procentul și sumele pe care le au în vedere acestea, au o pondere nesemnificativă.

În timp ce în Uniunea Europeană cele mai multe fonduri se îndreaptă spre fermele mijlocii (fie în formă individuală, fie asociativă), în SUA cele mai multe fonduri sunt direcționate spre marile companii agricole care cultivă pe suprafețe mari: grâu, porumb, soia, orez, bumbac, ceea ce reprezintă aproape 90% din totalul fondurilor.

Japonia are cea mai bine subvenționată agricultură la nivelul grupului celor mai dezvoltate economii ale lumii. Politica de subvenționare urmărește compensarea totală a pierderilor înregistrate de producători în urma fluctuațiilor prețurilor de pe piață. La fel ca și în cazul SUA, sunt favorizate câteva culturi vegetale, care fac obiectul speculațiilor bursiere – cereale (orez în special) și soia. Ca și în cazul Uniunii Europene, cei mai favorizați sunt producătorii mici și mijlocii. Sistemul funcționează descentralizat, prin stabilirea la nivelul prefecturilor a unor plafoane de producție, care să asigure autosuficiența pe plan regional, determinând un echilibru între cerere și ofertă. Subvențiile acoperă pierderile pe care producătorii le înregistrează din diferența dintre ce au cheltuit și ce pot încasa din valorificarea producției pe piață.

Însă am putea menționa și faptul că sunt țări, de exemplu Noua Zeelandă, care au eliminat aproape total subvențiile din agricultură. Ideea inițială nu a ținut de un program politic, ci de lipsa banilor pentru subvenții în timpul crizei de la începutul anilor '80. Faptul că fermierii au reușit să se adapteze și să obțină producție care să asigure stabilitatea prețurilor pe piața internă, acoperind cererea, dar și surplusuri din ce în ce mai mari, orientate spre export, a scos din discuție subiectul reintroducerii acestora. În final Noua Zeelandă este un exemplu și un stat în care 90% din volumul total de producție este orientat spre export [115].

Potrivit datelor OCDE, țările care au ponderea cea mai mare la compartimentul subvenții în sectorul agricol sunt Norvegia, Elveția și Japonia, iar cea mai mică le revine Braziliei și Ucrainei.

Tabelul 4.27. Subvenții acordate sectorului agricol,%

Țara	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Media pe perioada 2005-2012
Elveția	66,9	64,7	55,4	50,6	49,2	44,3	44,3	47,3	52,8
Norvegia	65,8	64,1	54,6	59,4	61,1	60,4	59,1	63,1	60,9
Japonia	53,8	51,6	46,7	48,2	48,9	54,9	51,4	55,9	51,4
Turcia	33,1	33,4	26,2	26,2	28,4	26,3	22,3	22,4	27,3
Brazilia	6,7	6,1	4,7	3,7	6,5	4,5	4,8	4,6	5,2
UE	30,8	29,1	22,8	23,5	23,3	19,8	18,0	19,0	23,3
Federația Rusă	14,5	14,6	15,1	20,5	20,7	21,5	15,1	13,5	16,9
Ucraina	10,9	11,0	3,3	3,0	7,9	6,7	- 4,4	1,3	5,0

Sursă: Elaborat de autor în baza sursei www.oecd.com

Pentru a monitoriza diversele programe într-o politică unică, în 2010 Guvernul, prin Hotărârea nr.60 din 04.02.2010, a decis înființarea Agenției de Intervenție și Plăți pentru Agricultură (AIPA). AIPA este un organ administrativ, subordonat Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, responsabil de gestionarea resurselor financiare din *fondul de subvenționare* destinat pentru susținerea producătorilor agricoli, monitorizarea repartizării acestora și evaluarea cantitativă și calitativă a impactului generat de măsurile de susținere a agricultorilor de către stat [26; 25, p.104].

Prin alocarea mijloacelor fondului de subvenționare se urmărește atingerea următoarelor obiective:

- sporirea competitivității și productivității economiei rurale și creșterea orientării spre piață;
- asigurarea autosuficienței alimentare în țară, prin susținerea producătorilor de culturi agricole autohtoni și micșorarea importului de produse alimentare;
- încurajarea investițiilor către sectoarele care generează profit, pentru descurajarea agriculturii de subzistență și facilitarea creării unui mediu de afaceri fiscalizat, care să genereze venituri la bugetul de stat;
- stimularea creșterii productivității culturilor agricole și a calității produselor agricole, prin introducerea unor baremuri de productivitate și calitate obligatorii la sprijinul acordat de stat pentru creșterea culturilor agricole;
- stimularea creșterii producției agricole organice și a producției agricole destinate exportului;
- promovarea egalității de șanse, stimularea ocupării și stoparea migrației din mediul rural, combaterea sărăciei, creșterea capacității de a răspunde la cerințele sporite pentru o calitate mai bună a vieții;
- creșterea productivității și a competitivității produselor agroalimentare moldovenești pe piețele interne și externe;
- stimularea transferului tehnologic și a serviciilor de extensiune;
- sporirea veniturilor producătorilor agricoli, asigurarea securității alimentare și diminuarea sărăciei populației Republicii Moldova;
- atragerea pe larg a tinerilor fermieri în inițierea și dezvoltarea activităților agricole în sectorul rural;
- utilizarea eficientă a resurselor naturale și conservarea mediului ambiant [99].

În economiile moderne se tinde către modele de economie socială de piață, caracterizată prin intervenția administrațiilor publice în domenii specifice (securitate socială, formare profesională, mediu, agricultură etc.). Țările dezvoltate protejează agricultura din rațiuni politice și economice.

Susținerea financiară a producătorilor agricoli acordată din bugetul de stat prin intermediul fondului de subvenționare a producătorilor agricoli pe perioada 2005-2014 este reprezentată în Figura 4.27.

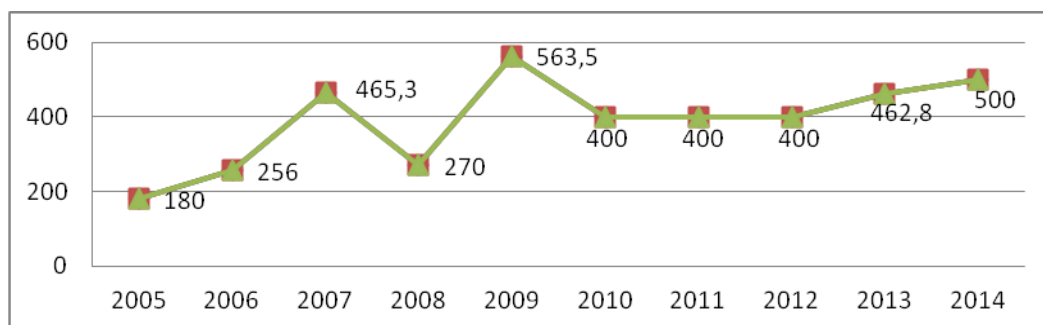

Figura 4.27. Fondul de subvenționare a producătorilor agricoli, mil. lei
Sursa: Elaborat de autor conform 226

Conform Legii bugetului de stat nr.249 din 02.11.2013, în fondul de subvenționare a producătorilor agricoli s-a alocat suma de 462852,2 mii lei, dintre care 62802,2 mii lei din contul grantului acordat de Comisia Europeană.

În 2014 în bugetul Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare s-au alocat 500 mil. lei, dintre care 46,0 mil lei din contul grantului acordat de Comisia Europeană (scheme de grant ENPARD) care au fost gestionate din fondul de subvenționare a producătorilor agricoli.

Conform Hotărârilor guvernului cu privire la modul de repartizare a mijloacelor fondului de subvenționare a producătorilor agricoli din 2010 până în prezent este utilizată noțiunea *măsură de sprijin* ce reprezintă o direcție principală în agricultură, selectată și susținută financiar de stat în funcție de obiectivele stabilite în programele și documentele de politici în domeniul agroindustrial.

Sumele alocate anual din bugetul statului în Fondul de subvenționare a producătorilor agricoli sunt repartizate conform măsurilor de sprijin care au fost modificate de la an la an. (Anexa 28) Unele măsuri de subvenționare existente până în anul 2011 au fost excluse la sugestia experților europeni pentru o gestionare mai bună a fondurilor. Astfel, la sugestia FMI compensarea fertilizanților și produselor de uz fitosanitar, pomparea apei și agricultura ecologică au fost excluse din măsurile de subvenționare pentru 2012, deoarece ele presupun cheltueli curente și nu se includ într-o politică rațională a subvenționării. Excluderea acestor măsuri presupune subvenționarea mai eficientă a altor măsuri de subvenționare. Producătorii agricoli nu mai pot aplica subvențiile pentru achiziționarea pesticidelor și a îngrășămintelor minerale. O asemenea decizie s-a adoptat în vederea contracarării înțelegerilor dintre importatorii de produse de uz fitosanitar. De asemenea, în 2012 a fost exclusă subvenționarea materialului săditor și a răsadului crescut în palete celulare din cauza fraudelor depistate și lipsa unui mecanism eficient de

monitorizare a valorificării după destinație a subvențiilor. S-a decis subvenționarea doar a investițiilor în sere, solarii și tuneluri.

Efectuând o paralelă asupra formelor de subvenționare a producătorilor agricoli în Republica Moldova și UE, putem menționa că s-au efectuat pași concreți pentru a micșora divergența politicii agricole a Republicii Moldova și de a se apropia de Politica Agricolă Comună, utilizată de UE încă din 1957. (Anexa 29)

Fondurile alocate în cadrul PAC și al programelor de dezvoltare rurală ale statelor membre sunt direcționate către următoarele obiective:

- Creșterea competitivității agriculturii europene la nivel global și național;
- Conservarea diversității sistemelor de producție agricolă din țările UE;
- Adaptarea producției agricole astfel la noile provocări de mediu legate de schimbările climatice și protecția resurselor naturale.

Potrivit noilor direcții de evoluție și reformă ale PAC în perioada 2014-2020, aceasta se va concentra spre trei piloni fundamentali: 1. Ecologie și eficiență în agricultură. 2. Asigurarea unei alimentații sănătoase la prețuri accesibile. 3. Revitalizarea zonelor și comunităților rurale [56].

Sub aspect economic, utilizarea banilor din PAC urmărește trei obiective – susținerea producției anumitor culturi (prin plățile directe – 70%), susținerea coeziunii dintre statele Uniunii (prin proiectele de dezvoltare rurală – 20%), echilibrarea pieței materiilor prime agricole (prin programe de intervenție – 10 la sută), atunci când calamitățile naturale distrug recoltele.

În Figura 4.28 este prezentată structura fondului de subvenționare, în funcție de formele de sprijin (măsurile subvenționate). Astfel, ponderea cea mai mare pe perioada analizată este deținută de Măsura 5 „Stimularea investițiilor pentru procurarea tehnicii și utilajului agricol, echipamentului ce formează sisteme de irigare, sisteme antiîngheț și instalații antigrindină”, care treptat se micșorează cu 11,6%. Această măsură generează probleme majore în aplicare. Astfel: nu este definit clar termenul de procurare; probabilitatea de favorizare a unor furnizori de utilaje în detrimentul altora este foarte înaltă; nu este argumentată obiectiv lista de utilaj eligibil în scopul subvenționării etc.

Măsura 3 „Stimularea investițiilor pentru înființarea plantațiilor multianuale și promovarea producției vitivinicole”, deține 19,7% în 2013, în așa fel majorându-se cu 1,3%. Este o măsură considerată ușor implementabilă. În același timp, măsura favorizează unitățile agricole cu suprafețe relativ mari.

A treia după mărime este Măsura 8 „Stimularea investițiilor pentru dezvoltarea infrastructurii postrecoltare și procesare” care în anul 2013 a obținut cel mai mare procent – 15,6, comparativ cu anii precedenți majorându-se cu 13,5% față de anul 2011 și cu 6,3% față de anul 2012. Această măsură, ca și altele de tipul compensării cheltuielilor investiționale, este una dificilă a fi utilizată și

fără criterii obiective de evaluare. Alocările pentru această măsură deseori favorizează anumiți producători agricoli și perturbază competiția în sectorul agricol.

Următoarea după mărime în structura fondului de subvenționare este Măsura 1 „Stimularea creditării producătorilor agricoli de către bănci comerciale, organizații de microfinanțare și asociații de economii și împrumut”, care treptat se micșorează în perioada analizată de la 14,6% până la 8,7% datorită modificărilor pozitive în condițiile solicitării creditelor și micșorării ratei dobânzii.

Informația mai detaliată a numărului dosarelor aprobate și a sumelor repartizate conform formelor de sprijin de AIPA pe perioada 2011-2013 le putem vizualiza în Anexa 30.

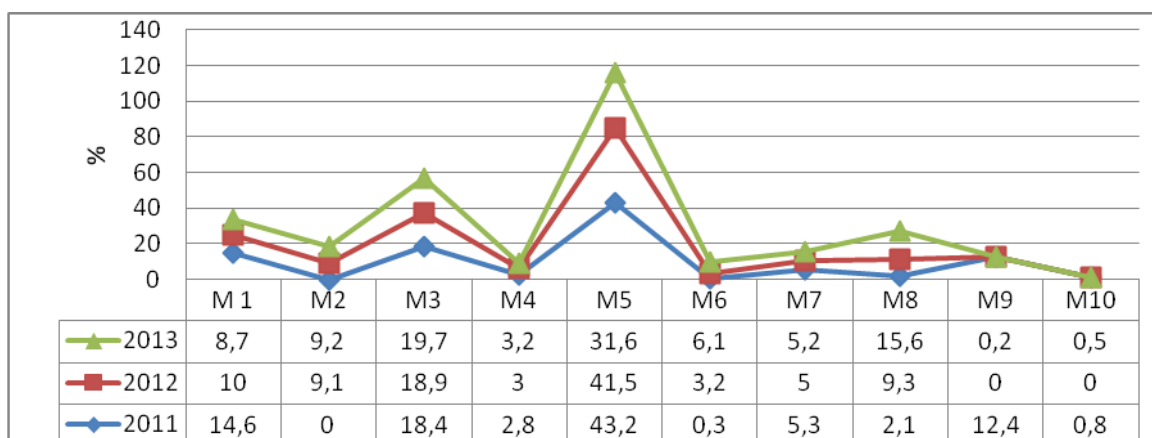

Figura 4.28. Repartizarea fondului de subvenționare conform măsurilor pe perioada 2012-2013, %

Sursa: Elaborat de autor în baza informației 226.

Cea mai mică pondere ocupă Măsura 9 „Stimularea consolidării terenurilor agricole” și Măsura 10 „Stimularea irigațiilor terenurilor agricole”, deoarece reintroducerea acestor măsuri în componența formelor de subvenționare a producătorilor agricoli a avut loc în anul 2013 și această discrepantă a orientat întreprinderile agricole spre măsurile deja existente.

În 2012, Guvernul a limitat subvențiile pentru procurarea tehnicii agricole per beneficiar la 1,5 mil. lei și per unitate – până la 500 mii lei. În legătură cu secetele frecvente, s-a decis majorarea subvenționării achiziției sistemelor pentru irigare de la 25% la 40% din valoarea acestora. Cu toate acestea, ponderea subvențiilor acordate pentru această măsură în anul 2012 a constituit peste 41% din fondul de subvenționare utilizat, fiind încheiate 2255 de contracte, adică de 3,4 ori mai mulți beneficiari.

Prin sistemul de subvenționare a măsurilor de stimulare a investițiilor în 2012, au fost realizate următoarele [226]:

- Înființate 5017 hectare de plantații pomicole (plantații de măr, prun, piersic ș.a.);
- Înființate 1020 hectare de plantații viticole (674 – cu soiuri de masă; 347 – cu soiuri tehnice);

- Construite și utilizate spații pentru producerea legumelor pe terenuri protejate (sere, solarii, tuneluri) pe o suprafață totală de circa 60 hectare;
- Achiziționate 1046 unități de tehnică agricolă, tractoare – 959, combine – 87 și 1843 de unități de utilaj agricol, echipament irigare – 142 de unități și instalații antigrindină – 4 unități;
- Procurate animale de prăsilă pentru menținerea fondului genetic (vaci donatoare de embrioni – 198 capete; vaci primare, junci și juninci – 270 de capete; vieri cu vârsta de 6-8 luni – 18 capete; scrofițe neânsămânțate – 704 capete; mioare și căprițe – 124 de capete;
- Prin Măsura 8 de subvenționare s-au achiziționat și instalat 122 de echipamente și utilaje pentru întreprinderile de procesare, uscare și congelare a fructelor și legumelor, procesare a produselor de origine animalieră: procesare carne, inclusiv pește – 8 unități; procesare cereale – 31 de unități; frigidere – 49 de unități; case de ambalat – 6 unități; procesare legume – 7 unități; procesare fructe – 9 unități; procesare lapte – 4 unități; procesare oleaginoase – 8 unități.

Similar situației anului 2012 privind subvenționarea producătorilor agricoli, și în anul 2013 nu s-au format datorii față de producătorii agricoli la compartimentul subvenționare.

În 2013 au fost instituite două măsuri noi:

- Măsura 9 „Stimularea consolidării terenurilor agricole” care prevede compensarea parțială a costurilor ce țin de autentificarea notarială a contractelor de înstrăinare a terenurilor agricole (vânzare-cumpărare, schimb, donație), de taxa de stat la autentificarea contractelor respective și de înregistrarea contractelor date la oficiile cadastrale teritoriale;
- Măsura 10 „Stimularea irigării terenurilor agricole”, care prevede compensarea cheltuielilor la pomparea apei pentru irigare (până la 80% din costul cheltuielilor energetice), subvenție care va fi acordată producătorilor agricoli prin intermediul asociațiilor utilizatorilor de apă.

În cadrul Măsurii 3 „Stimularea investițiilor la înființarea plantațiilor multianuale”, au fost subvenționate și defrișările plantațiilor cu termen de exploatare expirat, în scopul replantării plantațiilor viticole sau pomicele (valoarea subvenției 3 mii lei – pentru defrișarea plantațiilor pomicele; 5 mii lei – pentru plantațiile viticole);

Introducerea în Regulamentul de subvenționare a noțiunii de *tânăr fermier* – ce reprezintă producătorul agricol, înregistrat nu mai târziu de 01.11.2013, într-o localitate rurală, a cărei fondator și administrator unic sunt persoane fizice cu vârsta între 18-35 de ani la momentul depunerii cererii de solicitare a sprijinului și deține studii sau pregătire profesională (cursuri de formare profesională de cel puțin 150 de ore) în domeniul agricol, veterinar și/sau economic cu

profil agricol. (producători agricoli cu vârsta între 18-35 de ani), care se vor bucura de adaosuri suplimentare la subvenția acordată în condiții generale (10%).

Conform Hotărârii cu privire la modul de repartizare a mijloacelor fondului de subvenționare a producătorilor agricoli, pentru atingerea obiectivului „*atragera pe larg a tinerilor fermieri în inițierea și dezvoltarea activităților agricole în sectorul rural*”, nu este suficient de a majora cu 10% suma subvenției solicitate și **acordată în condiții generale**.

Autorul propune de a evidenția subvenționarea *tinerilor fermieri* prin adăugarea unei Măsuri noi de sprijin și anume **Măsura „Stimularea activității tinerilor fermieri”** unde **obiectivul general** ar fi „*atragera tinerilor fermieri în inițierea și dezvoltarea activităților agricole în sectorul rural*” cu includerea domeniilor de acțiuni concrete care ar atrage tinerii fermieri în sectorul rural.

Un exemplu poate fi România, în care pentru tinerii fermieri este dedicată Măsura 112 „Instalarea tinerilor fermieri” ce se încadrează în Axa I – „Creșterea competitivității sectorului agricol și silvic” și are ca obiective:

- a. Îmbunătățirea și creșterea competitivității sectorului agricol prin promovarea instalării tinerilor fermieri și sprijinirea procesului de modernizare în conformitate cu cerințele pentru protecția mediului, igiena și bunăstarea animalelor, siguranța la locul de muncă;
- b. Îmbunătățirea managementului exploatațiilor agricole prin reînnoirea generației șefilor acestora, fără creșterea populației active ocupate în agricultură;
- c. Creșterea veniturilor exploatațiilor conduse de tinerii fermieri;
- d. Creșterea numărului de tineri agricultori care încep pentru prima oară o activitate agricolă ca șefi de exploatații și încurajarea tinerilor fermieri de a realiza investiții.

Prin măsura de finanțare 112, Agenția de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit (APDRP) a primit și a evaluat 22494 dosare de cereri de finanțare pentru proiecte de investiții în valoare de 630 mil. euro.

Având în vedere cererea foarte mare de fonduri europene, care a depășit valoarea totală alocată acestei măsuri, respectiv 302,2 mil.euro, APDRP a aplicat criteriile de selecție în funcție de punctajul obținut de fiecare proiect – fiind selectate proiectele care au obținut cel mai mare punctaj. De asemenea, au fost încheiate contracte de finanțare pentru 12998 proiecte, fondurile alocate pentru aceste contracte fiind de 326,5 mil.euro. APDRP a efectuat plăți în valoare totală de 248,1 mil. euro.

Direcționarea preponderentă a subvențiilor la stimularea investițiilor înființate în sectorul rural, astfel ca infrastructura postrecoltare, procesare, frigidere și case ambalare dezvoltate în localitățile rurale, se vor bucura de subvenții majorate. Pentru prima dată, au fost subvenționate

frigiderelor pentru păstrarea fructelor și legumelor în mărime de 50% din costul investiției (față de 30 % – în anii 2011-2012).

În politica de stimulare a creditării producătorilor agricoli (Măsura 1) a fost simplificată procedura de calculare a subvenției, fiind stabilită o formulă de calcul mai simplă și mai clară, fiind, totodată, definită noțiunea de credit agricol și domeniile din agricultură finanțate din mijloacele de creditare, care vor fi eligibile în cadrul acestei măsuri.

Statul continuă subvenționarea echipamentului menit să diminueze efectele consecințelor condițiilor climaterice nefavorabile. În anul 2013, s-a preconizat includerea acestei forme de subvenționare în Măsura 3 „Stimularea investițiilor pentru înființarea plantațiilor multianuale și promovarea producției vitivinicole” și trecerea modului de calculare a subvenției de la cote procentuale la cuantumurile bănești:

- pentru sistem antiîngheț, au fost date în exploatare 50 mii lei per hectar de acoperire;
- pentru instalații antigrindină, au fost date în exploatare 60 mii lei per hectar de acoperire.

În domeniul stimulării investițiilor pentru producerea legumelor pe teren protejat (sere de iarnă, solarii, tuneluri), s-a majorat valoarea subvențiilor, astfel:

- pentru grupurile de producători, în vederea susținerii asocierii, se vor acorda - 60 % din valoarea investiției;
- pentru restul producătorilor agricoli – 50% din costul investiției.

În sfera stimularea investițiilor pentru procurarea tehnicii și utilajului agricol, echipamentului ce formează sisteme de irigare (Măsura 5) au fost prevăzute:

- subvenționarea cu 40% din cost pentru sistemele de irigare, și acordarea subvențiilor majorate pentru tehnica și utilajul agricol performant, utilaj și tehnică multifuncțională, cu subvenții de până la 1mil. lei per producător agricol;
- menținerea subvenționării tehnicii și utilajului agricol prin intermediul proiectului 2KR;
- instituirea pentru prima dată a subvenționării tehnicii și utilajului agricol achiziționat în cadrul unui contract de leasing, ca și formă de investiții susținută de stat. Valoarea subvenției se va calcula și achita odată cu achitarea ultimei tranșe a ratei de leasing.

S-a extins spectrul investițiilor în renovarea fermelor zootehnice (Măsura 6), după cum urmează datele din tabel putem menționa faptul că cea mai mare sumă a fost acordată renovării fermelor avicole (7411,1 mii lei), iar 199,0 mii lei au fost direcționate spre reutilizarea fermelor apicole, care a constituit cea mai mică pondere (1%) din suma acordată Măsurii 6.

Tabelul 4.28. Numărul și tipul fermelor zootehnice reutilitate și modernizate

Ferme	Numărul de unități	Sume subvenționate, lei	Cota procentuală, %
avicole	29	7411545	36,4
de porcine	21	5228111	25,7
de ovine	25	3492210	17,1
de bovine	22	3415819	16,7
de iepuri	2	629100	3,1
apicole	7	199010	1,0

Sursa: Elaborat de autor în baza informației 226

În anul 2013, în cuantumul de 50% au fost subvenționate nu numai investițiile în utilajul tehnologic a fermelor de bovine, dar și în materialele de construcție destinate renovării lor, inclusiv lucrările de proiectare a fermelor zootehnice de bovine.

Începând cu anul 2013, mărimea subvenției acordate se calculează sub formă de compensație din costul utilajului tehnologic nou-achiziționat, iar pentru fermele zootehnice de bovine și a materialelor de construcție, inclusiv lucrări de proiectare, achiziționate după 01.11.2012, conform facturilor, după caz invoice-urilor și declarațiilor vamale de import (cu excepția serviciilor de transport, instalare, a cheltuielilor vamale etc.), după cum urmează:

1. pentru fermele zootehnice de bovine – 60% din costul utilajului tehnologic, materialelor de construcție conform devizelor de cheltuieli, inclusiv proiectul tehnic, elaborat de companii licențiate în acest domeniu, dar nu mai mult de 5,0 mil.lei pentru unul și același beneficiar;
2. pentru fermele zootehnice de ovine/caprine – 50% din costul utilajului tehnologic, dar nu mai mult de 5,0 mil.lei pentru unul și același beneficiar;
3. pentru fermele zootehnice de alte specii – 30% din costul utilajului tehnologic, dar nu mai mult de 5,0 mil.lei pentru unul și același beneficiar [99].

Ținând cont de condițiile climaterice nefavorabile din anul 2012 și în scopul menținerii și chiar creșterii șeptelului de animale, au fost majorate considerabil subvențiile la procurarea animalelor de prăsilă. Sumele acordate în perioada 2007-2014, pentru procurarea animalelor de prăsilă s-au majorat în medie de 4 ori la Măsura 7, după cum urmează în tabel:

Tabelul 4.29. Suma subvențiilor pentru procurarea animalelor de prăsilă, lei

Animale de prăsilă	Suma acordată				S-a majorat față de anul 2012
	2007-2008	2009-2010	2011-2012	2013-2014	
vaci primipare, junci și juninci cu vârsta de cel puțin 12 luni, per kg	15	30	40	60	20
vieri cu vârsta de 6-8 luni (rasă pură) – 50 lei per kg	25	25	25	50	25
berbeci și țapi cu vârsta de 6-20 luni, per kg	15	25	25	100	75
mioare și căprițe cu vârsta de 6-20 luni, per kg	-	15	15	100	85
mătci de albine cu vârsta de cel mult 3 luni, per unitate	-	50	50	100	50

Sursa: Elaborate de autor în baza informației 226.

În 2012, mărimea subvenției medii per beneficiar, pentru gospodăriile țărănești, a constituit 38501 lei, la societăți cu răspundere limitată – 121680 lei, iar în cazul societăților pe acțiuni – 184366 lei.

Tot în această perioadă, cel mai mare volum de subvenții a fost alocat Regiunii Nord, căreia îi revine o pondere de 42,4% din suma subvențiilor destinate agriculturii. Regiunii Centru, la rândul său, îi revin 29,7% , iar Regiunea de Sud a Moldovei a obținut 19,9%. (Anexa 31)

Totodată, observăm (Anexa 31) că există și o discrepanță între suma subvențiilor obținute de diferite raioane. Menționăm faptul că raioanele Briceni, Edineț, Drochia, Florești, Dindușeni, Râșcani, Soroca din Regiunea Nord; Anenii Noi, Criuleni, Hâncești din Regiunea Centru și Cahul, Ștefan Vodă din Regiunea Sud au obținut cele mai mari sume, iar Dubăsari, Nisporeni, Rezina din Regiunea Centru și Basarabeasca, Leova din Regiunea Sud au obținut cele mai mici subvenții.

Analizând repartizarea sumei subvențiilor calculate la 1 hectar de suprafață totală utilizate de întreprinderi, constatăm faptul că, Regiunii de dezvoltare Nord i-au revenit cele mai multe subvenții (161709,8 mii lei), cu media de 235,6 lei per hectar, comparativ cu Regiunea Centru (139,6 lei/ha) și Regiunea Sud (163,4 lei/ha). Menționăm faptul că volumul subvențiilor alocate depinde de numărul cererilor depuse la AIPA de către solicitanți, deci Regiunea de Nord a RM este cea mai activă în solicitarea subvențiilor de către producătorii agricoli.

Potrivit datelor Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, în 2013 marea parte a subvențiilor a fost acordată producătorilor mici și medii, inclusiv la 460 de gospodării țărănești, 244 de societăți cu răspundere limitată și 14 cooperative.

Accentuăm faptul că accesul producătorilor agricoli se lărgeste, însă pentru a obține mijloace din fondul de subvenționare, unul din criteriile de eligibilitate este prezența în dosarul beneficiarului a certificatului ce atestă faptul că producătorul agricol este membru al unei asociații profesionale de profil și/sau al unei organizații profesionale pe produs, în așa mod stimulând procesul consolidării terenurilor agricole, care ar influența pozitiv asupra protejării și menținerii intereselor comune ale producătorilor agricoli. Pentru accesarea subvențiilor pe tipuri de măsuri, sunt necesare un set amplu de documente atât obligatorii, cât și suplimentare pentru a completa dosarul beneficiarului. (Anexa 40)

De aceea, propunem de a revizui lista documentelor obligatorii la fiecare măsură și, totodată, anularea documentelor suplimentare, argumentând prin faptul că AIPA are atribuțiunea de a efectua controale *asupra veridicității documentelor prezentate*, pentru obținerea mijloacelor financiare nerambursabile din fondul de subvenționare a producătorilor agricoli.

De asemenea, un pas spre a ușura procedura de depunere a dosarelor ar fi acceptarea acestora în varianta electronică utilizând iscălitura digitală care deja o utilizează o mare parte a agenților economici prezentând dările de seamă la Inspectoratul fiscal.

În cadrul AIPA, din 01.02.2013, a fost implementat Registrul Tehnicii Agricole, fapt ce va exclude posibilitățile de fraudare, falsificare a actelor de proveniență, înregistrare a tehnicii și utilajului agricol, precum și necesitatea prezentării din partea solicitanților a actelor de înmatriculare/înregistrare de stat, informația despre acestea va putea fi preluată din Registrul electronic respectiv.

La fel, conform Programului de Stat de subvenționare a participării agenților economici la târguri și expoziții, prin ODIMM, IMM-urile beneficiază de compensări, în cuantum de maximum 50% din costul spațiului contractat, dar nu mai mult decât 4 m.p. Suma maximă transferată beneficiarului nu poate să depășească de 2000 lei.

La Program pot participa întreprinderile micro și mici, gospodăriile țărănești, deținătorii de patentă care sunt: producători, beneficiari ai programelor de stat de susținere a IMM-urilor (PARE, PNAET), beneficiari ai garanțiilor de stat a creditelor (FGC), generatori de inovații, exportatori, prestatori de servicii din domeniile: turism rural, construcții, artizanat, meșteri populari și alții.

Pentru a obține subvenția, beneficiarul trebuie să respecte următoarele cerințe:

- Familiarizarea cu condițiile de participare la Program;
- Completarea formularului de participare;
- După achitarea spațiului expozițional organizatorului expoziției, întreprinderile eligibile vor prezenta la ODIMM următoarele acte: cererea de subvenționare; certificatul de înregistrare a întreprinderii (patenta); copia contractului de arendă a spațiului expozițional; copia dispoziției de plată de arendă a spațiului expozițional; copia buletinului de identitate a conducătorului întreprinderii; copia adeziunii contract.

În pofida faptului că subvențiile acordate producătorilor agricoli nu sunt suficiente și nu acoperă cheltuielile efectuate, totuși subvenționarea este un ajutor necesar dezvoltării sectorului agricol și un mijloc de atragere a investițiilor în regiunile rurale.

Formele de ajutoare sunt extrem de diversificate în timp și spațiu și se modifică în funcție de evoluțiile raporturilor cerere–ofertă pe piețele naționale și internaționale. Alegerea formelor de ajutor și de protecție a agriculturii presupune imaginație și inovație și aceasta are loc diferențiat de la o țară la alta, în funcție de politicile agrare aprobate de către acestea.

Prin noua structură a plăților directe, conform PAC, măsurile de sprijin pentru fermierii din țările UE poate constitui, în perioada 2014-2020, o cale pentru sporirea potențialului economic al arealului rural, încurajând, atât producția agricolă de calitate și competitivitate, cât și creșterea calității vieții în acest sector.

Obiectivul PAC de a sprijini fermierii din țările UE este unul vital pentru sustenabilitatea zonelor rurale în condițiile în care, deși în prezent tot mai multe dintre acestea au ajuns să fie

susținute și de factori din afara agriculturii, datorită diversificării structurii lor socioeconomice, totuși, într-o mare parte a spațiului comunitar, agricultura rămâne un element propulsor esențial al dezvoltării rurale. În aceste condiții, noul cadru de finanțare al PAC își propune să sprijine vitalitatea și potențialul economic al zonelor rurale din UE, prin încurajarea creării unui sector agricol competitiv și dinamic, atractiv pentru toți fermierii din țările comunitare.

În Republica Moldova, la momentul actual, este dificil să se dea o apreciere cantitativă a eficienței impactului subvenționării asupra dezvoltării agriculturii, atât la nivel global (la nivelul agriculturii – ca sector al economiei naționale), cât și la nivelul produselor. Aceste dificultăți sunt cauza lipsei unei politici constante în domeniul alocării subvențiilor în acest sector. Totodată, valoarea subvențiilor alocate este prea mică, pentru ca să contribuie la eficiența anumitor produse. Reformele politicii agricole din țările dezvoltate au ca obiectiv pe termen lung reducerea treptată a subvenționării agriculturii și asigurarea ca mecanismele pieței să direcționeze nivelul și structura producției agricole.

4.4. Incubatorul de afaceri – sursă alternativă de finanțare și promovare a tinerilor antreprenori

Ideea incubatoarelor de afaceri a apărut din necesitatea susținerii întreprinderilor mici și mijlocii. Deși cele mai multe companii start-up și întreprinzătorii noi cunosc produsul sau serviciul pe care doresc să-l lanseze, o mare parte dintre ei duc lipsă de abilități (cum ar fi selectarea personalului, studii profesionale, planificarea organizațională) de a înființa o afacere cu atragerea resurselor financiare necesare pentru a transforma ideile în afaceri de succes.

Un incubator de afaceri, definit de D. Allen [75], este o unitate care oferă servicii de chirie la prețuri accesibile, servicii în logistică, management și asistență financiară pentru întreprinderile ce sunt la început de cale sau celor din categoria IMM-urilor.

Economistul belgian Aernoudt Rudy [160] afirmă că incubarea ar trebui să fie considerată ca un nou proces interactiv și dinamic pentru crearea firmelor, cu scopul de a stimula oamenii să înceapă propria afacere, susținerea start-up-urilor și dezvoltarea produselor inovatoare. Un adevărat incubator nu este un spațiu ce oferă birouri, acesta ar trebui să ofere servicii de management, asistență financiară, sprijin juridic și accesul la noi piețe, care ar putea fi efectuate atât într-un spațiu fizic, cât și virtual.

O altă definiție este prezentată de academicianul Vladimir Țicovschi, [141] incubatoarele de afaceri reprezintă un rezultat al accelerării progresului tehnologic și emergenței IMM-urilor, ca factori determinanți ai creșterii economice. Ele apar sub forma societăților comerciale sau

organizațiilor nonprofit independente, bazate pe parteneriatul public-privat dintre diferiți agenți locali publici și privați: organe ale puterii executive locale, asociații profesionale, unități de învățământ, organizații profesionale și sindicate etc.

Anastasia Pridvornaia [208] susține că, incubatoarele de afaceri sunt un ajutor direct celor ce au dorință, dar din diverse motive nu pot să înceapă o afacere. Oricine dorește să organizeze propria afacere – cercetători, inventatori, oameni cu inițiativă și individualitate și întreprinzători pot obține de la incubatorul de afaceri acces preferențial la tot ce este necesar pentru a pune în aplicare ideile lor.

„Incubatoarele sunt instituții destul de specifice în componența infrastructurii comerciale, care sunt, pe de o parte, agenții economici, pe de altă parte, organizații ce îndeplinesc cerințele statale de ordin social pentru dezvoltarea de noi întreprinderi, crearea locurilor noi de muncă, utilizarea echipamentelor și tehnologiilor noi ș.a.”, – menționează în lucrarea sa T. Tormîșeva. [210]

Directorului executiv al Centrului de Business și Tehnologie din Luisiana, Charles D'Agostino [168] își expune părerea, precum că „Incubatoarele trebuie să soluționeze problema în găsirea managementului potrivit pentru întreprinderile incubate și să evalueze capacitatea antreprenorilor de a gestiona afacerea, mai ales atunci când antreprenorul este un tehnolog lipsit de abilități de afaceri. Este foarte important ca incubatorul să ajute proprietarul în găsirea unui manager care are abilități și competențe necesare pentru a gestiona cu succes o întreprindere la început de cale”.

În opinia economistului Aurelia Braguța [58], „acceptiunea generală a noțiunii de incubator de afaceri constă în definirea unei astfel de instituții, ca fiind o structură partenerială locală sau regională, care oferă întreprinderilor mici și mijlocii o gamă complexă de servicii în condiții avantajoase, fiind focalizată, în principal, pe introducerea proceselor inovative în industrie și în servicii destinate industriei”.

Economistul Natalia Titica menționează că „incubatorul de afaceri este o instituție care urmărește crearea unui mediu favorabil, sustenabil, pentru firmele nou-înființate și cele inovative, cu potențial de dezvoltare”.

După cum menționează Asociația Națională a Incubatoarelor de Afaceri a Statelor Unite ale Americii (NBIA), „Scopul principal a incubatorului de afaceri este de a „produce” firme de succes care sunt rezistente condițiilor externe și sinestătătoare din punct de vedere financiar. Acest termen acoperă o gamă largă de procese care ajută la scăderea ratei de eșec a companiilor aflate în faza inițială și accelerează dezvoltarea celor care au potențial de a deveni generatori de locuri de muncă și de dezvoltare a economiei regionale. Incubatoarele oferă trei componente principale

pentru dezvoltarea unei afaceri de succes: un mediu antreprenorial și de formare, acces la mentori și investitori, vizibilitate pe piață” [179].

Conform definiției Comisiei Europene, un incubator de afaceri este un loc în care sunt concentrate, într-un spațiu limitat, întreprinderi recent create și urmăresc ameliorarea speranței de viață a acestora, scopul lor final fiind de a stimula dezvoltarea durabilă atât economică, cât și socială în diferite localități. [90]

O altă definiție edificatoare pentru această noțiune este cea a Agenției de Incubare a Afacerilor din Marea Britanie (UKBI): „Incubarea afacerii este o combinație unică și extrem de flexibilă a proceselor de dezvoltare a afacerilor, infrastructura și oamenii reprezintă pilonii pentru susținerea întreprinderilor nou-create și cele din sfera IMM-urilor, ajutându-le să supraviețuiască și să-și lărgască activitatea, parcurgând etapele de dezvoltare ce sunt dificile și vulnerabile” [188].

Definirea incubatorului de afaceri cel mai frecvent este dată de organizația care asistă inițiatorii unor proiecte în procesul de demarare și dezvoltare a afacerii [84].

În baza art.72 alin.(3) lit. r) din Constituția Republicii Moldova, Parlamentul adoptă Legea cu privire la întreprinderile mici și mijlocii (cap.I, art.3) în care se menționează, precum că Incubator de afaceri reprezintă locul în care sunt concentrate, într-un spațiu limitat, întreprinderi recent create, al cărui obiectiv este de a spori șansa de creștere și durata de supraviețuire a acestor întreprinderi, furnizându-le spații modulare ce are în dotare utilități necesare și unde se oferă în condiții facilitare sprijin managerial și servicii de asistență.

Studierea definițiilor asupra noțiunii de incubator de afaceri, formulate de mai mulți specialiști și organizații în domeniu, a permis relevarea propriei opinii asupra subiectului cercetat. Considerăm oportun de a modifica noțiunea de „*Incubator de afaceri*” în „*Centrul Universitar de Afaceri și Ghidare a Tinerilor Antreprenori*”, care la rândul său reprezintă un instrument al mecanismului de susținere financiară indirectă a activității economice a antreprenoriatului din sfera businessului mic și mijlociu, ca la etapa finală a incubării agenții economice să obțină un statut de întreprinderi de succes și să contribuie la susținerea noilor întreprinzători ce activează eficient și sunt la etapa incubării”.

Concomitent, Incubatorul universitar trebuie să permită mobilizarea unei rețele de competențe, de a îndruma cu concretețe deținătorii proiectelor selecționate, cu mijloace umane, materiale și financiare. Este vorba de o rețea de activități academice de încurajare și sprijin în planurile: financiar, tehnic și managerial, a angajaților și studenților Universității, în crearea propriilor structuri productive, utilizând toate formele de sprijin, îndrumare și consultanță – în scopul exploatării comerciale a unei idei inovative sau a unei invenții de produs, serviciu sau

tehnologie, elaborate în cadrul activității de cercetare universitară sau a instituțiilor de cercetări, colaboratoare [167].

La rândul său, Peters [75] clasifică incubatoarele de afaceri în două categorii: nonprofit și profitabile. Incubatoarele nonprofit, de obicei, sunt amplasate în instituțiile universitare sau sunt bazate pe structuri administrative. Un studiu de cercetare argumentează că incubatoarele amplasate în cadrul universităților ar putea fi mai practice referitor la idei-model de afaceri folosite (selectate și prezentate) de către universități. Bazat pe structuri administrative și modele de afaceri ce sunt selectate astfel, sunt identificate trei tipuri de incubatoare:

1. Incubatoare non-profit ce sunt axate pe diversificarea economiei locale.
2. Incubatoare de afaceri amplasate în mediul universitar.
3. Incubatoarele private care au scopul de a obține profit.

Conform clasificării expuse în Ghidul cu privire la cele mai bune practici, s-a elaborat clasificarea sistematizată a Incubatoarelor de afaceri care este prezentată astfel: *după sursa de finanțare* – Incubatoare de stat, Incubatoare private, Incubatoare mixte; *după modelul operațional* – Incubatoare „Bricks and Mortar”, Incubatoare virtuale sau „fără pereți”, Incubatoare mixte sau „venture incubator”, Incubatoare tradiționale, Incubatoare tehnologice, Incubatoare universitare; *după structura de servicii* – Incubatoare sociale, Incubatoare culturale Incubatoare sectoriale (industrial, servicii); *după locul amplasării* – Incubatoare în zone urbane, Incubatoare în zone rurale. (adaptat de autor conform [84, p.51-53]).

Considerând cele menționate anterior și axându-ne pe lărgirea spectrului de incubatoare ce ar susține dezvoltarea antreprenoriatului și încurajarea inovațiilor tehnologice în agricultură, în Tabelul A 41.1. sunt accentuate unele dintre ele.

Incubatoarele universitare răspund nevoii de acțiuni pentru susținerea întreprinderilor rezultate, în primul rând, din activitățile universităților (spin-off-uri și start-up-uri) având obiectivul principal de a transforma rezultatele cercetării în activități tehnologice productive, cu rezultate economice eficiente [167].

Obiectivele de bază ale incubatoarelor de afaceri amplasate în interiorul mediului universitar sunt: dezvoltarea spiritului antreprenorial în rândul specialiștilor, cercetătorilor, proiectanților, cadrelor didactice, studenților, stimularea inițiativei private; întărirea legăturii dintre universitate și mediul economic pentru creșterea competitivității economice; utilizarea eficientă a potențialului economic și uman existent în universitate și în localități prin orientarea acestuia către tehnologii avansate; atragerea investițiilor private în domeniul cercetării-dezvoltării; familiarizarea studenților cu mediul de afaceri autohton care este în continuă schimbare; susținerea studenților în dezvoltarea abilităților practice necesare în domeniul afacerilor; orientarea surselor intelectuale și financiare la dezvoltarea domeniilor prioritare ale economiei: implementarea tehnologiilor noi,

promovarea exportului, dezvoltarea sectorului agroalimentar etc.; promovarea culturii antreprenoriale și îmbunătățirea nivelului de cunoștințe antreprenoriale în zonele rurale; consolidarea unui sector privat dinamic, capabil să facă față forțelor concurențiale și competiției internaționale.

În ceea ce privește promovarea și dezvoltarea incubatoarelor de afaceri în Republica Moldova, acestea și-au început activitatea în anul 2000 în baza proiectului BIZPRO-MOLDOVA, proiect susținut financiar de SUA.

Conform Programului de suport sectorial „Stimularea Economică în Zonele Rurale”, în 2013 ODIMM creează Rețeaua Incubatoarelor de Afaceri din Moldova (RIAM).

În prezent, pe teritoriul Republicii, Incubatoarele de afaceri activează cu succes și acordă diverse servicii agenților economici care se află la început de cale și au fost selectați prin concurs.

Tabelul 4.31. Incubatoarele de afaceri amplasate pe regiuni în Republica Moldova

Regiunea	Anul	Specializarea/Profilul
Regiunea Nord		
<i>Bălți</i>	2001	Fabricarea producției și prestarea serviciilor bazate pe tehnologii avansate în domeniile prioritare ale economiei
Sângerei	2013	Producere, servicii de contabilitate, consultanță în afaceri și altele
Soroca	2009	Profil mixt, spații de producere și spații pentru birouri
Regiunea Centru		
<i>Chișinău</i>	2005	Oferă micilor afaceri create de studenții ASEM, care au câștigat concursul anual „Cele mai bune idei de afaceri”, posibilitatea de dezvoltare prin acordarea de asistență tehnică, administrativă și consultativă profesională în domeniul afacerilor
<i>Ungheni</i>	2003	Închirierea spațiilor pentru diverse companii
Rezina	2011	Producere, servicii de contabilitate, consultanță în afaceri și altele
Dubăsari	2013	Producere, servicii de contabilitate, consultanță în afaceri și altele
Coșnița	2014	Producere, servicii de contabilitate, consultanță în afaceri și altele
Nisporeni	2014	Producere, servicii de contabilitate, consultanță în afaceri și altele
Regiunea Sud		
Leova	2011	Producere, servicii de contabilitate, consultanță în afaceri și altele
Ștefan Vodă	2011	Producere, servicii de contabilitate, consultanță în afaceri și altele
Ceadâr- Lunga	2014	Producere, prestarea serviciilor

Sursa: Elaborat de autor conform www.odimm.md

Potrivit intențiilor preconizate pe viitor de ODIMM, în scopul dezvoltării Rețelei Incubatoarelor de Afaceri, a fost efectuată analiza situației actuale privind existența imobilului necesar și disponibilitatea implicării Autorităților Publice Locale în acest proces. În urma analizei efectuate, bazată pe informația prezentată de Consiliile raionale privind disponibilitatea acestora de implicare și contribuire, inclusiv cu mijloace financiare în crearea unor noi incubatoare de afaceri în raioane cu necesitatea creării acestor surse financiare indirecte.

Cercetările din mai multe țări au demonstrat că și antreprenorii începători, și cei recent stabiliți sunt vulnerabili la eșec și faliment. Și acest lucru se întâmplă din motivul că antreprenorii care

încep o afacere duc lipsă de experiență și de calități de a face business. Probabilitatea eșecului este și mai mare, dacă nu sunt susținuți și ei înșiși nu înțeleg locul lor pe piață. În situația de concurență inegală, ei devin vulnerabili și, prin urmare, consumă resurse valoroase de efort și mijloace financiare în recuperarea greșelilor și deciziilor incorecte.

În baza cercetărilor metodologice efectuate în paragraful 1.3 s-a elaborat Schema-model privind procesul de incubare care, după părerea autorului, va asigura tinerilor antreprenori trecerea cu succes a celor două etape (pornind de la Incubatorul universitar și finalizând cu Incubatorul specific unui sector), importante în formarea unei afaceri viabile și dezvoltarea regională. (zonelor rurale).

Modelul privind procesul de incubare a tinerilor antreprenori schematic poate fi prezentat astfel:

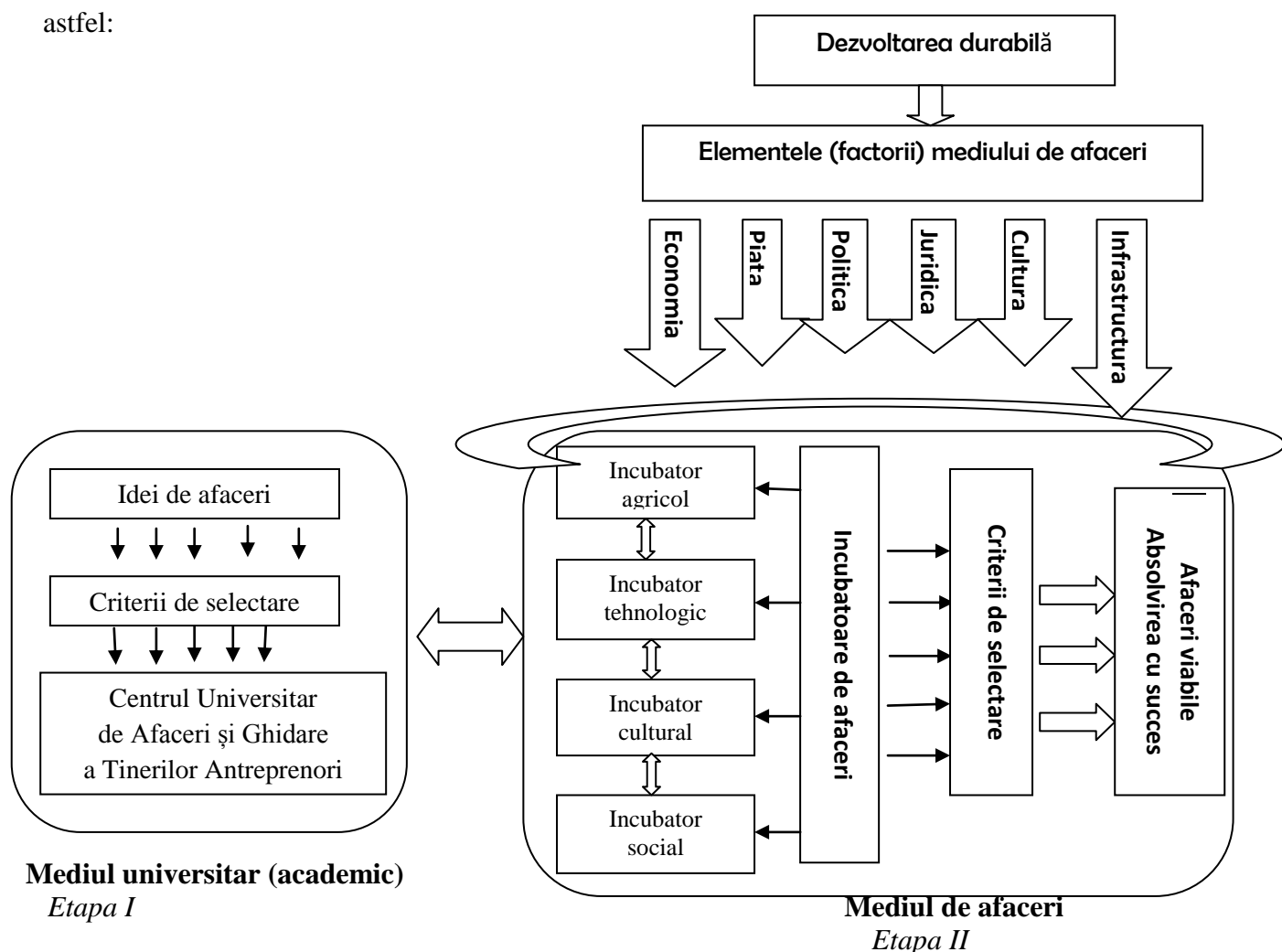

Figura 4.29. Schema-model privind procesul de incubare a tinerilor antreprenori
Sursa: Elaborat de autor

Însă pentru **prima etapă**, ca Incubatorul (de afaceri) Universitar să fie format și să activeze cu succes, avem nevoie de tineri cu abilități antreprenoriale, bine pregătiți și instruiți atât la nivel teoretic, cât și practic, ca la **etapa a doua**, în Incubatorul specific unui sector, prin obținerea rezultatelor performante în afaceri să contribuie la dezvoltarea economiei regionale și locale.

Atingerea scopului determinat, s-a efectuat, pentru *prima etapă*, cu ajutorul anchetei elaborate (Anexa 33). Au fost intervievați studenții de la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Științe Economice, care au participat la cercetare.

În calitate de respondenți la sondaj au participat studenții anilor I, II și III la specialitățile: Contabilitate (CON); Finanțe și Bănci (FB); Business și Administrare (BA).

Sursa principală de informație pentru cercetarea temei o constituie rezultatele prelucrării anchetei. (Anexa 34) La sondaj au participat 219 respondenți, rata sondajului fiind de 18,3%.

În Figura 4.30 este prezentată repartizarea studenților, participanți la sondaj, după anul de studii și specialitate.

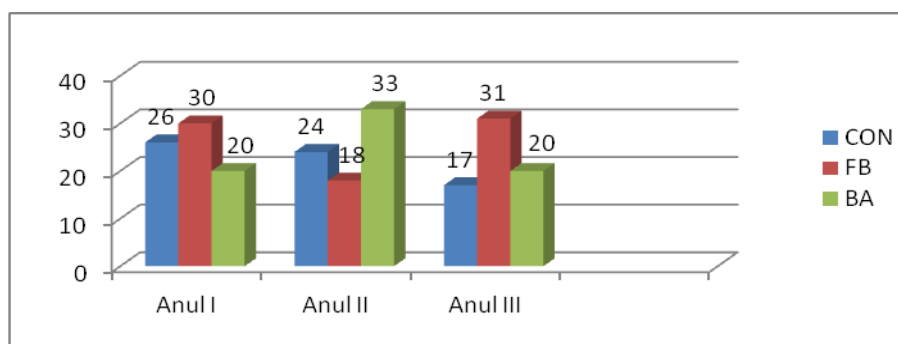

Figura 4.30. Repartizarea respondenților participanți la sondaj, după anul de studii și specialitate

Sursa: Elaborat de autor (în baza rezultatelor sondajului)

Din totalul respondenților incluși în cercetare, 76 sunt studenții anului I, 75 sunt la anul II și 68 la anul III. Dintre aceștia, ponderea cea mai mare o deține specialitatea Finanțe și Bănci – 36,1%, urmată de Business și Administrare ce constituie – 33,3% și Contabilitate – 30,6%.

Conform Tabelului A 34.1 privind repartizarea respondenților și după regiuni putem menționa că numărul acestora din regiunea Centru (inclusiv municipiul Chișinău) este de 139 persoane, din regiunea Nord sunt 51 de persoane, iar din regiunea Sud – 29.

Informația privind repartizarea respondenților ce ar dori să inițieze propria afacere, participanți la sondaj, pe anul de studii și regiuni, este reflectată în Tabelul 4.32

Tabelul 4.32. Numărul respondenților ce ar dori să inițieze propria afacere

	Municipiul Chișinău		Regiunea Nord		Regiunea Centru		Regiunea Sud		Total	
	Da	Nu	Da	Nu	Da	Nu	Da	Nu	Da	Nu
Anul I	23	-	6	11	11	11	10	4	50	26
Anul II	33	3	14	3	10	1	9	2	66	9
Anul III	20	2	17	-	24	1	3	1	64	4
TOTAL	76	5	37	14	45	13	22	7	180	39

Sursa: Elaborat de autor (în baza rezultatelor sondajului)

Diferențiind respondenții după anul de studii, observăm că cel mai mare număr de respondenți ce nu doresc să inițieze propria afacere persistă la anul I – cu un număr de 26 DE persoane ce

reprezintă 34,2%. Acest fenomen se micșorează în perioada studiilor anului II și III fiind respectiv de numai 12% și 6%, motivul fiind disciplinele ce se referă la specialitatea aleasă și așa menționa faptul că în programul de studii la anul II – este inclusă practica de inițiere în specialitate, iar la anul III – practica de producție. Din numărul total al tinerilor respondenți 82,2% au spirit antreprenorial și doresc să-și lanseze propria afacere. Cei mai activi în lansarea ideii în afacere sunt studenții din regiunea Centru, inclusiv și municipiul Chișinău cu o cotă de 67,2%, iar regiunea Sud reprezintă 12,2% ca fiind cea mai pasivă. Dezvoltarea economică regională reprezintă aproximativ același raport.

Menționăm faptul că **populația tânără dorește să se încadreze în afaceri** (rezultatul sondajului demonstrează această confirmare, 82.2%), pentru a-și asigura venituri decente cu care își vor satisface necesitățile. Tinerii încadrați în afaceri reprezintă un strat aparte al societății, ei sunt siguri în propriile puteri, sunt flexibili și perceptibili la schimbări, acceptă și implementează noul, se încadrează ușor în afaceri riscante. În adoptarea deciziilor se bazează mai mult pe intuiție, acumulând experiență din propriile erori.

În continuare, în următoarea figură, vom reflecta rezultatele obținute referitor la domeniile de activitate ale afacerii selectate de respondenți.

Tabelul 4.33. Domeniile de activitate în care viitorii antreprenori doresc să inițieze o afacere

	Anul I		Anul II		Anul III		Total	
	persoane	%	persoane	%	persoane	%	persoane	%
Industrie	5	2.3	13	5.8	7	3.2	25	11.3
Comerț	20	9.2	22	10.0	30	13.7	72	32.9
Turism	10	4.6	16	7.3	10	4.5	36	16.4
Servicii	9	4.1	12	5.4	10	4.5	31	14.0
Agricultura	3	1.4	3	1.4	5	2.3	11	5.1
Alte domenii	3	1.4	-	-	2	1.0	5	2.4
Nu doresc	26	12.0	9	4.1	4	1.8	39	17.9
Total	76	35	75	34	68	31	219	100

Sursa: Elaborat de autor (în baza rezultatelor sondajului)

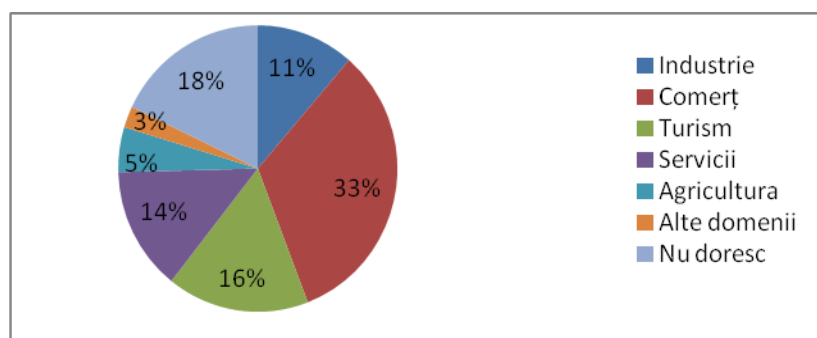

Figura 4.31. Domeniile de activitate în care viitorii antreprenori doresc să inițieze o afacere

Sursa: Elaborat de autor (în baza rezultatelor sondajului)

Cota esențială, din numărul total al respondenților, ce au participat la sondaj, au selectat domeniul cel mai accesibil și care necesită puține cheltuieli și investiții, *comerțul cu 33%* și

turismul cu 16% (în special, turismul rural), deoarece este un sector care abia începe să se dezvolte (după părerea studenților). Sectorul agricol ce nu prezintă interes la tânăra generație, care de asemenea nu este promovat și susținut de autoritățile publice, reprezintă doar 5%.

Aș accentua faptul că, combinând așa domenii ca *turismul, agricultura și serviciile*, putem să promovăm cultura antreprenorială, să îmbunătățim nivelul de cunoștințe antreprenoriale în zonele rurale și să dezvoltăm economia regională și locală.

La întrebarea din chestionar: *Aveți idee despre noțiunea „Incubator de afaceri” sau „Business-incubator”?*, 126 de respondenți au răspuns pozitiv, ceea ce constituie 58% din numărul total al respondenților intervievați. (Tabelul A 34.4) Acest fapt demonstrează că tânăra generație este în același pas cu schimbările ce se produc atât în interiorul, cât și în exteriorul țării.

Tabelul 4.34. Numărul respondenților ce ar dori ca în incinta instituției să activeze un Centru Universitar de Afaceri al Tinerilor Antreprenori

	Municipiul Chișinău		Regiunea Nord		Regiunea Centru		Regiunea Sud		Total	
	Da	Nu	Da	Nu	Da	Nu	Da	Nu	Da	Nu
Anul I	19	4	15	1	21	1	13	-	68	6
Anul II	29	5	16	-	11	-	11	-	67	5
Anul III	19	1	17	-	24	-	4	-	64	1
Total	67	10	48	1	56	1	28	-	199	12

* Nu sau apreciat cu un răspuns pozitiv sau negativ 8 studenți, dintre care: 2 studenți – anul I, 3 studenți – anul II și 3 studenți – anul III.

Sursa: Elaborat de autor (în baza rezultatelor sondajului)

În baza datelor din Tabelul 4.34, ne putem forma o imagine generală privind dorința generației tinere și necesitatea de a fi permanent într-un ritm activ de cunoaștere, acumulare, selectare a unor activități, procese economice, sociale, financiare pentru dezvoltarea domeniilor prioritare ale economiei naționale. Din numărul total de studenți, care au participat la sondaj, 90,9% acceptă ca în incinta instituției de învățământ să activeze un Centru Universitar de Incubare a Tinerilor Antreprenori pentru studenți ce ar susține și dezvolta noi idei de afaceri.

Scopul creării Centrului Universitar de Incubare a Tinerilor Antreprenori este promovarea ideilor inovatoare și transformarea acestora în afaceri de succes pentru a dezvolta și spori creșterea economiei regionale, precum și creșterea eficienței de interacțiune între educație, știință și afaceri.

Recipienții principali ai incubatoarelor de afaceri se consideră întreprinderile și firmele nou-formate sau în stadiu de formare. Criteriile de selectare a întreprinderilor pentru amplasarea în business-incubatoare se propun următoarele:

- **Întreprinderi și firme nou-formate** – compatibilitatea afacerii cu tipul și obiectivele incubatorului; fondarea în baza capitalului privat; orientarea activității sale în sectoarele prioritare

ale economiei regionale; existența planului de afaceri pentru o perioadă de 3-5 ani; potențialul antreprenorial și managerial al viitorului client (incubat); acceptarea serviciilor de consultanță oferite și capacitatea proprie de a plăti facilitățile și serviciile oferite de incubator.

▪ **Întreprinderi și firme mici ce activează** – compatibilitatea afacerii cu tipul și obiectivele incubatorului; numărul de locuri de muncă create; contribuția la dezvoltarea și implementarea tehnologiilor noi; activitatea în domeniul cercetărilor și implementarea în practică a inovațiilor; dezvoltarea surselor alternative de energie; dezvoltarea infrastructurii pieței și acordarea serviciilor „business to business”; acceptarea serviciilor de consultanță oferite și capacitatea proprie de a plăti facilitățile și serviciile oferite de incubator.

Putem afirma că, combinând mecanismele existente de finanțare a întreprinderilor, venture capital și serviciile incubatoarelor de afaceri, putem obține succes în activitatea antreprenorială. La rândul său, posibilitatea întreprinderilor start-up de a se dezvolta și a spori economia locală poate fi obținută prin utilizarea surselor financiare alocate din partea statului, investitorilor străini și locali, suportul antreprenorilor cu istorii de succes, incubatoarelor de afaceri, proiectelor de susținere a economiei naționale.

Pornind de la analiza efectuată și cele menționate în lucrare, putem concluziona și accentua unele aspecte importante pentru a redresa atât situația economică, cât și încadrarea, și suportul tinerilor în activitatea antreprenorială:

1. Întărirea legăturii dintre mediul academic (universitate) și mediul economic pentru creșterea competitivității economice prin promovarea înființării Centrelor Universitare de Incubare și Ghidare a Tinerilor Antreprenori și susținerea tinerilor în dezvoltarea abilităților practice necesare în domeniul afacerilor;
2. Dezvoltarea IMM-urilor în regiuni prin sporirea numărului întreprinderilor și menținerea în teritoriu a absolvenților instituțiilor de învățământ, prin prisma conlucrării și utilizării Centrelor Universitare de Incubare și Ghidare a Tinerilor Antreprenori și Incubatoarelor de afaceri;
3. Facilitarea agenților economici incubați (start-up) prin scutirea de impozite și taxe, și revizuirea perioadei de incubare a agenților economici (nu pot fi comparate întreprinderile producătoare cu cele prestatoare de servicii sau întreprinderi start-up și cele ce deja activează);
4. Promovarea și susținerea sectoarelor ce nu sunt atrăgătoare pentru tânăra generație, fapt ce ne demonstrează rezultatele anchetei (majoritatea tinerilor doresc să inițieze afacerea în așa sectoare precum comerțul și prestarea serviciilor).
5. Înființarea în structura și activitatea ODIMM-lui a Secției ce ar prezenta, consulta și coordona toată informația referitoare la programele de finanțare naționale și

internaționale, atât pentru tineri antreprenori, cât și pentru IMM deja încadrate în mediul de afaceri, dar și pentru administratorii Incubatoarelor de Afaceri prin Rețeaua IA.

Etapa a doua, conform *Schemei-model privind procesul de incubare*, obținerea rezultatelor performante în afaceri a tinerilor antreprenori contribuie la dezvoltarea economiei regionale și locale.

Succesul unui incubator de afaceri reprezintă valoarea acestuia pentru mediul economic și capacitatea de a reacționa rapid la schimbarea condițiilor externe.

De nivelul de dezvoltare a incubatoarelor de afaceri și calitatea funcționării lor depinde nu numai intensitatea, dar și eficiența acestora prin promovarea afacerilor viabile și, în același timp, fiind o sursă alternativă de finanțare a întreprinderilor. De aceea, pentru evaluarea activității incubatoarelor de afaceri, este necesar a utiliza anumiți indicatori și a depista factorii ce împiedică activitatea eficientă a acestora orientată spre susținerea financiară indirectă atât a tinerilor antreprenori, cât și a întreprinderilor ce deja au o istorie a activității.

Este important să se ia în considerare capacitățile tehnico-materiale ale incubatoarelor în determinarea capacității de activitate a acestora și stabilirea criteriilor (indicatorilor) de evaluare a rezultatelor obținute de către incubatoarele de afaceri.

Cercetări economico-financiare de nivel național privind activitatea incubatoarelor de afaceri sunt foarte puține (minime). Cele mai bune practici pot fi găsite în așa țări dezvoltate ca Statele Unite, Germania sau Marea Britanie, practic țările în care s-a născut atât noțiunea, cât și activitatea Incubatorului de afaceri.

Din literatura studiată, am selectat un indicator pe care utilizându-l ar prezenta situația în ansamblu a distribuției și suficienței IA într-o regiune concretă sau stat.

Tabelul 4.35, reprezintă datele cu privire la densitatea de distribuție a incubatoarelor în regiunile R.Moldova. Acest indicator poate fi calculat ca raportul dintre numărul de incubatoare și numărul întreprinderilor incubate. Luând în considerare datele obținute din table, putem menționa că cel mai bun rezultat privind densitatea repartizării incubatoarelor de afaceri este reprezentat de regiunea Centru.

Efectuând o analiză a densității distribuției numărului agenților economici ce activează în incubatoarele de afaceri cu unele țări membre ale UE, putem menționa faptul că țările ce au depășit rezultatele obținute de R.Moldova sunt Austria (1:3), Germania (1:6), Finlanda (1:7), Luxemburg (1:9) și Franța (1:11) [133,p.16].

Așadar, putem concluziona, că numărul Incubatoarelor de afaceri, ca sistem de susținere a întreprinderilor mici și mijlocii repartizate neuniform pe teritoriul R.Moldova sunt insuficiente.

Tabelul 4.35. Densitatea distribuției numărului agenților economici ce activează în incubatoarele de afaceri

Regiunea	Nr. incubatoarelor de afaceri	Nr. agenților economici	Coraportul/Densitatea
1	2	3	$4=2/4$
Regiunea Nord	3	51	1:17
Regiunea Centru	4	34	1:9
Regiunea Sud	2	32	1:16
Total pe republică	9	117	1:13

Sursa: Elaborat și calculat de autor

Există diferite abordări teoretice și practice în utilizarea anumitor indicatori pentru a calcula și analiza detaliat productivitatea și eficiența acestora.

Pentru selectarea (elaborarea) unui spectru de indicatori, este necesar a lua în considerare nu numai activitatea statică, ci și modificările în dinamică ale eficienței activității Incubatoarelor de afaceri la nivel regional și local.

Selectarea (elaborarea) indicatorilor se bazează pe următoarele cerințe: evaluarea totală a Incubatorului de Afaceri (de a ține cont de toate rezultatele posibile obținute în activitatea incubatorului de afaceri); simplitatea și reprezentativitatea indicatorilor utilizați (indicatorii trebuie să reflecte detaliat fenomenul analizat, precum și fiind ușor utilizat în efectuarea calculelor); evitarea dublării indicatorilor (sistemul de evaluare trebuie să fie echilibrat, fiind utilizați indicatorii selectați din setul de indicatori); posibilitatea de a utiliza indicatorii în practică în baza surselor informaționale disponibile (date statistice, dări de seamă, rapoarte, interviuri, sondaje) [63].

În selecția indicatorilor de evaluare, de asemenea, trebuie să se țină cont de beneficiul adus comunității locale și de eficiența cu care au fost utilizate resursele financiare sau umane pentru realizarea obiectivelor propuse [85, p.16].

Indicatori utilizați în calcularea și analiza productivității și eficiența IA pot fi repartizați în două grupuri, în funcție de sursa de obținere a datelor statistice:

- indicatorii cu sursa de obținere a datelor obiective (date statistice oficiale ale organizațiilor de stat); Anexa 42
- indicatorii cu sursa de obținere a datelor subiective (date obținute din anchete, interviu, sondaj ale personalului ce activează în IA sau IMM-uri, atât incubate, cât și cele ce activează în afara acestora); Anexa 35

În Tabelul A 42.1. sunt prezentați indicatorii ce pot fi utilizați pentru aprecierea și evaluarea eficienței IA, orientați nemijlocit asupra susținerii și dezvoltării activității întreprinderilor și în special a tinerilor ce sunt implicați în mediul de afaceri.

Pentru a evalua eficiența activității și dezvoltării IA, putem folosi și metoda indicelui integral, care poate fi calculată ca media geometrică a modificării indicatorilor individuali privind starea și dezvoltarea întreprinderilor din IA, (utilizați din tabel) conform următoarei formule:

$$I_i = \sqrt[n]{i_1 * i_2 * \dots * i_{mn}} \quad (4.1)$$

unde:

I_i – indicele integral de performanță a evaluării și dezvoltării întreprinderilor Incubatorului de afaceri;

i_1, i_2, \dots, i_n – indicatorii ce caracterizează activitatea și dezvoltarea întreprinderilor incubate în perioada analizată [194, 197, 211].

Această metodă ne permite să reducem la un numitor comun indicatorii ce se măsoară în unități diferite și ne oferă posibilitatea să analizăm în dinamică indicatorii individuali.

Metoda utilizată presupune calculul și evidențierea a cinci indicatori cu obiectiv tactic integrați în cadrul obiectivelor strategice pentru dezvoltarea afacerilor mici și mijlocii în IA și anume:

- Indicele integral al calității dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii (ICDI)
- *Indicele integral al utilizării eficiente a resurselor financiare (IEURF)*
- Indicele integral al utilizării eficiente a resurselor umane (IEURU)
- Indicele integral ce caracterizează mediul de afaceri (ICMA)
- Indicele integral al utilizării eficiente a inovațiilor (IEUI)

Apoi, pe un principiu similar, este format indicele integral consolidat de performanță a evaluării și dezvoltării întreprinderilor în Incubatorul de afaceri:

$$I_p = \sqrt[5]{\sqrt[6]{ICDI} * \sqrt[2]{IEURF} * \sqrt[2]{IEURU} * \sqrt[5]{ICMA} * \sqrt[4]{IEUI}} \quad (4.2)$$

Discrepanțele dintre mediile socioeconomice în care se înființează incubatoare de afaceri fac dificilă stabilirea unei reguli generale cu accent cantitativ valabilă la evaluarea succesului unui incubator care influențează direct asupra activității IMM-urilor incubate, orientate, la rândul lor, asupra utilizării și suplinirii surselor financiare a acestora. Ca exemplu, o zonă (localitate administrativ-teritorială) cu activitate antreprenorială intensă va fi mai favorabilă dezvoltării unei afaceri decât o zonă cu activitate economică slab dezvoltată și cu resurse financiare și umane insuficiente.

Accentuând compartimentul financiar, menționăm faptul că: *Indicele integral al accesării și utilizării eficiente a resurselor financiare poate fi utilizat individual, ce va permite*

întreprinderilor incubate să analizeze situația orientată spre accesarea și utilizarea eficientă a resurselor financiare.

Metoda utilizată presupune evidențierea a cinci indicatori orientați spre diverse surse financiare, una din ele ar fi resursele financiare utilizate în cadrul întreprinderii:

Indicele integral al utilizării eficiente a resurselor financiare (IEURF) include:

1. Susținerea financiară a IMM din surse ale bugetului de stat (SF1) =

$$\frac{\text{ajutor de stat} + \text{fondul de garantare} + \text{programe}}{\text{numărul întreprinderilor în IA}} \quad (4.3)$$

2. Susținerea financiară a IMM din surse ale pieței financiare (SF2)=

$$\frac{\text{creditarea} + \text{microfinanțarea} + \text{leasing}}{\text{numărul întreprinderilor în IA}} \quad (4.4)$$

În final putem prezenta formula Indicelui integral a utilizării eficiente a resurselor financiare de către întreprinderile ce desfășoară activitatea în incubatoarele de afaceri:

$$IEURF = \sqrt[2]{SF1 * SF2} \quad (4.5)$$

Evaluarea activității unui incubator de afaceri, din perspectiva implementării unor măsuri active de combatere a șomajului, se poate face printr-un număr de indicatori calitativi și cantitativi. Pentru a efectua o evaluare reală a activității unui incubator, trebuie luate în considerare următoarele criterii:

- *Criterii bazate pe rezultate (monitorizare):* gradul de utilizare a suprafeței incubatorului (în m²); numărul mediu de locuri de muncă nou-create de fiecare IMM incubat; numărul de IMM-uri incubate; obiectele de activitate ale firmelor incubate; numărul de IMM-uri nou-create, incubate; subvențiile obținute de fiecare IMM incubat; numărul de IMM-uri excluse din incubatorul de afaceri; numărul de angajați în incubator (administrator, contabil, manager, economist, consultant ș.a.); raportul dintre numărul de angajați ai incubatorului de afaceri/IMM-urilor incubate; serviciile livrate și calitatea lor; numărul de spin-off create; numărul altor companii create sau atrase; valoarea adăugată local (ex. crearea de noi locuri de munca și creșterea nivelului de trai pe plan local).

- *Criterii economice (evaluarea impactului):* costuri medii de operare; costuri medii în investiții de capital; costuri per loc de muncă (brut); rata de faliment a IMM-urilor incubate după terminarea perioadei de incubare; ratele de supraviețuire a IMM-urilor după perioada de incubare; valoarea investițiilor în mijloacele fixe/suma totală a investițiilor realizate de întreprinderile incubate; valoarea investițiilor străine atrase; creșterea medie a cifrei de afaceri, alte rezultate financiare și economice; schimburi comerciale cu parteneri economici și din afara ariei geografice de amplasare [85, p.16].

Tabelul 4.36. Nivelul ocupării Incubatoarelor de Afaceri conform unor criterii bazate pe rezultate

Indicatori	Soroca	Ștefan Vodă	Leova	Rezina	Sângerei	Dubăsari	Ceadâr Lunga
Nivelul de ocupare: numărul rezidenților puncte procentuale ,% <i>din care:</i>	18 90	16 100	18 100	15 89	14 73	9 72	12 60
<i>din domeniul industrial / productie</i>	4	4	7	2	4	3	4
<i>din domeniul servicii</i>	12	12	11	13	10	6	8
Numărul locurilor de muncă create	134	50	54	48	73	19	32
Suprafața medie de închiriere , m ²	65,6	53,9	40,2	46,18	52,4	64,4	45,8

Sursa: Elaborat de autori, conform [147]

Cel mai înalt nivel de ocupare a Incubatoarelor de Afaceri după numărul rezidenților îl reprezintă Ștefan-Vodă și Leova cu 16 și 18 agenți economici (100%), însă cea mai mică pondere a acestui indicator este de 60% în regiunea Centru, Ceadâr-Lunga. Accentuând domeniile de activitate ale întreprinderilor incubate, putem menționa cel mai mare număr de agenți economici în domeniul industrial/producere îl reprezintă regiunea Sud, Leova cu 7 la număr.

Analizând indicatorul, numărul locurilor de muncă create, vedem că cele mai multe locuri sunt create de Incubatoarele de Afaceri din Soroca și Sângerei, respectiv 134 și 73 locuri de muncă.

Cea mai mare suprafață închiriată de antreprenori revine în medie IA din Dubăsari cu 64,4 m².

De asemenea, un pas important în efectuarea analizei eficienței Incubatorului de Afaceri conform indicatorilor, este evaluarea obiectivă a rezultatelor activității acestora. Această evaluare trebuie să identifice:

- Analiza activității IA care este efectuată în conformitate cu planul (prognozare) de activitate a IA.
- Evidențierea indicatorilor care nu s-au încadrat în parametrii restricționați și identificarea cauzei acestora.

- Evidențierea indicatorilor care nu au depășit parametrii restricționați și identificarea cauzei acestora.

Pentru identificarea celor mai stringente probleme în activitatea IA, va fi mai corect dacă va fi interviuat personalul și agenții economici care activează în interiorul acestuia.

După cum arată practica internațională, după finalizarea ciclului de incubare a întreprinderii și absolvirea acestuia, rata de supraviețuire a acestora este de 75-85%, pe când întreprinderile care încep activitatea cu forțele proprii obțin o rată de supraviețuire de 15-30%.

Din cele expuse, putem menționa că indicatorii principali de evaluare a eficienței activității incubatoarelor de afaceri este numărul întreprinderilor incubate ce au „absolvit” IA, numărul locurilor de muncă nou-create de întreprinderile incubate, precum și procentul (numărul) de supraviețuire a întreprinderilor ce au fost incubate și activează în mediul de afaceri, însă oricare din metodele menționate supra pot fi utilizate la evaluarea activității incubatoarelor de afaceri. Pe parcursul activității sale, IA trebuie să stabilească (formeze) un mecanism ce ar permite colaborarea mai restrânsă cu întreprinderile incubate.

Rezultatul analizei activității IA ar trebui să fie planul de acțiune care să conțină măsuri de echilibrare a situației create (rezultatelor obținute) orientate spre:

1. Creșterea eficienței și eficacității activității IA;
2. Creșterea eficienței a fiecărui proces de activitate din IA;
3. Îmbunătățirea calității serviciilor prestate în conformitate cu cerințele consumatorilor;
4. Îmbunătățirea activității mecanismul pentru accesarea surselor financiare și crearea afacerilor de succes;
5. Selectarea și evaluarea factorilor ce influențează asupra activității IA ș.a.

Performanța unui incubator de afaceri trebuie apreciată prioritar prin prisma rezultatelor obținute. Astfel, efectul social (număr de locuri de muncă nou-create) și efectul economic obținut în regiune sau localitate (număr de IMM-uri create suplimentar față de situația locală înaintea creării incubatorului sau a unui ciclu încheiat de incubare) trebuie să fie principalii indicatorii de performanță.

În continuare, în baza reperelor teoretico-științifice, vom utiliza ***prima grupă de indicatori cu sursa de obținere a datelor obiective***, și anume, metoda indicelui integral consolidat de performanță a evaluării și dezvoltării întreprinderilor în Incubatorul de afaceri din RM, în special IA localizate în Rezina, Leova și Ștefan-Vodă, întrucât acestea deja au perioada de activitate ce ne permite să efectuăm o analiză comparativă și să dispunem de date analitice (statistice) prezentate de administratorii Incubatoarelor menționate pe perioada 2012-2013.

Tabelul 4.37. Indicatorii de evaluare a eficienței activității întreprinderilor în Incubatoarele de afaceri

Parametrii de evaluare	Indicatorii	Rezina		Leova		Ștefan-Vodă	
		2012	2013	2012	2013	2012	2013
Calitatea dezvoltării întreprinderilor mici	1	0,24	0,27	0,32	0,30	0,89	0,21
	2	0,04	0,04	0,12	0,10	0,05	0,04
	3	0,47	0,63	0,24	0,48	0,20	0,27
	4	1,12	1,40	0,68	1,45	0,70	1,12
	5	0,00	3,73	2,82	8,93	0,00	0,00
	6	0,40	0,48	0,18	0,19	0,34	0,45
ICDI		0,46	0,61	0,49	0,66	0,46	0,47
Eficiența utilizării resurselor financiare	7	0,60	0,00	0,50	0,20	0,00	0,00
	8	0,00	0,66	0,00	0,74	0,06	0,20
IEURF		0,77	0,81	0,71	0,86	0,24	0,44
Eficiența utilizării resurselor umane	9	1,85	2,71	2,47	3,37	3,22	4,47
	10	3,39	5,48	8,05	10,10	6,65	7,82
IEURU		2.50	3.85	4.46	5.83	4.63	5.91
Caracteristica mediului de afaceri	11	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
	12	6,15	7,14	0,00	0,00	0,00	0,00
	13	0,00	0,36	0,00	0,43	0,17	0,22
	14	1,00	0,42	1,00	0,25	0,44	0,27
	15	0,00	0,83	0,00	1,75	0,37	1,00
ICMA		1,44	0,97	1,00	0,71	0,49	0,57
Ip		1,06	1,17	1,12	1,24	0,71	0,92

Sursa: Calculat de autor conform Anexelor 36, 37

În baza datelor prezentate în Tabelul 4.38, valoarea indicelui integral al calității dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii (ICDI) s-a majorat față de anul precedent respectiv cu 0,15 în Incubatorul din Rezina, cu 0,17 la Incubatorul din Leova și cu 0,01 a celui din Ștefan-Vodă, indicând o creștere lentă a dezvoltării întreprinderilor incubate.

Utilizarea eficientă a resurselor financiare (IEURF) se datorează creșterii sumelor obținute din programe și proiecte cu 0,04; 0,15 și 0,20, cu toate că susținerea financiară a IMM din IA utilizată din sursele bugetelor locale s-a micșorat considerabil.

Cele mai bune rezultate sunt obținute de indicele integral al eficienței utilizării resurselor umane (IEURU) ce ne demonstrează faptul prin creșterea semnificativă cu 1,35; 1,37 și 1,28.

Singurul indicator ce are o tendință de scădere, la Incubatoarele din Rezina și din Leova cu 0,47 și 0,29, este indicele integral ce caracterizează mediul de afaceri (ICMA) pentru întreprinderile care activează în incubatoarele analizate este neacordarea creditelor întreprinderilor incubate din partea instituțiilor financiare. Doar la Incubatorul Ștefan-Vodă se observă o tendință de creștere cu 0,08 datorită coeficientului „absolvirii” întreprinderilor din IA și raportul dintre întreprinderile „absolvite” și „selectate”.

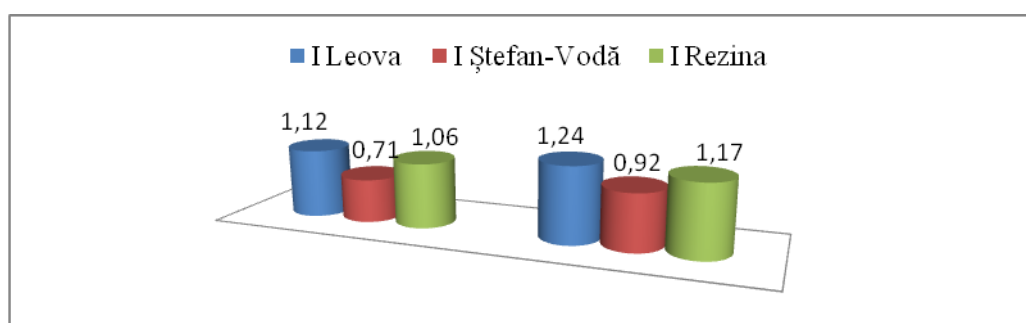

Figura 4.32. Indicele integral consolidat de performanță a evaluării și dezvoltării întreprinderilor în Incubatoarele de afaceri

Sursa: Elaborat de autor (în baza rezultatelor sondajului)

În Figura 4.32 este reflectată o tendință de creștere a indicelui integral consolidat de performanța evaluării și dezvoltării întreprinderilor în Incubatoarele de afaceri.

Pornind de la cele expuse, putem conchide despre tendințele pozitive în dezvoltarea întreprinderilor ce își desfășoară activitatea în Incubatoarele de afaceri analizate. Metoda propusă, în opinia noastră, ar putea servi ca bază pentru deciziile manageriale ale administrării cu succes a IA, prin prisma susținerii acestora de către autoritățile administrativ-teritoriale, în așa mod oferindu-le IMM-urilor din sectorul rural o sursă alternativă de susținere și finanțare a afacerii.

Deoarece incubatoarele analizate sunt incubatoare clasice, indicele integral al eficienței utilizării inovațiilor (IEUI) a fost exclus din metoda propusă, însă acest indicator poate fi utilizat la incubatoarele în care întreprinderile sunt orientate în orice activitate cu accent inovațional sau incubatoarele ce au fost găzduite în incinta instituțiilor de învățământ superior.

A doua grupă de indicatori cu sursa de obținere a datelor subiective, sunt date obținute din anchete, interviu, sondaj ale personalului ce activează în IA sau IMM-uri, atât incubate, cât și cele ce activează în afara acestora. Utilizând chestionarul elaborat de a obține informația necesară pentru efectuarea analizei productivității și eficiența IA, au fost intervievați antreprenori ce își desfășoară activitatea în Incubatoarele din Rezina, Leova și Soroca. Metodologia de efectuare a cercetării constă în anchetarea conducătorilor sau fondatorilor întreprinderilor incubate.

Chestionarul conține 17 întrebări structurate în trei compartimente: **A. Informație generală despre întreprindere;** **B. Activitatea întreprinderii;** **C. Analiza Incubatoarelor de Afaceri.**

Chestionarul este elaborat din întrebări închise, unde respondentul are posibilitate să selecteze răspunsul din variantele propuse, și întrebări deschise, care permit respondentului să-și exprime opinia proprie ce se referă la problema analizată. În linii generale, chestionarul este structurat în așa mod că permite, în urma analizei rezultatelor obținute, să evidențiem problemele cu care se confruntă antreprenorii în procesul activității în Incubatorul de afaceri și în același timp să evaluăm activitatea acestuia.

În calitate de respondenți la sondaj au participat 8 întreprinderi din IA Soroca, 8 întreprinderi din IA Rezina și 12 din IA Leova.

În Figura 4.33 este prezentată repartizarea antreprenorilor, participanți la sondaj, conform Incubatoarelor de afaceri participante.

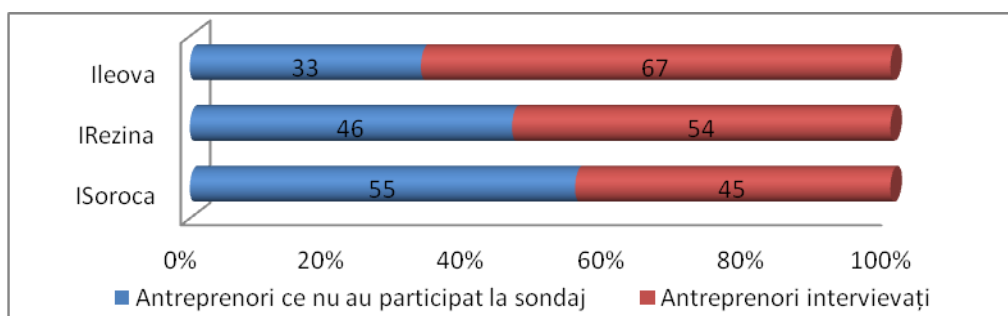

Figura 4.33. Repartizarea respondenților participanți la sondaj în Incubatoarele de afaceri
Sursa: Elaborat de autor (în baza rezultatelor sondajului)

Efectuând generalizarea datelor la compartimentul **A. Informație generală despre întreprindere**, putem menționa următoarele: conform grupei de vârstă, vârsta medie a antreprenorilor ce își desfășoară activitatea în incubatoarele menționate este de 31-34 de ani. Deși conform legislației RM, tinerii antreprenori sunt persoanele cuprinse între vârsta 18-35 de ani, grupele de vârste de la 18 până la 24 de ani și de la 25 până la 30 de ani, practice, nu se regăsesc în chestionare. De aici rezultă și faptul că conducătorii sau fondatorii întreprinderilor incubate dețin studii superioare la IA Soroca – 80%, la IALeova – 66% și 50% la Incubatorul din Rezina. Referitor la mărimea întreprinderii conform parametrilor legislative, peste 80% din antreprenorii intervievați (și nu numai) sunt microîntreprinderi, după cum urmează IA Leova – 7, IA Rezina – 11 și IA Soroca – 6. Această situație este creată de influența a doi factori: imposibilitatea IA de a oferi spațiu antreprenorilor (spațiu limitat) și venitul din vânzări al acestor întreprinderi nu depășește plafonul de 3 mil lei, ce este stabilit de legislație.

Analiza datelor la compartimentul **B. Activitatea întreprinderii**, putem conchide prin faptul că, inițierea afacerii de către respondenți a fost influențată de următorii factori: *capitalul disponibil, idee nouă pentru mediul de afaceri, ambiția de a reuși, utilizarea serviciilor oferite de Incubatorul de afaceri.*

La această întrebare, antreprenorii au avut posibilitatea să selecteze mai mulți factori, și ca rezultat, avem următoarea clasificare.

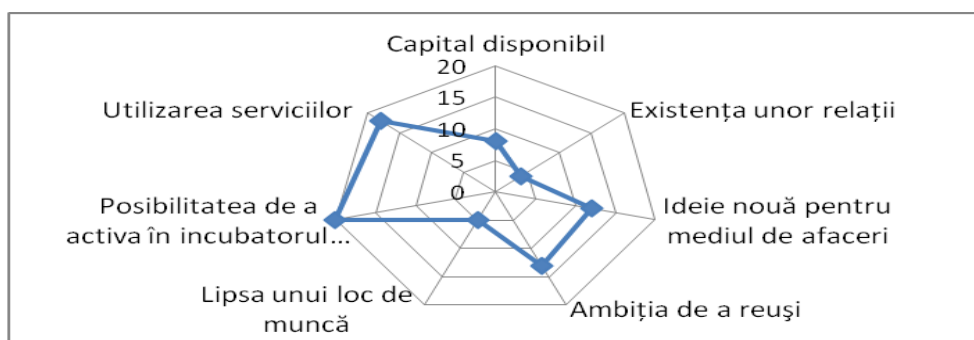

Figura 4.34. Factorii ce au determinat respondenții să inițieze o afacere
Sursa: Elaborat de autor (în baza rezultatelor sondajului)

Factorii ce au cea mai mare influență asupra determinării respondenților de a iniția o afacere sunt posibilitatea de a activa în Incubatorul de afaceri (20 antreprenori), utilizarea serviciilor oferite de Incubatorul de afaceri (18 antreprenori), urmat de ambiția de a reuși (13 antreprenori) și ideie nouă pentru mediul de afaceri (12 antreprenori).

La întrebarea: *Care sunt principalele surse de finanțare ale întreprinderii pentru satisfacerea nevoilor financiare?* – majoritatea respondenților au selectat așa surse ca fondurile proprii care au ponderea cea mai mare în totalul surselor financiare și creditele bancare. Respectiv 75% de respondenți din IA Soroca și IA Rezina utilizează fonduri proprii pentru dezvoltarea afacerii, însă în IA Leova situația este contrară, practic, 58% dintre antreprenorii intervievați utilizează creditul bancar ca sursă de finanțare a activității și dezvoltării afacerii.

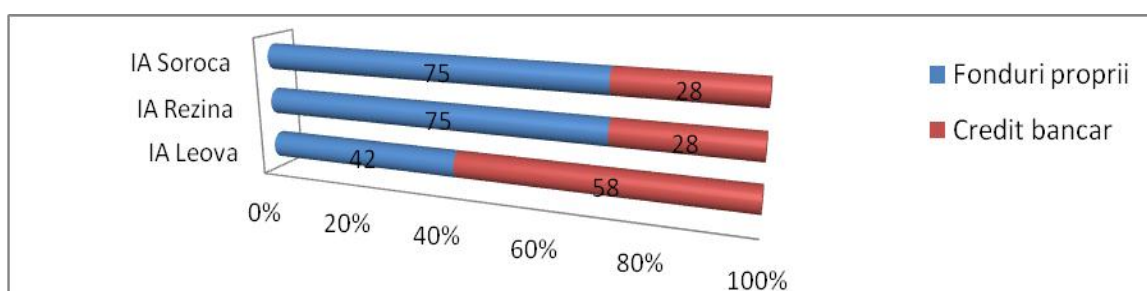

Figura 4.35. Principalele surse de finanțare ale întreprinderilor incubate
Sursa: Elaborat de autor (în baza rezultatelor sondajului)

Alte surse financiare menționate în chestionar, așa ca: instituții financiare nebankare, leasing nu prezintă interes și, practice, sunt ignorate de antreprenori, deoarece cerințele ce oferă posibilitatea de a obține surse financiare de la aceste companii sunt prea costisitoare pentru întreprinderile mici și mijlocii, îndeosebi pentru acele întreprinderi ce sunt la nivelul de start-up. Referitor la fondul de garantare, doar trei antreprenori din IA Leova au utilizat această sursă, antreprenorii din IA Soroca și IA Rezina nu cunosc această sursă financiară.

În continuare Tabelul 4.39 ne descrie succint tabloul activității întreprinderilor din IA menționate. Indicatorii ce caracterizează rezultatul financiar al întreprinderilor, venitul din vânzări și profitul net sunt în creștere, ce ne demonstrează răspunsul oferit de antreprenori.

Putem menționa că numărul mediu de locuri de muncă noi create față de anul precedent s-a majorat respectiv la IA Soroca cu 6 persoane, IA Rezina cu 1 persoană și la IA Leova cu 3 persoane.

Nu este îmbucurător faptul că, participând la programe sau proiecte, foarte puțini antreprenori obțin finanțare. *În baza cercetărilor efectuate, considerăm că ar fi bine-venit ca prioritate la diverse programe finanțate din bugetul de stat să fie oferite antreprenorilor ce activează în IA, cu specificarea tinerilor antreprenori și întreprinderi start-up. De asemenea, înființarea în structura și activitatea ODIMM-ului a Secției ce ar prezenta, consulta și coordona*

toată informația referitoare la programele de finanțare naționale și internaționale, a echipelor fiecărui Incubator de afaceri, prin Rețeaua IA.

Tabelul 4.38. Indicatori ce caracterizează activitatea întreprinderilor

Indicatori	IA	Soroca		Rezina		Leova	
		Da	Nu	Da	Nu	Da	Nu
A fost ușor a deveni membrul Incubatorului		7	1	3	5	12	-
A crescut venitul din vânzări		7	1	8	-	11	1
A crescut profitul net		7	1	8	-	11	1
Ați participat la programe sau proiecte		7	1	4	4	4	8
Ați obținut finanțare din programe sau proiecte		-	8	4	4	4	8
Ați apelat la fondul de garantare		-	8	-	8	3	9

Sursa: Elaborat de autor (în baza rezultatelor sondajului)

Cu referire la indicatorii financiari ce caracterizează activitatea întreprinderilor interviewate putem menționa faptul că sunt obținute rezultate foarte bune la compartimentele venitul din vânzări și profitul net, de asemenea, rezultatele obținute la accesarea surselor financiare din programe sau proiecte în totalul acestuia ne indică că, din 15 întreprinderi ce au participat la programe, 8 au obținut finanțare, ceea ce reprezintă 53%.

Ca prelungire la Tabelul de mai sus, cu întrebarea din chestionar, **Cum apreciați dezvoltarea activității întreprinderii în perioada incubării**, aceasta poate fi argumentată și cu răspunsul pozitiv al tuturor antreprenorilor, ce au apreciat activitatea întreprinderii ca „bună”.

Urmând obiectivele studiului de evaluare, compartimentul **C.Analiza Incubatoarelor de Afaceri**, a chestionarului a inclus o serie de întrebări menite să identifice disponibilitatea oricăror activități de asistență consultativă oferită rezidenților IA, tipurile și proveniența a unor astfel de servicii. Categoriile serviciilor de consultanță în afaceri au fost împărțite, astfel încât să identifice cele mai importante și necesare servicii pentru antreprenorii interviewați. Situația este prezentată în Tabelul 4.39.

Tabelul 4.39. Serviciile utilizate de întreprinderi oferite de Incubatoarele de afaceri

Tipuri de servicii	Soroca	Rezina	Leova
Planificarea afacerii și formarea unei companii	+	+	+
Training pentru dezvoltarea competențelor în afaceri	+	+	+
Servicii contabilitate, legislație etc.	+	-	-
Studiu de piață, vânzări și marketing	+	-	-
Consultanță export: piețe și căutare de parteneri	-	-	-
Asistență IT și e-business	-	-	-
Consultanță dezvoltare de noi produse și servicii	-	-	-
Consultanță obținere de finanțare, programe și proiecte	+/-	+/-	+/-
Oferirea spațiului pentru birouri, pentru producție, cu chirii mai scăzute decât cele ale pieței	+	+	+
Servicii administrative și tehnice (telefon, fax, copiator, spații pentru conferințe, instruiți, secretariat etc)	+	+	+

Sursa: Elaborat de autor (în baza rezultatelor sondajului)

Conform rezultatelor obținute, se observă un deficit evident de suport consultativ în afaceri în IA Rezina și IA Leova, cu excepția IA Soroca, care este susținută de către Proiectul norvegian Entranse, de asemenea, unele consultații necesare antreprenorilor sunt oferite de către administratorii IA în limita competențelor și specializării acestora.

Menționăm faptul că serviciile de consultanță în afaceri au un caracter important, axat îndeosebi, pe managerii IA și prestate, în marea majoritate, de către consultanți externi. Trainingurile pentru dezvoltarea competențelor în afaceri sunt organizate la necesitatea întreprinderilor incubate de către ODIMM, Entranse, Pro-RuralInvest, Centrul Contact etc.

Generalizând informația din chestionare la întrebarea, ***Apreciați calitatea serviciilor oferite de incubatorul în care activați***, am obținut media pe fiecare serviciu oferit, după cum urmează în următorul tabel.

Tabelul 4.40. Aprecierea calității serviciilor oferite de Incubatoarele de Afaceri selectate

Tipuri de servicii	2	3	4	5
Planificarea afacerii și formarea unei companii		+	+	
Training pentru dezvoltarea competențelor în afaceri				+
Servicii contabilitate, legislație etc.	+			
Studiu de piață, vânzări și marketing	+			
Consultanță export: piețe și căutare de parteneri	+			
Asistență IT și e-business	+			
Consultanță dezvoltare de noi produse și servicii	+			
Consultanță obținere de finanțare, programe și proiecte	+			
Oferirea de spațiu de închiriat pentru birouri, pentru producție, cu chirii mai scăzute decât cele ale pieței			+	+
Servicii administrative și tehnice (telefon, fax, copiator, spații pentru conferințe, instruire, secretariat etc)			+	+

Sursa: Elaborat de autor (în baza rezultatelor sondajului)

În opinia noastră, ar fi bine-venit să fie formată o echipă puternică și reprezentativă a fiecărui Incubator de Afaceri, care să dispună de personal specializat în management, marketing, de a oferi consultanță în căutarea partenerilor și pieței pentru comercializarea mărfurilor, dezvoltarea produselor noi și serviciilor, obținerea finanțării prin participarea la diverse programe și proiecte.

În același timp, ODIMM să ofere suport atât consultativ, cât și training pentru dezvoltarea competențelor și abilităților echipelor a fiecărui Incubator de Afaceri pentru a lărgi spectrul de servicii oferite antreprenorilor din IA.

La întrebarea din chestionar, ***Dacă ați avea posibilitatea de a hotărî când să părăsiți Incubatorul de afaceri***, cele mai frecvente răspunsuri oferite de antreprenori și cu o pondere semnificativă sunt 46,4% niciodată nu vor părăsi incubatorul și 32,1% sunt antreprenorii ce vor absolvi incubatorul atunci când o să obțină profit.

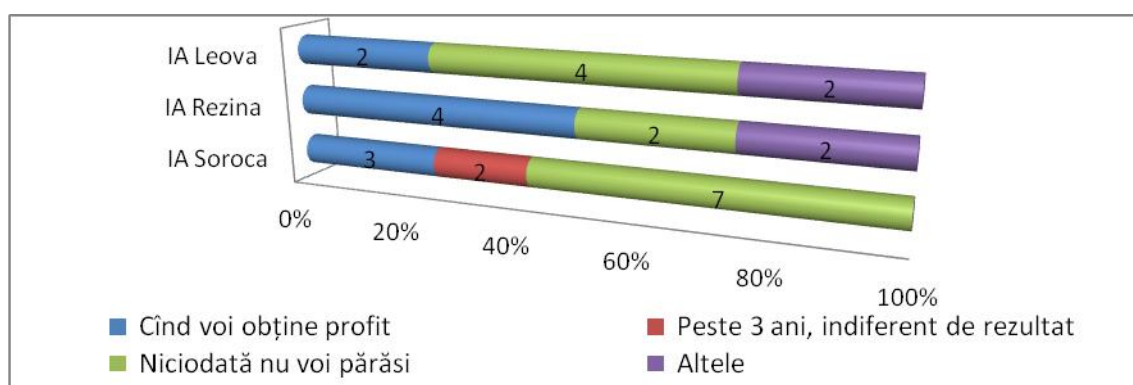

Figura 4.36. Posibilitatea antreprenorilor de a hotărî când să părăsescă Incubatorul de afaceri
 Sursa: Elaborat de autor (în baza rezultatelor sondajului)

La final, putem conchide că, fiind membru al Incubatorului de afaceri, antreprenorul trebuie să se concentreze pe o singură sarcină – de a începe producerea produselor (serviciilor) și să intre cu succes pe piața internă sau externă, toate celelalte probleme ce apar pe parcursul activității trebuie să fie preluate și rezolvate de către echipa de manageri ai Incubatorului.

Metodele propuse, repartizate în două grupe, în funcție de sursa de obținere a datelor, în opinia noastră, ar putea servi ca bază pentru deciziile echipei manageriale a administrării cu succes a IA și susținerii IMM-urilor din sectorul rural, în așa mod oferindu-le o sursă alternativă de susținere și finanțare a afacerii.

În prezent, în majoritatea cazurilor, Incubatoarele de afaceri, de fapt, prestează servicii întreprinderilor incubate axate pe spațiu de închiriat, pentru că aceasta reprezintă venitul de bază al acestor structuri, însă la compartimentul accesarea surselor financiare cu ajutorul acestora este necesar a depune efort, inclusiv selectarea persoanelor competente în acest domeniu.

Situația creată este necesar să fie schimbată radical și de a rezolva problemele-cheie: atragerea investițiilor în regiunile rurale și a capitalului privat ce este cointerestat în IMM inovatoare și, corespunzător, a crea în Incubatoarele de afaceri mecanismul eficient de creștere și dezvoltare a întreprinderilor incubate pe o perioadă de timp restricționată de trei ani, conform legislației.

Condițiile importante pentru succesul unui Incubator de Afaceri este caracterul adecvat al mediului economic actual și capacitatea de a reacționa rapid la schimbarea condițiilor externe [180, p.9].

Incubatorul de afaceri poate fi o sursă financiară indirectă pentru IMM și în, același timp, un catalizator important al activității antreprenoriale la nivel local, iar impactul lor la nivel regional poate fi semnificativ pentru dezvoltarea economică și ocuparea forței de muncă, în măsura în care sunt susținute printr-o abordare strategică coerentă și coordonată, la nivel național. Dezvoltarea și consolidarea rețelei de incubatoare pot avea loc numai printr-o utilizare eficientă a resurselor financiare disponibilizate prin programele la nivel național și cele

existente în plan local. Resursele financiare trebuie să fie mobilizate pentru stimularea întreprinderilor viabile, din punct de vedere economic și operațional, combinând sectorul productiv și al serviciilor, care sunt capabile să creeze valoare adăugată, să devină competitive și să se mențină pe piață după „absolvirea” incubatorului.

4.5. Concluzii la capitolul 4

Sistemul de finanțare a întreprinderilor mici și mijlocii este unul din elementele structurale de bază, orientat spre realizarea politicii de stat în domeniul dezvoltării activității mediului de afaceri. Actualmente, în condițiile de instabilitate și modificare continuă a mediului economic, sistemul de finanțare îndreptat spre IMM trebuie să reacționeze adecvat și conștient în scopul de a obține eficiență maximă.

În această ordine de idei, implementarea și utilizarea tuturor mecanismelor și principiilor financiare în activitatea instituțiilor nebancare din Republica Moldova, se va solda cu dezvoltarea rețelei instituționale, va contribui la procesul de capitalizare a acestora, diversificarea produselor financiare oferite de IMM și a portofoliului de credite, dezvoltarea și utilizarea unei game de noi produse financiare și noilor tehnologii financiare, asigurarea finanțării eficiente a sectorului privat, în particular a întreprinderilor mici și mijlocii.

Experiența țărilor occidentale arată că leasingul financiar este o adevărată oportunitate de finanțare și una dintre cele mai bune opțiuni pentru întreprinderile care vor să-și dezvolte afacerea și să-și eficientizeze activitatea prin reducerea costurilor. Un pas efectiv al Guvernului Republicii Moldova în oferirea antreprenorilor sursei de finanțare accesibile și pe termen lung pentru dezvoltarea afacerilor prin accesul serviciilor de leasing preferențial pentru IMM din sectorul agricol sunt programele ce sunt finanțate de Guvernul Japoniei, Uniunea Europeană și Banca Europeană de Investiții.

Prin analiza efectuată, menționăm că subvenționarea agriculturii este un ajutor absolut necesar dezvoltării acestui sector și, totodată, un mijloc de atragere a investițiilor în acest domeniu. Concomitent, vectorul european al Republicii Moldova ne permite să orientăm politica de subvenționare a unităților economice agricole la nivel național spre politicile de subvenționare promovate în UE. Efectuând o paralelă asupra formelor de subvenționare a producătorilor agricoli în Republica Moldova și UE, putem menționa că s-au efectuat pași concreți pentru a micșora divergența politicii agricole a Republicii Moldova și de a se apropia spre Politica Agricolă Comună utilizată de UE. Actualmente, în Republica Moldova este dificil să se dea o apreciere cantitativă a eficienței impactului subvenționării asupra dezvoltării agriculturii, atât la nivel global

(la nivelul agriculturii – ca sector al economiei naționale), cât și la nivelul produselor. Aceste dificultăți sunt cauza lipsei unei politici constante în domeniul alocării subvențiilor în acest sector. Totodată, valoarea subvențiilor alocate este prea mică, pentru ca să contribuie la eficiența anumitor produse.

Considerăm oportun de a evidenția subvenționarea tinerilor fermieri prin adăugarea unei măsuri noi de sprijin, și anume, Măsura „Stimularea activității tinerilor fermieri”, unde Obiectivul general ar fi „atragerea tinerilor fermieri în inițierea și dezvoltarea activităților agricole în sectorul rural” cu includerea domeniilor de acțiuni concrete, care ar atrage tinerii fermieri în sectorul rural.

Studierea definițiilor și scopul înființării Incubatoarelor de afaceri ca fiind o sursă alternativă de finanțare a permis relevarea opiniei proprii asupra subiectului cercetat. Considerăm oportun de a modifica noțiunea de „Incubator de afaceri” ce sunt înființate în mediul academic în Centrul Universitar de Afaceri și Ghidare a Tinerilor Antreprenori, care, la rândul său, reprezintă o componentă a sistemului de finanțare și, în același timp, instrument al mecanismului de susținere financiară indirectă a activității economice a tinerilor antreprenori din sfera businessului mic și mijlociu.

În acest context, în baza cercetărilor efectuate, s-a elaborat Schema-model privind procesul de incubare a tinerilor antreprenori (pornind de la Incubatorul Universitar și finalizând cu Incubatorul specific unui sector), în vederea formării unei afaceri viabile și dezvoltării rurale (regionale).

Pentru prima etapă, ca Incubatorul (de afaceri) Universitar să fie format și să activeze cu succes, avem nevoie de tineri cu abilități antreprenoriale, bine pregătiți și instruiți atât la nivel teoretic, cât și practic, ce ne-a permis la această etapă să efectuăm cercetări în baza chestionarului elaborat.

Pentru etapa a doua, s-a propus de a utiliza indicatori ce ar permite analiza productivității și eficiența IA care să poată fi repartizat în două grupe, în funcție de sursa de obținere a datelor statistice: indicatorii cu sursa de obținere a datelor obiective (date statistice oficiale ale organizațiilor de stat) și indicatorii cu sursa de obținere a datelor subiective (date obținute din anchete, interviu, sondaj al personalului ce activează în IA sau IMM-uri, atât incubate, cât și cele ce activează în afara acestora). Conform cercetărilor efectuate, accentuând compartimentul financiar, menționăm faptul că indicatorii cu sursa de obținere a datelor obiective, și anume, indicele integral al accesării și utilizării eficiente a resurselor financiare poate fi utilizat individual, ce va permite întreprinderilor incubate să analizeze situația orientată spre accesarea și utilizarea eficientă a resurselor financiare.

În prezent, participând la programe sau proiecte, foarte puțini antreprenori obțin finanțare. În opinia de idei, considerăm, că prioritate la diverse programe finanțate din bugetul de stat să fie oferite antreprenorilor ce activează în IA, cu specificarea tinerilor antreprenori și întreprinderi

start-up. Totodată, considerăm oportun înființarea în structura și activitatea ODIMM-ului, a Secției ce ar prezenta, consulta și coordona toată informația referitoare la programele de finanțare naționale și internaționale, echipelor fiecărui Incubator de afaceri, prin Rețeaua IA.

Actualmente, în majoritatea cazurilor, Incubatoarele de afaceri, de fapt, prestează servicii întreprinderilor incubate axate pe spațiu de închiriat, pentru că aceasta reprezintă venitul de bază al acestor structuri. Orientarea spre dezvoltarea problemelor-cheie: atragerea investițiilor în regiunile rurale și a capitalului privat ce este cointerestat în IMM inovatoare și, corespunzător, a crea în Incubatoarele de afaceri mecanismul eficient de creștere și dezvoltare a întreprinderilor incubate pe o perioadă de timp restricționată de trei ani, conform legislației, va permite a efectua schimbări radicale pozitive în mediul de afaceri.

5. PREVIZIUNILE STRATEGICE PRIVIND DEZVOLTAREA ȘI ÎMBUNĂȚIREA SISTEMULUI DE FINANȚARE A BUSINESSULUI MIC ȘI MIJLOCIU

5.1. Depășirea constrângerilor în activitatea întreprinderilor mici și mijlocii prin prisma perfecționării sistemului de finanțare a mediului de afaceri

În prezent, situația economico-financiară a agenților economici este o condiție primordială. O economie este stabilă când lucrurile sunt echilibrate și, în special, situația financiară a agenților economici este prosperă.

Totuși Republica Moldova dispune de un potențial amplu de dezvoltare, care la momentul actual nu este explorat la justa sa valoare. În pofida unei amplasări geografice favorabile pentru dezvoltarea comerțului, soluri fertile și condiții climaterice prielnice pentru dezvoltarea agriculturii, capital uman pentru dezvoltarea sectorului serviciilor și, în special, a tehnologiilor informaționale, per ansamblu economia națională continuă să înregistreze performanțe modeste. Inițiativa privată reprezintă principalul mecanism prin care resursele și factorii de producție și economici pot fi antrenați în vederea ameliorării nivelului de trai al populației. Într-un stat modern, mediul antreprenorial concentrează cea mai progresivă pătură a societății, iar cadrul regulator trebuie să permită valorificarea pe deplin a acestui potențial de cunoștințe, abilități și inițiative. Doar un sector privat puternic și competitiv poate asigura creșterea nivelului de ocupare, a veniturilor și, respectiv, a calității vieții.

Calitatea mediului de afaceri să nu uităm că depinde nu exclusiv de stat și de politicile guvernamentale, dar și de reprezentanții businessului, de profesionalismul și onestitatea lor, de acțiunile și responsabilitatea acestora, atât în raport cu partenerii și clienții, cât și în raport cu angajații, cu statul și comunitatea în general.

Statul, la rândul său, prin realizarea politicilor, poate contribui considerabil la depășirea unor obstacole, impedimente în calea dezvoltării mediului antreprenorial, și anume, a IMM-urilor. Prin urmare este foarte important de a evidenția barierele interne și externe care împiedică activitatea agenților economici.

Tabelul 5.41. Posibile bariere în activitatea și dezvoltarea sectorului IMM.

Bariere interne	Bariere externe
<ul style="list-style-type: none">▪ Acces limitat la resurse financiare▪ Insuficiența personalului calificat▪ Complexitatea accesului la active pe termen lung și scurt pentru activitatea operațională▪ Complexitatea accesului pe piața internă și externă (piața unică)▪ Dezvoltare limitată la elaborarea și implementarea inovațiilor▪ Acces limitat la surse informaționale necesare și obținerea acestora	<ul style="list-style-type: none">▪ Contradicții și lacune în cadrul legal▪ Bariere administrative▪ Sistemul de impozitare▪ Corupția▪ Dezvoltarea insuficientă a infrastructurii▪ Caracterul restrictiv al legislației muncii

Sursa: Elaborat de autor în baza [4, p.86-89]

În continuare, conform datelor publicate în *Global Competitiveness Report*, vom observa cum acești factori s-au repartizat în funcție de gradul de influență a acestora asupra activității mediului antreprenorial.

În funcție de divizarea rezultatelor conform țărilor ce sunt componente ale Organizației Cooperării și Dezvoltării Economice și cele ale Europei de Est și Asiei Centrale, importanța și influența factorilor menționați este diferită.

De exemplu, în țările Europei de Est și Asiei Centrale factorii ce influențează considerabil activitatea antreprenorială sunt: Accesul la finanțare (Georgia – 19,0, Macedonia – 17,4, Ucraina – 16,7), Corupția (Moldova – 19,8, Kazahstan – 18,9, Ucraina – 15,5); Birocrația de stat (Ucraina – 13,4, Serbia – 13, Macedonia – 10,6). (Tabelul A 38.1) Dacă ne referim la țările Organizației Cooperării și Dezvoltării Economice, situația conform indicatorilor analizați este următoarea, primele trei locuri revin: Accesului la finanțare (Spania – 27,7, Grecia – 22,4, Portugalia – 22,3); Birocrației de stat (Grecia – 21,2, Spania – 17,6, Korea – 16,1); Reglementării fiscal (Germania – 19,0, Grecia – 14,8, Portugalia – 11,2). (Tabelul A 38.2) Putem conchide că cel mai important factor ce împiedică activitatea prosperă a IMM-urilor îl reprezintă accesul la sursele financiare.

În Republica Moldova, evoluția factorilor ce stopează activitatea antreprenorială în perioada 2010-2013 poate fi prezentată în felul următor. Cea mai mare pondere pe parcursul perioadei analizate este ocupată de așa factori ca *instabilitatea politică și corupția*, care în anul 2013 au atins un rezultat de 18,5 și 19,8%. Referindu-ne la *accesul la surse financiare*, putem menționa rezultate pozitive, acest indicator micșorându-se de la 14,2 la 6,9%.

Însă indicatorii ce au o influență preponderentă asupra celorlalți indicatori, totuși sunt: instabilitatea politică, birocrația de stat, instabilitatea guvernării.

Tabelul 5.42. Factorii de influență a activității antreprenoriale în Republica Moldova,%

Factorii	Anii			
	2010	2011	2012	2013
Instabilitatea politică	20,3	19,5	12,6	18,5
Corupția	13,0	16,8	17,9	19,8
Limitarea accesului la finanțare	14,2	10,0	9,1	6,9
Birocrația de stat	10,6	9,2	10,3	7,6
Instabilitatea guvernamentală	8,4	9,0	5,2	11,2
Dezvoltarea insuficientă a infrastructurii	6,8	6,6	7,1	5,7
Nivelul de calificare a forței de muncă	5,5	6,4	7,8	7,0
Reglementări fiscale	5,8	5,4	7,8	7,6
Taxele de impozitare	2,3	4,0	4,8	5,7
Inflația	2,3	3,6	2,7	1,1
Etica redusă de muncă a cadrelor	3,1	3,4	4,3	1,5
Reglementarea valutară	2,8	2,3	3,3	0,8
Caracterul restrictiv al legislației muncii	3,1	1,7	2,4	2,1
Criminalitatea	1,2	1,4	1,5	2,0
Nivelul sănătății populației	0,7	0,7	0,5	0,9

Sursa: *The Global Competitiveness Report*

Așadar, sporirea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii din R. Moldova constă, în primul rând, în înlăturarea factorilor care constituie cel mai mare obstacol în calea dezvoltării micului antreprenariat, apoi în elaborarea și trasarea direcțiilor, ce ar contribui la valorificarea potențialului micilor întreprinderi și consolidarea pozițiilor acestora pe piață.

Actualmente, cele mai mari constrângeri cu care se confruntă agenții economici din sfera businessului mic și mijlociu, în calea finanțării activității lor sunt următoarele:

1. *Insuficiența resurselor financiare necesare* – aceasta reprezintă o dilemă dificilă în asigurarea afacerilor cu mijloace financiare necesare constituirii, funcționării și dezvoltării întreprinderii. Practica antreprenorial-managerială demonstrează că obținerea acestor resurse de către întreprinzătorii mici este un proces complex și anevoios, necesitând abilități și eforturi deosebite. Din lipsa capitalului inițial, multe întreprinderi înregistrate nu reușesc să-și înceapă activitatea.

2. *Dobânzile înalte practicate de către bănci și volatilitatea excesivă a acestor* – ratele înalte ale dobânzilor la credite creează un cerc vicios, acestea limitează numărul potențialilor clienți eligibili, ceea ce limitează, la rândul său, posibilitatea reducerii cheltuielilor de administrare a creditelor din contul economiilor de volum, care, în replică, nu permite reducerea ratei dobânzilor la credite. Printre cauzele menținerii la un nivel relativ înalt a dobânzilor la credite se numără:

a) Inflația mare și riscul înalt al ratei dobânzii, care constituie elemente majore de influențare a evoluției ratelor dobânzilor la depozite și credite bancare.

b) Lichiditățile mari din sistemul bancar, instrumentele limitate și eficiența redusă de management și gestionare a respectivelor lichidități duc la faptul că băncile dispun de resurse importante plasate pe conturile BNM sau în alte instrumente lichide, dar cu rate reduse de profitabilitate.

Începând cu anul 2003, ratele dobânzilor la credite au fost stabil înalte, iar ratele nominale ale dobânzilor la creditele noi în lei moldovenești au rămas în intervalul de la 18 la 21 la sută, ajungând către sfârșitul anului 2009 la 20,3 la sută. În 2011-2013 însă, conform statisticilor Băncii Naționale a Moldovei, rata medie a dobânzii a scăzut treptat, de la 14% până la 12%.

3. *Lipsa resurselor financiare pe termen lung pentru creditare*. Deficitul de resurse financiare pe termen lung, discrepanța dintre termenele resurselor atrase și a creditelor acordate duc la faptul că rata dobânzii pentru creditele respective să fie destul de înaltă.

Pentru o întreprindere rentabilă, este mai avantajos să apeleze la creditul bancar pe termen scurt pentru creșterea activității, decât să aștepte până când se vor constitui resurse proprii suficiente prin capitalizarea profiturilor.

În general, există trei factori care trebuie luați în considerare la selectarea surselor de finanțare pe termen scurt: costul efectiv al creditului, disponibilitatea creditului în suma necesară, pentru perioada cât e nevoie de finanțare și influența utilizării unei surse de finanțare specifice asupra costului și disponibilității unei alte surse de finanțare [29].

4. *Ponderea mică a investitorilor străini strategici în sistemul bancar din Moldova* – venirea altor investitori strategici bancari este împovărată de inatractivitatea economiei naționale, din cauza dimensiunilor sale mici și de netransparența sistemului bancar.

5. *Lipsa gajului* – este una dintre cele mai invocate cauze ale accesului limitat la creditare din partea IMM-urilor. Evaluarea gajurilor este extrem de conservativă, iar preferință se dă, în general, imobilelor în raza orașelor sau municipiilor;

6. *Lipsa tehnologiilor bancare adecvate pentru creditarea IMM-urilor și imperfecțiunea instrumentelor de finanțare* – pentru tehnologiile bancare „tradiționale”, creditarea IMM-urilor nu este prea atractivă, din cauza costurilor administrative ridicate. Pentru creditarea IMM-urilor sunt necesare abordări specifice și mai flexibile, care ar reduce aceste costuri. Băncile oferă un spectru relativ larg de produse de creditare tradiționale: credite la termen, linii de creditare, garanții, acreditive, etc.

7. *Calitatea proiectelor prezentate* – antreprenorilor le lipsesc, în cele mai multe din cazuri, cunoștințele de bază în domeniul businessului.

8. *Lipsa de interes față de un sector important al economiei, agricultura.*

9. *Infrastructura de afaceri slab dezvoltată* – ceea ce face ca informarea și comunicarea cu agenții economici din sfera micului business să fie ineficientă. Aceasta include serviciile de dezvoltare a businessului pentru IMM-uri, precum și asistența tehnică și traininguri pentru furnizorii finanțării (bănci, OMF-uri, AEÎ etc.).

Pornind de la problemele enumerate, pentru îmbunătățirea accesului la finanțare al IMM-urilor ca parte componentă a sectorului real al economiei, se impun adoptarea măsurilor atât din partea mediului de afaceri, a statului, cât și a instituțiilor financiare.

Cu toată susținerea din partea guvernelor străine, precum și din partea statului prin implementarea unor programe și strategii de dezvoltare a întreprinderilor mici și mijlocii, totuși este necesar a întreprinde măsuri pentru depășirea constrângerilor în finanțarea businessului mic, printre care ar fi următoarele:

1. *Promovarea unei politici monetare îndreptate spre o inflație redusă și stabilă* – ceea ce ar diminua ratele dobânzilor la credite și ar asigura o mai mare previzibilitate și stabilitate a acestora. Inflația redusă și un curs de schimb relativ stabil ar crea condițiile necesare pentru sporirea încrederii populației în instrumentele de economisire pe termen lung.

2. *Îmbunătățirea mediului de afaceri* – va duce la diminuarea riscurilor derulării afacerilor, îmbunătățirea calității portofoliilor de credite și ar face ca creditorii să includ marje mai mici ale riscului în ratele dobânzilor. Printre măsurile ce ar trebui întreprinse, cu efect benefic asupra pieței de creditare, se numără:

a) Reformarea sistemului judecătoresc și eliminarea corupției;

b) Limitarea libertății de decizie a judecătorilor și a termenelor de examinare-intrare în posesie efectivă a gajului de către creditori, în cauzele de executare silită a gajului și cele de insolabilitate.

În același timp, putem să menționăm că pentru îmbunătățirea mediului de afaceri este nevoie și de perfecționarea sistemului susținerii de stat a micului antreprenoriat din Republica Moldova. Astfel este necesar ca să se țină seama de inovațiile elaborate de economiștii vest-europeni în domeniul analizei orientării țării spre obiectivul trasat și eficacității programelor de susținere a micului antreprenoriat.

Principalele direcții care trebuie ținute în atenția permanentă a guvernului sunt:

- Concentrarea eforturilor pentru crearea unor condiții macroeconomice acceptabile;
- Emiterea unor legi, prin care să se stabilească scopurile și sarcinile politicii promovate în domeniul micului antreprenoriat;
- Continuarea promovării acestei politici la nivel local;
- Analiza și realizarea respectivei politici ca o componentă a politicii integrale economice, sociale și de ocupare în câmpul muncii.

3. *Atragerea investițiilor străine în sectorul financiar* - acest lucru poate fi realizat prin:

a) O mai mare transparență a sectorului bancar, prin publicarea unor rapoarte ce țin de structura acționariatului, expunerile la risc; b) Efectuarea de testuri periodice băncilor; c) Sporirea încrederii publice în sistemul bancar; d) Implementarea unei politici monetare transparente și previzibile.

4. Având în vedere că efectuarea investițiilor directe prezintă o importanță deosebită pentru creșterea economică a Republicii Moldova, este necesar ca *statul să acorde suport întreprinderilor investitoare la formarea resurselor financiare proprii*. Pentru aceasta se propune actualizarea anuală și corectarea valorii mijloacelor fixe, luând în considerare inflația și factorul de timp, fără a include creșterea valorii în venitul impozabil. Calculul uzurii în scopuri fiscale trebuie să se facă de la valoarea nouă corectată a mijloacelor fixe. Astfel se va putea forma un fond de amortizare capabil să permită înlocuirea mijloacelor fixe, care nu va fi afectat de devalorizarea în timp a banilor.

În opinia noastră, crearea condițiilor favorabile investițiilor de capital extern trebuie efectuată prin:

- elaborarea unui cadru juridic favorabil investitorilor de capital extern particular;
- trecerea de la teorie la practică în domeniul economiei de piață;
- limitarea la maximum posibil a formalităților referitoare la investițiile de capital extern;
- determinarea, printr-un cadru juridic adecvat, a condițiilor în care investitorii străini au dreptul să transfere în străinătate partea de profit în valuta care le revine.

Pentru stimularea investițiilor de capital extern sunt esențiale un șir de libertăți: a activității de producție, de asociere, de contractare, a alegerii formelor de proprietate.

5. *Îmbunătățirea accesului IMM-urilor la finanțare*

Deși cadrul legislativ național este extins și nu reprezintă un obstacol pentru accesul la finanțare, totuși, finanțele rămân a fi principala barieră întâmpinată de către IMM-uri în activitatea lor, contrar dezvoltării sistemului bancar, de scheme de garantare a creditelor și a biroului istoriilor de credit. Având în vedere problemele elucidate, în vederea îmbunătățirii accesului IMM-urilor la finanțare, se propune realizarea următoarelor obiective specifice:

- Dezvoltarea schemelor inovative de finanțare a IMM-urilor.
- Asigurarea eficientizării transferului de remitențe.
- Atragerea liniilor de credit pe termen lung de la instituțiile financiare internaționale.
- Dezvoltarea sistemului de garantare a creditelor pentru IMM-uri.
- Facilitarea accesului întreprinderilor mici și mijlocii la achizițiile publice [106,148,172].

6. *Îmbunătățirea accesului la informații despre sectorul IMM.*

Aceasta se referă la:

a) instituirea unor instrumente analitice pentru evaluarea accesului la finanțare al IMM-urilor, referitoare la durata creditelor acordate, tipul beneficiarilor după categorii de întreprinderi (nu doar ramuri), ratele dobânzilor (în sectorul de microfinanțare);

b) instituirea unui birou de credit funcțional și eficient;

c) crearea unui registru public al rapoartelor financiare;

d) crearea unui directoriu unic și centralizat al ofertelor de finanțare pentru întreprinderile mici, completat și actualizat permanent, care să canalizeze toată informația referitoare la programele și proiectele de finanțare de stat și cele ale donatorilor.

7. *Atragerea resurselor financiare, în scopul asigurării unei activități economice eficiente este posibilă de efectuat, prin utilizarea metodelor netradiționale de finanțare.* Folosirea mai pronunțată a leasingului de IMM va permite reînregistrarea întreprinderilor cu tehnologii moderne, creând posibilitatea producerii unor bunuri competitive pe piața internațională fără investiții inițiale mari. Analizând legislația R. Moldova, constatăm posibilitatea înlocuirii restricțiilor ce stau în fața leasingului. Luând în considerare că întreprinderea nu beneficiază de subvenții acordate de către stat, fiind un ajutor bine-venit antreprenorilor.

8. *Reformarea și capitalizarea fondurilor de garantare a creditelor existente*, sau formarea unor noi fonduri de garantare cu suportul donatorilor internaționali, care să vină cu asistență financiară și tehnică în acest sens.

9. *Adoptarea de către bănci a unor strategii consistente și a unor tehnologii specifice de creditare a IMM-urilor*, diferite de cele utilizate pentru creditarea întreprinderilor mari. Acest lucru este valabil mai ales pentru creditarea IMM-urilor din sectorul agricol, care necesită abordări diferite față de întreprinderile din alte sectoare. Astfel de strategii și tehnologii trebuie să fie îndreptate spre: a) reducerea birocrăției în procesul de luare a deciziilor de creditare; b) transparență mai mare a condițiilor și criteriilor de creditare; c) produse de creditare bine adaptate necesităților și capacităților IMM-urilor de rambursare;

10. *Elaborarea proiectului de lege cu privire la finanțarea venture (de risc) a activității inovatoare și participarea la fondarea acestora împreună cu instituțiile financiare internaționale și cele private.*

Crearea unui astfel de cadru, pentru activitatea unor fonduri de risc, ar contribui la diversificarea opțiunilor de finanțare pentru IMM-uri și business, mai ales că dezvoltarea fondurilor venture este la început de cale în R.Moldova [92].

11. *Crearea cadrului legal pentru colectarea de către instituțiile de microfinanțare a resurselor de pe piața internă și transformarea AEÎ într-o rețea bancară de tip cooperatist*, ceea ce ar îmbunătăți infrastructura, cadrul de reglementare și ar spori încrederea depunătorilor în aceste instituții, pentru care lipsa resurselor este la moment impedimentul principal în calea dezvoltării [182].

Guvernul Republicii Moldova percepe sectorul IMM drept baza creării și dezvoltării unei economii moderne și dinamice, axate pe cunoștințe. Acțiunile prioritare, în acest sens, sunt legate de facilitarea coordonării strategiilor de dezvoltare și cooperării orizontale și verticale la nivelul ramurilor industriale, inclusiv a cooperării între întreprinderile mari și IMM-uri; capitalizarea fondului de garantare a creditelor pentru IMM-uri; promovarea dezvoltării tehnologice a întreprinderilor, facilitarea accesului la credite pentru microîntreprinderi și IMM-uri, creării de noi locuri de muncă [127, p.81].

Însă managerii, în activitatea întreprinderilor mici și mijlocii se confruntă cu mari dificultăți, ceea ce îi impune să găsească metode și tehnici de gestiune moderne.

Întreprinderile mici și mijlocii constituie un sector al economiei care nu au resurse financiare suficiente și care depind de modificările ce au loc în mediul exterior. Schimbările care se produc în relațiile de piață obligă întreprinderile mici și mijlocii să se conformeze acestor situații, fapt care le conferă un nivel ridicat de flexibilitate și reacție la cerințele pieței [173, p.49].

Pentru a atinge o creștere economică durabilă nu sunt suficiente doar crearea pentru populația aptă de muncă a unui mediu favorabil de dezvoltare și ocupare a forței de muncă, ci și crearea unui climat pentru cultivarea spiritului antreprenorial.

Iar pentru aceasta este nevoie de identificat problemele cu care se confruntă micul business în scopul creării unui climat favorabil pentru dezvoltarea întreprinderilor din sectorul micului business, sporirii ponderii acestuia în dezvoltarea economiei naționale și soluționării problemelor sociale, astfel încât să existe posibilitatea de afirmare pentru agenții economici de a-și pune ideile în practică și de a planifica și gestiona proiecte atât pentru dezvoltarea afacerii, cât și pentru prosperarea economiei naționale.

5.2. Direcții importante privind perfecționarea politicii de dezvoltare și îmbunătățire a susținerii sistemului de finanțare a businessului mic și mijlociu

Gestiunea modernă a oricărei entități presupune aplicarea unei strategii financiare, care să ofere posibilitatea maximizării performanțelor obținute pe termen mediu și lung.

Îmbunătățirea performanțelor financiare a IMM-urilor este un obiectiv stabilit și la nivel de stat, stipulat atât în prevederile Strategiei de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020, cât și în cadrul Strategiei de dezvoltare a țării – 2020.

Pentru a reflecta cele mai recente evoluții economice, pentru a alinia „Small Business Act” la prioritățile Strategiei Europa 2020 și pentru a îmbunătăți continuu mediul de afaceri pentru IMM-uri, Ministerul economiei a propus adoptarea de acțiuni noi în mai multe domenii prioritare:

- Reglementare inteligentă;
- Îmbunătățirea accesului la finanțare;
- Utilizarea deplină a pieței unice a Uniunii Europene;
- Racordarea politicilor;
- Dezvoltarea politicilor IMM-urilor.

Au fost lansate 10 principii, componente ale „Small Business Act” pentru Europa, menite să ghideze procesul de punere în aplicare de politici de stimulare a activității economice a IMM-urilor din RM. Aceste principii sunt esențiale pentru a produce o valoare adăugată sporită la nivelul UE și pentru a crea condiții de concurență echitabile pentru IMM-uri, și nu în ultimul rând pentru îmbunătățirea cadrului legal și administrativ în RM, respectiv:

- crearea unui mediu în care antreprenorii și întreprinderile familiale să poată prospera și unde spiritul antreprenorial este recompensat,

- asigurarea posibilității pentru antreprenorii cinstiți care au dat faliment de a beneficia în mod rapid de o a doua șansă,
- proiectarea strategiilor în conformitate cu principiul „*gândeți mai întâi la nivel micro economic*”;
- asigurarea reactivității administrațiilor la nevoile IMM-urilor,
- adaptarea instrumentelor puterilor publice la nevoile IMM-urilor: facilitarea participării IMM-urilor la achizițiile publice și exploatarea mai judicioasă a posibilităților oferite IMM-urilor de a beneficia de ajutoare de stat,
- facilitarea accesului IMM-urilor la finanțare și punerea în aplicare a unui cadru juridic și comercial care să favorizeze punctualitatea plăților cu ocazia tranzacțiilor comerciale,
- sprijinirea IMM-urilor pentru a beneficia mai mult de oportunitățile oferite de piața unică,
- promovarea ameliorării competențelor în interiorul IMM-urilor și a tuturor formelor de inovație,
- ajutarea IMM-urilor să transforme provocările în materie de mediu în oportunități,
- încurajarea și sprijinirea IMM-urilor pentru a profita de creșterea piețelor [93].

Conform Hotărârii nr.1021 din 16.12.2013 cu privire la aprobarea Strategiei reformei cadrului de reglementare a activității de întreprinzător pentru anii 2013-2020 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia, au fost întreprinse acțiuni concrete în domeniul accesului la finanțe și anume:

- Instituirea Comisiei Naționale pentru monitorizarea și coordonarea activităților de ameliorare a accesului la finanțe.
- Extinderea activității în vederea îmbunătățirii metodologiilor de evaluare a riscului și a procedurilor bancare pentru a include programele susținute cu fonduri guvernamentale, facilitățile de partajare a riscului și garanțiile parțiale pentru credite.
- Elaborarea și aprobarea proiectului de lege cu privire la capitalul venture (de risc).
- Elaborarea schemelor eficiente de garantare a creditelor IMM-urilor prin preluarea bunelor practici, inclusiv în scopul includerii în aceste scheme a organizațiilor de microfinanțare și a asociațiilor de economii și împrumut.
- Prevederea expresă în documentele de licitație a obligativității de a diviza necesitățile autorităților contractante pe loturi sau pe poziții pentru asigurarea accesului IMM-urilor la procedurile de achiziții publice.

Totuși, în condițiile economice actuale o afacere de dimensiuni mici și mijlocii nu poate tinde către performanțe financiare înalte, fără accesul continuu la diverse surse de finanțare. Anume structura financiară a întreprinderii este acel factor, care în mod direct influențează performanțele ei financiare, iar o preocupare extrem de importantă din cadrul structurii financiare

o constituie stabilirea proporției optime (raționale) dintre sursele proprii și cele împrumutate și de asemenea, accesibilitatea la sursele financiare atât interne, cât și externe prin prisma politicii de susținere și dezvoltare a activității întreprinderilor mici și mijlocii, elaborată de Ministerul economiei [69, p.118].

În Capitolul III „Politici de susținere a dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii” al Strategiei, se stipulează acțiunile de susținere de către stat a sectorului IMM. Acest compartiment include articole care reglementează accesul la achizițiile publice de produse, lucrări și servicii, stabilind o cotă de 20% din totalul contractelor de achiziții publice în subcontractarea întreprinderilor micro și mici (va da posibilitate IMM-urilor să participe la procesul de achiziții publice, fiind scutite de plata garanției pentru participare). De asemenea, sunt cuprinse stipulări vizând stimularea activității de cercetare-dezvoltare și inovare, formarea profesională; programele de stat și instrumentele de susținere a dezvoltării IMM-urilor; serviciile de informare, asistență și consultanță pentru IMM, educația antreprenorială și formarea profesională continuă, precum și delimitarea exactă a responsabilităților și drepturilor tuturor factorilor implicați în elaborarea și implementarea politicilor și programelor de susținere a întreprinderilor mici și mijlocii.

Un aspect inovațional și important, legat de disponibilitatea resurselor pentru punerea în aplicare a politicilor statului de susținere a IMM-urilor, îl constituie alocarea anuală a surselor financiare în mărime de 0,2% din valoarea adăugată brută a sectorului IMM în PIB-ul din anul precedent, pentru finanțarea instrumentelor de susținere a acestuia. Conform calculelor preventive, (calculul urmează în tabelul de mai jos) acestea ar constitui:

Tabelul 5.43. Prognozarea indicatorilor ce caracterizează cota IMM în PIB

Indicatori	2015	2016	2017
PIB (mil. lei)	116700	128700	140700
Cota IMM în PIB (mil. lei)	37344,0	42471,1	47700,0
Cota IMM în PIB (%)	32	33	34
Fond IMM 0,2% din contribuția IMM în PIB (mil. lei)	74688	84942	95400

Sursa: [106]

Strategia prevede atingerea unei ponderi de 38% a IMM-urilor în PIB până în 2020. Susținerea financiară a IMM-urilor în primii ani de dezvoltare printr-o corelare optimă a direcțiilor de finanțare a Programelor de stat va da un nou imbold în dezvoltarea multilaterală a sectorului și către anul 2020 va putea atinge creșterea numărului IMM-urilor la 1000 de locuitori până la 25, creșterea numărului de angajați în cadrul IMM-urilor până la 65% și a ponderii de 38% a IMM-urilor în PIB [159].

La momentul actual, la etapa deficitului de finanțare a businessului, Republica Moldova obține sprijin financiar de la diferite instituții financiare internaționale, parteneri de dezvoltare și,

prin intermediul unor proiecte în cadrul programelor de creditare/finanțare asigură IMM-urilor acces la resurse financiare, utilizând trei scheme de finanțare:

1. *Finanțarea directă a instituțiilor financiare locale*, care, la rândul lor, acordă credite sectorului IMM-urilor în condițiile generale ale băncii.
2. *Finanțarea „apex”*, după principiul „primul venit – primul servit”, în cadrul căreia fondurile sunt puse la dispoziția instituțiilor financiare pentru anumite scopuri strict delimitate.
3. *Finanțarea de leasing*, care utilizează scheme de finanțare quasi-leasing [106, p.20].

În vederea îmbunătățirii accesului IMM-urilor la finanțare, conform planului de acțiune cu privire la implementarea Strategiei se propune realizarea următoarelor obiective specifice:

- dezvoltarea schemelor inovative de finanțare a IMM-urilor;
- asigurarea eficientizării transferului de remitențe;
- atragerea liniilor de credit pe termen lung de la instituțiile financiare internaționale;
- dezvoltarea sistemului de garantare a creditelor pentru IMM-uri;
- facilitarea accesului întreprinderilor mici și mijlocii la achizițiile publice. (Anexa 39)

Conform obiectivului „Atragerea liniilor de credit pe termen lung de la instituțiile financiare internaționale”, se recomandă crearea și dezvoltarea schemelor de investiții inovative și anume *venture capital* și *business-angels* care vor fi caracterizate în Tabelul 5.44.

Tabelul 5.44. Caracteristica surselor inovative

	<i>Angel investors</i>	<i>Venture capitalists</i>
<i>Cine</i>	Persoane cu avere peste 1 mil. \$	Investitori profesioniști
<i>Sursa fondurilor</i>	Investesc fonduri proprii în start-up-uri	Fonduri investite de instituții în companii mai mature
<i>Mărimea investiției</i>	De obicei, între 10.000-50.000 \$	În medie, 7 mil. \$
<i>Rolul investitorului</i>	În mod uzual nu se implică în managementul operațional	Implicare activă în afacere
<i>Rata de succes</i>	48% își recuperează suma de investiți	60% au succes

Sursa: [15, p.13]

Ei investesc în momentul în care cunosc foarte bine o industrie, iar dacă întreprinderea activează în respectivul domeniu, acest tip de investitori poate ajuta foarte mult cu resurse și contacte. Venture capitalists și fondurile de investiții oferă o finanțare mai generoasă, însă nu sunt atât de implicați și nu cunosc la fel de bine domeniul. În plus, angel investors investesc banii lor, venture capitalists investesc resursele altora. Dacă investitorii acestora din urmă își schimbă strategia, venture capitalists devin, brusc, incomozi. Un angel investor, atât timp cât îi place businessul, îi place industria, iar compania merge bine, nu va aplica aceeași presiune ca un venture capitalist care vrea să-și recupereze banii. Așa se întâmplă și pentru că angel investor-ul este, la rândul său, un antreprenor și înțelege situația.

O sursă practică în țările UE și care ar putea fi preluată pentru activitatea start-up-urilor în Republica Moldova ar fi *Crowdfunding-ul* ce intervine în finanțarea aventurii antreprenoriale chiar mai devreme decât business angels, se bazează pe contribuțiile și donațiile realizate de persoane, cărora antreprenorul le prezintă proiectul pe platforme specializate online.

Așteptările sunt foarte mari de la crowdfunding, noua apariție în lumea finanțării start-up-urilor, fiind văzut din ce în ce mai mult ca o soluție pentru depășirea mării probleme a finanțării în stadiul incipient al afacerilor. La nivel mondial, există peste 400 de site-uri (unul dintre cele mai mari este *kickstarter.com*) care oferă crowdfunding, ceea ce înseamnă că îți poți finanța afacerea de la zeci, sute sau chiar mii de „donatori” de sume mici. La nivel global, platformele de crowdfunding au adunat fonduri de 2,7 mld. dolari în 2012 pentru mai mult de un milion de campanii și 5,1 mld. în 2013 (estimare de Massolution Crowd Power Solutions). Domeniul a prins atât de mult avânt, încât Comisia Europeană intenționează să promoveze sectorul creând rețeaua europeană a platformelor de crowdfunding [15, p.18].

Luând în considerație diversitatea instrumentelor de finanțare unitățile economice le pot utiliza în funcție de fazele de dezvoltare a afacerilor.

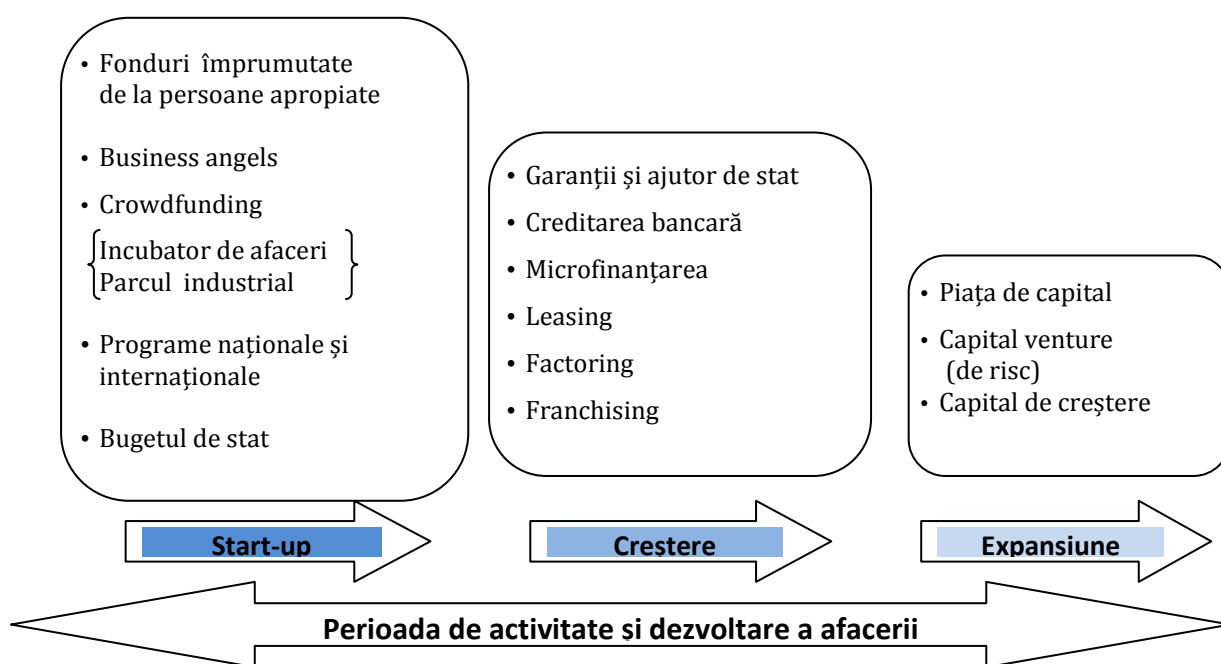

Figura 5.37. Instrumente financiare utilizate de IMM la diferite stadii de dezvoltare a afacerii.
Sursa: Elaborat de autor

Conform figurii prezentate, putem menționa că așa surse inovative ca *business-angels* poate fi utilizată în faza inițierii afacerii, iar *venture capital* în faza de expansiune. De asemenea pot fi menționate și *incubatoarele de afaceri* care ar fi o sursă importantă în faza inițierii afacerii sau faza de start-up.

Cu referire la *piața de capital* putem preciza faptul că reprezintă o sursă alternativă de finanțare, oferind IMM-urilor posibilitatea de a atrage investiții pe termen lung prin intermediul emisiunilor de acțiuni și obligațiuni. Incapacitatea pieței de capital de a constitui o sursă importantă de finanțare a IMM-urilor se datorează mai multor factori, printre care: lipsa de capital autohton ce poate fi implicat pe piața de capital; performanța redusă în atragerea investițiilor; atitudinea reținută a capitalului străin față de investițiile naționale de portofoliu; interesul redus al populației față de tranzacțiile cu valori mobiliare; penetrarea slabă pe piață a capitalului străin; nivelul ridicat al ratelor la dobânzile bancare comparativ cu beneficiile oferite de piața de capital.

Oferta redusă de fonduri pe piața de capital este cauzată și de faptul că economiile populației nu sunt încurajate a fi investite în aceasta, din cauza dobânzilor din sectorul bancar, dar și neîncrederii în mecanismele și instituțiile pieței de capital. În prezent, investirea în imobile sau alte bunuri patrimoniale este o alternativă mai atractivă decât investirea în titluri financiare. Prin urmare, una dintre problemele principale ale sectorului IMM autohton este identificarea surselor alternative de finanțare netradiționale, o pondere însemnată deținând-o asistența financiară externă [93]

Pornind de la lipsa, la nivelul autorităților specializate din Republica Moldova, a unei metodologii integre de evaluare și monitorizare a mecanismelor de finanțare, **propunem:**

1. Ministerul Finanțelor în colaborare cu Ministerul Economiei și Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare ***să efectueze (elaboreze) inventarierea celor mai bune practici asupra mecanismelor de finanțare existente și planificate***, al măsurilor fiscale și al stimulentele financiare care promovează activitatea IMM-urilor și, de asemenea să procedeze la o actualizare și o revizuire anuală a eficienței acestor măsuri, cu luarea în calcul a introducerii de noi mecanisme alternative, care să permită compensarea lipsei de finanțare a întreprinderilor din RM, în special a IMM-urilor. Cele mai importante scopuri ale acestor noi mecanisme sunt următoarele:

- să fie bazate pe parteneriate public-privat în care riscurile sunt împărțite între investitorii publici și privați;
- să garanteze faptul că investițiile publice au cel mai bun efect de susținere posibil, generând astfel investiții private substanțiale;
- să ia în calcul nevoile specifice în domeniile ce nu sunt atractive, ale IMM-urilor care nu dispun de capitalul social sau de activele necesare pentru a atrage fonduri prin împrumuturi;
- să promoveze comercializarea rezultatelor cercetărilor din Europa și, totodată, transferul de tehnologii către IMM-uri;
- să recunoască deficitul de tineri antreprenori, în special conform genului de activitate (agricultură, industrie, IT), și de aici cerința încurajării acestora prin depășirea sau

înlăturarea obstacolelor specifice cu care se confruntă aceste sectoare și prin monitorizarea piețelor de inovație emergente, adaptând spectrul de instrumente ale politicilor către nevoile acestora;

- să ia în calcul folosirea următoarelor instrumente financiare: a) Fondul Național de Finanțare a IMM-urilor, al cărui rol va fi investirea în fazele de pornire și dezvoltare, pe baza capitalului de risc; b) Fondul pentru Brevete, pentru a facilita transferul de tehnologii între centre de cercetare și întreprinderi, în special IMM-urile inovative; c) împrumuturi pentru start-up-urile în condiții mai favorabile decât în cazul celor obținute pe piață.

2. Utilizarea sistemului de indicatori, elaborat de autor, ce ar permite evaluarea și monitorizarea sistemului de finanțare, cu specificarea IMM active, la resursele financiare externe.

Criteriile în baza cărora indicatorii menționați trebuie să le îndeplinească, și să formeze un sistem funcțional sunt:

- *Utilitatea* – indicatorii trebuie să fie un instrument adecvat pentru a măsura cât de ușor sau dificil este pentru unitățile economice să acceseze finanțare și pentru a ajuta factorii de decizie să formuleze sau să ajusteze politicile și programele lor în domeniul extinderii accesului întreprinderilor din agricultură la finanțare.
- *Disponibilitatea* – datele pentru construirea indicatorilor trebuie să fie disponibile pentru a nu impune noi poveri asupra autorităților guvernamentale sau a întreprinderilor.
- *Fezabilitatea* – în cazul în care informațiile pentru construirea indicatorului nu sunt disponibile public, ar trebui să fie fezabil de a le face disponibile la un cost modest sau de a le obține în timpul exercițiilor de rutină de colectare a datelor sau prin sondaje.
- *Oportunitatea* – sursele informaționale trebuie să fie colectate în timp util, astfel încât evoluția condițiilor de acces al întreprinderilor la finanțare să poată fi monitorizată. Reșind din specificul sezonier al activității întreprinderilor agricole, trebuie să fie completate cu datele trimestriale, atunci când este posibil, pentru a capta mai bine variabilitatea indicatorilor de finanțare și descrie punctele de cotitură.
- *Comparabilitatea* – indicatorii trebuie să fie relativ uniformi între regiunile țării în ceea ce privește populația chestionată, conținutul, metodele de colectare a datelor și periodicitatea sau oportunitatea [26, p.76].

Aplicând aceste criterii, a fost obținut următorul sistem de indicatori (conform Figurii 1.3) care poate fi util la evaluarea și monitorizarea sistemului de finanțare a unităților economice din sfera IMM la resursele de finanțare:

Indicatori de utilizare eficientă a resurselor financiare externe a unităților economice din sfera întreprinderilor mici și mijlocii

1. Susținerea financiară a IMM din resurse ale bugetului de stat (RF1) =
$$\frac{\text{ajutor de stat} + \text{fond de garantare} + \text{programe naționale și internaționale}}{\text{numărul întreprinderilor mici și mijlocii active}} \quad (5.6)$$

2. Susținerea financiară a IMM din resurse ale pieței financiare (RF2)=
$$\frac{\text{creditarea} + \text{microfinanțarea} + \text{leasing}}{\text{numărul întreprinderilor mici și mijlocii active}} \quad (5.7)$$

3. Susținerea financiară a IMM din forme moderne de finanțare (RF3)=
$$\frac{\text{business angels} + \text{incubator de afaceri} + \text{parc industrial} + \text{cluster} + \text{capital venture}}{\text{numărul întreprinderilor mici și mijlocii active}} \quad (5.8)$$

4. Susținerea financiară a IMM din resurse proprii (RF4) =
$$\frac{\text{profitul întreprinderii sau al antreprenorului} + \text{amortismentul acumulat} + \text{conversia datoriilor}}{\text{numărul întreprinderilor mici și mijlocii active}} \quad (5.9)$$

Utilizând acești indicatori, putem elabora formula *Indicelui integral de evaluare a sistemului de finanțare a întreprinderilor mici și mijlocii* (IIESF) care activează în mediul de afaceri autohton:

$$IIESF = \sqrt[4]{RF1 * RF2 * RF3 * RF4} \quad (5.10)$$

Concluzionând, autorul susține, că finanțarea va fi mereu actuală pentru întreprinderile din sectorul businessului mic și mijlociu, indiferent de rezultatele obținute în procesul activității întreprinderii sau poziția acesteia pe piață. Chiar dacă IMM-urile joacă un rol esențial în dezvoltarea economiei Republicii Moldova, finanțarea lor adesea se dovedește a fi deficitară, din rațiuni de riscuri și costuri ridicate, garanții insuficiente și reglementări normative nefavorabile.

În această ordine de idei, gestiunea sistemului de finanțare a businessului mic și mijlociu prin utilizarea indicatorilor menționați, va conduce la obținerea situației reale în acest domeniu și în același timp orientarea organelor competente de a conduce la îmbunătățirea activității proceselor economice la nivel de stat.

Pornind de la analiza efectuată și cele menționate, putem accentua unele aspecte importante pentru ca mediul antreprenorial, în special tinerii, în activitatea antreprenorială să efectueze pași mici, dar siguri spre sistemul financiar:

- Accesarea celor mai potrivite surse de finanțare, în funcție de etapa de dezvoltare în care se află afacerea antreprenorială. Orientarea către surse alternative de finanțare venture capital, business angels, microfinanțarea ș.a.
- Studiarea programelor de susținere și ajutor de stat pentru a găsi ceva potrivit activității practicate.
- Orientarea spre piețe externe pe măsura posibilităților utilizând suportul organizațiilor ce oferă acest serviciu.
- Participarea și activitatea în cadrul incubatorului sau parcuri industriale antreprenoriale, o astfel de implicare poate genera expunere și feedback pentru afacerea condusă și ajută la dezvoltarea ei.
- Proactivitatea în conectarea la rețelele de antreprenori existente și căutarea unui mentor sau formarea unui grup consultativ pentru dezvoltarea afacerii.

5.3. Dezvoltarea proceselor economice prin perspectiva creării clusterelor agroindustriale în spațiul rural

În economia mondială, clusterul este considerat unul din cele mai răspândite modele de cooperare a agenților economici, care generează un impact considerabil asupra sporirii eficienței și creșterii competitivității întreprinderilor, accelerează procesul de modernizare și îmbunătățire a structurilor industriale.

Descrierea cea mai simplă a clusterelor are la bază descrierea relațiilor „furnizor-client” și a „lanțului valoric”. Cele mai multe companii cumpără imputuri (materie primă, servicii, component) de la alți furnizori și le înglobează în produsele lor pe care le vând clienților. Funcționarea companiilor în cadrul unei aglomerări industriale, aduce acestora un avantaj competitiv, deoarece dispun de o rețea densă de furnizori și clienți în apropiere.

Primul economist care a descris clusterelor din perspectiva „lanțului valoric” a fost Alfred Marshall (1842-1924), care analizând aglomerările industriale din Anglia a constatat că aceste concentrări geografice de întreprinderi dintr-un anumit sector creează efecte economice pozitive involuntare – așa numitele externalități: bazin de forță de muncă, specializarea furnizorilor, transferul tehnologic.

Conceptul de cluster este introdus în politica economică de către Michael Porter și se regăsește în legislația din România (HG 918/2006) care definește clusterul ca o grupare de producători, utilizatori și/sau beneficiari, în scopul punerii în aplicare a bunelor practici din UE în vederea creșterii competitivității operatorilor economici. Clusterul, în literatura de specialitate, mai este cunoscut și sub denumirile de „district industrial”, „aglomerare industrială”, „aglomerare de afaceri”, „centru de competență”.

O aplicație a teoriei sistemice a inovării, în colaborare cu conceptele de învățare individuală și instituțională, se regăsește în paradigma „triple helix” a transferului tehnologic și a inovării, cu participarea reprezentanților:

- întreprinderilor – reprezentând latura economică a clusterului;
- universităților și institutelor de cercetare – reprezentând furnizorii de soluții inovative aplicabile nevoilor reale ale întreprinderilor din cluster;

autorităților publice locale, regionale etc. [86, p.7].

Conform Proiectului Legii cu privire la întreprinderile mici și mijlocii, articolul 3 și Hotărârii nr.614 din 20.08.2013 cu privire la aprobarea Concepției dezvoltării clusteriale a sectorului industrial al Republicii Moldova, (cap.IV. pct.1.10) noțiunea „cluster” reprezintă asociere de întreprinderi interconectate, amplasate în apropiere geografică, de regulă, aparținând unui sector sau unor sectoare conexe, precum și de instituții de cercetare științifică, universități și alte organizații, activitatea cărora este concentrată pe inovare, iar cooperarea lor permite a spori avantajele competitive ale întreprinderilor.

Menționăm faptul că la această interpretare s-ar potrivi noțiunea de „cluster inovativ”, iar noțiunea clasică poate fi redată ca: cluster – grupare de producători, utilizatori și/sau beneficiari amplasată în apropiere geografică, de regulă, aparținând unui sector sau unor sectoare conexe în vederea creșterii competitivității operatorilor economici (în vederea spori avantajele competitive ale întreprinderilor). (conform noțiunilor prezentate recent)

Creșterea competitivității este asigurată prin utilizarea în comun a potențialului existent, în rezultatul procesului eficient al schimbului de cunoștințe și transfer tehnologic, precum și a altor acțiuni, orientate spre îmbunătățirea activității (de inovare) a întreprinderilor - membre ai clusterului.

Practica mondială a utilizării mecanismului clusterului permite a evidenția caracteristici deosebite ale acestuia, ca o formă specifică de cooperare a mediului de afaceri, ce îi oferă avantaje considerabile:

- concentrarea geografică a membrilor clusterului, atașamentul clar la un anumit teritoriu. Proximitatea teritorială a întreprinderilor permite să utilizeze infrastructura creată în comun, să examineze operativ problemele apărute;
- existența „nucleului” clusterului – concentrat în jurul întreprinderilor mici și mijlocii, care activează în același sector al economiei, și se interconectează într-un singur lanț tehnologic prin bunurile fabricate, materiile prime și alte resurse utilizate sau serviciile conexe reciproce;
- prezența unei componente inovatoare în activitățile clusterului, care este asigurată de către instituții de cercetare sau universități, care pot fi membri ai clusterului;

- menținerea independenței juridice depline a membrilor clusterului, care este o entitate economică separată pe piață;
- menținerea concurenței între membrii clusterului, aceasta fiind realizată în formă de „cooperare competitivă” și de lungă durată;
- menținerea flexibilității întreprinderilor sectorului IMM, în cazul apariției necesităților și avantajelor noi în activitatea economică, care generează nucleul clusterului;
- termenul nelimitat de activitate, care permite o cooperare pe o durată îndelungată [48].

Alături de scopurile sale bine determinate, exprimate prin componența documentară de formare (constituire) și funcționare, clusterul, prin posibilitatea sa soluționează un spectru de probleme de ordin social, local, regional ș.a. Astfel, cu cât mai eficientă va fi funcționarea economică a acestor structuri, cu atât mai esențială va fi contribuția acestora orientată în:

- dezvoltarea agriculturii raionale/regionale prin creșterea competitivității și îmbunătățirea activității întreprinderilor locale – membri ai clusterului;
- ameliorarea climatului mediului de afaceri la nivel local și național;
- dezvoltarea întreprinderilor ce activează orientate spre modernizare, inovare și competitivitate;
- creșterea gradului de ocupare a populației și creșterea nivelului de calificare a forței de muncă în regiuni/stat;
- creșterea nivelului de viață a populației;
- dezvoltarea infrastructurii raionale/regionale/naționale;
- creșterea veniturilor bugetelor locale și a bugetului de stat din contul majorării încasărilor fiscale;
- creșterea nivelului de competitivitate și atractivitate a regiunilor/statului pentru investitori;
- promovarea organizării lanțului alimentar, inclusiv procesarea și comercializarea produselor agricole, a bunăstării animale și gestionării riscurilor în agricultură.

Menționăm încă o latură importantă în ceea ce privește funcționarea reușită a clusterilor în cadrul economiei naționale orientate spre regiunile rurale. Fiind o structură perfectă ca sistem organizatoric, extins pe orizontală și pe verticală, adică, fiind o structură multidimensională, clusterul are la bază soluționarea majoritară a problemelor cu eforturile comune ale membrilor săi.

Din punctul de vedere al politicii agroalimentare a statului, foarte important este ca prin ajutorul structurilor clusteriale să fie substituit importul unui volum destul de considerabil al produselor agroalimentare, care au fost și pot fi, în continuare, produse în Republica Moldova.

De aici interesul deosebit al statului față de problemele integrării pe verticală a producătorilor autohtoni de produse agroalimentare. În acest context, putem menționa despre securitatea alimentară a statului, care în prezent, cel puțin, cu 80 la sută trebuie să fie asigurată prin contribuția sectorului agroalimentar autohton de producție. Totodată, admitem că satisfacerea necesităților interne de consum să fie asigurată prin import în proporție de 20 la sută a produselor agroalimentare. Cu părere de rău, această proporție în ultimii ani este depășită.

Corespunzător, sub presiunea anumitor factori (ex. creșterea ratei de schimb valutar sau majorarea prețului de piață în statele de unde sunt importate produsele) afluxul considerabil al produselor agroalimentare importate poate fi stopat.

În faza activă, rolul statului orientat spre cooperarea și integrarea producătorilor agricoli trebuie să fie la etapa inițială a procesului de implementare a clusterelor în complexul agroalimentar. Argumentul fiind precum că, la etapa actuală, structuri integrate în Republica Moldova lipsesc, precum și componentele (verigile) de bază din care aceste structuri (integrate) pot și trebuie să fie create.

Se are în vedere lipsa în sectorul agroalimentar a *gospodăriilor de familie (de tip fermier)*, (gospodării individuale de fermier) producători de producție-marfă, specializate maximum în 2-3 direcții de producție agricolă, asociate pe orizontală și, consecutiv, fiind gata de a se integra în structuri de tip cluster numit și lanțul valoric.

În asemenea condiții create, numai organelor de stat pot fi adresate propuneri privind exercitarea tuturor aspectelor de asistență organizațională, financiară, juridică, tehnică etc. privind regruparea factorilor de producție, orientarea lor spre crearea structurilor integrate în aspect teritorial-ramural.

Ținând seama de cele sus-menționate, putem constata că pentru desfășurarea reușită a proceselor de cooperare (pe orizontală) și integrare (pe verticală) la etapa inițială de creare a acestor structuri și procesul de elaborare și realizare a politicii de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului agroindustrial, trebuie să fie implicate și alte organizații având un rol important, cum ar fi:

- 1) autoritățile publice centrale – vor asigura promovarea și realizarea politicii în domeniu la nivel național și internațional;
- 2) autoritățile publice locale – vor realiza politica clusterială la nivel teritorial;
- 3) consiliile regionale pentru dezvoltare – vor asigura promovarea proiectelor de dezvoltare regională în domeniul creării clusterelor agroindustriale;
- 4) agențiile de dezvoltare regională – vor asigura realizarea politicii la nivel regional, în cadrul suportului informațional și consultativ consiliilor regionale pentru dezvoltare și autorităților publice locale, în vederea dezvoltării echilibrate și durabile a regiunii, precum

și atragerea mijloacelor nebugetare pentru implementarea proiectelor de dezvoltare regional, trebuie să se afirme și ca promotori activi ai procesului de integrare.

Această îmbinare a funcțiilor manageriale private cu cele de stat este absolut necesară la etapa actuală de derulare a evenimentelor planificate de integrare, etapă, însoțită de stagnarea econornico-financiară globală, cu efect politic, afectând îndeosebi statele ce încă sunt în procesul de dezvoltare.

E necesar de menționat faptul că asistența organelor de stat privind restructurarea economiilor naționale sub o formă sau alta se practică, în cazul unor situații dificile, în statele industriale dezvoltate.

În așa situații create, în statele dezvoltate sau uniuni, rolul acestora, de regulă, se limitează prin injectarea financiară, pe când în statele cu economie slab dezvoltată, lipsește posibilitatea susținerii financiare, și atunci apar soluții ce ar permite rezolvarea problemei prin posibilitatea de a contribui cu anumite instrumente, de exemplu, teren agricol (intra-/sau extravilan), care aparțin organelor de administrare publică locală, mijloace fixe neutilizate în alte scopuri, obiecte de infrastructură locală etc. ce trebuie să fie utilizate cu eficiență maximă.

În contextul îmbinării și obținerii echilibrului capacităților manageriale, financiare, materiale etc. private cu cele de stat, cel mai important factor este selectarea formei potrivite de unificare a eforturilor părților componente cu efect fundamental, privind procesul de integrare.

Din cele sus-menționate putem constata prezența interesului din ambele părți-componente orientate spre dezvoltarea dinamică a proceselor de cooperare și integrare. Aspectul decizional, însă nu poate fi doar din partea statului. Deoarece este bine cunoscut faptul că o bună parte din patrimoniul statului în prezent este proprietate privată. Respectiv, deciziile sunt orientate spre sectorul privat. Prin urmare, lanțul valoric ce poate fi reprezentat prin cluster, nu constituie decât o structură nonstatală, cu împuterniciri de luare a deciziilor de fondatori și/sau celor ulterior asociați, cât și din partea structurilor respective de stat. Obiectivele de bază, precum și cele secundare, pe care trebuie să le atingă lanțul valoric sau clusterul, sunt stipulate în documente de constituire (contractul de constituire și statutul organizației).

Participarea reprezentantului de stat în structuri integraționiste este stipulată prin faptul că statul, chiar dacă nu este membru sau membru-fondator al lanțurilor valorice (cluster): a) este cointerestat în funcționarea reușită a acestor structuri; b) obțin împuterniciri, inclusiv cele de management general al ramurii; c) alocă o parte din sursele financiare (subvenții, investiții directe, facilități de impozitare, creditare, asigurare etc.) pentru dezvoltarea dinamică a acestora; d) contribuie la formarea structurilor integrate prin asigurarea lor cu factori de producție, inclusiv: teren agricol, clădiri, pregătirea și perfecționarea continuă a forței calificate de muncă, asigurarea științifică, alți factori de producție și de comercializare.

Menționăm faptul că importanța proceselor de cooperare clasică a producătorilor agricoli, precum și integrarea lor cu antreprenori din alte ramuri ale economiei naționale (integrare pe verticală) a fost consemnată în Strategia națională de dezvoltare durabilă a complexului agroindustrial al RM 2008-2015, nr.282 din 11.03.2008.

În compartimentul **1.5. Comerțul și competitivitatea exporturilor**, se constată faptul că: *„În țară, practic lipsesc sistemele integrate pe verticală, care reunesc, în baze economice, furnizorii de resurse, producătorii agricoli și procesatorii produselor agricole. Suplimentar, sunt insuficiente pârghiile de marketing viabile, de lungă durată și reciproc benefice, care ar conecta producătorii, procesatorii, comercializatorii și consumatorii. O mare parte a marketingului de produse în stare proaspătă și procesată este realizată în mod ad-hoc, deoarece este inițial produsă fără anumite calcule și raționamente economice și de marketing (principiul „produce și se va cumpăra”).*

În contextual eliminării neajunsurilor organizatorice și de structură în compartimentul **2.7. Dezvoltarea continuă a lanțului valoric în scopul obținerii valorii adăugate sporite** se stabilește că *„la nivel național, prezenta Strategie prevede cooperarea și integrarea agenților economici din agricultură, industria de prelucrare și din sfera de comercializare în cadrul programelor naționale de diferite domenii specializate (de exemplu, de creștere a bovinelor, producere a legumelor etc.)”* [174, p.29].

În opinia autorului, obiectivul sus-menționat trebuie să fie realizat prin integrarea pe principiul de **producere - prelucrare - comercializare**.

De asemenea este menționat faptul că politica investițională a statului, orientată spre modernizarea sectorului agroalimentar prevede: *„stimularea dezvoltării sistemului clusterial de organizare a producției agricole bazate pe consolidarea eforturilor instituțiilor științifice de profil agrar, firmelor agricole și structurilor de deservire în cadrul parcurilor științifico-tehnologice și incubatoarelor de inovare”* [174, p.32].

Din cele sus-menționate, putem conchide că Strategia națională de dezvoltare durabilă a complexului agro-industrial pentru perioada anilor 2008-2015 prevede un sir întreg de măsuri științific argumentate, materializare practică a cărora este orientată preponderent anume spre implementarea proceselor de cooperare și integrare. Cu părere de rău, până în prezent în sectorul agroalimentar, practice, nu au fost create nici lanțuri valorice, nici structuri clusteriale respective. Elaborarea științifică, și anume, *„Consolidarea capacităților decizionale privind formarea structurilor organizatorice moderne în spațiul rural”* vor servi drept bază economico-juridică de soluționare practică a problemelor de cooperare și integrare a producătorilor agricoli cu antreprenorii din alte ramuri (subramuri) ale economiei naționale.

Clusterul, de model clasic, și în special, agroindustrial, prezintă un model progresist pentru dezvoltarea businessului mic și mijlociu.

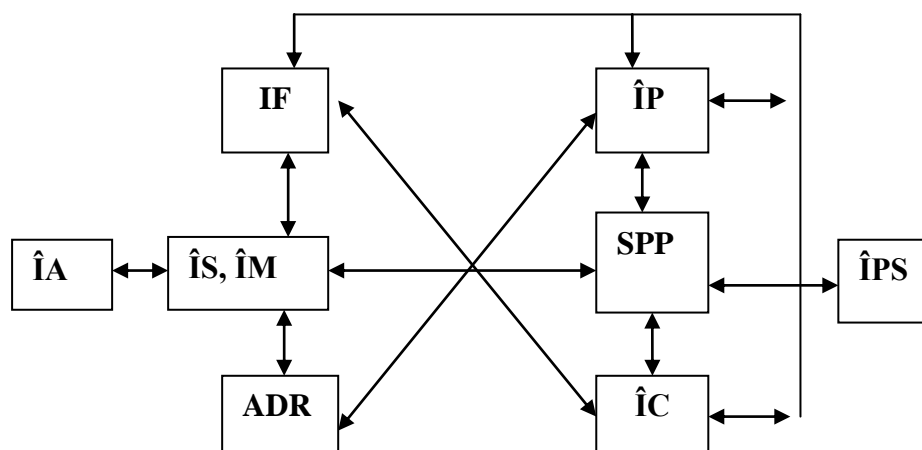

Figura 5.38. Schema mini-clusterului agroindustrial
Sursa: [207, p.30-33]

- ÎA** – întreprinderi agricole (producție vegetală, producție animalieră);
- IF** – instituții financiare (bancă, AEÎ, microfinanțare);
- ÎS, ÎM** – întreprinderi de stat, întreprinderi municipal;
- ADR** – agențiile de dezvoltare regională (consultanță și informare);
- ÎP** – întreprinderi producătoare;
- SPP** – secția de prelucrare a materiei prime;
- ÎC** – întreprinderi comerciale;
- ÎPS** – întreprinderi ce prestează servicii.

Ca exemplu, am putea prelua schema mini-clusterului agroindustrial prezentată de academicianul M. Morozov, în articolul său (Figura 5.38).

În componența sistemului sunt incluse producerea materiei prime, prelucrarea, prestarea serviciilor, instituții financiare, agențiile de dezvoltare regională (consultanță și informare), autoritățile publice centrale, autoritățile publice locale, ca reprezentanții statului pe teritoriul funcționării clusterului.

Funcționarea reușită a clusterului constă în faptul că fiecare subiect în parte își atinge obiectivele sale prin reducerea pierderilor, îmbunătățirea calității și majorarea producției.

Conform Proiectului „Argumentarea tehnico-științifică a investițiilor capitale și proiectelor-tip de afaceri pentru IMM în sectorul agroalimentar” inclus în Programul de stat „Elaborarea mecanismelor și metodelor de stimulare a creșterii economice, de reducere a sărăciei și de îmbunătățire a calității vieții în contextual SCERS și „Planul de acțiuni Republica Moldova–Uniunea Europeană”, s-a elaborat Schema-model a mini-clusterului agroindustrial specializat. Continuarea cercetărilor orientate spre procesarea producției menționate ne duce la ideea căutării raportului eficient conturat al activităților agricole și neagricole în spațiul rural.

La baza elaborării modelului s-a luat în considerare principiile formării „condominiului” condominiu – complex unic de bunuri imobiliare, ce include terenul în hotarele stabilite și blocurile (blocul) de locuințe, alte obiecte imobiliare amplasate pe acesta, în care o parte, constituind locuințele, încăperile cu altă destinație decât aceea de locuință, se află în proprietate privată, de stat sau municipală, iar restul este proprietate comună indiviză, Legea nr.913 din 30.03.2000, în care activează toate mecanismele și instrumentele de producere, deservire, infrastructura productivă și neproductivă, managementul administrativ etc. Componentele care se bazează pe principiul obținerii profitului a fiecărui subiect separate, axat pe interacțiunea acestora prin micșorarea cheltuielilor, îmbunătățirea calității și majorarea cantității producerii.

Rezultatele cercetărilor efectuate privind activitatea sectorului agroindustrial referitor la întreprinderea model pe principiul producere – prelucrare – comercializare poate fi reflectată prin schema (proiect) unui mini-cluster în care sunt concentrate: întreprinderi agricole (producție vegetală, producție animalieră), instituții financiare (banca, AEÎ, microfinanțare), întreprinderi de stat, întreprinderi municipale, agențiile de dezvoltare regională (consultanță și informare), întreprinderi producătoare, secția de prelucrare a materiei prime, întreprinderi comerciale, întreprinderi ce prestează servicii.

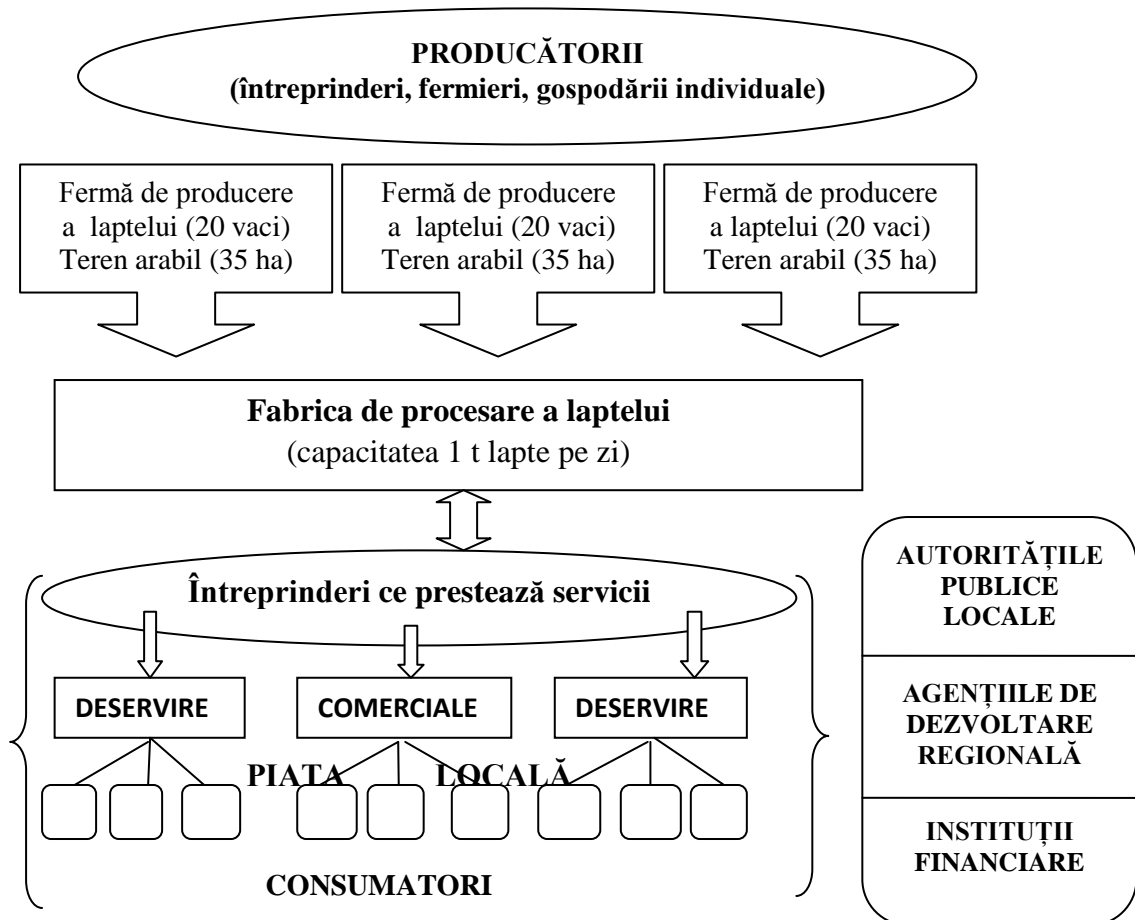

Figura 5.39. Schema-model a mini-clusterului agroindustrial specializat
Sursa: Elaborat de autor

Prin intermediul unei restructurări și modernizări ample și a utilizării schemei-model a mini-clusterului în sectorul agroalimentar, va spori competitivitatea acestui sector și se va îmbunătăți calitatea vieții și a muncii în mediul rural prin realizarea unei sinergii între activitățile agro-alimentare și mediul natural.

Un sector de agrobusiness competitiv va contribui ca mediul rural din Republica Moldova să devină unul atractiv pentru muncă și trai, dispunând de infrastructura necesară. Agricultură și mediul rural vor furniza bunuri și servicii, totodată, utilizând sursele disponibile, valorile culturale și tradiționale pentru generațiile viitoare.

5.4. Extinderea parcurilor industriale în calitate de suport financiar indirect pentru întreprinderile mici și mijlocii

Schimbările economice și sociale profunde din ultimii ani, consecințele pe care le-a generat criza, aspectele legate de dezvoltare în coordonatele noii societăți a cunoașterii au determinat întreaga lume să reevalueze mecanismele de modernizare și dezvoltare economică. Noul context economico-social impune o re poziționare a politicii economice și industriale, în care un rol determinant pentru dezvoltarea economică și creșterea competitivității îl au parcurile industriale, tehnologice și științifice, structuri care sprijină mutațiile industriale prin specializare inteligentă, concentrarea resurselor și a bazei de cunoștințe [76].

La rândul lor parcurile industriale pot servi drept catalizatori ai procesului de trecere la noua paradigmă economică, bazată pe export.

Parcul industrial este un teritoriu delimitat ce dispune de infrastructură tehnică și de producție, în care se desfășoară activități economice, preponderent producție industrială, prestare de servicii, valorificare a cercetărilor științifice și/sau dezvoltare tehnologică într-un regim de facilități specifice în vederea valorificării potențialului uman și material al unei regiuni.

Parcul tehnologic este o inițiativă bazată pe proprietate, care asigură afaceri de înaltă calitate pe un anumit teritoriu în apropierea unui centru de știință (universitate sau un complex al instituțiilor de cercetare). Aceste afaceri sunt, de regulă, inițiate de cercetători și academicieni, care doresc să comercializeze cercetările lor pentru marile companii industriale. De regulă, companiile situate în parcul tehnologic și-au început activitatea lor antreprenorială într-un incubator de afaceri, care reprezintă un component integral („pepinieră“) al parcului tehnologic. Principala diferență dintre parcurile tehnologice și parcurile industriale este faptul că cei din urmă reprezintă niște situri extinse care asigură terenul și facilitățile necesare pentru înființarea

fabricilor. Sunt proiectate pentru afaceri bine stabilite care au activități de fabricație nu neapărat interconectate între ele.

Parcul științific reprezintă o organizație condusă de specialiști pregătiți, al căror obiectiv este asigurarea îmbogățirii comunității prin promovarea culturii inovaționale și a competitivității afacerilor asociate și a instituțiilor de știință. Pentru a permite atingerea obiectivelor, Parcul științific stimulează și conduce fluxul informațional și tehnologic dintre universități, instituții de cercetare și dezvoltare, companii și piețe; facilitează înființarea și creșterea companiilor bazate pe inovare prin incubare și spin-off; asigură servicii cu valoare adăugată, facilități și spații de înaltă calitate [121].

Prin dezvoltarea parcurilor industriale pentru agenții economici ce sunt rezidenți ai acestora, sunt menționate unele beneficii:

- de a reduce cheltuielile și perioada de timp necesară pentru lansarea activității de producție;
- de a procura terenurile aferente construcțiilor la prețul normativ;
- de a beneficia de suportul tehnic, juridic și consultativ în procesul de obținere a autorizațiilor, avizelor, coordonărilor și a altor acte permissive;
- de a beneficia de suportul financiar pentru crearea infrastructurii tehnice și de producție;
- de a reduce riscurile legate de activitatea economică.

Printre oportunitățile pe care le oferă parcurile industriale autohtone pentru investitori, pot fi menționate: reducerea cheltuielilor și perioadei de timp necesare pentru lansarea activității de producție; procurarea terenurilor aferente construcțiilor la prețul normativ; suport tehnic, juridic și consultativ în procesul de obținere a autorizațiilor, avizelor, coordonărilor și a altor acte permissive; suport financiar pentru crearea infrastructurii tehnice și de producție; reducerea riscurilor legate de activitatea economică.

Acest model de concentrare a potențialului investițional s-a bucurat de o largă aplicabilitate în statele care au trecut prin transformări economice calitative în procesul aderării la Uniunea Europeană, precum Ungaria, Polonia, Slovacia, România. Și este viabil și de perspectivă și pentru Republica Moldova, mai ales în contextul în care Republica Moldova a moștenit platforme gigantice industriale de la fosta Uniune Sovietică (foste fabrici de zahăr, uzine de tractoare, întreprinderi producătoare de echipamente și utilaje etc), care la moment nu sunt decât niște centre de cost, atât pentru proprietarii acestora, cât și pentru autoritățile locale și centrale.

Parcurile industriale, în țările sus-menționate au fost promovate atât ca structură, cât și ca materie de facilități. Cadrul regulatoriu reprezintă baza pentru un model funcțional al parcurilor industriale.

În condițiile Republicii Moldova, până la adoptarea primei legi cu privire la parcurile industriale, Legea nr.162 din 13.07.2007, practice, nu exista nici o formă structurală carear fi valorificat cu eficiență platformele industriale de dimensiuni mari, cu excepția companiei CAAN din orașul Strășeni. S.A. „CAAN”, anterior MFC „Mașfrigcomplex” ce a fost fondată în conformitate cu Legea cu privire la privatizare (nr. 627-XII din 04.07.1991, Legea cu privire la antreprenariat și întreprinderi (nr. 845-XII din 03.01.1992) și alte acte normative ale Republicii Moldova conform declarației de constituire din 28.09.1995. În anul 1996, compania a fost supusă restructurării prin aprobarea de către Consiliul Creditorilor de Stat a Planului de restructurare. Din momentul realizării Planului de restructurare și până în prezent, unul din principalele genuri de activitate ale Societății este darea în locațiune a încăperilor productive, auxiliare, altor mașini, utilaje și echipamente. În prezent, compania „CAAN” este organizată în formă de societate pe acțiuni, care, de fapt, a activat după principiul unui parc industrial. Concentrarea în cadrul parcurilor industriale a diferitelor întreprinderi rezidente, este stimulată de necesitatea eficientizării sectorului industrial și valorificării potențialului acestuia, dezvoltării social-economice a anumitor regiuni, atragerii investițiilor, implementării tehnologiilor moderne, utilizării mai eficiente a bunurilor aflate în patrimoniul public. Toate acestea au determinat focusarea eforturilor regulatorii asupra perfecționării cadrului legal cu privire la parcurile industriale și înlocuirii conceptelor deficitare prevăzute de Legea nr.162 cu altele noi. Astfel, la 15.07.2010, Parlamentul Republicii Moldova adoptă o nouă lege cu privire la parcurile industriale, și anume, Legea nr.182, care abrogă Legea nr.162, modifică conceptul de parc industrial și stabilește noi reguli de creare și funcționare a parcurilor industriale [171, p.2].

Conform Legii cu privire la parcurile industriale nr.182 din 15.07.2010, noțiunea de „parc industrial” reprezintă teritoriu delimitat ce dispune de infrastructură tehnică și de producție, în care se desfășoară activități economice, preponderent producție industrială, prestare de servicii, valorificare a cercetărilor științifice și/sau dezvoltare tehnologică într-un regim de facilități specifice în vederea valorificării potențialului uman și material al unei regiuni [108].

Legea nr.182 oferă, în mod structurat în cadrul articolului 12, facilități conturate la crearea și funcționarea parcurilor industriale, optimizează procedura de creare a parcurilor industriale, oferă suport tehnic și consultativ și permite investitorilor privați să participe cu drepturi depline la crearea parcurilor industriale, inclusiv în baza bunurilor și din mijloacele proprii. Noua lege a determinat inițierea procedurilor de creare a mai multor parcuri industriale, atât la inițiativa autorităților publice, cât și a investitorilor privați. În acest sens, la inițiativa Ministerului Economiei au fost elaborate studiile de fezabilitate și întreprinși primii pași în vederea creării parcurilor industriale atât pe platforme industriale solide (S.A. Răut, orașul Bălți; S.A. Uzina de mașini de salubritate Fălești; fosta Asociație de producție Uzina de tractoare din Chișinău), cât și

pe zone de tip green field (parcurile industriale din raioanele Edineț, Cantemir, Hâncești). Suplimentar, Ministerul Economiei a venit cu propunerea de a revitaliza parcul industrial din localitatea Căinari, creat în baza Legii nr. 162. Acesta urmează să se extindă pe o suprafață de 23,44 hectare, iar Primăria orașului Căinari este dispusă, după necesitate, să contribuie prin alocarea unui bloc administrativ pentru administrația parcului și a unei clădiri cu 5 etaje pentru prestarea serviciilor hoteliere sau cazarea angajaților potențialilor rezidenți ai parcului industrial.

Totodată, oportunitățile stabilite în Legea nr.182 au cointeresat și agenții economici privați care au inițiat procedurile de creare a parcurilor industriale în mai multe localități: în raionul Drochia (contract încheiat între compania elvețiană Mercado Green Technology AG și SRL BioEnerAgro), raionul Orhei, raionul Ocnița, orașul Frunză (fosta Fabrică de Zahăr Frunză) etc. [171, p.3].

Conform Legii nr.276 din 15.11.2013 pentru modificarea și completarea Legii nr. 182 din 15 iulie 2010 cu privire la parcurile industriale, titlul de parc industrial poate fi acordat unei întreprinderi cu statut de persoană juridică și formă juridică de organizare de întreprindere de stat/municipală sau societate comercială cu capital public, public-privat sau privat, care își asumă obligația să administreze parcul industrial și să presteze servicii rezidenților parcului industrial.

Pentru a obține titlul de Parc industrial, conform Legii nr. 182, din 15.07.2010 cu privire la parcurile industriale este necesar de a efectua cinci pași și anume:

PASUL I. Identificarea terenului. Terenul destinat parcului industrial, împreună cu clădirile și utilitățile amplasate pe acesta, trebuie să îndeplinească cumulativ următoarele condiții: să fie libere de orice sarcini; să nu constituie obiectul unor litigii în curs de examinare și/sau soluționare în instanțele judecătorești sau arbitraj; să aibă acces la căile de transport; să fie accesibilă racordarea infrastructurii tehnice și de producție a parcului la utilitățile publice; să aibă o suprafață de cel puțin 5 hectare.

PASUL II. Identificarea sau fondarea întreprinderii-administratoare. Solicitant al titlului de parc industrial poate fi întreprinderea înregistrată în calitate de subiect al activității de întreprinzător în Republica Moldova, care are în folosință, pentru cel puțin 30 de ani, sau în proprietate teren destinat creării parcului industrial.

PASUL III. Perfectarea documentelor. În vederea obținerii titlului de parc industrial, este necesar a perfecta următoarele documente: copiile actelor de constituire ale întreprinderii administratoare; copiile documentelor ce confirmă dreptul de folosință pentru cel puțin 30 de ani sau dreptul de proprietate asupra terenului și clădirilor destinate creării parcului industrial; planul de amplasare a terenului destinat parcului industrial; declarația deținătorului sau proprietarului terenului privind îndeplinirea condițiilor menționate la primul pas; avizele deținătorilor rețelelor de utilități publice; dosarul cadastral privind modificarea destinației terenului sau autorizația

pentru construcția obiectivului; acordul consiliului local în a cărei jurisdicție se află terenul destinat parcului industrial; studiul de fezabilitate privind crearea parcului industrial.

PASUL IV. Depunerea documentelor. Cererea și setul de documente pentru obținerea titlului de parc industrial se depune la Ministerul Economiei spre examinare.

PASUL V. Acordarea titlului de parc industrial. Ministerul Economiei prezintă Guvernului spre aprobare proiectul hotărârii privind acordarea titlului de parc industrial întreprinderii care va prelua funcțiile de întreprindere administratoare [112].

Astfel, în 2013 erau lansate 7 parcuri industriale, precum:

- ✓ PI „Tracom”, mun. Chișinău, specializat în fabricarea de mașini și echipamente, producerea echipamentelor electrice și electronice.
- ✓ PI „Bionergagro”, or. Drochia, producerea biogazului natural.
- ✓ PI „Cimișlia”, or. Cimișlia, desfășura activitate în domeniul producerii asfaltului cu utilizarea tehnologiilor și utilajelor moderne germane.
- ✓ PI „Răut”, mun. Bălți, reprezintă producerea producției de menire tehnico-productivă; producerea și comercializarea mărfurilor de larg consum; activitate comercială, inclusiv relații economice externe.
- ✓ PI „CAAN”, or. Strășeni, specializat în producerea articolelor din metal, utilajului frigorific, utilajului pentru vinificație și ambalare etc.
- ✓ PI SRL „La Triveneta Cavi Development”, or. Strășeni, specializat în producerea cablurilor de tensiune joasă și medie, producerea fibrelor optice etc.;
- ✓ PI „EcoGarant”, or. Edineț, fabrici de producere a sucului concentrat din fructe și legume, domeniul producerii concentratului și sucului din miere.

Întru realizarea studiilor de fezabilitate elaborate, pe parcursul anului gestionar, s-au desfășurat ședințe de lucru în regiuni cu participarea autorităților locale în vederea identificării acțiunilor prioritare destinate implementării studiilor de fezabilitate, în scopul creării parcurilor industriale în centrele raionale Cantemir, Căușeni, Hâncești și Edineț.

Astfel, au fost elaborate și coordonate cu autoritățile publice locale Planurile de măsuri privind crearea a patru parcuri industriale în aceste centre raionale.

Potrivit studiilor de fezabilitate elaborate, pentru crearea infrastructurii tehnice și de producție, sunt preconizate investiții de 158,4 mil. euro și vor genera crearea a 6436 locuri de muncă. Numai în perioada ianuarie-septembrie 2013 în cadrul parcurilor industriale au fost efectuate investiții în construirea și dezvoltarea infrastructurii tehnice și de producție în sumă totală de circa 60 mil. lei. În același timp, agenții economici care desfășoară activități de antreprenariat în parcurile respective au obținut venituri din vânzări în mărime de 145,7 mil. lei. La data de 01.10.2013, în cadrul parcurilor industriale activau circa 900 persoane.

Conform proiectelor investiționale, rezidenții parcurilor industriale și-au asumat angajamente investiționale în valoare totală de circa 1394,1 mil. lei, dintre care au realizat, până la data de 1.10.2013, investiții în volum de 90,8 mil. lei, sau 6,5% din totalul investițiilor declarate. În prezent, majoritatea rezidenților se află la fazele inițiale de implementare a proiectelor investiționale declarate [175, p.10].

Conform art. 12 al Legii nr. 182, din 15.07.2010 cu privire la parcurile industriale, pentru a facilita crearea și funcționarea parcului industrial, statul, în persoana autorităților administrației publice centrale și locale, acordă deținătorului titlului de parc industrial și rezidenților acestuia următoarele facilități:

- scutirea de la compensarea pierderilor cauzate de excluderea terenurilor din categoria de terenuri cu destinație agricolă conform Legii privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului;
- înstrăinarea cu titlu gratuit sau darea în comodat a bunurilor proprietate publică întreprinderii administratoare pentru crearea și dezvoltarea parcului industrial la decizia proprietarului acestora conform Legii privind administrarea și deetatizarea proprietății publice;
- dreptul de a privatiza terenul proprietate publică aferent construcțiilor la prețul normativ al pământului, stabilit în momentul dării acestuia în folosință întreprinderii administratoare sau în arendă rezidenților parcului industrial, numai după procurarea și/sau darea în exploatare a construcțiilor și instalațiilor cu destinație industrială și conexe, conform Legii privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului. Se acordă în cazul în care s-au efectuat investiții în construcțiile și instalațiile a căror valoare este mai mare decât suma constituită din trei prețuri normative ale terenului, stabilite la momentul dării acestuia în folosință întreprinderii administratoare sau în arendă rezidenților, plus plata pentru compensarea pierderilor cauzate de excluderea terenului din categoria de terenuri cu destinație agricolă, estimată la data schimbării destinației terenului, dacă aceasta a avut loc;
- aplicarea de către întreprinderea administratoare a coeficientului de micșorare până la 0,3 a tarifului la plata anuală pentru arenda terenului proprietate publică, stabilit conform Legii privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului, sau a tarifului de bază pentru chiria anuală a bunurilor proprietate publică, stabilit prin legea bugetului de stat pe anul respectiv;
- optimizarea controalelor de stat asupra activității rezidenților parcurilor industriale prin efectuarea controalelor planificate conform graficului anual aprobat prin hotărâre de Guvern sau a controalelor inopinate, efectuate cu acordul Ministerului Economiei conform legislației în vigoare;

- monitorizarea proiectelor investiționale, desfășurate în cadrul parcurilor industriale, de către Consiliul pentru promovarea proiectelor investiționale de importanță națională;
- alocarea, după caz, a mijloacelor financiare pentru crearea infrastructurii tehnice și de producție [108].

La rândul său, un exemplu demn de urmat ar fi schemele noi de ajutor de stat care promovează investițiile în parcurile industriale lansate de Ministerul Dezvoltării Regionale a României și Administrației Publice în 2013, și anume:

1. *Schema de minimis* ce oferă sprijin societăților amplasate în parcurile industriale, sub forma de scutire de taxe locale. Beneficiarii pot primi până la 200 mii euro pe o perioadă de trei ani fiscali consecutivi. Bugetul maxim alocat pentru această schemă este de 8 mil. lei, pentru un număr estimat de 125 de beneficiari. Pot fi eligibile costurile cu activele corporale și necorporale utilizate în parcul industrial.

2. *Schema pentru sprijinirea investițiilor inițiale în parcurile industriale* ce stabilește un mecanism de sprijin sub formă de ajutoare de stat regionale pentru susținerea investițiilor inițiale în parcuri industriale, sub formă de scutire de taxe locale. Prin schemă se acordă finanțare de până la 50% (40% pentru regiunea București-Ilfov) din costul total eligibil al proiectului. Bugetul maxim alocat pentru această schemă este de 15 mil. lei, pentru un număr estimat de 15 beneficiari. Pot fi eligibile costurile cu achiziția de terenuri, clădiri, utilaje și instalații, inclusiv prin leasing și achiziția de active necorporale în formă de brevete, licențe etc., utilizate în parcul industrial. Beneficiarii sunt obligați să mențină investiția o perioadă de minim 5 ani de la finalizarea investiției (aplicabil întreprinderilor mari) și minim 3 ani (pentru IMM-uri) [10].

Până în prezent, în România funcționează 53 de parcuri industriale, din care 46 sunt operaționale. (Anexa 32)

Acesta este rezultatul unui proces, cu privire la găsirea instrumentelor necesare, capabile să sporească atractivitatea sectorului industrial, pentru a spori ponderea lui în Produsul Intern Brut și a contribui la reindustrializarea țării.

Conform studiilor de fezabilitate prezentate, crearea parcurilor industriale va avea un impact socioeconomic considerabil, cel mai important dintre care ține de crearea a câtorva mii de locuri de muncă bine plătite. Parcurile industriale, de asemenea, vor spori fluxul de investiții străine și vor contribui la modernizarea infrastructurii regiunilor.

Studiile de fezabilitate realizate au demonstrat că avem rezerve suficiente, care pot fi utilizate pentru lansarea noilor afaceri, unele dintre care vor fi chiar creatoare de noi subdomenii industriale. Urmează ca statul să promoveze o politică activă de atragere a investitorilor, inclusiv prin intermediul Organizației pentru Promovarea Exportului din Moldova, a ambasadelor, precum

și în cadrul misiunilor economice, susținute de transparență și flexibilitate administrativă [74, 102].

Trebuie să profităm de avantajele pe care le pot aduce parcurile, care oferă un cadru cuprinzător pentru facilitarea și stimularea inovării, a dezvoltării regionale, pentru crearea de locuri de muncă, fiind poli ai inovării și ai competitivității economice în zonele în care apar.

În situațiile de criză economică, când disponibilitatea agenților economici de a face investiții în infrastructură este semnificativ diminuată, menținerea interesului față de parcurile industriale se poate realiza doar prin acordarea unor facilități sesizabile întreprinderii administratoare și rezidenților parcului industrial, în special de ordin fiscal. În acest sens, ar fi bine-venită implementarea amânării plății TVA la materialele și echipamentele importate în scopul construirii infrastructurii și utilităților comune ale parcului industrial, precum și introducerea altor facilități fiscale (diminuarea sau excluderea impozitului pe bunurile imobiliare sau a cotei impozitului pe venit), mai ales că, începând cu anul 2012 a fost reintrodus impozitul pe venit pentru persoanele juridice care practică activitate de întreprinzător.

De asemenea, parcul industrial nu trebuie văzut doar ca o platformă ce asigură infrastructura necesară desfășurării diferitelor genuri de activități economice de către întreprinderile rezidente, dar acesta trebuie să asigure un cadru care este orientat și spre întreprinderile rezidente, cu un set complex de facilități de ordin fiscal și managerial.

Necesitatea promovării și susținerii prin măsuri continue a parcurilor industriale va permite întreprinderilor autohtone de a implementa tehnologii performante, de a dobândi know-how-uri menite de a reconcilia dezvoltarea economică cu orientarea socială (a forței de muncă).

Totodată, parcurile industriale ar permite obținerea fondurilor europene în scopul de a ridica nivelul competitivității întreprinderilor autohtone. De asemenea, atragerea companiilor transnaționale în vederea desfășurării activității economice în parcul industrial poate contribui la reformarea mediului de afaceri, adoptarea unor bune practici de comerț fundamentate pe eficiență, eficacitate și etică managerială.

Pentru a obține rezultate pozitive, se recomandă ca în cadrul fiecărui parc industrial să existe centre de calificare personală. De asemenea, cooperarea întreprinderilor rezidente cu centrele științifice, universități și întreprinderi care transferă cunoștințe, cum ar fi cele din industria consultanței în management, este o etapă esențială pentru ca parcurile industriale să fie valorificate și să aducă rezultate.

Dar, nu în ultimul rând, parcurile industriale trebuie să fie promovate în toate sectoarele economiei naționale, iar platforma acestora să servească drept locație a diferitelor expoziții naționale și internaționale.

5.5. Concluzii la capitolul 5

În prezent, sporirea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii din Republica Moldova constă, în primul rând, în înlăturarea factorilor care constituie cel mai mare obstacol în calea dezvoltării micului antreprenariat, apoi în elaborarea și trasarea direcțiilor, ce ar contribui la valorificarea potențialului micilor întreprinderi și consolidarea pozițiilor acestora pe piață.

Actualmente, cele mai mari constrângeri cu care se confruntă agenții economici din sfera businessului mic și mijlociu, în calea finanțării activității lor sunt următoarele: insuficiența resurselor financiare necesare, dobânzile înalte practicate de către bănci și volatilitatea excesivă a acestora, ponderea mică a investitorilor străini strategici în sistemul bancar din Republica Moldova, lipsa gajului, lipsa tehnologiilor bancare și nebankare adecvate pentru creditarea IMM-urilor și imperfecțiunea instrumentelor de finanțare, insuficiența cunoștințelor în domeniul businessului pentru accesarea proiectelor oferite, lipsa interesului față de sectorul agricol, infrastructura de afaceri slab dezvoltată.

Statul, la rândul său, prin realizarea politicilor, poate contribui considerabil la depășirea unor obstacole, impedimente în calea dezvoltării mediului antreprenorial, și anume, a IMM-urilor.

În această context, un aspect inovațional și important, legat de disponibilitatea resurselor pentru punerea în aplicare a politicilor statului de susținere a IMM-urilor, îl constituie alocarea anuală a surselor financiare în mărime de 0,2% din valoarea adăugată brută a sectorului IMM în PIB-ul din anul precedent, pentru finanțarea instrumentelor de susținere a acestuia.

Concomitent, conform obiectivului „Atragerea liniilor de credit pe termen lung de la instituțiile financiare internaționale”, se recomandă crearea și dezvoltarea schemelor de investiții inovative, și anume, venture capital și business-angels. La fel, sursa practică în țările UE și care ar putea fi preluată pentru activitatea start-up-urilor în Republica Moldova, ar fi Crowdfunding-ul ce intervine în finanțarea antreprenorilor mai devreme decât business angels, bazându-se pe contribuțiile și donațiile realizate de persoane cărora antreprenorul le prezintă proiectul pe platforme specializate online.

Conform proiectului „Argumentarea tehnico-științifică a investițiilor capitale și proiectelor-tip de afaceri pentru IMM în sectorul agroalimentar” inclus în Programul de stat „Elaborarea mecanismelor și metodelor de stimulare a creșterii economice, de reducere a sărăciei și de îmbunătățire a calității vieții în contextual SCERS”, Programul Național „Satul Moldovenesc” și „Planul de acțiuni Republica Moldova–Uniunea Europeană” a fost elaborată Schema-model a mini-clusterului agroindustrial specializat, de model clasic, care prezintă un model progresist pentru dezvoltarea businessului mic și mijlociu, totodată, orientat spre dezvoltarea proceselor economice la nivel regional.

La fel și necesitatea promovării și susținerii prin măsuri continue a parcurilor industriale, în calitate de suport financiar indirect, va permite întreprinderilor autohtone să implementeze tehnologii performante, să dobândească know-how-uri menite a reconcilia dezvoltarea economică cu orientarea socială (a forței de muncă), îndeosebi în regiunile rurale.

Cercetările efectuate ne-au permis să conchidem că din lipsa metodologiei integre de evaluare și monitorizare a sistemului de finanțare, se propune: Ministerul Finanțelor, în colaborare cu Ministerul Economiei și Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, să efectueze (elaboreze) inventarierea celor mai bune practici asupra mecanismelor de finanțare existente și planificate, a măsurilor fiscale și a stimulentele financiare care promovează activitatea IMM-urilor și, de asemenea, să procedeze la o actualizare și o revizuire anuală a eficienței acestor măsuri, cu luarea în calcul a introducerii de noi mecanisme alternative, care să permită compensarea lipsei de finanțare a întreprinderilor din RM, în special a IMM-urilor; și utilizarea sistemului de indicatori, elaborat de autor, ce ar permite evaluarea și monitorizarea sistemului de finanțare, cu specificarea IMM active, la resursele financiare externe.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În baza cercetărilor direcționate spre elementele structurale ale sistemului de finanțare ale businessului mic și mijlociu, efectuate prin intermediul analizei teoretico-metodologice adecvate situației curente (actuale) și din perspectiva integrării care constituie obiectivul strategic al statului, prin elucidarea oportunităților de finanțare și implementarea acestora în practică, formulăm următoarele **concluzii**:

1. Pornind de la premisa că IMM-urile reprezintă principala sursă de creștere economică într-un stat cu o economie de piață funcțională, susținem că dezvoltarea sectorului businessului mic și mijlociu este calea sigură spre îmbunătățirea performanțelor social-economice ale Republicii Moldova. Totodată, dezvoltarea sectorului dat o vedem posibilă doar prin prisma dezvoltării componentei și accesibilității sistemului de finanțare în dezvoltarea afacerilor de dimensiuni mici și mijlocii.

2. Nesatisfacerea cu resursele financiare necesare, imperfecțiunea instrumentelor de finanțare și legislative, susținerea financiar-bancară ce sunt componentele sistemului de finanțare a mediului antreprenorial, constituie una din problemele fundamentale cu care se confruntă atât antreprenorii începători, cât și cei în activitate. Utilizarea componentelor sistemului de finanțare, așa ca: produsele de creditare ale instituțiilor și organizațiilor în acest domeniu, susținerea din partea statului prin legislație, finanțare de la buget, programe de finanțare și susținere și asistență financiară modernă, vor oferi noi posibilități ajustate necesităților antreprenorilor, iar oferirea spațiului le va permite a selecta opțiunile cele mai oportune pentru dezvoltarea afacerilor. Datorită acestor oferte, antreprenorii își vor spori rentabilitatea și competitivitatea având posibilitate de a concura pe piața internă și cea externă.

3. Actualmente, politica statului de susținere a antreprenoriatului continuă să fie direcționată, în primul rând, spre crearea unor condiții stabile și favorabile dezvoltării acestuia. Astfel, Ministerul Economiei promovează politica economică a statului orientată spre susținerea și protecția businessului mic și mijlociu, contribuind la eficientizarea și optimizarea reglementării de către stat a activității antreprenoriale, la asigurarea unor condiții stabile, propice consolidării întregului sector antreprenorial al economiei naționale.

4. Importanța de extindere a IMM-urilor în zonele rurale pornește de la necesitatea de redresare și diversificare a economiei rurale, în raport cu realitățile și caracteristicile specifice ale statului. Pentru creșterea funcției economice, dezvoltarea unei rețele viabile de întreprinderi mici și mijlocii în mediul rural, există o componentă socială remarcabilă, cu referire la „stabilizarea” populației rurale (în primul rând, a tinerilor), care elimină fenomenul migrației. Dezvoltarea agriculturii în RM continuă să fie stopată la întreprinderile mici și mijlocii, cauza fiind tehnologiile ce nu fac față standardelor moderne, dar și remunerarea muncii la nivelul cel mai

scăzut în acest domeniu de activitate, infrastructura slab dezvoltată la nivel local și lipsa ideilor inovaționale.

5. Ca rezultat al studiilor efectuate, s-a constatat că există patru factori ce stopează activitatea tinerilor antreprenori, după cum urmează: infrastructura de afaceri slab dezvoltată; aptitudini insuficiente pentru activitatea antreprenorială sau lipsa competențelor relevante pentru activitatea antreprenorială; lipsa capitalului sau insuficiența resurselor financiare necesare și accesul limitat la surse financiare și programe. Un punct important, ce urmează a fi studiat pe parcursul anilor este analiza continuă și minuțioasă a tinerilor încadrați în sectorul antreprenorial, a necesităților și barierelor existente și monitorizarea impactului asistenței acordate tinerilor în afaceri.

Astfel, la nivel guvernamental, statul ar putea să renunțe la programele de înființare de noi întreprinderi, în care nu sunt promovați tinerii antreprenori, de asemenea, să se orienteze spre întreprinderile existente prin îmbunătățirea calității programelor de activitate și de educație antreprenorială. Împreună, sectorul public și cel privat au puterea de a contribui semnificativ la dezvoltarea sistemului antreprenorial prin implicarea activă a generației tinere.

6. Cercetările efectuate asupra clasificării în baza criteriilor, în conformitate cu prevederile Legii Republicii Moldova, „*Legea cu privire la susținerea întreprinderilor mici și mijlocii*” nr. 206-XVI din 07.07.2006, articolului 2: Clasificarea întreprinderilor în micro, mici și mijlocii (2) și (3) stabilește condiții economice neechitabile pentru dezvoltarea întreprinderilor micro, mici și mijlocii și reiese că a investi în dezvoltarea acestor întreprinderi nu este profitabil. Totodată menționăm faptul că nu sunt luate în considerație particularitățile, cum ar fi viteza de rotație a capitalului, care influențează eficient activitatea întreprinderii, în deosebi a întreprinderilor cu profil agroalimentar. Din cele menționate, putem conchide că a investi în dezvoltarea acestor întreprinderi nu este profitabil.

7. Legislația fiscală a statului este în permanentă schimbare. Ca urmare, atunci când se decide de a efectua schimbări în sistemul fiscal, guvernul trebuie să găsească echilibrul dintre factorii de influență. La nivel național, conform studiului privind constrângerile actuale majore asupra mediului de afaceri, una din cele mai mari constrângeri pentru dezvoltarea întreprinderilor, recunoscută de agenții economici în cadrul sondajului, este povara fiscală, care se plasează pe locul doi în top, imediat după instabilitatea politică. Totodată, practica nu prea bine-venită pentru mediul de afaceri autohton este așa-numita prognozare a veniturilor. Lipsa experienței și a capacităților agenților economici face plata impozitelor destul de complicată, îndeosebi când acestea sunt plătite în avans, astfel sunt scoase mijloace financiare din circuitul economic al întreprinderii.

8. Menționăm că subvenționarea agriculturii este un ajutor absolut necesar dezvoltării acestui sector și, totodată, un mijloc de atragere a investițiilor în acest domeniu. Concomitent, vectorul

europăean al Republicii Moldova ne permite să orientăm politica de subvenționare a unităților economice agricole la nivel național spre politicile de subvenționare promovate în UE. Efectuând o paralelă asupra formelor de subvenționare a producătorilor agricoli autohtoni și UE, putem menționa că s-au efectuat pași concreți pentru a micșora divergența politicii agricole a Republicii Moldova și de a se apropia de Politica Agricolă Comună. Actualmente, este dificil să se dea o apreciere cantitativă a eficienței impactului subvenționării asupra dezvoltării agriculturii, atât la nivel global (la nivelul agriculturii – ca sector al economiei naționale), cât și la nivelul produselor. Aceste dificultăți sunt cauza lipsei unei politici constante în domeniul alocării subvențiilor în acest sector. Totodată, valoarea subvențiilor alocate este prea mică, pentru ca să contribuie la eficiența anumitor produse.

9. Deoarece Incubatorul de afaceri reprezintă o componentă a sistemului de finanțare și, în același timp, instrument al mecanismului de susținere financiară indirectă a activității economice a tinerilor antreprenori din sfera businessului mic și mijlociu cercetările efectuate au permis elaborarea schemei-model privind procesul de incubare a tinerilor antreprenori (pornind de la Incubatorul universitar și finalizând cu Incubatorul specific unui sector), în vederea formării unei afaceri viabile și dezvoltării rurale (regionale). Accentuând compartimentul financiar, conform cercetărilor efectuate, menționăm faptul că indicatorii cu sursa de obținere a datelor obiective, și anume, indicele integral al accesării și utilizării eficiente a resurselor financiare poate fi utilizat individual, ce va permite întreprinderilor incubate să analizeze situația orientată spre accesarea și utilizarea eficientă a resurselor financiare.

10. Conform obiectivului „Atragerea liniilor de credit pe termen lung de la instituțiile financiare internaționale”, se recomandă crearea și dezvoltarea schemelor de investiții inovative, și anume, venture capital și business angels. Sursa practică în țările UE și care ar putea fi preluată pentru activitatea start-up-urilor în Republica Moldova ar fi Crowdfunding-ul ce intervine în finanțarea antreprenorilor mai devreme decât business angels și se bazează pe contribuțiile și donațiile realizate de persoane cărora antreprenorul le prezintă proiectul pe platforme specializate on-line.

11. În baza cercetărilor efectuate în proiectul „Argumentarea tehnico-științifică a investițiilor capitale și proiectelor-tip de afaceri pentru IMM în sectorul agroalimentar”, inclus în Programul de stat „Elaborarea mecanismelor și metodelor de stimulare a creșterii economice, de reducere a sărăciei și de îmbunătățire a calității vieții în contextual SCERS, „Planul de acțiuni Republica Moldova–Uniunea Europeană”, s-a elaborat schema-model a mini-clusterului agroindustrial specializat, de model clasic, care prezintă un model progresist pentru dezvoltarea businessului mic și mijlociu, totodată orientat spre dezvoltarea proceselor economice la nivel regional.

În baza cercetărilor efectuate, în scopul soluționării și perfecționării problemei științifice orientată spre gestiunea sistemului financiar al businessului mic și mijlociu în contextul dezvoltării proceselor economice, autorul propune următoarele **recomandări**:

1. Verificarea și armonizarea criteriilor de clasificare în Legea cu privire la susținerea întreprinderilor mici și mijlocii, nr. 206-XVI din 07.07.2006, de asemenea, utilizarea în clasificare a indicatorului ce caracterizează viteza de rotație a capitalului, care influențează eficient activitatea întreprinderii, îndeosebi la întreprinderile cu profil agroalimentar.

2. Adoptarea cadrului legal cu privire la diversificarea și activitatea Incubatoarelor de Afaceri, facilitarea agenților economici incubați (start-up) prin scutirea de impozite și taxe și revizuirea perioadei de incubare a agenților economici (nu pot fi comparate întreprinderile producătoare cu cele prestatoare de servicii sau întreprinderi start-up și cele ce deja activează).

3. Înființarea în structura ODIMM-ului, a Secției ce ar prezenta, consulta și coordona informația referitoare la programele de finanțare naționale și internaționale, atât pentru tinerii antreprenori, cât și pentru întreprinderile mici și mijlocii deja încadrate în mediul de afaceri, dar și pentru administratorii Incubatoarelor de afaceri prin Rețeaua IA. Analiza continuă și minuțioasă a tinerilor încadrați în sectorul antreprenorial de către ODIMM, prin accesul la diverse programe, a necesităților și barierele existente și monitorizarea impactului asistenței acordate tinerilor în afaceri.

4. Scutirea de la plata impozitului pe venit realizat în anul fiscal de referință, prin cota zero, cu obligativitatea reinvestirii integrale a acestuia, în următorul an fiscal, în aceleași sectoare de activitate și anularea prognozării veniturilor.

5. Crearea unui organ consultativ (tutore) ce ar elabora standarde și norme specifice diferitelor genuri de activitate. Acestea ar putea servi drept ghid pentru autoritatea fiscală la evaluarea obligațiilor fiscale. Un astfel de mecanism ar permite la nivel de sector de a avea o idee clară, convenită de comun acord, care sunt parametrii normali de activitate în sectorul respectiv.

6. Utilizarea indicatorilor: cu sursa de obținere a datelor obiective (date statistice oficiale a organizațiilor de stat) și cu sursa de obținere a datelor subiective (date obținute din anchete, interviu, sondaj a personalului ce activează în IA sau IMM-urilor, atât incubate, cât și cele ce activează în afara acestora). Conform cercetărilor efectuate, accentuând compartimentul financiar, menționăm faptul că indicatorii cu sursa de obținere a datelor obiective și anume, indicele integral a accesării și utilizării eficiente a resurselor financiare poate fi utilizat individual, ce va permite întreprinderilor incubate să analizeze situația orientată spre accesarea și utilizarea eficientă a resurselor financiare.

7. Suplinirea unei Măsuri noi de subvenționare de către AIPA, și anume, Măsura „Stimularea activității tinerilor fermieri”, unde Obiectivul general ar fi „atragerea tinerilor fermieri la inițierea

și dezvoltarea activităților agricole în sectorul rural” cu includerea domeniilor de acțiuni concrete care ar atrage tinerii fermieri în sectorul rural.

8. Reexaminarea listei documentelor obligatorii la fiecare măsură de subvenționare și, totodată, anularea documentelor suplimentare și depunerea dosarelor în varianta electronică folosind iscălitura digitală care deja o utilizează o mare parte a agenților economici prezentând dările de seamă la Inspectoratul fiscal și CNAS, argumentând prin faptul că AIPA are atribuțiunea de a efectua controale, asupra veridicității documentelor prezentate, pentru obținerea mijloacelor financiare nerambursabile din fondul de subvenționare a producătorilor agricoli.

9. Utilizarea metodologiei integrale de evaluare și monitorizare a sistemului de finanțare prin: efectuarea inventarierii a celor mai bune practici asupra mecanismelor de finanțare existente și planificate, a măsurilor fiscale și a stimulentele financiare care promovează activitatea IMM-urilor și, de asemenea, să procedeze la o actualizare și o revizuire anuală a eficienței acestor măsuri, cu luarea în calcul a introducerii de noi mecanisme alternative, care să permită compensarea lipsei de finanțare a întreprinderilor din RM, în special a IMM-urilor; și utilizarea sistemului de indicatori, elaborat de autor, ce ar permite gestionarea sistemului de finanțare, cu specificarea IMM active la resursele financiare.

BIBLIOGRAFIA

1. Aculai E. Caracteristicile de bază și specificul ÎMM-urilor în țările cu piață emergentă, articol științific de sinteză. Chișinău: IEFS, 2013. 67 p.
2. Aculai E. ș.a. Dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii: contribuție, provocări și direcții de perspectivă. Chișinău: IEFS, 2012. 333 p.
3. Aculai E., Veveriță V. Legislația privind susținerea întreprinderilor mici și mijlocii în Republica Moldova: retrospectivă și prezent. In: Economie și sociologie, 2012, nr.2, Chișinău: IEFS, p.74-83
4. Aculai E., Vinogradova N., Maier L. Programele de stat de susținere a ÎMM –urilor în Republica Moldova: 20 de ani de dezvoltare. In: Economie și sociologie, nr. 3, Chișinău: IEFS, 2012. 200 p.
5. Acordul privind subvențiile și măsurile compensatorii. <http://www.mec.gov.md/sites/default/files/document/subventiile-si-masurile-compensatorii.pdf> [vizitat 27.06.2014]
6. Activitatea de instruire în domeniul antreprenoriatului și angajării în câmpul muncii (MEEETA II). http://led.md/wp-content/uploads/2010/12/PB_MEEETA-II_RO1.pdf [vizitat 17.04.2014]
7. Adochiței M. Finanțele întreprinderii în economia de piață. Piatra-Neamț: Tipografia Mitrea, 2004. 153 p.
8. Agenda pentru îmbunătățirea mediului de afaceri din Republica Moldova, șapte piedici pentru business. Conferința Națională a Patronatului din Republica Moldova. Chișinău, 2013, 32 p.
9. Agenda națională de business, Analiza comparativă a mecanismelor de impozitare cu TVA a produselor agricole. Policy Brief, nr.1, 2014. 12 p.
http://business.viitorul.org/img/files/1391162484_14ng44zy2u_Policy%20Brief%20NEW%20Nr.%201.pdf [vizitat 17.04.2014]
10. Ajutorul de stat pentru investiții în parcuri industriale, Tax newflash.
<http://www.kpmg.com/RO/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Newsflashes/Tax/Direct-Tax-Newsflash/Documents/TNF-301-EN-RO.pdf> //www.financiarul.ro/2013/03/30/parcurile-industriale-din-romania-ce-scutiri-de-taxe-se-acorda/ [vizitat 22.10.2014]
11. António C. Moreira, Marta F. S. Carvalho. Incubation of New Ideas: Extending Incubation Models to Less-Favored Regions, Entrepreneurship - Creativity and Innovative Business Models. Edited by Prof. Thierry Burger-Helmchen, 2012, p.41-58 http://cdn.intechopen.com/pdfs/29831/InTech-Incubation_of_new_ideas_extending_incubation_models_to_less_favored_regions.pdf [vizitat 18.05.2013]
12. Antonov V., Gamanji T., Cruc O. Exodul de creieri: provocări, consecințe, căi de acțiuni. Chișinău: IDIS „Viitorul”, 2010. 32 p. http://spot.gov.md/docs/2010/exod_creiere_IDIS_Viitor_v_2010.pdf [vizitat 17.04.2014]
13. Barbăroșie E., Nazar N.ș.a. Managementul afacerilor mici și mijlocii, Chișinău: Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova, 2011. 167 p.
14. Barbăroșie E., Politica de dezvoltare a sectorului privat, Chișinău, 1998. 230 p.
15. Barometrul percepției asupra mediului antreprenorial, România, 2013. 60 p.
[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Study_ESO_Barometer_2013_Feb_2014/\\$FILE/Antreprenorii%20vorbesc_Barometrul%20antreprenoriatului%20romanesesc%202013.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Study_ESO_Barometer_2013_Feb_2014/$FILE/Antreprenorii%20vorbesc_Barometrul%20antreprenoriatului%20romanesesc%202013.pdf) [vizitat 21.02.2014]
16. Băcescu-Cărbunaru A. Dicționar de macroeconomie, București: C.H. Beck, 2008. 478 p.
17. Băncilă N., Ganea V. Constrângeri și posibilități de optimizare a activității de finanțare în sectorul întreprinderilor mici și mijlocii. Chișinău: INCE, 2012. 182 p.
18. BERD consolidează sprijinul pentru ÎMM-urile din Moldova.
<https://www.mobiasbanca.md/news/3338> [vizitat 20.03.2015]

19. Bizpro Moldova. Leasingul în Moldova: situația actuală și oportunități, Chișinău, 2002. 77 p.
20. Bocancea L.(Țîbulac). Întreprinderile mici și mijlocii – promotor al dezvoltării economice. In: Meridian ingineresc, 2010, nr. 2, p.68-73.
21. Blaj I. Industria Republicii Moldova după 10 ani de tranziție și transformări radicale. In: Strategii și modalități de intensificare a colaborării dintre Moldova și România în condițiile extinderii Uniunii Europene spre est, Simpozion științific internațional. Chișinău: Academia de Studii Economice din Moldova, 2000, p.
22. Botnari N. Finanțele întreprinderii. Chișinău: Prim, 2008. 240 p.
23. Buculescu M. Procesul de armonizare în definirea întreprinderilor mici și mijlocii. Argumente pentru o definiție cantitativă versus o definiție calitativă. București: Academia de Studii Economice. 102 p. http://store.ectap.ro/articole/905_ro.pdf [vizitat 18.010.2014]
24. Burduș E., Cochină I. ș.a. Întreprinzător, București: PROUniversitaria, 2010. 255 p.
25. Bulgac V. Raționalizarea politicii de finanțare a unităților economice din agricultură în contextul strategiilor de dezvoltare. Teză de dr. în economie. Chișinău, 2013. 188 p.
26. Bulgac V. Modalități de finanțare a agenților economici din domeniul agriculturii. În: Economic Growth in Conditions of Internationalization. International Scientific and Practical Conference, V-th edition, vol.I. Chișinau, 2010, p. 437-439.
27. Bugaian L., Catanoi V. ș.a. Antreprenoriat: inițierea afacerii, Chișinău: Levința Angela I.I., 2010. 394 p.
28. Bugaian L., Malcoci G. Leasingul o oportunitate investițională în Republica Moldova, În: Meridian Ingineresc, 2009, nr.3, p.55-58.
29. Caburgan V. Sprijin pentru antreprenori, In: ProEconomica, 2009, nr 4.(12), p.16
30. Certan I. Modalități de eficientizare a managementului sistemului financiar în condițiile globalizării. Teza de dr. în economie. Chișinău, 2011. 189 p.
31. Ciumac Gh. Apariția și evoluția formelor de activități antreprenoriale. In: Strategii și politici de management în economia contemporană. Materialele Conferinței Științifice Naționale cu participare internațională. Ediția a II-a, Chișinău: ASEM, 2013. p.168-171.
32. Ciripescu C. Ghid Business Angels. Iași: Finantare, 2014 <http://www.finantare.ro> [vizitat 22.08.2014]
33. Clocotici D. Operațiuni de leasing. București, 2000. 172 p.
34. Cobzari L. Aspecte de finanțare a întreprinderilor micului business. Chișinău: ASEM, 2004. 67 p.
35. Cobzari L., Baurciulu A. Restructurarea sistemului financiar, Informație de sinteză. Chișinău: INEI, 2001. 31 p.
36. Cobzari L., Botnari N. Aspectele sistemului financiar al Republicii Moldova în condițiile integrării europene. In: Integrarea europeană și competitivitatea economică, Simpozion internațional, Chișinău: Academia de Studii Economice, 2004, p. 64-66.
37. Cobzari L., Brumă I. Dezvoltarea activității de leasing în Republica Moldova. In: Creșterea competitivității și dezvoltarea economiei bazată pe cunoaștere. Conferința științifică internațională, Chișinău: Academia de Studii Economice, 2007, p. 54-56.
38. Cobzari L., Erhan L. Parteneriate de succes în finanțarea și consolidarea întreprinderilor mici și mijlocii. In: Republica Moldova: 20 ani de reforme economice. Conferința Științifică internațională, Chișinău: Academia de Studii Economice, 2011, p.10-13.
39. Costa-David J., Malan J., Lalkaka R. Improving Business Incubator Performance through Benchmarking and Evaluation: Lessons Learned from Europe. 16TH International Conference on Business Incubation National Business Incubation Association, Toronto, 2002, 25 p. egateg.usaidallnet.gov/sites/default/files/Improving%20BI%20Performance%20Lessons%20Learned%20from%20Europe.pdf [vizitat 23.04.2013]

40. Cotelnic A., Nicolaescu M., Cojocaru V. Management (în definiții, scheme și formule). Chișinău: ASEM, 1998. p.
41. Cotelnic A. Sisteme de planificare în afaceri. Chișinău: ASEM, 2009. 256 p.
42. Coica A. Primii pași în lumea antreprenoriatului. <http://www.timpul.md/articol/metode-de-finantare-a-afacerilor-.htm> [vizitat 25.02.2011]
43. Cojocaru M. Dezvoltarea activității sectorului întreprinderilor mici și mijlocii în Republica Moldova. In: Studia Universitatis, Științe exacte și economice, 2011, nr.7(47), p.129-134.
44. Competitivitatea și dezvoltarea sectorului privat, Republica Moldova 2011, Încurajarea dezvoltării sectorului IMM. Chișinău: Ministerul Economiei, OECD, ODIMM, “Imona-Grup” SRL. 112 p.
45. Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Tineretul în mișcare”, Bruxelles, 2010. 24 p.
46. Constrângeri majore asupra mediului de afaceri din Moldova. Confederația Națională a Patronatului din Republica Moldova, Chișinău, 2013. 50 p.
47. Condițiile de creare și dezvoltare a întreprinderilor: analiză prin prisma de gen. Chișinău: BNS, 2009. 91p. http://www.undp.md/presscentre/2009/Statistics_24Dec/block_Bussines_ROM_17-12-2009_NEW_NEW.pdf [vizitat 15.05.2013]
48. Concepția dezvoltării clusteriale a sectorului industrial al Republicii Moldova. Ministerul economiei, Institutul Național de Cercetări Economice, 2012. p.22 <http://www.mec.gov.md/ro/content/industrie> [vizitat 15.05.2014]
49. Criclivaia D. Particularități de soluționare a problemelor agenților economici prin aplicarea convențiilor privind evitarea dublei impunerii (cazul Republicii Moldova). Teză de dr. în economie, 2007. 128 p.
50. Csimminga D. Generația tânără, succesul economiei de mâine. București: Manpower Group, 2012, 10 p. <https://candidate.manpower.com/wps/wcm/connect/64568f804b8143159fb4bflabeefe959/Generatia+tanara+-succesul+economiei+de+maine.pdf?MOD=AJPERES> [vizitat 15.03.2013]
51. Dababneh R., Tukan F. Booklet of standardized small and medium enterprises definition, USAID, 2007. 25 p.
52. Dascaluic D. Managementul politicilor financiare publice de stimulare a businessului mic și mijlociu. Teză de dr în economie, 2009. 173 p.
53. Dalota M., Mocanu M. Managementul afacerilor productive. Ghid practic de planificare, Timișoara: Sedona, 1995. 280 p.
54. Deruța, I. Relații economice internaționale. București: Economica, 1999. 51 p.
55. Despre perspectivele dezvoltării antreprenoriatului în R. Moldova. In: Capital Market, 2013, nr.35 (506) <http://capital.market.md/ro/content/despre-perspectivele-dezvolt%C4%83rii-antreprenoriatului-%C3%AEn-r-moldova-cu-suportul-hilfswerk> [vizitat 30.06.2014]
56. Dragoi A. Politica Agricolă Comună este vitală pentru asigurarea producției noastre alimentare și a viitorului a mai mult de jumătate din teritoriile noastre. Institutul de economie mondială, <http://www.iem.ro/articole-euroinfo/635-politica-agricol-comun-in-perioada-2014-2020-un-parteneriat-intre-comisia-european-i-fermieri> [vizitat 30.06.2014]
57. Drucker P. Management: Task, responsibilities, practices, New York: Publishers Harpar Row, 1985.
58. Dodu A. Conceptul incubatorului de afaceri ca formă de promovare a IMM-urilor. In: Meridian ingineri, 2009, nr.3, p.75-77.
59. Doga-Mîrzac M. Microfinance-an effective tool for economic growth in the Republic of Moldova. Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and

- Rural Developmen. București: Universitatea de Științe Agronomice și Medicină Veterinară, 2010, vol. 10(2), p.67-69.
60. Doga-Mîrzac M. Gherjavca S. Financing businesses in the field of small and medium business. Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Developmen, București: Universitatea de Științe Agronomice și Medicină Veterinară, 2012, vol. 12(2), p.61-65.
 61. Doga-Mîrzac M. Need to define small and medium enterprises as economic category in the context of european union integration, Scientific Papers Series Management. Economic Engineering in Agriculture and Rural Developmen, București: Universitatea de Științe Agronomice și Medicină Veterinară, 2013, vol.13, p.137-144.
 62. Doga-Mîrzac M. The development of small and medium business through programmes to support young entrepreneurs. Аграрний Вісник Причорномор'я Економічні Науки, 2013, Одеса, випуск 69, с. 120-130.
 63. Doga-Mîrzac M. Naval E. Theroretical and methodological approaches on the evaluation of business incubators. În: Journal of Financial and Monetary Economics, București: Centrul de Cercetări Financiare și Monetare "Victor Slăvescu", 2014, nr. 1, p. 252-256.
 64. Doga-Mîrzac M. Incubatorul de afaceri ca pîrghie de susținere și dezvoltare a tinerilor antreprenori din Republica Moldova. In: Economie și sociologie, 2014, nr.1, p.92-104.
 65. Doga-Mîrzac M. Componentele sistemului de susținere și finanțare a mediului de afaceri. În: Analele Academiei de Studii Economice din Moldova, 2014, nr.2, p.16-24.
 66. Doga-Mîrzac M. Cadrul legislativ și normativ privind înființarea și activitatea întreprinderilor mici și mijlocii. În: Economie și sociologie, 2014, INCE, nr3, p.135-142.
 67. Enache S. Ce te împiedică sa te apuci de antreprenoriat. <http://www.finantistii.ro/cariere/ce-te-impiedica-sa-te-apuci-de-antreprenoriat-80543> [vizitat 17.12.2013]
 68. Enachi R. Finalul fericit al unui proiect European. In: Profit, 2014, nr.6 (220) http://www.profit.md/articles-ro/number_1_2_2014/549444/ [vizitat 17.11.2014]
 69. Erhan L. Strategii financiare de dezvoltare a întreprinderilor mici și mijlocii prin prisma asigurării unei economii de piață funcționale. Teză de dr. în economie. Chișinău, 2013. 214 p.
 70. Erhan V. Riscuri și probleme în finanțarea micului business. În: Analele Academiei de Studii Economice din Moldova, 2002, nr.3-4, p.72-77
 71. European Leasing Market Returns to Growth in 2013. <http://www.leaseurope.org/uploads/documents/press-releases/pr140314-Preliminary%20Survey.pdf> [vizitat 23.02.2014]
 72. Evoluția social-economică a Republicii Moldova în anul 1999. Chișinău: Ministerul Economiei și Reformelor al Republicii Moldova, 2000
 73. Încă o bancă va acorda credite cu Garanția ODIMM, prin Fondul de Garantare a Creditelor. <http://www.odimm.md/ro/noutati/anunturi/item/161-%C3%AEenc%C4%83-o-banc%C4%83-va-acorda-credite-cu-gran%C5%A3ia-odimm-prin-fondul-de-garantare-a-creditelor-fgc.html> [vizitat 23.02.2014]
 74. În Republica Moldova vor fi create nouă parcuri industriale. [in-republica-moldova-vor-fi-create-9-parcuri-industriale-21535.html?action=print](http://www.in-republica-moldova-vor-fi-create-9-parcuri-industriale-21535.html?action=print), [vizitat 22.04.2014]
 75. Khalid A. D. The role of business incubators in developing entrepreneurship and creating new business start-ups. Thesis submitted in partial fulfillment of Requirements for the Degree of aster in Business Administration, 2009. 68 p.
 76. Fratean A. Rolul determinant al parcurilor industriale pentru dezvoltare economic. <http://www.pdsenat.ro/declara-ii-politice/fratean-alexandru-rolul-determinant-al-parcurilor-industriale-pentru-dezvoltare-economic/964>. [vizitat 07.02.2014]

77. Finanțarea întreprinderilor mici și mijlocii din Republica Moldova: probleme, tendințe și perspective. Chișinău: IDIS „Viitorul”, 2012,2013. 288 p.
78. Finanțarea afacerii. Guvernului Republicii Moldova. <http://particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=1276> [vizitat 20.03.2015]
79. Filip Gh. Adaptarea mecanismelor financiar - bancare la cerințele integrării României în Uniunea Europeană, Iași: Sedcom - Libris, 2003. 220 p.
80. Forumul național al tinerilor antreprenori cu genericul „Tinerii în Acțiune”. <http://www.civic.md/comunicate/22691-forumul-national-al-tinerilor-antreprenori-tinerii-in-actiune.html> [vizitat 22.10.2014]
81. Forumul Național al Tinerilor Antreprenori: Tinerii in Actiune. http://www.winrock.org.md/?page_id=62 [vizitat 15.03.2015]
82. Frunză E. Leasingul – sursă de finanțare a investițiilor. In: Fin-Consultant, nr.1, 2005. p.84-87
83. Ganea V. Finanțarea activității inovatoare din perspectiva macroeconomică. Teză de dr. hab. în economie. Chișinău, 2014. 296 p.
84. Ghid, Cele mai bune practice în incubatoarele de afaceri. Craiova, 2004. 104 p.
85. Ghidul de înființare a unui incubator de afaceri în România. România: aippimm, 2010. 74 p. http://www.incubat.ro/uploads/Publicatii_Ghid_Incubatoare_DRAFT_05_2010.pdf [vizitat 02.08.2014]
86. Ghid pentru implementarea în România a conceptului de cluster inovativ. București, 2009. 88 p. http://fp7.asm.md/sites/default/files/uploaded/Cluster_inovativ.pdf [vizitat 15.03.2014]
87. Graur E. Micul business tendințe de dezvoltare. Chișinău: UASM, 2006. 230 p.
88. Graur E. Businessul mic în economia Republicii Moldova, In: Economistul, 2004, nr. 1647, p.17
89. Graur E., Mîrzac M. Activitatea și mecanismul finanțării micului business. Chișinău: ASEM, 2006. 357 p.
90. Găvrea V. Parcuri industriale, științifice și tehnologice, incubatoare de afaceri, rolul lor în dezvoltarea locală și regională. Autoref. tezei de dr. șt. economice. Cluj-Napoca, 2011. 58 p.
91. Hanganu A. Majoritatea clienților companiilor de leasing sunt agenți economici. <http://vocea.md/majoritatea-companiilor-de-leasing-sunt-agenti-economici>[vizitat 30.05.2013]
92. Hotărârea cu privire la aprobarea Strategiei reformei cadrului de reglementare a activității de întreprinzător pentru anii 2013-2020 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia în anii 2013-2015. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 16.12.2013, nr. 1021
93. Hotărârea cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 13.09.2012, nr. 198-204
94. Hotărârea cu privire la Strategia de susținere a dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2006-2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 15.05.2006, nr. 83-86, art. 600
95. Hotărârea cu privire la aprobarea proiectului de lege cu privire la întreprinderile mici și mijlocii. http://cna.md/sites/default/files/rapoarte_expertiza/pr.legeintr.micisimijloc.minecon.pdf.pdf [vizitat 02.03.2014]
96. Hotărârea cu privire la programul național de abilitare economică a tinerilor. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 03.06.2008, nr. 99-101
97. Hotărârea cu privire la Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020, nr. 685 din 13.09.2012. http://www.gov.md/public/files/ordinea_de_zi/15.08.2012/Intr08.pdf [vizitat 14.10.2014]

98. Hotărîrea cu privire la aprobat Concepției sistemului de subvenționare a producătorilor agricoli pentru anii 2008-2015, nr.1305 din 28.11. 2007. <http://viitorul.org/doc.php?l=ro&id=2464&idc=326> [vizitat 14.10.2014]
99. Hotărîrea cu privire la modul de repartizare a mijloacelor fondului de subvenționare a producătorilor agricoli, nr.135 din 24.02.2014. <http://lex.justice.md/md/351872/> [vizitat 28.06.2014]
100. Iabanji I. Microfinanțarea-sursa alternativă pentru dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii. In: Organizațiile de microfinanțare – realizări, oportunități și provocări. Chișinău, 2012. p.53-61.
101. Iliadi Gh., Ganea.V.,Melnicenco L. Evoluția fluxurilor financiare și situația în sistemul financiar național, Informație de sinteză. Chișinău: ICȘITE, 2000. 45 p.
102. În Republica Moldova vor fi create nouă parcuri industriale. <http://www.timpul.md/articol/in-republica-moldova-vor-fi-create-9-parcuri-industriale-21535.html?action=print> [vizitat 22.04.2014]
103. Lazăr V. Întreprinderile mici și mijlocii reprezintă pilonul de bază al economiei Moldovei. <http://economie.md/articole/show/htm> [vizitat 10.03.2011]
104. Legea Republicii Moldova privind aprobarea Strategiei naționale pentru tineret pe anii 2009-2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 07.04.2009, nr. 68/192.
105. Legea Republicii Moldova cu privire la leasing. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 08.07.2005, nr. 92-94.
106. Legea Republicii Moldova privind aprobarea Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020”. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 11.07.2012, nr. 166. http://www.gov.md/public/files/ordinea_de_zi/15.08.2012/Intr08_8.pdf [vizitat 16.09.2014]
107. Legea pentru aprobarea Strategiei de dezvoltare a pieței financiare nebankare pe anii 2011-2014 și a Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei de dezvoltare a pieței financiare nebankare pe anii 2011-2014. www.cnpf.md/.../strategia_ro_25_03_2011.doc
108. Legea cu privire la parcurile industriale. nr. 182 din 15.07.2010, www.mec.gov.md. <http://lex.justice.md/md/335841/>[vizitat 02.05.2014]
109. Legea cu privire la organizațiile de micro-finanțare. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 13.08.2004, nr.138-146/737.
110. Legea asociațiilor de economii și împrumut. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 03.08.2007, nr.112-116/506
111. Legea privind susținerea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii, În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 07.07.2006, nr.126 (nr. 206-XVI)
112. Legea nr.276 din 15.11.2013 pentru modificarea și completarea Legii nr. 182 din 15.07.2010 cu privire la parcurile industrial. lex.justice.md/md/350675/[vizitat 12.10.2014]
113. Legea nr. 139 din 15.06.2012 cu privire la ajutorul de stat. http://competition.md/uploads/files/legi/ajutor_de_stat/Lege%20Nr139%20din%2015.06.2012.pdf [vizitat 26.06.2014]
114. Levine O.P. Wealth and freedom: an introduction to political Economic. New-York: Cambridge, 1995.
115. Litvin A. Managementul promovării exportului de produse agroalimentare din Republica Moldova. Teză de dr. hab. în economie, Chișinău, 2014. 292 p.
116. Luca N. Eficientizarea activității întreprinderilor mici și mijlocii din alimentația publică a Republicii Moldova. Teză de dr. în economie, Chișinău, 2013. 199 p.
117. Luchian I., Timuș A. Orientările globale ale reformelor fiscale. In: Economie și sociologie, 2012, nr.3, p.80-86.
118. Malcoci G. Leasingul ca oportunitate investițională în industria Republicii Moldova. Autoref. tezei de dr.în șt. economice, Chișinău, 2010. 26 p.

119. Manole T. În: Finanțele publice locale rolul lor în consolidarea autonomiei financiare la nivelul unităților administrativ-teritoriale. Chișinău: Epigraf, 2003. 238 p.
120. Manole T., Pintilie-Popovici E. Analiză comparativă asupra finanțării educației în Europa. În: Administrare Publică, 2008, nr.3, p.104-116.
121. Manualul Parcurilor Industriale Inovative în regiunea SEE. Proiect finanțat de Uniunea Europeană și cofinanțat de Guvernul din Ungaria în cadrul Programului de Cooperare Transnațională South East Europe. România, 2006. 137 p.
122. Marius D. Raiffeisen leasing lansează un nou produs pentru IMM. <https://www.raiffeisen-leasing.ro/news.php.raiffeisen-leasing-lanseaza-un-nou-produs-pentru-imm>[vizitat 21.03.2014]
123. Maxim I. Perfecționarea mecanismului de finanțare a întreprinderii în perioada instabilității economice. Teză de dr. în economie. Chișinău, 2003. 128 p.
124. Maxim I. Impactul ajutorului de stat asupra mediului concurențial în contextual integrării economice a Republicii Moldova în Uniunea Europeană, Teză de dr. hab. în economie. Chișinău, 2010. 291 p.
125. Micul Business în Republica Moldova – Pași spre afirmare (Centrul de Monitorizare și Analiză Strategică) <http://www.scribd.com/doc/htm> [vizitat 30.07.2006]
126. Mironov S. Dezvoltarea managementului afacerilor mici și mijlocii în condițiile economiei concurențiale. Teză de dr. în economie. Chișinău, 2011. 172 p.
127. Mîrzac V. Particularitățile implementării mecanismelor financiare în instituțiile de microfinanțare din Republica Moldova. Teză de dr. în economie. Chișinău, 2010. 227 p.
128. Moraru L. Asociațiile de economii și împrumut pe cale de consolidare. In: Capital market, 2008, nr.7. www.capitalmarket [vizitat 30.07.2012]
129. National Statistics Offices of Member States. [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/Eurostat/National Statistics Offices of Member States/Cambridge Econometrics/ECorys](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/Eurostat/National_Statistics_Offices_of_Member_States/Cambridge_Econometrics/ECorys) [vizitat 17.03.2015]
130. Neagu R. Taxele și impozitele, în lupta cu IMM-urile. Ce ar trebui să se schimbe, de fapt, ca firmelor să le fie mai bine?. http://www.avocatnet.ro/content/articles/id_38223/Taxele-si-impozitele-in-lupta-cu-IMM-urile-Ce-ar-trebuie-sa-se-schimbe-de-fapt-ca-firmelor-sa-le-fie-mai-bine.html [vizitat 12.03.2014]
131. Nicolescu O. Managementul întreprinderilor mici și mijlocii: concepte, metode, aplicații, studii de caz. București: Economică, 2001. 248 p.
132. Nirean E. Managementul riscurilor în activitatea unităților agricole. Teză de dr. în economie. Chișinău, 2013. 138 p.
133. Nunberger I. Support for new and potential start-up incubators in the field of Information and Communication Technology, Experplan, p.38. http://urenio.org/e-novation/stratinc/files/library/ict/51.ICT_startups.pdf [vizitat 23.09.2014]
134. Ordinul Ministerului Finanțelor nr. 118 privind aprobarea Standardelor Naționale de Contabilitate. In: Monitorul Oficial nr.177-181 din 16.08.2013, Monitorul Oficial nr.177-181 din 16.08.2013, art.1224. [vizitat 30.07.2014]
135. Onofrei M. Finanțele întreprinderii. București: Economica, 2004. 240 p.
136. Paul A. M. Susținerea tinerilor antreprenori. www.andreeavass.ro/sustinerea-tinerilor-antreprenori. [vizitat 30.07.2013]
137. Philiponner N., Mechelen L., Richter A. Competitivitatea și dezvoltarea sectorului privat, Republica Moldova, Încurajarea dezvoltării sectorului IMM. Chișinău: SRL”Imona Grup”, 2011. 116 p.

138. Platon L. Antreprenorii moldoveni sunt “constrânși” în activitate. In: Capital market, 2014, nr.05 (525). <http://capital.market.md/ro/content/antreprenorii-moldoveni-sunt-constransi-activitate> [vizitat 30.02.2014]
139. Platon L. Leasingul – o soluție de reducere a costurilor pentru IMM-uri, In: Capital market, 2011,nr.49(418).<http://capital.market.md/ro/content/leasingul-%E2%80%93-o-solu%C5%A3ie-de-reducere-costurilor-pentru-imm-uri> [vizitat 30.02.2013]
140. Predescu E. Dicționar economic explicative. Ediția II, Pitești: Paralela, 2005. 559 p.
141. Profiroiu A., Mina L. Rolul autorităților publice în crearea de structuri stimulative ale transferului de tehnologie. In: Effective public management for citizens and business environment. Tezele conf. internaționale. București: Institutul de Cercetări pentru Inteligența artificială al Academiei Române, Intergraph Computer Services, în cadrul proiectului CEEX „Dezvoltarea unui parteneriat eficace pentru crearea unui sistem de management public interactiv și inteligent în relație cu cetățenii și mediul de afaceri, 10.03.2008. www.cicmp.ase.ro/.../Mina%20Laura%20 [vizitat 14.03.2013]
142. Proiectul care trebuie multiplicat în toată țara. In: Economist, 31.01.2014. <http://www.eco.md/index.php/rss/item/682-proiectul-care-trebuie-multiplicat-%C3%AEn-toat%C4%83-%C5%A3ara> [vizitat 14.07.2014]
143. Programul de dezvoltarea strategică 2013-2015, www.mec.gov.md/.../programul-de-dezvoltare-strategica [vizitat 14.07.2014]
144. Popa E. Microfinanțarea –pilon în dezvoltarea socială și economică a Republicii Moldova. Teză de mr. In economie. Chișinău, 2010. 81 p.
145. Politica fiscală a unei economii aflate în prag de colaps. <http://www.contabilsef.md/newsview.php?l=ro&idc=13&id=11807&t=/Noutati/Noutati-generale/Politica-fiscala-a-unei-economii-aflata-in-prag-de-colaps>[vizitat 14.03.2014]
146. Raportul de activitate a Ministerului Economiei - 2011, Raportul de activitate a Ministerului Economiei-2013.<http://wwwmec.gov.md/ro/content/rapoarte-de-activitate>[vizitat 24.01.2014]
147. Raportul privind evaluarea premiselor pentru crearea rețelei incubatoarelor de afaceri în RM. Chișinău: ODIMM, 2013. 39 p.
148. Raport privind realizarea Strategiei de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anul 2012, Raport privind realizarea Strategiei de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anul 2013. <http://www.mec.gov.md/ro/documents-terms/mediul-de-afaceri-rapoarte> [vizitat 03.05.2014]
149. Raport anual, Activitatea CNPF și funcționarea pieței financiare nebankare. Chișinău,2013. 220 p. <http://www.cnpf.md/file/rapoarte/2013/Raport%20anual%20FINAL.pdf> [vizitat 13.04.2014]
150. Raport anual 2013, activitatea CNPF și funcționarea pieței financiare nebankare. Chișinău, 2014. 218 p. http://www.cnpf.md/file/rapoarte/Raport_Anual_CNPF_2013.pdf [vizitat 14.03.2015]
151. Raportul Ministerului Economiei privind implementarea proiectelor și programelor de asistență externă, 2013. <http://www.mec.gov.md/ro/content/rapoarte-de-activitate>[vizitat 26.02.2014]
152. Raport anual, Activitatea CNPF și funcționarea pieței financiare nebankare. Chișinău, 2014. p.218, <http://www.cnpf.md/file/rapoarte/2013/Raport%20anual%20FINAL.pdf> [vizitat 13.04.2014]
153. Raport al Comisiei către Parlamentul European, Punerea în aplicare a instrumentului european de microfinanțare Progress – 2013. Bruxelles, 20.10.2014 COM(2014) 639. 14 p. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=ro&catId=836>,<http://infoeuropa.md/finantarea-europeana/#finantarea-europeana> [vizitat 04.11.2014]

154. Raport de activitate a Ministerului economiei, 2013. 39 p. <http://www.mec.gov.md/ro/conten/rapoarte-de-activitate> [vizitat 18.03.2015]
155. Remitențele dezvoltă comunitatea din Moldova. <http://www.civic.md/stiri/comunicate/19751-proiectul-remitenele-dezvolt-comunitatile-din-moldova-i-a-desemnat-cititorii-pgm-i-a-lansat-ghidului-antreprenorului-pe-inelesul-tuturor.html> [vizitat 09.10.2014]
156. România pe locul al doilea în UE la ponderea IMM-urilor în economie. <http://www.business24.ro/imm/imm-romania/romania-pe-locul-al-doilea-in-ue-la-ponderea-imm-urilor-in-economie-1538386> [vizitat 04.12.2013]
157. Roșca P. Economia întreprinderii., Chișinău: ULIM, 2004. 273 p.
158. Smeureanu I. ș.a. Platformă de modele online pentru fundamentarea politicilor economice la nivelul întreprinderilor mici și mijlocii în perspective aplicării din 2005 a recomandării comisiei europene nr.361/2003. <http://www.management.ase.ro/reveconomia/2004-special2/30.pdf> [vizitat 10.09.2013]
159. Strategia de dezvoltare a sectorului IMM pentru anii 2012-2020. www.gov.md/public/files/...de.../Intr08.pdf [vizitat 10.09.2014]
160. Ryzhonkov V. Business Incubation and Business Incubator defined. <http://worldbusinessincubation.wordpress.com/2012/12/10/business-incubation-and-business-incubator-defined/> [vizitat 10.09.2013]
161. Savlovski L., Robu N. The role of SMEs in modern economy. In: *Economia*, 2011, vol.14, București: ASE. p. 277-281
162. Say J.B., The entrepreneur: introductory remarks. In H.J.G. Aitken (ed). *Marxist views*. New-York, 1984. 224 p.
163. Sidorchuk R.R. Defining the Concept of Small Business. In: *Entrepreneurship*, 2012, nr.10 (208), p. 35-40 <http://www.creativeconomy.ru/en/articles/23866/> [vizitat 21.11.2013]
164. Smallbone D. Policies to support SME-s development: The UK case, Navara Seminar, 1995.
165. Smeureanu I.,B. ș.a. Platformă de modele online pentru fundamentarea politicilor economice la nivelul IMM în perspective aplicării din 2005 a Comisiei Europene, *Economia, Seria Management*, vol. 7, nr. 2 Specia, București, 2004, 404 p.
166. Solcan A. Managementul micului business. Chișinău: ASEM, Chișinău, 2001. 301 p.
167. Someșan C. Rolul incubatorului universitar în dezvoltarea inovării, transferului de tehnologii și antreprenoriatului academic. În: *Studia Universitatis "Vasile Goldiș" Arad*, 2011, Seria Științe Economice, vol. 21, Partea I. p.161-174.
168. Sramana M. The problem with incubators and how to solve them. *Harvard Business Review*, 2013 http://hbr.org/cs/2013/08/the_problems_with_incubators_a.html [vizitat 21.10.2013]
169. Stancu I. Gestiunea financiară a agenților economici. București: *Economica*, 1995. 342 p.
170. Stratan A. ș.a. Radiografia economică a Republicii Moldova în perioada post-criză succese și insuccese, provocările unui nou val al crizei. Chișinău: IEFS, 2012. 16 p.
171. Stratan D. Parcurile industrial în contextual crizelor economice și optimizarea costurilor socio-economice. Chișinău: IEFS, 2011. 10 p. [vizitat 22.02.2014]
172. Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=344806>[vizitat 30.05.2013]
173. Strategia de Creștere Economica si Reducere a Saraciei (2004-2015), p.161. <http://www.gov.md> [vizitat 21.09.2013]
174. Strategia națională de dezvoltare durabilă a complexului agroindustrial al RM 2008-2015, nr.282 din 11.03.2008. <http://lex.justice.md/md/330049/>[vizitat 21.09.2013]
175. Strategia de dezvoltare a industriei pe perioada pînă în anul 2015, Raport privind Implementarea Planului de acțiuni al Strategiei în anul 2013. <http://www.mec.gov.md/ro/documents-terms/industrie-rapoarte> [vizitat 21.06.2014]

176. Taranenco L.. Metode și tehnici manageriale în dezvoltarea durabilă a întreprinderilor mici și mijlocii în condiții de criză. Teză de dr. în economie. Chișinău, 2013. 159 p.
177. Tinerii antreprenori din sate pot cere instruire gratuită și credite până la 300 mii lei. www.timpul.md [vizitat 22.06.2014]
178. Trifan M. Leasingul în Moldova are dreptul la viață. In: Profit, 2002, nr.11
179. Toboșaru I. Incubatoarele de afaceri, oportunitate de dezvoltare a start-up-urilor din România. Studiu elaborat de către Departamentul mediu de afaceri, Fundația Post –Privatizare, 2011. 17 p.
180. Toboșaru I, Modreanu I. Incubatoarele de afaceri – oportunitate de dezvoltare a start-up-urilor, Studiu elaborat de Departamentul mediul de afaceri, Fundația post-privatizare, București, 2010. 38 p.
181. Tăgăduan D. Gestiunea financiară a întreprinderii. Arad: UAV, 2006. 197 p.
182. Țenea M. Strategii de integrare și postintegrare a IMM în piața unică a UE, autoreferat al tezei de doctor în științe economice. Sibiu: Universitatea Lucian Blaga, 2012. 62 p.
183. Tornea I. Finanțarea IMM-urilor în Republica Moldova. Chișinău: IDIS „Viitorul”, nr.1, 2011, 44 p. <http://old.viitorul.org/print.php?l=ro&idc=132&id=3601>[vizitat 18.10.2012]
184. The global Competitiveness report, http://www.weforum.org/docs/WEF_GCR_Report_2011-12.pdf, <http://codfiscal.net/36328/facilitati-fiscale-pentru-imm-urile-nou-infiintate-proiect-oug-ministerul-economiei> Ministerul Economiei: Modificarea Legii 346/2004 – stimularea înființării și dezvoltării IMM -urilor (proiect OUG) [vizitat 21.03.2015]
185. Ulian, G. Micul business – cale de utilizare efektivă a resurselor de muncă. Chișinău: ASEM, 1999. 260 p.
186. Ulian G, Doga-Mîrzac M. Incubatoarele de afaceri oportunitate de înființare și dezvoltare a antreprenoriatului mic și mijlociu. In: Modalități de eficientizare a sistemului economico-financiar în scopul dezvoltării economice durabile a Republicii Moldova, Tezele conf. Științifică Internațională Jubiliară. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, 2013, p.21-26.
187. Ulian G., Șestacovscaia A., Doga-Mîrzac M. The development of external trade from the perspective of European Integration. In: Торговля в современном обществе: теория и практика, Сборник докладов от юбилейной международной конференции. Экономический Университет Варна, 2008, с.308-312.
188. UK regional development agencies. www.ukbi.co.uk/resources/the-framework.aspx [vizitat 23.09.2013]
189. Văcărel I., Bistriceanu Gh. Finanțe publice. Ediția V, București: Editura didactică și pedagogică, 2006. 660 p.
190. Veveriță V., Catanoi A. Principalele idei și direcții de susținere a sectorului IMM pentru anii 2012-2020. In: Economie și sociologie, 2012, nr.3, p.74-79.
191. Veveriță V., Businessul mic în Republica Moldova: problem și perspective. Autoref. tezei de dr. în șt. economice. Chișinău, 2003. 25 p.
192. Veveriță V. ș.a. Finanțarea întreprinderilor mici și mijlocii din Republica Moldova: probleme, tendințe și perspective, Chișinău: IDIS „Viitorul” [file:///C:/Users/User/Downloads/4250294_en_finantarea_201%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/4250294_en_finantarea_201%20(2).pdf)[vizitat 21.03.2013]
193. Vinogradova N. Criteriile de apartenență a întreprinderilor la sectorul micului business. In: Economica, 2005, nr.2 (50), p. 24
194. Азизова Е. А. Оценка состояния и развития малого предпринимательства. In: Вестник Астраханского Государственного Технического Университета, Серия: Экономика, 2010, nr.1, с.145-149 <http://vestnik.astu.org/Pages/Show/13-Vestnik-Astrahanskogo-gosudarstvennogo-tehnicheskogo-universiteta-Seriya-Ekonomika-e2849612010> [23.07.2014]

195. Бессонова И. С. Функционирование малого бизнеса в России и развитых странах мира, УДК, Экономика, 2012, с. 9-13 vestnik.sseu.ru/view_pdf.php?pdf=4184 [vizitat 21.10.2012]
196. Бочаров В.В., Леонтьев В.Е. Корпоративные финансы. Санкт-Петербург, 2004, 626 с.
197. Буев В.В. и др. Интегральные показатели развития малого предпринимательства, результаты проекта «Разработка интегральных показателей и подготовка предложений по внедрению механизмов управления сектором малого предпринимательства по целям и результатам деятельности», реализованного специалистами Национального института системных исследований проблем предпринимательства по обращению Экспертного управления Администрации Президента Российской Федерации, Москва, 2007, <http://www.smb.ru/analitics.html?id=iprMP> [vizitat 13.07.2014]
198. Булгакова Л.Н. Формирование финансового механизма и системы управления инвестиционной деятельностью предприятия. In: Финансы и кредит, Москва, 2004, нр. 16, с. 41-49.
199. Гамидуллаева Л.А. Повышение эффективности управления бизнес-инкубированием важнейший фактор социально-экономического развития региона. с. 71-77 <http://www.v-its.ru/investregion/2013/02/pdf/2013-02-15.pdf>, [vizitat 20.08.2014]
200. Гришкова Т. Г. Совершенствование системы регулирования и поддержки малого предпринимательства. Автореф. диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук. Ростов-на-Дону, 2011. 25с. <http://www.dissercat.com/content/sovershenstvovanie-sistemy-regulirovaniya-i-podderzhki-malogo-predprinimatelstva>. [vizitat 01.05.2012]
201. Иваний П. В. Государственная стратегия поддержки малого бизнеса в США. Автореф. диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук. Москва, 2012, 32 с.
202. Ковалев В. Финансы. Москва: Проспект, 2009. 636 с.
203. Кузенко А.Л. О границах эффективности применения лизинга, проблемы прогнозирования, пг. 2, Москва, 2003, с.153-158.
204. Кушева Е. Основные способы финансирования организаций: достоинство и недостатки. In: Предпринимательство, 2007, пг. 6., с.72-78.
205. Ляшенко С.О. Развитие малого предпринимательства в странах с переходной экономикой. Институт географии НАН Украины, Киев <http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/27999/1.pdf> [vizitat 21.02.2013]
206. Малафеева М.В. Методология оценки эффективности лизинговых операций. In: Финансы и кредит, 2003, пг.3, с.48-61.
207. Морозов М. Агропромышленные кластеры малой формы. In: Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий, 2009, нр. 26, Москва, с.30-33
208. Придворная А. Б. Роль бизнес – инкубаторов в системе поддержки малого бизнеса. In: Управление экономическими системами, 2011, нр.8, Россия. <http://uecs.ru/predprinematelstvo/item/561-2011-08-15-05-16-26> [vizitat 18.05.2013]
209. Сырбу И. Администрирование предпринимательства в условиях рыночных отношений. Кишинэу: МЭА, 2013. 335 с.
210. Тормышева Т.А. Мониторинг деятельности бизнес-инкубатора. <http://rair-info.ru/publication/publication2/> [vizitat 25.07.2014]
211. Тормышева Т. А. Развитие бизнес-инкубаторов в условиях построения российской инновационной экономики. Автореф. диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук. Москва, 2013. 24 с. <http://www.fa.ru/dep/upanpk/dissertati>

- on_councils/referats/Documents/2013_07/автореперат%20Тормышева%20ТА.pdf [vizitat 10.08.2014]
212. Число малых предприятий в РФ за год выросло почти на 9%. ТПП-Информ, 16.05.2013, <http://www.tpp-inform.ru/news/10335.html> [vizitat 11.09.2013]
 213. Уткин В. В. Моделирование системы финансирования малого предпринимательства в регионе. Автореф. диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук. Санкт Петербург, 2001. www.dissercat.com/content/modelirovanie-malogo-predprinimatelstva-v-regione [vizitat 11.06.2012]
 214. Шаманская О. Развитие малых підприємств в Україні. In: Малий та середній агробізнес у системі фінансів підприємств. Матеріали науково-практичної конференції, Національна академія аграрних наук України, Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки", Київ 2010, с.14
 215. Site-ul oficial al Asociației Femeilor de Afaceri. <http://afa.md/?p=839> [vizitat 22.03.2014]
 216. Site-ul oficial al Camerei Înregistrării de Stat. <http://www.cis.gov.md/content/6#2> [vizitat 21.06.2014]
 217. Site-ul oficial al National Euro Info Centre, www.euro-info.org.uk/euronews [vizitat 11.05.2014]
 218. Site-ul oficial al Fondului Internațional pentru Dezvoltarea Agricolă. www.ifad.md/news/?nid=013d6858cf8b1773951160b79a14335a [vizitat 12.08.2014]
 219. Site-ul oficial al Biroului Național de Statistică. <http://www.statistica.md>
 220. http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_report/sme_handbook_ro [vizitat 21.06.2014]
 221. https://books.google.md/books?id=t9_KjVKEa7EC&pg=PA29&lpg=PA29&dq=CUSTOMER+Model+to+Michael+E.Gordon&source=bl&ots=Bukh0jJWQ9&sig=FJSNmtELcGiTTNjhMeoi5IOMb0o&hl=ru&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=CUSTOMER%20Model%20to%20Michael%20E.Gordon&f=false. p.29 [vizitat 27.08.2013]
 222. www.ro-ua-.net/index.php?option=com_content&view=article&id=25&Itemid=22 [vizitat 18.05.14]
 223. www.competitivesuccess.com [vizitat 18.09.2013]
 224. http://en.wikipedia.org/wiki/Joseph_Schumpeter. [vizitat 21.02.2013]
 225. Site-ul oficial al Ministerului Finanțelor. www.minfin.md/search/node/PNAET%202013
 226. Site-ul oficial al Agenției de Intervenție și Plăți pentru Agricultură. www.aipa.md
 227. Site-ul oficial www.eurostat, European statistics
 228. Site-ul oficial www.usa.gov/statistics, data and statistics about United States
 229. Site-ul oficial al Федеральной службы государственной статистики. www.rosstat.ru
 230. Site-ul oficial al Organizației pentru dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii. www.odimm.md
 231. Site-ul oficial al Comisiei Naționale a Pieței Financiare. www.cnpf.md
 232. http://www.incubat.ro/uploads/Publicatii_Analiza_Clusterelor_2011.pdf
 233. http://www.universitateaeuropenadrangan.ro/images/imguploads/cursuri_biblioteca_virtuala/se/gestiune_financiara_.pdf [vizitat 28.07.2015]

ANEXE

Anexa 1

Tabelul A 1.1. Beneficiarii și condițiile de garantare a creditelor de către FGC

Beneficiari	Condițiile de garantare			
	garanția,%	suma garanției, mii lei	perioada, ani	comision, % *
Întreprinderi active	pînă la 50	max. 1000	pînă la 5	2
Întreprinderi nou-create	pînă la 70	max. 500	pînă la 5	1,5
Întreprinderi exportatoare	pînă la 50	max. 2000	pînă la 5	1,5
Tineri antreprenori	pînă la 50	max. 150	pînă la 5	1,5
Lucrătorii migranți	pînă la 50	max. 200	pînă la 5	1,5

*- anual de la suma garantată

Sursa: elaborate de autor conform datelor ODIMM

Anexa 2

Tabelul A 2.1. Repartizarea IMM după mărimi în țările UE, %

Țări	Întreprinderi micro	Întreprinderi mici	Întreprinderi mijlocii
Austria	88,4	10,0	1,6
Bulgaria	90,1	8,3	1,6
Belgia	92,8	6,3	0,9
Cipru	92,0	6,9	1,1
Cehia	95,7	3,6	0,7
Danemarca	87,5	10,6	1,9
Estonia	85,9	11,9	2,2
Finlanda	93,2	5,7	1,1
Franța	93,3	5,8	0,9
Germania	83,7	13,9	2,4
Grecia	96,5	3,1	0,4
Ungaria	94,4	4,8	0,8
Irlanda	83,1	14,3	2,6
Italia	94,6	4,9	0,5
Luxemburg	87,6	10,3	2,1
Lituania	92,7	6,1	1,2
Letonia	85,5	12,3	2,2
Malta	95,9	3,4	0,7
Norvegia	94,6	4,6	0,8
Polonia	96,3	2,7	1,0
Portugalia	95,4	4,0	0,6
România	88,8	9,4	1,8
Slovacia	71,5	25,6	2,9
Slovenia	92,8	6,0	1,2
Spania	93,3	6,0	0,7
Suedia	94,6	4,6	0,8
Marea Britanie	88,3	10,1	1,6
Moldova	77,6	19,4	3,0

Sursa: [2,p.51]

Tabelul A 3.1. Principalele Programe și Proiecte naționale și internaționale orientate spre sectorul IMM

Denumirea Programului, Proiectului	Obiective	Activități
NAȚIONALE		
Programul Național de Abilitare Economică a Tinerilor (PNAET)	Dezvoltarea aptitudinilor antreprenoriale ale tinerilor bazate pe cunoașterea și gestionarea optimă a resurselor și facilitarea accesului tinerilor antreprenori la resurse financiare necesare inițierii și dezvoltării unei afaceri proprii	1. Instruire și consultanță antreprenorială 2. Obținerea creditelor preferențiale în valoare maximă de până la 300.000 lei (perioada de rambursare maxim 5 ani) cu o porțiune de grant nerambursabil (40%).
Programul de Atragere a Remitențelor în Economie (PARE 1+1)	Mobilizarea resurselor umane și financiare ale lucrătorilor emigranți moldoveni în dezvoltarea economică durabilă a Republicii Moldova	1. Organizarea cursurilor de instruire antreprenoriale și acordarea asistenței gratuite la inițierea afacerii 2. Finanțarea afacerilor viabile prin acordarea granturilor în proporții de 50% din valoarea investiției, dar nu mai mult de 200 mii lei. 3. Efectuarea monitorizării post-finanțare.
Fondul de Garantare a Creditelor (FGC)	Facilitarea accesului întreprinderilor micro și mici la resursele financiare	1. Acordarea garanției la credit agenților economici care nu dispune de suficient gaj. 2. Pentru întreprinderile active, garanția reprezintă până la 50% din mărimea creditului, dar nu mai mult de 700 mii lei, pe o perioadă de până la 5 ani. 3. Pentru întreprinderile nou-create, garanția poate reprezenta maxim 70% din suma creditului, dar nu mai mult de 300 mii lei. Perioada de garantare este de până la 3 ani.
INTERNAȚIONALE		
Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii în Localitățile Rurale (SMEDRA)	Susținerea antreprenorilor privați, cu idei inovatoare, prin promovarea accesului la cunoștințe în vederea creșterii competitivității lor.	1. Organizarea cursurilor de instruire antreprenorială; 2. Organizarea cursurilor de instruire în din diferite domenii ale agriculturii.
„ENTRANSE 2 Your Business”	Susținerea dezvoltării IMM, creșterea nivelului de plasare a antreprenorilor în câmpul muncii și respectiv sporirea locurilor noi de muncă prin reducerea sărăciei și susținerea sectorului de dezvoltare a IMM în Republica Moldova.	1. Asigurarea suportului pentru incubatoarele existente de afaceri și susținerea inițiativelor în regiunile republicii; 2. Promovarea portalului informațional pentru IMM și antreprenori www.businessportal.md ; 3. Consolidarea capacității instituționale la toate nivelele pentru IMM și acordarea suportului parteneriatului în dialogul public-privat; 4. Elaborarea programului de instruire pentru rezidenții incubatorului de afaceri.

Proiectul Investiții și Servicii Rurale (RISP II)	Valorificarea celor mai bune oportunități disponibile pentru crearea afacerilor; Acordarea consultațiilor și susținerea pe parcursul formării afacerilor rurale și activităților de grup, consultanță și susținere post-creare pe parcursul; Dezvoltarea comercială și a investițiilor în sistemele de irigare moderne; Accesul antreprenorilor din spațiul rural la cunoștințe și finanțare.	1.Oferirea serviciilor de consultanță (evaluarea ideilor de afaceri, elaborarea planurilor de afaceri), 2.Acordarea creditelor preferențiale de până la 150 mii \$ pe termen mediu și lung pentru inițierea și/sau dezvoltarea afacerilor în zona rurală și oferirea asistenței post-creare pe parcursul primului an de activitate. 3.Pentru instalarea sau perfecționarea sistemelor de irigare, beneficiarilor eligibili se acordă un credit preferențial de până la 100 mii \$, cu o porțiune de grant de până la 20%.
Investiții în Sectorul Privat (PSI)	Dezvoltarea sectorului privat prin promovarea și susținerea cooperării între agenții economici din Republica Moldova și Olanda.	1. Susținerea parteneriatului Moldo - Olandez prin acordarea asistenței financiare în mărime de până la 50% din mărimea investițiilor efectuate, dar nu mai mult de 750 mii Euro; 2. Acordarea consultanței în etapele de inițiere și de dezvoltare a parteneriatului.
Programul de susținere și dezvoltare a sectorului IMM (JNPGA)	Promovarea eforturilor privind ajustările economice structurale prin facilitarea procurării de către IMM a unui vast sortiment de echipament de producere.	1.Procurarea de echipament în regim de leasing pe o perioadă de un an, cu oferirea unui grant de 40%. 2.Valoarea procurării variază de la 500 mii lei până la 2,5 mil. lei.
Business Advisory Services (BAS) and the Enterprise Growth Programme (EGP)	Dezvoltarea și creșterea competitivității întreprinderilor private mici și mijlocii; Dezvoltarea pieței serviciilor de consultanță din Moldova; Îmbunătăți gradul de competitivitate a companiilor locale de consultanță.	1.Acoperire financiară parțială a costurilor pentru servicii de consultanță, precum: elaborarea conceptului de brand al companiei, lansarea brandului, elaborarea documentației tehnice, implementarea Sistemului Internațional de Calitate, recomandări cu privire la stocuri, etc. 2.Subsidiu maxim oferit companiilor eligibile este în sumă de 10 000 Euro, sumă ce nu constituie mai mult de 70% (exclusiv taxe) din suma proiectului.
Programul de la Fermier la Fermier	Facilitarea accesului IMM-urilor agricole la cunoștințe inovative.	Oferirea serviciilor de consultanță de către specialiștii agricoli din SUA în următoarele domenii: - activitate de producere (îmbunătățirea tehnicilor de creștere, protecția solului, rotația culturilor, managementul apei, a dăunătorilor); - activitatea de prelucrare (dezvoltarea noilor produse, introducerea noilor tehnologii); - marketing (branding, împachetare, promovarea produselor, descoperirea și intrarea pe noi piețe de desfacere); - gestionarea financiară a activității agricole; - administrarea gospodăriilor agricole; - dezvoltarea cooperativelor și întreprinderilor agricole, etc.

PUM: Acordarea Consultanței de către Experții din Olanda	Facilitarea accesului IMM-urilor la cunoștințe inovative internaționale.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Acordarea consultanței de către experți străini; 2. Organizarea seminarelor în țara beneficiarului și/sau în Olanda, 3. Desfășurarea stagiunii beneficiarului de la 2 săptămâni până la 3 luni în Olanda, 4. Căutarea partenerilor de afaceri în alte țări.
Proiectul Creșterii Producției Alimentare (2KR)	Dezvoltarea agriculturii și creșterea producției alimentare în Republica Moldova. Procurarea echipamentului, tehnicii agricole și de irigare prin operațiunea de leasing preferențial.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Procurarea tehnicii agricole în rate (echipamente și tehnică agricolă și de irigare), inițial se achită 50% din costul total și mai apoi în rate pe parcursul perioadei de doi ani. Prețul tehnicii nu include TVA. TVA la cota zero la importul și procurarea tehnicii. 2. Achitarea tehnicii în rate după schema: 50% avans – 25% - 25% sau 40% avans - 30% - 30% (buget total 21,0 mln \$)
Ameliorarea Competitivității	Consolidarea competitivității companiilor din Moldova prin intermediul îmbunătățirii calității produselor și serviciilor acestora.	<p>Acordarea granturilor proporționale pentru implementarea Sistemului de Management al Calității. Mecanismul de Grant va rambursa 50% din cheltuielile suportate de întreprinderi (dar nu mai mult de 10 000 \$), în următoarele două domenii largi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. servicii de consultanță pentru elaborarea studiilor de fezabilitate, a planurilor de afaceri, marketing, implementarea ISO și altor sisteme de management, care vor facilita dezvoltarea produselor noi și vor îmbunătăți competitivitatea și productivitatea întreprinderilor; 2. servicii de instruire continuă a personalului și managementului.
Programul Moldo-German de Sporire a Calificării Managerilor	Programul este destinat formării noii generații de manageri contemporani, capabili să-și desfășoare afacerea cu succes atât în țara proprie, cât și pe piața mondială.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organizarea unui curs de pregătire prealabilă la Centrul de Formare Continuă al CCI, 2. Efectuarea, timp de o lună, unui stagiu la Centrele de instruire din Germania. Taxa de participare la Program constituie 5700 lei plus costul biletului de avion și include cheltuieli în Moldova (consultații, coordonare, însoțire, instruire, materiale informaționale distribuite, pauze de cafea, testare etc.) și cele din Germania (instruire, cazare, alimentare transport intern, vizite la întreprinderi, întrevederi, program cultural etc.). În Germania fiecare participant va primi bursă de circa 600 Euro, va fi cazat în hotel și va fi asigurat cu alimentare (dejun și prânz).
Programul de Revitalizare a Agriculturii (IFAD II)	Contribuirea prin acțiune participativă la realizarea planurilor de dezvoltare strategică a localităților și anume în domeniul agricol.	Acordarea împrumuturilor preferențiate în valoare de până la 200 mii \$ pe un termen de până la 15 ani. 20% - 30% din valoarea împrumuturilor acordate constituie grant nerambursabil condiționat. Activități economice eligibile sunt: producerea, colectarea, prelucrarea, ambalarea, depozitarea produselor agricole, prestarea serviciilor specializate în agricultura și alte activități economice (cu profil agricol) din spațiul rural.

Programul de Servicii Financiare Rurale și Marketing (IFAD IV)	Extinderea oportunităților de angajare în câmpul muncii și participarea micilor fermieri în lanțuri competitive de furnizare agricolă prin intermediul accesului sporit la servicii financiare pentru micii proprietari, femeile cu activitate neagrăcolă și tinerii fermieri, precum și antreprenorii și întreprinderile de prelucrare neagrăcolă.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Servicii financiare rurale (acordarea creditelor preferențiale de până la: 50mii \$ fermierelor săraci, 7 mii \$ antreprenorilor rurali neagrăcoli, 100mii \$ întreprinderilor rurale de prelucrare care operează în lanțuri valorice cu legături strânse cu grupuri țintă, 200 mii Euro grant Instituțiilor Financiare Participante care au drept scop promovarea sistemelor financiare incluzive și a parteneriatelor inovatoare între instituții financiare rurale și operatorii de transferuri de bani de peste hotare; 2. Dezvoltarea lanțului valoric pentru reducerea sărăciei rurale (cartografierea și management); 3. Infrastructura determinată de piață în favoarea săracilor (acordarea granturilor competitive pentru investiții în infrastructura publică);
Dezvoltarea Economică Locală (DEL)	Dezvoltarea potențialului economic local prin asigurarea accesului la servicii profesionale de consultanță în afaceri și prin susținerea afacerilor în domeniul serviciilor din mediul rural.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Instruire și consultanță: APL, agenții economici și CPE/ONG în domeniul dezvoltării economice locale. 2. Acordarea creditelor agenților economici din cele 25 localități rurale și beneficiază de facilitarea procesului de obținere a creditelor cu porțiuni de grant de până la 2500 Euro pentru afaceri neagrăcole.
Program de asistență pentru dezvoltarea cooperării comerciale economice cu țările în curs de dezvoltare (Finnpartnership)	Promovarea parteneriatelor moldo-finlandeze și furnizarea serviciilor de consultanță în afaceri.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Matchmaking (identificarea partenerilor de afaceri), stabilirea contactelor cu companiile din Finlanda (partener în baza datelor de căutare); 2. Consultanță în afaceri; 3. Organizarea unor evenimente comune / activități de promovare comercial - economice.
Proiectul Oportunități Mai Bune pentru Tineri și Femei	Dezvoltarea unor servicii de sprijin în vederea integrării socio-economice și profesionale a tinerilor și femeilor.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Asigurarea găzduirii (până la 12 luni), în condiții apropiate de cele din familie; 2. Acordarea consilierii psiho-sociale; 3. Organizarea activităților de mediere și facilitare a accesului beneficiarilor pe piața muncii; 4. Acordarea suportului financiar (granturi de cel mult 15 000 \$ și material în vederea creării locurilor de muncă pentru grupurile vulnerabile); 5. Identificarea locurilor de muncă vacante disponibile; 6. Organizarea cursurilor de instruire profesională.

Program de stagiere în Germania	Promovarea metodelor de exploatare agricolă moderne în rândul fermierilor tineri specialiști cu vîrstă cuprinsă între 20-30 ani din domeniul agriculturii, zootehniei, enologiei și horticulturii, vorbitori de limbă engleză și/sau germană.	Participanții la program vor fi antrenați în procesul de lucru al întreprinderii, unde își vor desfășura stagiul propriu-zis, precum și un șir de training-uri în privința dezvoltării abilităților profesionale în rândul studenții și tinerii specialiști din domeniul agriculturii, horticulturii, și zootehniei în Germania, în cadrul fermelor și întreprinderilor de profil, pentru o perioadă de la 3 luni pînă la 12 luni.
Încurajarea utilizării inovatoare a remitențelor în investițiile rurale productive	Dezvoltarea capacităților manageriale ale beneficiarilor de remitențe, creșterea investițiilor din remitențe și prevenirea exodului de creier din Republica Moldova.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organizarea cursurilor gratuite de instruire antreprenorială; 2. Asistarea antreprenorilor la inițierea afacerii și post-creare, inclusiv elaborarea business planurilor; 3. Crearea unei baze de date pentru monitorizarea / evaluarea inițiativelor de afaceri din regiunea centru a republicii; 4. Elaborarea și distribuirea broșurii „Ghidul de Inițiere a Afacerilor”; 5. Elaborarea și distribuirea broșurii „Practici Antreprenoriale de Succes”; 6. Organizarea vizetelor de studiu în companiile din România.
Facilități de Orientare-Atragere a Remitențelor în Dezvoltarea Economiei Rurale	Sporirea investirii remitențelor în dezvoltarea economiei rurale pentru persoanele din zonele rurale care doresc să inițieze o afacere, precum și persoanelor interesate de oportunitățile de investire.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lansarea și dezvoltarea întreprinderilor atractive pentru grupul țintă - utilizatorii de remitențe, inclusiv prin franciză (proiectul va acoperi cheltuielile pentru obținerea de licențe, efectuarea studiului de fezabilitate, business plan). 2. Oferirea serviciilor de consultanță, instruire și vizite în străinătate pentru grupul țintă în vederea eficientizării utilizării remitențelor în cadrul centrelor regionale Cahul, Bălți, Orhei, Chișinău.
Modernizarea Sectorului Agrar în Republica Moldova	Dezvoltarea sectorului agricol și a industriei alimentare în raioanele Ungheni și Călărași pentru fermierii ce se ocupă de producerea fructelor, legumelor și creșterea animalelor din raioanele Călărași și Ungheni și a grupurilor de producători și procesatori fiind înregistrați ca gospodărie țărănească, care ar include minimum 3 membri; femei, tineri agricultori cu potențial de dezvoltare în sectorul agrar.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Acordarea serviciilor consultative de către experții naționali și internaționali; 2. Organizarea seminarelor pe teme specifice la solicitarea fermierilor; 3. Acordarea granturilor cu scopul de a procura echipamentul și materialele necesare în procesul de producere agricolă cu condiția contribuției parțiale obligatorii a beneficiarului; 4. Organizarea vizitelor de studiu în țară și peste hotare; 5. Promovarea afacerilor agricole în grup / cooperativelor în scopul procurării și folosirii în comun a echipamentului de producere, sistemelor de irigare, liniilor de sortare și ambalare, camerelor frigorifice; 6. Promovarea conexiunii dintre producători agricoli, companiile de procesare și piața de desfacere.
Acordarea consultanței de către experții din Germania (SES)	Facilitarea accesului IMM-urilor la cunoștințe inovative internaționale.	Acordarea consultațiilor gratuite de către experți internaționali cu experiență vastă în diferite domenii.

Echipa de Suținere a Micului Business Moldova	Co-finanțarea procurărilor de servicii de consultanță de către IMM (10-250 excepție 500 angajați) ocupate în producție, servicii și comerț cu capital majoritar privat, moldovenesc. Istorie de activitate minim doi ani, experiență redusă în utilizarea serviciilor de consultanță.	1. Suma grantului se determină în dependență de mărimea, localizarea companiei, tipul serviciului de consultanță solicitat, cât și gradul de reprezentare a femeilor în rândul angajaților și în managementul companiei, 50-70% (exclusiv taxe) din suma totală a proiectului, dar nu mai mult de 10 mii Euro.
Ameliorarea Competitivității	Încurajarea întreprinderilor autohtone să-și dezvolte cu succes afacerile, să-și consolideze pozițiile pe piață și să îmbunătățească abilitățile profesionale ale angajaților.	1. Proiectul va rambursa 50% din costurile serviciilor de consultanță și din cheltuielile pentru implementarea standardelor de calitate. 2. Cheltuielile eligibile vor fi rambursate la obținerea certificării și la înaintarea unui raport în formatul cerut de Administratorul Schemei de Grant.
Competitiveness of Enterprises and Small and Medium-sized Enterprises (COSME)	Îmbunătățirea competitivității IMM prin : îmbunătățirea accesului la finanțare pentru IMM în formă de capital și datorii, îmbunătățirea accesului la piețe, îmbunătățirea condițiilor-cadru pentru competitivitatea și durabilitatea IMM și promovarea antreprenoriatului și culturii antreprenoriale.	Circa 75% din suma totală a proiectului, max orientativ 200 – 250 mii Euro. (buget total 2300 mln Euro)
Competitivitatea agriculturii în Moldova, sectorul horticola	Granturi investiționale pentru grupuri de producători din sectorul horticola cu cel puțin 5 membri (persoane fizice sau juridice cu activitate de cel puțin 3 ani în sector).	1. Procurarea echipamentului tehnologic și utilajului post-recoltă (linii de sortare, spălare, calibrare, împachetare, uscătorii etc.) 2. 50% din total investiție, suma maximă 350 mii dolari \$ (buget total 7,0 mln \$)
Competitivitatea agriculturii în Moldova practici conservative	Granturi post-investiționale pentru aplicarea practicilor agricole prietenoase mediului pentru producători agricoli cu activitate individuală de cel puțin 3 ani.	1. Procurarea utilajelor agricole performante (pentru conservarea solului, fărâmițarea resturilor vegetale, combinatoare cu subsolieră) și aplicarea practicilor agricole de management durabil al terenurilor (practici conservative în livezi, fâșii de filtrare, fâșii bufer, bariere vegetative anti-eoliene etc.) 2. 50% din total investiție, suma maximă 20 mii \$ (buget total 3,0 mln \$)
Servicii financiare rurale și dezvoltarea businessului agricol pentru tineri antreprenori (PSFRDBA)	Investiții în afaceri cu profil agricol și agroturistic, credite preferențiale cu porțiuni de grant pentru tineri antreprenori.	1. Suma investiției până la 300 mii lei, (inclusiv 40% grant) 2. Suma grantului până la 40% din suma investiției cu rata dobânzii 8% anual, în lei avînd un termen de până la 5 ani, până la 8 ani pentru plantații multianuale cu o perioadă de grație 12-24 luni. (buget total 22 mln \$)

Restructurarea sectorului vitivinicol	<p>Credite și leasing preferențiale pentru a redresa sectorul vitivinicol și stimula producerea vinului cu denumire de origine protejată (DOP) și indicație geografică protejată (IGP).</p> <p>Întreprinderi din sectorul viticol, vinicol și lanțul lor valoric (producători de ambalaj, etichete, dopuri, instituții de învățământ și cercetare, etc), membri ai unei Asociații Regionale de Producători de Vinuri cu Indicație Geografică Protejată.</p>	<p>Investiții în sectorul vitivinicol și sectoarele conexe</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Echipament și utilaj vinicol până la 5 mln Euro , 2. Restructurarea podgoriilor și plantarea viței de vie- maxim 2 mln Euro, 3. Înființarea podgoriilor- maxim 10 mii Euro per ha, 4. Defrișarea plantațiilor necorespunzătoare - maxim 1000 Euro per ha, <p>cu rata dobânzii 5-6% anual, în Euro avînd un termen de până la 10 ani cu o perioadă de grație 4ani. (buget total 75 mln Euro). Desemenea TVA la cota zero pentru livrarea pe teritoriul țării a mărfurilor, lucrărilor și serviciilor; Scutire de taxe vamale la importul mărfurilor și serviciilor; Scutirea de plată pentru efectuarea procedurilor vamale la importul de mărfuri și servicii.</p>
Suștinerea și dezvoltarea sectorului de întreprinderi mici și mijlocii finanțat de Guvernul Japoniei	<p>Investiții în echipament de producere, sortiment vast.</p> <p>Leasing preferențial fără dobîndă, cu element de grant.</p>	<p>Suma investiției este stabilită periodic de Regulamentul Programului, suma grantului este de până la 40% din suma investiției cu rata dobânzii 0% anual, avînd un termen de până la 1 ani. (buget total 86 mln lei). Desemenea TVA la cota zero pentru importul echipamentului; Scutire de taxe vamale la importul echipamentului; Scutirea de plată pentru efectuarea procedurilor vamale la importul echipamentului.</p>

Sursa elaborat de autor în baza surselor <http://www.finantare.gov.md>, www.odimm.md, <http://www.chamber.md>

Tabelul A 4.1. Numărul IMM-urilor țărilor membre ale Uniunii Europene

Țara	Anii		Țara	Anii	
	2012	2013		2012	2013
Austria	154978	159147	Luxemburg	29278	30433
Bulgaria	279332	288220	Lituania	107843	115393
Belgia	511726	526234	Letonia	70172	73909
Croația	153008	151761	Malta	26346	27304
Cipru	46484	42440	Norvegia	267611	282684
Cehia	939049	927692	Niderlanda	655724	681047
Danemarca	203227	212963	Polonia	1477671	1541341
Estonia	51872	55113	Portugalia	810074	798480
Finlanda	221549	229470	România	437126	474416
Franta	2483844	2517725	Slovacia	378092	391382
Germania	2147569	2201715	Slovenia	108366	106236
Grecia	146697	139529	Spania	2239814	2243120
Ungaria	551076	557687	Suedia	631790	672401
Irlanda	139370	142618	Marea Britanie	1666725	1620388
Italia	3694288	3688347	Moldova	49444	51195

Sursa: Eurostat/National Statistics Offices of Member States/Cambridge Econometrics/Ecorys

Tabelul A 5.1. Evoluția valorii adăugate la IMM-uri în țările membre ale Uniunii Europene, mil.euro

Țara	Anii		Țara	Anii	
	2012	2013		2012	2013
Austria	93099	95582	Luxemburg	162690	167694
Bulgaria	9777	10064	Lituania	6475	6785
Belgia	106557	109535	Letonia	5498	5791
Croația	11474	11381	Malta	2063	2144
Cipru	6730	6187	Norvegia	127433	133248
Cehia	47071	46312	Niderlanda	189248	191329
Danemarca	70422	72545	Polonia	87147	90216
Estonia	5589	5938	Portugalia	49813	49285
Finlanda	47807	49293	România	24849	26792
Franta	500808	505196	Slovacia	17608	18323
Germania	745287	764582	Slovenia	11026	10761
Grecia	11194	10524	Spania	284498	284885
Ungaria	25833	26080	Suedia	101075	107720
Irlanda	38363	39242	Marea Britanie	473110	460128
Italia	421783	421616	Moldova	71,91	127,56

Sursa: Eurostat/National Statistics Offices of Member States/Cambridge Econometrics/Ecorys

Anexa 6

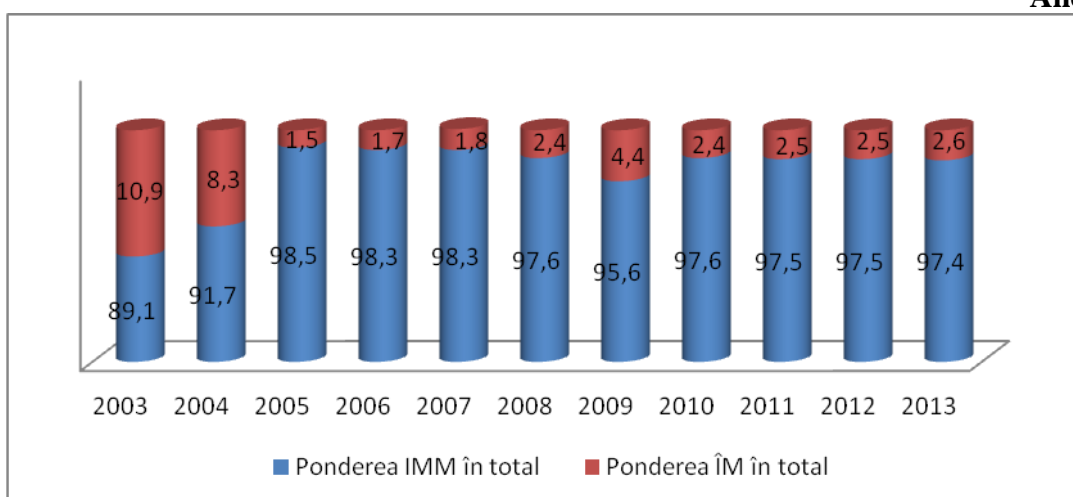

Figura 6.1. Evoluția ponderii numărului IMM și ÎM în totalul întreprinderilor

Sursa: calculat de autor confor datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova / www.statistica.md

Anexa 7

Tabelul A 7.1. Numărul IMM repartizat pe forme organizatorico-juridice în anul 2012

Indicatori	Total IMM		Întreprinderi micro		Întreprinderi mici		Întreprinderi mijlocii	
	unități	%	unități	%	unități	%	unități	%
Întreprinderi individuale	3948	8,8	3322	7,5	519	1,2	1203	1,1
Societăți pe acțiuni	1192	2,66	1003	2,3	157	0,4	32	0,03
Societăți cu răspundere	37470	83,57	31529	70,8	4923	11,0	1018	0,9
Cooperative	1080	2,41	908	2,0	143	0,3	29	0,02
Întreprinderi de stat și	654	1,46	551	1,2	85	0,2	18	0,02
Alte forme	24	0,05	20	0,04	3	0,0	1	0,0
Total, %	44368	98,95	37333	83,84	5830	13,08	2301	2,07

Sursa: calculat de autor confor datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova / www.statistica.md

Anexa 8

Tabelul A 8.1. Numărul de IMM la 1000 de locuitori în Republica Moldova

Anii	Numărul IMM, unități	Numărul populației, mii persoane	Numărul de IMM la 1000 locuitori
2004	22366	3607,4	6,2
2005	32444	3600,4	9,01
2006	35542	3581,1	9,92
2007	39320	3572,7	11,01
2008	41109	3567,5	11,52
2009	43658	3563,7	12,25
2010	45631	3560,4	12,82
2011	47337	3 560,4	13,29
2012	49444	3 559,5	13,89
2013	50964	3 557,6	14,32

Sursa: calculată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova / www.statistica.md

Tabelul A 9.1. Evoluția numărului de salariați ocupați în sectorul IMM în Republica Moldova

Anul	Numărul salariaților		Ponderea în numărul total al salariaților din sectorul IMM,%
	Total	IMM	
2000	545 242	156 974	28,8
2001	520 765	122 954	23,6
2002	513 759	130 432	25,4
2003	517 272	140 138	27,1
2004	572 786	170 154	29,7
2005	578011	317165	54,9
2006	574933	332720	57,9
2007	574131	343525	59,8
2008	572129	328065	57,3
2009	539195	316244	58,6
2010	526182	309434	58,8
2011	510191	294184	57,7
2012	519882	300223	57,7
2013	524553	298471	56,9

Sursa: calculată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova / www.statistica.md

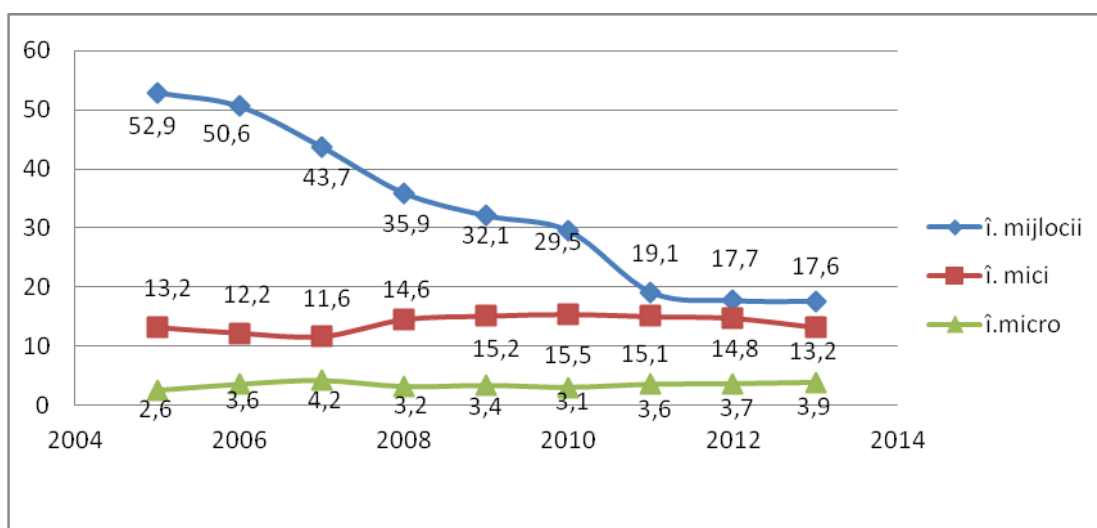

Figura A 10.1. Evoluția numărului salariaților ocupați în agricultură pe categorii de IMM-uri în perioada anilor 2005-2013

Sursa: calculat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova / www.statistica.md

Tabelul A 11.1. Evoluția în dinamică a numărului IMM pe genuri de activitate, mii unități

Genuri de activitate	Anii										
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Total	25,2	27,8	29,9	35,5	39,1	41,1	43,7	45,6	47,3	47,3	50,9
<i>inclusiv:</i>											
Agricultura, economia vânatului și sivicultura	0,1	1,3	1,4	2,0	2,1	2,1	2,3	2,3	2,4	2,5	2,7
Industria prelucrătoare	3,2	3,5	3,7	4,5	5,0	5,0	5,1	5,0	4,8	4,9	4,9
Energie electrică, gaze și apa	-	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3
Construcții	1,4	1,5	1,7	2,1	2,4	2,5	2,5	2,5	2,6	2,7	2,7
Comerț cu ridicata și cu amănuntul	11,3	12,5	13,2	14,7	16,0	16,9	18,0	18,7	19,4	20,0	20,4
Hoteluri și restaurante	-	-	1,0	1,1	1,2	1,3	1,3	1,4	1,5	1,7	1,7
Transporturi și comunicații	1,6	1,9	2,1	2,5	2,8	2,9	3,0	3,1	7,8	8,5	3,4
Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate întreprinderilor	2,8	3,3	3,6	4,5	5,2	6,0	6,6	7,3	7,8	8,5	9,0
Alte activități	4,8	3,5	3,9	4,0	4,3	4,3	4,7	4,1	4,3	4,5	6,0

Sursa: calculat de autor conform datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova

/ www.statistica.md

Tabelul A 12.1. Evoluția în dinamică a rezultatului financiar obținut de IMM în perioada anilor 2005-2012

Anii	Mărimea întreprinderilor	Numărul întreprinderilor care au obținut profit		Numărul întreprinderilor care au suferit pierderi		Numărul întreprinderilor care nu desfășoară activitate	
		Unități	Pondere în total pe republică, (%)	Unități	Pondere în total pe republică, (%)	Unități	Pondere în total pe republică, (%)
2005	Total	13122	40,4	15158	46,7	4164	12,9
	mijlocii	1044	3,2	593	1,8	20	0,06
	mici	3966	12,2	2229	6,9	245	0,7
	micro	8112	25,0	12336	38,0	3899	12,1
2006	Total	14086	38,9	17003	47,1	4453	12,28
	mijlocii	1093	3,0	608	1,7	23	0,06
	mici	3891	10,7	2400	6,6	253	0,7
	micro	9102	25,2	13995	38,7	4177	11,6
2007	Total	16243	40,6	18382	46,0	4695	11,8
	mijlocii	1260	3,1	491	1,2	23	0,1
	mici	4520	11,3	2396	6,0	278	0,7
	micro	10463	26,2	15495	38,8	4394	11,0
2008	Total	18366	43,6	18596	44,3	4147	10,0
	mijlocii	1207	2,9	447	1,1	31	0,1
	mici	5562	13,2	2507	6,0	260	0,7
	micro	11597	27,5	15642	37,2	3856	9,2
2009	Total	17241	38,7	22098	49,5	4319	9,8
	mijlocii	948	2,2	613	1,3	28	0,1
	mici	4730	10,6	3283	7,4	251	0,6
	micro	11563	25,9	18202	40,8	4040	9,1
2010	Total	19445	41,6	21737	46,6	4449	9,6
	mijlocii	1135	2,4	428	0,9	24	0,1
	mici	5807	12,4	3024	6,5	301	0,7
	micro	12503	26,8	18285	39,2	4124	8,8
2011	Total	20788	43,9	22137	46,8	4412	9,3
	mijlocii	1051	2,2	428	0,9	23	0,04
	mici	5977	12,6	2939	6,2	278	0,6
	micro	13760	29,1	18770	39,7	4111	8,7
2012	Total	18565	37,5	26066	52,8	4813	9,7
	mijlocii	910	1,8	599	1,2	29	0,1
	mici	5333	10,8	3958	8,0	279	0,5
	micro	12322	24,9	21509	43,6	4505	9,1

Sursa: calculat și completat de autor [98,p.59]

Tabelul A 13.1. Indicatorii activității sectorului IMM
pe regiuni de dezvoltare ale Republicii Moldova

Numărul de unități							
Anii	Unități	Total pe republică	Regiuni				
			Mun. Chișinău	Regiunea Nord	Regiunea Centru	Regiunea Sud	UTA Gagauzia
2005	<i>mii</i>	32,4	21,3	4,3	4,2	2,5	0,9
2006	<i>mii</i>	35,4	23,2	4,8	4,7	1,8	0,9
2007	<i>mii</i>	39,3	25,9	5,2	5,1	1,9	1,0
2008	<i>mii</i>	41,1	27,0	5,2	5,6	2,1	1,0
2009	<i>mii</i>	43,6	28,7	5,4	6,0	2,3	1,2
2010	<i>mii</i>	45,6	30,1	5,5	6,4	2,3	1,2
2011	<i>mii</i>	47,3	31,3	5,7	6,6	2,4	1,3
2012	<i>mii</i>	49,4	32,7	5,8	7,0	2,5	1,3
2013	<i>mii</i>	50,9	33,4	6,0	7,4	2,6	1,4

Numărul salariaților							
2005	<i>mii</i>	317,2	155,9	67,3	52,2	41,7	12,6
2006	<i>mii</i>	332,7	170,9	67,5	52,9	28,4	12,8
2007	<i>mii</i>	343,5	183,2	65,8	53,0	28,4	13,1
2008	<i>mii</i>	328,1	175,3	61,9	51,6	26,9	12,3
2009	<i>mii</i>	316,2	168,6	59,8	49,7	27,5	12,2
2010	<i>mii</i>	309,4	164,4	58,5	49,9	24,6	11,9
2011	<i>mii</i>	294,2	162,7	51,0	46,6	23,1	10,7
2012	<i>mii</i>	300,2	167,6	51,1	48,3	23,1	10,3
2013	<i>mii</i>	298,4	163,5	52,0	49,8	22,6	10,5

Venituri din vânzări							
2005	<i>mld</i>	42,1	28,7	5,4	4,7	3,2	1,3
2006	<i>mld</i>	54,3	38,3	6,7	5,8	2,3	1,2
2007	<i>mld</i>	66,8	30,1	5,0	4,1	1,6	0,9
2008	<i>mld</i>	64,9	43,2	8,9	7,7	3,1	1,9
2009	<i>mld</i>	57,4	38,6	7,6	6,9	2,6	1,6
2010	<i>mld</i>	65,2	42,5	9,4	6,9	3,2	1,9
2011	<i>mld</i>	71,8	45,6	10,8	9,3	3,9	2,19
2012	<i>mld</i>	73,1	46,5	10,3	10,2	3,8	2,0
2013	<i>mld</i>	77,4	48,7	11,2	10,9	4,2	2,2

Profit până la impozitare							
2005	<i>mil</i>	1100,3	1002,3	91,3	47,2	(40,8)	(16,8)
2006	<i>mil</i>	1784,0	1602,7	71,5	104,6	10,7	20,2
2007	<i>mil</i>	3777,2	2836,1	526,0	266,4	102,2	46,8
2008	<i>mil</i>	5483,2	3803,2	786,2	566,1	156,2	171,7
2009	<i>mil</i>	2243,2	1817,9	279,5	(79,3)	10,2	47,6
2010	<i>mil</i>	5456,9	3604,0	940,4	547,8	204,5	160,3
2011	<i>mil</i>	5180,2	3234,1	908,3	546,2	331,2	160,4
2012	<i>mil</i>	1084,7	914,4	104,2	84,8	17,2	(36,1)
2013	<i>mil</i>	2008,5	1116,8	407,5	311,2	105,9	67,1

Sursa: elaborat și calculat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova / www.statistica.md

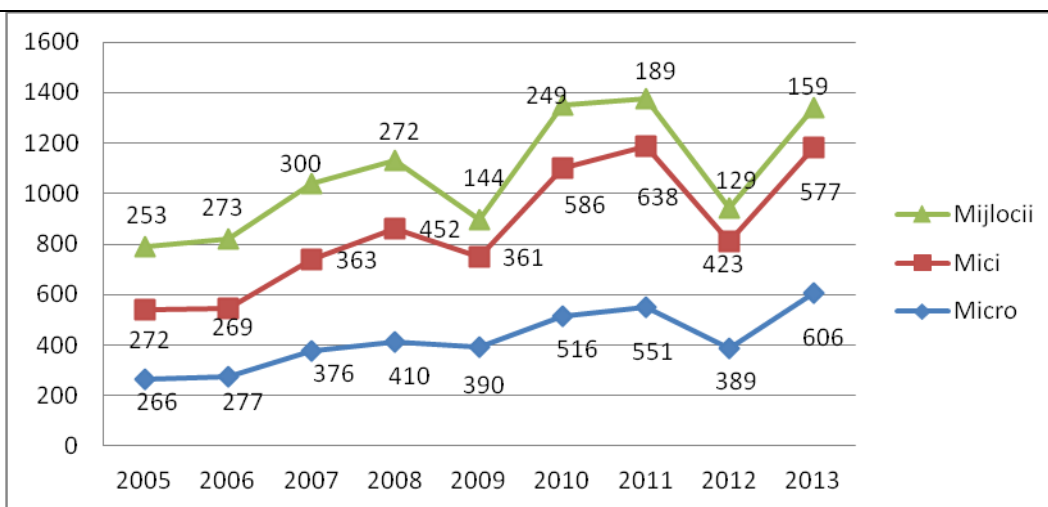

Figura A 14.1. Numărul întreprinderilor pe categorii din sectorul agricol ce au obținut profit

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică

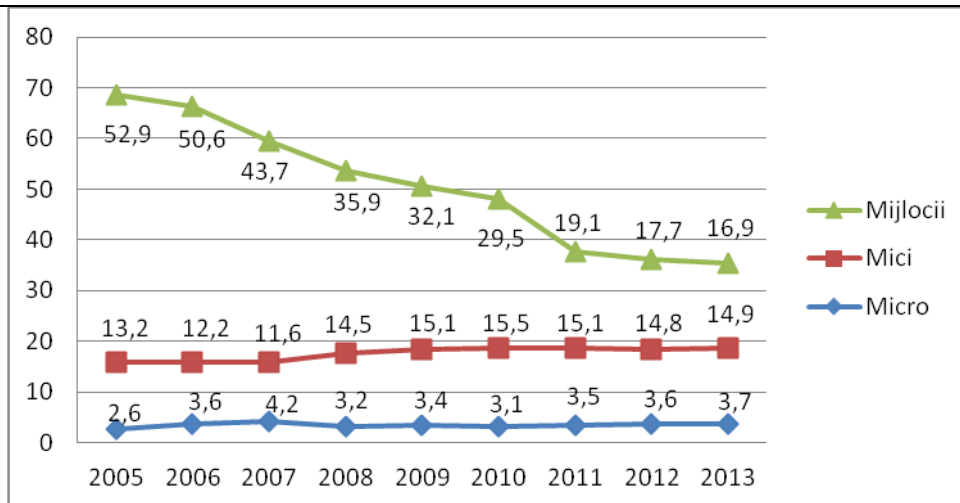

Figura A 14.2. Numărul mediu de salariați pe categorii de întreprinderi din sectorul agricol, mii persoane

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică

Tabelul A 15.1. Raportul consolidat de profit și pierderi a IMM-urilor din sectorul agricol pentru anii 2009-2013, lei

Indicatori	Cod. rd	2009	2010	2011	2012	2013
Venituri din vânzări (611)	010	5541816012	4717216613	6921894978	8081518870	7367129652
Costul vânzărilor (711)	020	4414320453	4205062677	5189421016	6094042792	6316410201
Profitul brut (pierdere globală) (rd.010-rd.020)	030	1127495559	512153936	1732473962	1987476078	1050719451
Alte venituri operaționale (612)	040	177011628	190120347	198544545	254346464	220660852
Cheltuieli comerciale (712)	050	71453409	88649770	109556271	105784735	98736454
Cheltuieli generale și administrative (713)	060	536202159	553038551	583654935	634321009	702356845
Alte cheltuieli operaționale (714)	070	418738029	507705943	515248993	598169133	598360726
Rezultatul din activitatea operațională: profit (pierdere) (rd.030+rd.040-rd.050-rd.060-rd.070)	080	278113590	-447119981	722558308	903547665	-128073722
Rezultatul din activitatea de investiții: profit (pierdere) (621-721)	090	48923276	25079545	27627521	93176953	123837351
Rezultatul din activitatea financiară: profit (pierdere) (622-722)	100	480780055	344012700	368069192	344800141	236039846
Rezultatul din activitatea economico-financiară: profit (pierdere) (± rd.080 ± rd.090 ± rd. 100)	110	807816921	-78027736	1118255021	1341524759	231803475
Rezultatul excepțional: profit (pierdere) (623-723)	120	16274424	-85026141	-26577695	-21610856	-97357987
Profitul (pierdere) perioadei de gestiune pînă la impozitare (± rd. 110 ± rd. 120)	130	824091345	-163053877	1091677326	1319913903	134445488
Cheltuieli (economii) privind impozitul pe venit (731)	140	-11565035	-20224	-41465	127699	39919782
Profit net (pierdere netă) (± rd. 130 ± rd. 140)	150	835656380	-163033653	1091718791	1319786204	94525706

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică din Republica Moldova.

Tabelul A 16.1. Evoluția principalilor indicatori financiari ai IMM-urilor din sectorul agricol pentru anii 2009-2013

Indicatori		2009	2010	2011	2012	2013
Rentabilitatea financiară	R f	21,5646	-4,2452	20,5833	20,0148	13,305
Rentabilitatea economică	R e	8,2	-1,56	8,98	9,16	0,86
Rentabilitatea veniturilor din vânzări	R vv	20,3452	10,8571	25,0289	24,5929	14,2623
Coeficientul de autonomie	K aut	0,3856	0,3664	0,4363	0,4575	0,4568
Coeficientul de atragere a surselor împrumutate	K asî	0,6144	0,6336	0,5637	0,5425	0,5432
Coeficientul de corelație între sursele împrumutate și proprii	K sîp	1,5933	1,7296	1,2918	1,1860	1,1892
Rata solvabilității generale	R sg	1,6276	1,5782	1,7741	1,8432	1,8409
Rata de acoperire a capitalului propriu	R acp	2,5933	2,7296	2,2918	2,1860	2,1892
Rata stabilității financiare	R sf	0,6376	0,6421	0,6853	0,6897	0,6976
Rata de îndatorare pe termen lung față de capitalul permanent	R înd	0,3952	0,4295	0,3633	0,3367	0,3452
Rata datoriilor pe termen scurt în totalul surselor de finanțare	R dts	0,3624	0,3579	0,3147	0,3103	0,3024
Rata stabilității financiare	R sf	0,7480	0,7242	0,7510	0,7677	0,7591

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică din Republica Moldova.

Tabelul A 17.1. Bilanțul contabil consolidat al IMM-urilor din sectorul agricol pentru anii 2009-2013, lei

Indicatori	Cod. rd	2009	2010	2011	2012	2013
Active pe termen lung						
Active nemateriale (111, 112)	10	7148580	12434533	15485252	17403772	18001885
Amortizarea activelor nemateriale (113)	11	1900428	2380924	3214427	4289013	3736422
Active materiale pe termen lung (121,122,123, 125)	20	7941419190	8566948251	9478934726	11157367030	12330069180
Uzura și epuizarea activelor materiale pe termen lung (124,126)	21	2815256122	2990126628	3186594267	3581938608	3917320600
Active financiare pe termen lung (131,132±133,134,135,136,141,142)	30	177718821	198724297	209219557	232664833	414793229
Total capitolul 1 (rd. 010 - rd. 011 + rd. 020 – rd.021+rd.030)	40	5309130041	5785599529	6513830841	7821208014	8841807272
Active curente						
Stocuri de mărfuri și materiale (211, 212, 213-214,215, 216, 217)	50	2506759346	2357059778	2694886722	2981450940	3185673483
Creanțe pe termen scurt (221-222, 223, 224)	60	1670687727	1711320678	1940848913	2059160759	1955561334
Creanțe pe termen scurt privind decontările cu bugetul (225)	70	201054369	167921013	296630596	514063243	761420174
Investiții pe termen scurt (231,232-233)	80	24531119	25187683	48744563	222633564	98108411
Mijloace bănești (241, 242,243,244,245,246)	90	151310143	215316446	364164378	386473549	360263543
Alte active pe termen scurt (227,228, 229, 251,252)	100	185822730	220444462	296452589	429726062	350693434
Total capitolul 2 (rd. 050 + rd. 060 + rd. 070 + rd. 080 + rd. 090 +rd.100)	110	4740165434	4697250060	5641727761	6593508117	6711720379
TOTAL GENERAL-ACTIV (rd. 040 + rd.110)	120	10049295475	10482849589	12155558602	14414716131	15553527651
Capital propriu						
Capital statutar (311), informativ	130	1331202735	1532882127	1542479939	1731069942	1998131192
Capital nevărsat (313)	140	23206674	32230214	18889686	21737333	19214387
Capital retras (314)	150	9282481	9049114	5833081	7673839	8006309
Rezerve (321,322,323)	160	931380202	938861437	1055651761	1080869846	1124157206
Corecții ale rezultatelor perioadelor precedente (331)	170	0	0	0	0	0
Profitul nerepartizat (pierderea neacoperită) a anilor precedenți (332)	180	1105423390	809762926	1922096686	2977762895	3036719334
Profitul net (pierderea) al anului de gestiune (333)	190	0	0	0	0	0
Profit utilizat al anului de gestiune (334)	200	0	0	0	0	0
Capital suplimentar (312)	210	62021327	81559527	79390514	84848809	83111135

(continuare)						
Capital secundar (341, 342)	220	477583240	518605581	729000143	748910528	889719325
Total capitolul 3 (rd.130–rd.140–rd.150+rd.160±rd.170±rd.180±rd.190–rd.200±rd.210±rd.220)	230	3875121739	3840392270	5303896276	6594050848	7104617496
Datorii pe termen lung						
Datorii financiare pe termen lung (411,412,413,414)	240	1749208291	2117281783	2346507086	2669068770	3061360352
Datorii pe termen lung calculate (421,422, 423,424, 425,426)	250	782856952	773760752	679819008	678890691	684782247
Total capitolul 4 (rd.240 + rd.250)	260	2532065243	2891042535	3026326094	3347959461	3746142599
Datorii pe termen scurt						
Datorii financiare (511, 512, 513, 514, 515, 516)	270	719041784	974939748	1151251700	1309932660	1230421412
Datorii comerciale (521, 522, 523)	280	1971569128	1799346038	1752469812	2205369866	2521874518
Datorii privind retribuirea muncii (531)	290	155485810	148619004	117187182	109705668	105141022
Datorii privind asigurările (533)	300	94195919	105014324	108974492	108322223	106526189
Datorii privind decontările cu bugetul (534)	310	137922138	141012243	86523534	83450694	84538858
Alte datorii calculate (532, 535, 536, 537, 538, 539)	320	563893714	582483427	608929512	655924711	654265557
Total capitolul 5 (rd.270 + rd.280 + rd.290+rd.300+rd.310+rd.320)	330	3642108493	3751414784	3825336232	4472705822	4702767556
TOTAL GENERAL-PASIV (rd.230 + rd.260 + rd.330)	340	10049295475	10482849589	12155558602	14414716131	15553527651

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică din Republica Moldova

Tabelul A 18.1. Populația ocupată în activitățile economice selectate pe grupe de vârstă, mii persoane

Activități economice	Grupe de vârste											
	15-24			25-34			35-44			Total		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Agricultură	27,2	27,0	24,1	55,7	58,2	53,4	70,5	71,9	67,8	314,7	323,0	303,3
Industrie	16,8	18,6	15,7	35,7	40,1	39,9	35,1	35,1	33,7	143,8	153,2	150,9
Construcții	10,0	8,7	9,0	19,2	20,4	22,2	16,8	17,1	14,6	67,5	66,8	70,2
Comerț, Hoteluri și restaurante	29,7	31,3	25,2	64,2	66,5	62,5	49,1	55,8	56,4	213,4	223,0	209,3
Transporturi și comunicații	4,6	5,2	4,2	16,4	17,0	21,4	14,6	15,0	15,5	63,7	67,0	70,5
Administrație publică, Sănătate	18,6	18,5	17,2	54,7	50,4	51,8	59,7	61,0	62,8	250,7	250,2	247,1
Alte activități	11,1	90,4	11,3	30,0	29,2	34,2	16,9	18,0	17,5	87,6	90,4	95,5
TOTAL	117,8	120,0	106,6	275,8	281,7	285,4	262,8	274,1	268,4	1143,4	1173,5	1146,8

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică din Republica Moldova

Tabelul A 19.1. Tineri antreprenori ce au inițiat propria afacere conform programului MEEETA (Moldova Employment and Entrepreneurship Education and Training Activity)

Regiunea	Vârsta	Genul de activitate	Nr.locuri de muncă	Forma organizatorico-juridică
Anul 2011				
Soroca	30	Servicii IC contabilitate	1	Patent
Soroca	26	Salon cosmetologic	1	Patent
Soroca	34	Salon de frumusețe	1	Patent
Pelinei	22	Prelucrarea și fabricarea obiectelor din lemn	6	ÎI
Crihana veche	25	Servicii de croitorie și de cusut / atelier	4	ÎI
Cahul	33	Producerea obiectelor de metal	3	SRL
Cahul	28	Servicii de contabilitate	4	SRL
Cahul	35	Floriculture	4	ÎI
Cahul	31	Servicii de divertisment	3	ÎI
Anul 2012				
Soroca	26	Mini - ferma de creștere a nutrienților	1	ÎI
Soroca	26	Cultivarea florilor	2	Patent
Soroca	32	Servicii de publicitate	2	SRL
Soroca	35	Magazie îmbrăcăminte	1	Patent
Soroca	24	Servicii de reparative a echipamentului electronic		SRL
Soroca	27	Servicii reparatia fațadei	3-10	SRL
Soroca	25	Magazie îmbrăcăminte	1	Patent
Soroca	20	Salon de coafură	1	Patent
Soroca	25	Salon de coafură	1	Patent
Soroca	31	Services of weaving articles from vine	1	Patent
Glodeni	32	Producția de biomasă brichete	6	SRL
Sîngerei	26	Stationary selling	3	SRL
Orhei	27	Uscarea fructelor	4	SRL
Telenești	32	Servicii reparatia calculatoarelor	4	SRL
Telenești	35	Producerea obiectelor din metal și din fier forjat	1	Patent
Cahul	28	Salon de coafură	1	Patent
Cantemir	21	Sală de sport, servicii	2	ÎI
Cantemir	23	Servicii proiectarea și design mobilă	2	ÎI

Sursa: elaborat de autor conform http://www.winrock.org.md/wp-content/uploads/2012/09/MEEETA-II-Semianual_report_SS-02-Aug.pdf

Tabelul A 20.1. Actele normative ce reglementează activitatea antreprenorială

Denumirea	Numărul	Anul
LEGI		
Cu privire la antreprenoriat și întreprinderi	845-XII	03.01.1992
Limitarea activității monopoliste și dezvoltarea concurenței	906-XII	03.01.1992
Cu privire la susținerea și protecția micului business	112-XIII	20.05.1994
Privind societățile pe acțiuni	1134-XIII	02.03.1997
Codul fiscal	1163-XIII	24.03.1997
Cu privire la patenta de întreprinzător	93-XIV	15.07.1998
Privind sistemul public de asigurări sociale	489-XIV	08.07.1999
Legea reglementării de stat a activității comerciale externe	1031-XIV	08.06.2000
Privind gospodăriile țărănești (de fermier)	1353-XIV	03.11.2000
Privind cooperativele de întreprinzător	73-XV	12.04.2001
Cu privire la zonele economice libere	440-XV	27.07.2001
Privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător	451-XV	30.07.2001
Privind cooperativele de producție	1007-XV	25.04.2002
Privind protecția consumatorilor	105-XV	13.03.2003
Cu privire la punerea în aplicare a numărului de identificare de stat unic al întreprinderilor și organizațiilor	861	14.07.2003
Cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător	81-XV	18.03.2004
Cu privire la documentul electronic și semnătura digitală	264-XV	15.07.2004
Privind revizuirea și optimizarea cadrului normativ de reglementare a activității de întreprinzător	424-XV	16.12.2004
Cu privire la leasing	59-XVI	28.04.2005
Privind susținerea sectorului IMM	206-XVI	07.07.2006
Privind societățile cu răspundere limitată	135-XVI	14.06.2007
Privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor	220-XVI	19.10.2007
Cu privire la parcurile științifico-tehnologice și incubatoarele de inovare	138- XVI	21.07.2007
Cu privire la parcurile industriale	182- XVI	15.07.2010
Privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător	131	08.06.2012
HOTĂRÎRI		
Fondul pentru susținerea antreprenoriatului și dezvoltarea micului business	659	21.10.1993
Aprobarea Regulamentului privind restituirea accizelor	1123	28.09.2006
Cu privire la crearea Organizației pentru Dezvoltarea Sectorului IMM	538	17.05.2007
Aprobarea Regulamentului privind modul de organizare a concursurilor pentru stimularea contribuabililor	952	11.08.2008
Aprobarea Regulamentului cu privire la modul de întocmire, actualizare și evidență a Listei operatorilor economici calificați	178	18.02.2008
Programul național de abilitare economică a tinerilor	664	03.06.2008
Programul-pilot de atragere a remitențelor în economie "PARE 1+1"	972	18.10.2010

Sursa: elaborat de autor

Tabelul A 21.1. Indicatorul calitatea reglementării din Republica Moldova și țările de comparație în perioada 2003-2013,%

Anii	Bulgaria	Estonia	Lituania	Slovenia	România	Moldova	Ukraina	Rusia
2003	70	89	80	75	51	35	29	48
2004	73	88	82	78	60	37	40	50
2005	69	89	78	73	59	36	34	50
2006	67	88	79	73	65	42	32	39
2007	70	91	83	73	67	44	37	42
2008	72	92	83	76	68	50	33	39
2009	73	91	78	78	71	49	32	39
2010	74	90	79	76	73	49	34	40
2011	71	91	78	75	74	49	30	39
2012	69	90	83	72	69	49	29	39
2013	68	90	84	71	69	49	29	37

Sursa: elaborat de autor conform datelor www.info.worldbank.org
<http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#countryReports>

Tabelul A 22.1. Dezvoltarea activității IMM-urilor prin perfecționarea cadrului de reglementare pentru anii 2015-2017

Denumirea priorității / acțiunii	Autoritatea responsabilă	Termen realizare	Suma, mii euro
Elaborarea Strategiei Naționale de Atragere a Investițiilor și Promovare a Exportului 2016-2020	Ministerul Economiei Cancelaria de Stat	2015	640
Organizarea semestrială a ședințelor Comitetului de Supraveghere al Proiectului (CSP) Suport Bugetar DCFTA pe parcursul anilor 2015-2016	Ministerul Economiei Cancelaria de Stat	2015-2016	-
Elaborarea Planului de Achiziții pentru procurarea echipamentului minim necesar pentru activitatea laboratoarelor din domeniul infrastructurii calității și executarea acțiunilor stabilite	Ministerul Economiei Alte ministere de resort	2015 2016	800 810
Elaborarea și implementarea Planului de Acțiuni privind liberalizarea serviciilor naționale de evaluare a conformității și acreditării, în scopul asigurării accesului acestora la serviciile respective europene și deschiderii pieței naționale pentru organismele europene	Ministerul Economiei	2015 2016	800 810
Elaborarea și implementarea strategiei privind asigurarea trasabilității	Ministerul Economiei	2015	400
Adoptarea a 75 % din standardele europene în calitate de standarde naționale, relevante actelor normative stabilite în anexa XVI a DCFTA și asigurarea condițiilor de implementare a acestora	Ministerul Economiei	2016	360
Armonizarea și aplicarea legislației privind supravegherea pieței conform Agendei Acordului de Asociere cu UE	Ministerul Economiei Alte ministere de resort Cancelaria de Stat Parlamentul R. Moldova	2015 2016	800 900
Elaborarea și implementarea Planului de acțiuni 2015-2016 pentru dezvoltarea instituțională și consolidarea capacităților Agenției pentru Protecția Consumatorului și Agenției Naționale pentru Siguranța Alimentelor	Ministerul Economiei Agenția pentru Protecția Consumatorului Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor	2015 2016	400 450
Elaborarea și implementarea Planului de Achiziții pentru Procurarea Echipamentului și Materialelor pentru Procedurile Expres-teste.	Ministerul Economiei Alte ministere de resort	2015 2016	400 180

Anexa 22 (continuare)			
Elaborarea Planului de acțiuni privind procedurile de control, bazate pe managementul de risc	Ministerul Economiei Alte ministere de resort	2015 2016	400 450
Elaborarea Legii cu privire la întreprinderile mici și mijlocii	Ministerul Economiei	2015	-
Elaborarea și aprobarea Planului de acțiuni privind realizarea „Strategiei de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020” pentru anii 2018-2020	Ministerul Economiei	2017	-
Simplificarea sistemului contabil pentru IMM-uri și racordarea acestuia cu sistemul contabil internațional și european	Ministerul Finanțelor	2015-2017	-
Elaborarea proiectului de lege cu privire la fondurile venture	Ministerul Economiei Comisia Națională a Pieței Financiare Agenția pentru Inovare și Transfer Tehnologic	2015-2017	180 mii lei
Elaborarea și aprobarea actelor normative privind asigurarea procesului de liberalizare a pieței interne în serviciile poștale	Ministerul Tehnologiei Informaționale și Comunicațiilor	2015-2019	-
Elaborarea recomandărilor științifice, în scopul armonizării politicilor IMM cu „Small Business Act” pentru Europa, privind: <ul style="list-style-type: none"> - dezvoltarea întreprinderilor familiare; - îmbunătățirea reglementării activității persoanelor cu profesii liberale; - consolidarea capacităților și abilităților antreprenoriale la persoanele cu dezabilități și celor din categoriile social-vulnerabile 	Institutul Național de Cercetări Economice	2015-2017	-

Sursa: Hotărîrea nr. 685 din 13.09.2012 Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020, Planul de acțiuni privind realizarea Strategiei de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2015-2017. <http://www.mec.gov.md/ro/content/politici-si-programe-imm>

Anexa 23

Tabelul A 23.1. Evoluția numărului instituțiilor financiare de credit nebanca
active în Republica Moldova

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Asociații de Economii și Împrumut	452	422	379	376	362	352	302
Organizații de Microfinanțare	13	23	29	37	48	60	68
Totalul instituțiilor de microfinanțare	465	445	408	413	410	412	370

Sursa: elaborat de autor conform datelor CNPF

Tabelul A 23.2. Activitatea organizațiilor de microfinanțare în perioada anilor 2007-2013, mil. lei

Indicatori	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Total activ	1917,3	2454,9	1933,8	1783,9	1844,3	1892,9	2509,4
Împrumuturi acordate	1024,3	1467,8	1360,9	1191,4	1440,8	1590,1	1897,1
Capital propriu	184,0	405,3	491,1	658,3	960,8	970,7	1020,6
Credite bancare și împrumuturi primite	1176,3	1458,1	1380,1	998,6	785,4	835,0	1280,4
Profit net	26,2	73,8	77,1	85,1	114,6	90,9	197,2

Sursa: elaborat de autor în baza datelor CNPF

Anexa 24

Tabelul A 24.1. Repartizarea furnizorilor de microcredite in statele mebre UE, mii euro

State membr	Intermediar	Instrument	Suma acordată,
	<i>instituiii nebancale</i>		
BE	Microstart	Garantie	100
BE	Crédal Société Coopérative	Garantie	300
BG	Jobs MFI	Împrumut prioritar	6000
BG	Mikrofond	Împrumut prioritar	3000
DK	Vækstfonden	Garantie	200
IE	Microfinance Ireland	Garantie	1400
RO	Patria Credit	Garantie / Împrumut prioritar	1000 / 8000
FR	Créa-Sol	Împrumut prioritar	1000
FR	Adie	Garantie/ Împrumut prioritar	2300/ 5000
FR	Initiative France	Garantie	500
IT	SEFEA	Împrumut prioritar	2000
NL	Qredits	Garantie	1300
PL	Inicjatywa Mikro	Împrumut prioritar	3900
PT	Millenium BCP	Garantie	300
	<i>instituiii bancare</i>		
EL	Pancretan Cooperative Bank	Garantie	900
EL	Cooperative Bank of	Împrumut prioritar	4000
ES	Caja Rurales Unidas	Împrumut prioritar	8000
ES	Colonya Caixa Pollenca	Garantie	300
ES	Laboral Kutxa	Garantie	800
IT	BCC Mediocrati	Împrumut prioritar	3000
IT	BCC Emilbanca	Împrumut prioritar	2000
IT	Banca Popolare di Milano	Împrumut cu partajare de	4000
IT	BCC Bellegra	Împrumut prioritar	1300
SI	Sberbank banka	Împrumut subordonat	8800
SI	Banka Koper	Garantie	600
SI	SKB Leasing	Împrumut prioritar	9000
RO	Banca Transilvania	Împrumut prioritar / Garantie	7500 / 1700
SK	OTP banka	Garantie	1300
UK	Fair Finance	Garantie	200
UK	EZBOB	Garantie	400
UK	GLE	Garantie	900
AT	Erste Bank	Garantie	500
PL	FM Bank	Garantie	800
	<i>instituiii publice</i>		
ES	ICREF	Împrumut prioritar	4000
IT	Finmolise	Împrumut prioritar	1000
18 state	40 furnizori de microcredite	54 contracte	134 700

Sursa: Raport al Comisiei către Parlamentul European, Punerea în aplicare a instrumentului european de microfinanțare Progress — 2013, Bruxelles, 20.10.2014 COM(2014) 639, p.14

Anexa 25

Tabelul A 25.1. Ofertele produselor în leasing ale companiilor ce activează pe teritoriul Republicii Moldova

Denumirea companiei	Autoturism	Autocare	Camioane	Echipping Utilaj	Tehnică de birou	Imobil	Tehnică agricolă
MAIB-Leasing SA	x	x	x	x	x	x	x
BT Leasing MD	x	-	x	x	x	x	x
Premium Leasing SLR	x	x	x	x	-	-	x
Capital Leasing SRL	x	x	x	x	-	-	x
Expres Leasing SRL	x	-	x	-	x	x	-
Top Leasing SRL	x	-	-	x	-	x	x
IMC Leasing SA	x	-	-	x	x	-	-
Total Leasing SA	x	-	-	x	-	x	-
Raiffeisen Leasing SA	x	-	-	x	-	-	x
BS-Leasing Grup SA	x	-	x	-	-	-	-
ICS "Express Leasing" SRL	x	-	-	x	-	-	-
Excelent-Leasing	x	-	-	-	-	-	-
Optima-Leasing SRL	x	-	-	-	-	-	-
EuroLeasing SRL	x	-	-	-	-	-	-
Geyer & Buchegger Leasing SRL	x	x	x	x	-	-	-
Status Leasing SRL	x	x	x	x	-	-	-
Tehagroleasing SRL	-	-	-	x	-	-	x
Finance Leasing Company	x	-	x	x	-	x	-

Sursa: elaborat de autor

Anexa 26

Tabelul A 26.1. Termenul de achitare a mijloacelor fixe acordate în leasing în anii 2005-2013

Anii	Unitatea de măsură	pînă la 3 ani	de la 3 ani pînă la 5 ani	mai mult de 5 ani	Total
2005	mil .lei	41,9	11,3	-	53,2
	în %	78,7	21,3	-	100,0
2006	mil .lei	504,2	153,3	68,1	725,6
	în %	69,5	21,1	9,4	100,0
2007	mil .lei	433,1	414,3	133,7	982,2
	în %	44,1	42,2	13,7	100,0
2008	mil .lei	691,4	448,4	106,7	1246,5
	în %	55,5	36,0	8,5	100,0
2009	mil .lei	278,4	132,7	1,4	412,5
	în %	67,5	32,2	0,3	100,0
2010	mil .lei	468,9	65,1	1,4	535,4
	în %	87,6	12,2	0,3	100,0
2011	mil .lei	700,2	96,8	40,2	837,1
	în %	83,6	11,6	4,8	100,0
2012	mil .lei	515,1	217,4	83,6	816,1
	în %	63,1	26,6	10,2	100,0
2013	mil .lei	638,5	462,0	36,3	1136,8
	în %	56,2	40,6	3,2	100

Sursa calculat de autor conform datelor BNS

Tabelul A 27.1. Denumirea Asociațiilor membre ale Federației “Leaseurope”

Țara	Denumirea Asociației
Austria	Verband Österreichischer Leasing-Gesellschaften (AT)
Bulgaria	Bulgarian Association for Leasing (BG)
Belgia	Nederlandse Vereniging van Leasemaatschappijen (NL) Vereniging van Nederlandse Autoleasemaatschappijen (NL)
Cipru	Schweizerischer Leasingverband (CH)
Cehia	Czech Leasing and Finance Association (CZ)
Danemarca	Finans Og Leasing (DK)
Estonia	Estonian Leasing Association (EE)
Franța	Association française des Sociétés Financières (FR) Fédération Nationale des Loueurs de Véhicules (FR)
Germania	Bundesverband Deutscher Leasing (DE)
Grecia	Association of Greek Leasing Companies (GR)
Ungaria	Hungarian Leasing Association (HU)
Italia	Associazione Italiana Leasing (IT)
Luxemburg	Fédération Luxembourgeoise des Loueurs de Véhicules (LU)
Lituania	Association of Lithuanian Banks (LT)
Letonia	Association of Latvian Commercial Banks (LV)
Norvegia	Finansieringsselskapenes Forening (NO)
Polonia	Polish Leasing Association (PL)
Portugalia	Associação Portuguesa de Leasing e Factoring (PT)
România	Romanian Leasing and Non- Banking Financial Services Association (RO)
Slovacia	Association of Leasing Companies of the Slovak Republic (SK)
Slovenia	Banking Association of Slovenia (SI),
Spania	Asociación Española de Leasing y Renting (ES), Asociación Española de Renting de Vehículos (ES),
Suedia	Associations of Swedish Finance Houses (SE),
Marea Britanie	Finance and Leasing Association (UK).
Rusia	United Leasing Association of Russia (RU),
Ukraina	Ukrainian Union of Lessors (UA),

Sursa: elaborat de autor conform datelor Leaseurop [71]

Tabelul A 28.1. Formele de subvenționare a producătorilor agricoli în Republica Moldova

Măsuri	Formele de suport	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Măsura 1	<i>Stimularea creditării producătorilor agricoli de către bănci comerciale, organizații de microfinanțare și asociații de economii și împrumut</i> Stimularea creditării producătorilor agricoli de către instituțiile financiare, inclusiv de către asociațiile de economii și împrumut *					X	X	X	X	X
Măsura 2	Stimularea asigurării riscurilor de producție în agricultură;			X	X	X	X	X	X	X
Măsura 3	<i>Stimularea investițiilor pentru înființarea plantațiilor multianuale</i> Stimularea investițiilor pentru înființarea plantațiilor multianuale, inclusiv sisteme antiîngheț și instalații antigrindină, defrișarea plantațiilor multianuale supuse casării și promovarea producției vitivinicole*	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Măsura 4	Stimularea investițiilor pentru producerea legumelor pe teren protejat (sere de iarnă, solarii, tuneluri);			X	X	X	X	X	X	X
Măsura 5	<i>Stimularea investițiilor pentru procurarea tehnicii și utilajului agricol, a echipamentului de irigare, precum și a sistemelor antiîngheț și a instalațiilor antigrindină</i> Stimularea investițiilor pentru procurarea tehnicii și utilajului agricol, precum echipamentului ce formează sisteme de irigare*		X	X	X	X	X	X	X	X
Măsura 6	Stimularea investițiilor pentru utilizarea și renovarea tehnologică a fermelor zootehnice		X	X	X		X	X	X	X
Măsura 7	Stimularea procurării animalelor de prăsilă și menținerii fondului lor genetic	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Măsura 8	Stimularea investițiilor pentru dezvoltarea infrastructurii postrecoltare și procesare	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Măsura 9	Stimularea consolidării terenurilor agricole						X		X	X
Măsura 10	Stimularea irigației terenurilor agricole			X	X	X	X		X	X
	Subvenționarea utilizatorilor de produse de uz fitosanitar și fertilizanți	X	X	X	X					
	Subvenționarea producătorilor agricoli la livrarea pe teritoriul țării a producției agricole de fabricație proprie	X	X	X	X					
	Stimularea creării stațiilor Tehnologice de Mașini	X	X	X	X					
	Tutun	X	X	X						
	Sfecla de zahăr	X	X							

* efectuate modificări în denumirea măsurilor incluse în Hotărârile cu privire la modul de repartizare a mijloacelor fondului de subvenționare a producătorilor agricoli
Sursa: elaborat de autor în baza informației AIPA.

Anexa 29

Tabelul A 29.1. Formele de subvenționare a producătorilor agricoli în Republica Moldova și UE

Măsuri	Formele de suport	Moldova	UE
Măsura 1	Stimularea creditării producătorilor agricoli de către instituțiile financiare, inclusiv de către asociațiile de economii și împrumut	X	
Măsura 2	Stimularea asigurării riscurilor de producție în agricultură	X	X
Măsura 3	Stimularea investițiilor pentru înființarea plantațiilor multianuale, inclusiv sisteme antiîngheț și instalații antigrindină, defrișarea plantațiilor multianuale supuse casării și promovarea producției vitivinicole	X	X
Măsura 4	Stimularea investițiilor pentru producerea legumelor pe teren protejat (sere de iarnă, solarii, tuneluri)	X	X
Măsura 5	Stimularea investițiilor pentru procurarea tehnicii și utilajului agricol, precum echipamentului ce formează sisteme de irigare	X	X
Măsura 6	Stimularea investițiilor pentru utilizarea și renovarea tehnologică a fermelor zootehnice	X	
Măsura 7	Stimularea procurării animalelor de prăsilă și menținerii fondului lor genetic	X	X
Măsura 8	Stimularea investițiilor pentru dezvoltarea infrastructurii postrecoltare și procesare	X	X
Măsura 9	Stimularea consolidării terenurilor agricole	X	
Măsura 10	Stimularea irigațiilor terenurilor agricole	X	

Sursa: elaborat de autor în baza surselor [Budianschi D., Prohnițchi V., Savva T., Evaluarea eficienței și transparenței utilizării fondului de subvenționare a producătorilor agricoli, Expert-Grup, Chișinău, 2012, p.76 http://www.monitor.md/attachments/article/98/Evaluarea_eficienței_si_transparenței_utilizării_fondului_de_subvenționare_~.pdf]

Anexa 30

Tabelul A 30.1. Numărul dosarelor aprobate și a sumelor repartizate conform formelor de subvenționare a producătorilor agricoli în Republica Moldova

Formele de sprijin	Nr. dosarelor aprobate			Suma acordată		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Măsura 1	58	896	997	3278865	40626526	39294523
Măsura 2	164	266	78	14615426	24084370	41288237
Măsura 3, inclusiv:	240	713	650	41361030		88653717
<i>Plantații viticole</i>	114	304	218	16515240	30604907	30788276
<i>Plantații pomicole</i>	126	409	429	24845790	43774435	56955600
<i>Instalații anti-îngheț</i>	-	-	3	-	-	909841
Măsura 4	43	149	127	6212883	10677172	14491801
Măsura 5	664	2255	1799	97021896	165146685	141732966
Măsura 6	13	81	64	785782	16959975	27290948
Măsura 7	19	24	51	12043981	11183075	23358711
Măsura 8	23	245	138	4741589	43005609	69817023
Măsura 9	64	-	6	27852921	-	46955
Măsura 10	34	-	41	1993815	-	

Sursa: elaborat de autor în baza informației AIPA.

Tabelul A 31.1. Repartizarea fondului de subvenționare a producătorilor agricoli pe regiuni de dezvoltare și pe hectar în Republica Moldova

Regiuni Raioane	Total		Suprafața, ha	Suma, lei/ha
	lei	%		
Regiunea Nord	161709706	100	743916,3	235,6
<i>mun. Bălți</i>	386942	0,2	3917	98,8
Briceni	22286573	13,8	62024	359,3
Edineț	18280104	11,3	73775,8	247,8
Dondușeni	13535984	8,4	53503,4	253,0
Drochia	17888390	11,2	87893,2	203,5
Fălești	9173385	5,7	80540,8	113,9
Floreni	16882858	10,4	90070,2	187,4
Glodeni	9719828	6,0	55687,4	174,5
Ocnîța	11934535	7,4	45479,7	262,4
Rîșcani	15561339	9,5	77277,6	201,4
Sîngerei	9903745	6,1	79364,9	124,8
Soroca	16156023	10,0	34382,3	469,9
Regiunea Centru	123300565	100	844248,6	139,6
<i>mun. Chișinău</i>	9948656	8,2	27157,1	366,3
Anenii Noi	20076859	16,3	66662,5	301,2
Călărași	4188823	3,4	64658,2	64,8
Criuleni	12193908	9,9	51579,4	236,4
Orhei	11985201	9,7	82594,6	145,1
Dubăsari	2860121	2,3	22705,3	126,0
Hîncești	12344547	10,0	92676,9	133,2
Ialoveni	10906814	8,8	53612,9	203,4
Rezina	4081975	3,3	43935,6	92,9
Nisporeni	3878109	3,1	39973,4	97,0
Strășeni	6806080	5,5	79971,9	85,1
Șoldănești	5775083	4,8	82403,2	70,1
Ungheni	11403664	9,2	72752,2	156,7
Telenești	6850725	5,5	63565,4	107,8
Regiunea Sud	96224133	100	653301,1	163,4
Basarabeasca	3197659	3,3	23264,9	137,4
Cahul	16257795	16,9	117565,4	138,3
Cantemir	10096350	10,5	41491	243,3
Căușeni	8709239	9,1	94204,8	92,5
Cimișlia	8144324	8,5	71756,4	113,5
Leova	5475084	5,7	57110,7	95,9
Ștefan Vodă	14237975	14,8	41532	342,8
Taraclia	9716350	10,1	54694,7	177,6
UTA Găgăuzia	20389357	21,1	151681,2	134,4

Sursa: elaborat de autor în baza informației AIPA.

Tabelul A 32.1. Parcurile industriale din România repartizate după județe

Județe	Parc industrial	Situația actuală	Județe	Parc industrial	Situația actuală
Alba	1	Operațional	Giurgiu	1	Operațional
Arges	1	Operațional	Gorj	1	Operațional
Bihor	1	Operațional	Hunedoara	1	Operațional
Bistrița	1	Operațional	Ialomița	1	Green field
Botoșani	1	Operațional	Mureș	1	Operațional
Brașov	10	Operațional Green field	Neamț	1	Operațional
București	4	Operațional	Prahova	9	Operațional Green field
Cluj	4	Operațional	Salaj	1	Operațional
Constanța	1	Operațional	Sibiu	4	Operațional
Dâmbovița	5	Operațional Green field	Suceava	1	Operațional
Dolj	1	Operațional	Timis	1	Operațional
Galați	1	Operațional	TOTAL	53	

Sursa: elaborate de autor conform <http://www.esimplu.ro/resurse-de-afaceri/documente/finish/267/2623>

Anchetarea studenților privind spiritul antreprenorial la tânăra generație.

A. Date generalizatoare:

(selecția o variantă de răspuns)

Instituția				
Facultatea				
Specializarea				
Anul de studii	I	II	III	
Sex	M	F		
Localitatea	Mun. Chișinău	Regiunea Nord	Regiunea Centru	Regiunea Sud

- Ați dori să inițiați propria afacere? Da Nu
- Dacă Da, alegeți care ar fi domeniul principal de activitate în care doriți să inițiați o afacere:
(selecția o variantă de răspuns)
 industrie; servicii (indicați) _____
 comerț; agricultura (domeniul) _____
 turism; alte domenii _____
 După posibilitate argumentați domeniul selectat de D-stră _____
- Aveți ideie despre noțiunea "Incubator de afaceri" sau "Business-incubator"? Da Nu
- Dacă Da, care este sursa informațională utilizată de D-stră?
 mass-media;
 surse electronice;(indicați)
 conferințele și expoziții
 alte surse _____
- Ați dori ca în incinta instituției să activeze un Incubator de afaceri sau un Centru Universitar de Incubare a Tinerilor Antreprenori pentru studenți ce ar susține și dezvolta noi idei de afaceri?
 Da Nu
- Dacă Da, ați contribui prin activitatea D-stră la dezvoltarea acestuia? Da Nu
- Rugăm să Vă expuneți părerea și propunerile

Vă mulțumim pentru răspunsurile acordate și Vă asigurăm că informația oferită de Dumneavoastră va fi utilizată exclusiv în scop de cercetare.

Tabelul A 34.1. Repartizarea respondenților participanți la sondaj, după anul de studii, specialitate și regiuni.

	Municipiul Chișinău	Regiunea Nord	Regiunea Centru	Regiunea Sud	Total
Anul I					
CON	13	3	7	3	26
FB	1	12	10	7	30
BA	9	2	5	4	20
Total Anul I	23	17	22	14	76
Anul II					
CON	8	9	3	4	24
FB	13	1	1	3	18
BA	15	7	7	4	33
Total Anul II	36	17	11	11	75
Anul III					
CON	6	3	8	-	17
FB	10	6	11	4	31
BA	6	8	6	-	20
Total Anul III	22	17	25	4	68
TOTAL	81	51	58	29	219

Tabelul A 34.2. Ați dori să inițiați propria afacere

	Municipiul Chișinău		Regiunea Nord		Regiunea Centru		Regiunea Sud		Total	
	Da	Nu	Da	Nu	Da	Nu	Da	Nu	Da	Nu
Anul I										
CON	13	-	3	-	5	2	3	-	24	2
FB	1	-	2	10	3	7	3	4	9	21
BA	9	-	1	1	3	2	4	-	17	3
Total Anul I	23	-	6	11	11	11	10	4	50	26
Anul II										
CON	8	-	7	2	3	-	3	1	21	3
FB	11	2	1	-	-	1	3	-	15	3
BA	14	1	6	1	7	-	3	1	30	3
Total Anul II	33	3	14	3	10	1	9	2	66	9
Anul III										
CON	6	-	3	-	7	1	-	-	16	1
FB	9	1	6	-	11	-	3	1	29	2
BA	5	1	8	-	6	-	-	-	19	1
Total Anul III	20	2	17	-	24	1	3	1	64	4
TOTAL	76	5	37	14	45	13	22	7	180	39

Sursa: elaborate de autor

Tabelul A 34.3. Care ar fi domeniul principal de activitate în care doriți să inițiați o afacere

	Anul I			Anul II			Anul III			Total		
	CON	FB	BA	CON	FB	BA	CON	FB	BA	CON	FB	BA
Industrie	3	-	2	4	-	9	1	3	3	8	3	14
Comerț	11	5	4	3	5	14	10	16	4	24	26	22
Turism	6	-	4	8	4	4	3	3	4	17	7	12
Servicii	3	2	4	6	4	2	2	3	5	11	9	11
Agricultura	1	2	-	-	2	1	-	2	3	1	6	4
Alte domenii	-	-	3	-	-	-	-	2	-	-	2	3
Nu	2	21	3	3	3	3	1	2	1	6	26	7
Total	26	30	20	24	18	33	17	31	20	67	79	73

Sursa: elaborate de autor

Tabelul A 34.4. Aveți ideie despre noțiunea “Incubator de afaceri” sau “Business-incubator”

	Municipiul Chișinău		Regiunea Nord		Regiunea Centru		Regiunea Sud		Total	
	Da	Nu	Da	Nu	Da	Nu	Da	Nu	Da	Nu
Anul I										
CON	2	11	1	2	4	3	1	2	9	20
FB	-	1	4	8	3	7	4	3	11	19
BA	6	3	2	-	3	2	3	1	14	6
Total Anul I	8	15	7	10	10	12	8	6	33	43
Anul II										
CON	3	5	7	2	1	2	2	2	13	11
FB	11	2	1	-	1	-	3	-	16	2
BA	12	3	6	1	7	-	4	-	29	4
Total Anul II	26	10	14	3	9	2	9	2	58	17
Anul III										
CON	3	3	2	1	6	2	-	-	11	6
FB	3	6	-	6	2	9	-	4	6	26
BA	6	-	7	1	6	-	-	-	19	1
Total Anul III	12	10	9	8	14	11	-	4	35	33
TOTAL	46	35	30	21	33	25	17	12	126	93

Sursa: elaborate de autor

Tabelul A 34.5. Ați dori ca în incinta instituției să activeze un Centru Universitar de Incubare a Tinerilor Antreprenori pentru studenți ce ar susține și dezvolta noi idei de afaceri

	Municipiul Chișinău		Regiunea Nord		Regiunea Centru		Regiunea Sud		Total	
	Da	Nu	Da	Nu	Da	Nu	Da	Nu	Da	Nu
Anul I										
CON	13	-	3	-	7	-	3	-	26	-
FB	1	-	10	1	10	-	6	-	27	1
BA	5	4	2	-	4	1	4	-	15	5
Total Anul I	19	4	15	1	21	1	13	-	68	6
Anul II										
CON	6	2	9	-	3	-	4	-	22	2
FB	11	-	1	-	1	-	3	-	16	-
BA	12	3	6	-	7	-	4	-	29	3
Total Anul II	29	5	16	-	11	-	11	-	67	5
Anul III										
CON	5	-	3	-	7	-	-	-	15	-
FB	9	-	6	-	11	-	4	-	30	-
BA	5	1	8	-	6	-	-	-	19	1
Total Anul III	19	1	17	-	24	-	4	-	64	1
TOTAL	67	10	48	1	56	1	28	-	199	12

Sursa: elaborate de autor

- * Nu sau apreciat 2 studenți. Specialitatea FB, AN 1
- Nu sau apreciat 2 studenți din mun. Chișinău. Specialitatea FB, AN 2
- Nu sau apreciat 1 studenți. Specialitatea BA, AN 2
- Nu sau apreciat 2 studenți. Specialitatea CON, AN 3
- Nu sau apreciat 1 studenți. Specialitatea FB, AN 3

Chestionar pentru întreprinderile ce desfășoară activitatea în Incubatoare de Afaceri

Vă rugăm să completați cu minuțiozitate toate punctele din chestionar.

A. INFORMAȚIE GENERALĂ DESPRE ÎNTREPRINDERE:

1. Informația despre persoana care v-a completa chestionarul

Vîrsta	Studii	Specialitatea	Funcția
☐ de la 18 pînă la 24 ani; ☐ de la 25 pînă la 30 ani; ☐ de la 31 pînă la 34 ani; ☐ de la 35 pînă la 44 ani; ☐ de la 45 pînă la 54 ani; ☐ de la între 55 pînă la 64 ani; ☐ peste 64 ani.	☐ medii; ☐ tehnico-profesionale; ☐ medii profesionale; ☐ superioare;	☐ economist ☐ pedagog ☐ medic ☐ inginer ☐ muncitor ☐ altele _____	☐ fondator ☐ conducător

2. Forma organizatorico-juridică a întreprinderii _____

3. Denumirea întreprinderii _____

4. Anul înregistrării și activității întreprinderii _____

5. Marimea întreprinderii

Indicatori	Întreprinderi		
	micro	mică	mijlocie
Angajați	☐ pînă la 9	☐ de la 10 pînă la 49	☐ de la 50 pînă la 249
Volumul vânzărilor	☐ pînă la 3 mln lei	☐ pînă la 25 mln lei	☐ pînă la 50 mln lei
Valoarea de bilanț	☐ pînă la 3 mln lei	☐ pînă la 25 mln lei	☐ pînă la 50 mln lei

*Selectați răspunsul după tipul indicatorului.

Numărul angajaților: în an. 2012 _____ an. 2013 _____ an. 2014 _____

În ce an a-ți devenit "membru" incubatorului _____

6. Domeniul principal de activitate a întreprinderii :

- industrie; comerț; handmade; turism;
 servicii (indicați) _____
 agricultură (domeniul) _____
 alte domenii _____

B. ACTIVITATEA ÎNTREPRINDERII

1. Ce Va determinat să inițiați o afacere? Dacă aveți mai multe răspunsuri numerotațile în ordinea (importantă) ce va determinat să inițiați afacerea.

- capitalul disponibil,
 existența unor relații,
 idee nouă pentru mediul de afaceri,
 ambiția de a reuși,
 lipsa unui loc de muncă,
 posibilitatea de a activa în incubatorul de afaceri,
 utilizarea serviciilor oferite de incubatorul de afaceri,
 altceva _____

2. Care sunt principalele surse de finanțare ale întreprinderii Dvs. pentru satisfacerea nevoilor financiare. (Bifați)

Surse financiare	2012	2013	2014
Fonduri proprii			
Investiții de capital			
Fonduri investiționale			
Credit băncar			
Instituții financiare nebancale (Asociații de Economii și Împrumut, Organizații de microfinanțare)			
Leasing			
Neplata facturilor			
Fondul de garantare			

3. Vă rugăm să indicați cât de importante pentru întreprinderea Dvs. sunt următoarele surse financiare?

Surse financiare	0	1	2	3	4	5
Fonduri proprii						
Investiții de capital						
Fonduri investiționale						
Credit băncar						
Instituții financiare nebankare (<i>Asociații de Economii și Împrumut, Organizații de microfinanțare</i>)						
Leasing						
Neplata facturilor						
Fondul de garantare						

5- *e5- este foarte important*

4. Completați tabelul răspunzând la întrebări menționate prin răspunsuri,

Întrebări	Da/Nu
.A fost ușor de a deveni membru Încubatorului	
S-a mărit venitul din vânzări	
Sa mărit profitul net	
Câte locuri de muncă noi ați creat	
Ați participat la programe sau proiecte	
Ați obținut finanțare din programe sau proiecte	
Dețineți un credit bancar	
Ați apelat la fondul de garantare	

5. Cum apreciați dezvoltarea activității întreprinderii D-stre în perioada incubării?

foarte bună, bună, rea.

C. ANALIZA INCUBATOARELOR DE AFACERI.

1. Denumirea incubatorului și regiunea în care activați _____

2. A. Ce tipuri de servicii utilizează întreprinderea D-stră oferite de incubator.

B. Aranjați tipurile de servicii necesare întreprinderii D-stră în ordine crescătoare după importanță pentru activitatea întreprinderii oferite de incubator

Tipuri de servicii	A	B
	Da / Nu	
1. Planificarea afacerii și formarea unei companii		
2. Training pentru dezvoltarea competențelor în afaceri		
3. Servicii contabilitate, legislație etc.		
4. Studiu de piață, vânzări și marketing		
5. Consultanță export: piețe și căutare de parteneri		
6. Asistență IT și e-business		
7. Consultanță dezvoltare de noi produse și servicii		
8. Consultanță obținere de finanțare, programe si proiecte		
9. Oferirea spațiului pentru birouri, pentru producție, cu chirii mai scăzute decât cele ale pieței;		
10. Servicii administrative și tehnice (telefon, fax, copiator, spații pentru conferințe, instruire, secretariat etc);		
11. Alte servicii (concretizați)		

3. Apreciați calitatea serviciilor oferite de incubator în care activați, selectând unul din cinci puncte la fiecare tip de serviciu.

Tipuri de servicii	0	1	2	3	4	5
1. Planificarea afacerii și formarea unei companii						
2. Training pentru dezvoltarea competențelor în afaceri						
3. Servicii contabilitate, legislație etc.						
4. Studiu de piață, vânzări și marketing						
5. Consultanță export: piețe și căutare de parteneri						
6. Asistență IT și e-business						
7. Consultanță dezvoltare de noi produse și servicii						
8. Consultanță obținere de finanțare, programe și proiecte						
9. Oferirea de spațiu de închiriat pentru birouri, pentru producție, cu chirii mai scăzute decât cele ale pieței;						
10. Servicii administrative și tehnice (telefon, fax, copiator, spații pentru conferințe, instruire, secretariat etc);						
11. Alte servicii (concretizați)						

4. Enumerați serviciile ce a-ți dori să Vă fie oferite de incubator, neincluzând cele din tabelul de mai sus.

5. Dacă ați avea posibilitatea de a hotărî când să părăsiți incubatorul de afaceri, atunci care va fi alegerea D-sreă

- Când voi obține profit;
- Peste 3 ani, indiferent de rezultat;
- Niciodată nu voi părăsi;
- Altele _____

6. Acceptați faptul ca la întreprinderea Dsră studentul din Incubatorul Universitar să petreacă practica de inițiere și practica de producție Da Nu

Dacă ați răspuns negativ argumentați răspunsul

7. Ce propuneri aveți pentru îmbunătățirea activității incubatorului de afaceri în care activați?

Vă mulțumim pentru răspunsurile acordate și Vă asigurăm că informația oferită de Dumneavoastră va fi utilizată numai în scop de cercetare.

Tabelul A 36.2. Indicatorii de evaluare a activității Incubatoarelor de Afaceri

Anii	Leova			Ștefan Vodă			Rezina		
	2012	2013	2014/ 01.01- 01.08	2012	2013	2014/ 01.01- 01.08	2012	2013	2014/ 01.01- 01.08
Numărul total de întreprinderi în IAL din care:	17	16	18	18	15	16	13	14	15
<i>din domeniu: industrie</i>	2	2	2	2	2	1	2	2	2
<i>servicii</i>	10	9	11	14	10	12	11	12	13
<i>hand made</i>	1	1	0	-	-	-	-	-	-
<i>turism</i>	0	0	0	-	-	-	1	1	-
<i>agricultură</i>	1	1	1	2	3	3	-	-	-
<i>alte domenii</i>	3	3	4	-	-	-	-	-	-
Numărul întreprinderilor start-up în IAL	11	10	9	8	4	5	9	4	1
Numărul întreprinderilor ce au fost „selectate” în IA	17	4	4	8	4	2	13	6	1
Numărul întreprinderilor ce au „absolvit” IAL	0	7	2	3	4	3	-	5	0
Numărul total de persoane angajate în întreprinderile incubate	42	54	61	58	67	110	24	38	50
Venitul din vânzări a întreprinderilor incubate, mii lei	1160,0	2327,8	2427,9 (6 luni)	1263,1	1680,7	-	1462,0	1966,3	-
Suma totală a impozitului pe venit la întreprinderile incubate, mii lei	4,8	14,3	33,7	-	-	-	-	52,2	-
Salariul mediu lunar la întreprinderile incubate, lei	650	720	760	1200	1800	2000	1400	1800	1800
Suma creditelor acordate întreprinderilor incubate	-	-	-	-	-	-	80	100	300
Suma alocată, mii lei din: <i>bugetul local</i>	500,0	200,0	200,0	-	-	-	600	-	350
Suma alocată, mii lei de: <i>investitori (B.Stat)</i>	-	710,0	20,0	-	-	-	-	660	-
<i>proiecte</i>	-	30,0	-	60	200	200	-	-	32,7
Numărul populației	53623	53340	-	71515	71277	-	52308	51940	-
Numărul total de întreprinderi IMM	138	154	-	350	370	-	311	317	-
Salariul mediu lunar în economie	3477,7	3765,1	-	3477,7	3765,1	-	3477,7	3765,1	-
Populația economic activă	5214	5345	-	8721	8563	-	7070	6933	-

Sursa: elaborat de autor

Tabelul A 37.2. Lista agenților economici ce activează în IA Soroca (24.10.2014)

Denumirea întreprinderii	Genul de activitate	Anul fondării	Anul incubării
SRL Bevera Nord	Confecționarea articolelor de vestimentație	2003	2010
SRL Capricorn PR Design	plasarea publicității outdoor	2009	2010
SRL Orhideea Grup	servicii de decor	-	-
SRL Eventual	servicii poligrafie	2013	2013
SRL Sotex Venit Grup	produce și comercializează geamuri din termopan	-	-
SRL REC Studio	servicii foto -video	2010	2010
SRL Priminvest Nord	micro-credite pentru antreprenorii	-	-
SRL Sorprimedit	servicii poligrafie	2010	2010
SRL Mialex-Nord	Confecționarea articolelor de vestimentație	2003	2012
Î Ion Golovatâi	servicii arhitectură	-	-
Î Petru Zolotariov	agenție imobiliară	-	-
Î Viorica Zagaievschi	servicii contabilitate	-	-
Î Ivan Mușenco	servicii IT	-	-
Î Semion Țâmpov	Confecții, haine speciale de protecție	2010	2010
Î Vitalie Burlacu	Tăierea sticlei	-	-
Î Maria Tomac	cantină	-	-
Î Andrian Bulat	curățenie în spațiile private și public	-	-
Î Eugen Popa	servicii poligrafie	2012	2012

Lista agenților economici ce activează în IA Rezina (24.10.2014)

SRL Logistic Cont	Servicii de evidență contabilă	2010	2012
SRL Crisagapi	Ceai din plante naturale	-	-
SRL Veceprim	Nunti & Focuri de Artificii	-	-
SRL Oficiu Expres	Agenție de publicitate	2012	2012
SRL Computer Doctor	Reparația calculatoarelor	-	-
SRL Leonforce	Servicii în construcții	2010	2012
SRL Nicobitnet	Servicii IT	-	-
SRL Nica	Atelier de cusut	2006	2012
SRL Servizox	Confecționarea mobilei, reparația calculatoarelor	-	-
SRL Stroy Design	Servicii în construcții	-	-
Î Vitrița Tatiana	Confecționarea articolelor de vestimentație	2013	2013
Î Vlad Polihovici	Servicii proiectare și exploatare în construcție	2008	2012
Î Alionka	Servicii cosmetologice	-	-
Î Rusu Carolina	Curs de limbi moderne	2012	2012
Î Ceban Iacov	Confecționarea ușilor și geamuri termopan	2011	2012

Lista agenților economici ce activează în IA Leova (24.10.2014)

SRL Leocravic	Croitorie;	2012	2012
SRL IulAutoComplex	Selectarea vopselelor la automobile	2012	2012
SRL Avid-Com	Servicii, termopan	2012	2012
SRL Biotermocom	Proiectări în energetică	2012	2012
SRL Post-Modern	Servicii, comerț, industrie	2004	2013
SRL Buraga-Auto	Proiectări și disain landsaft	-	-
SRL Izoterm	Servicii izolare, articole din metal	2012	2013
SRL Oledis-Rapid	Servicii auto	2010	2013
SRL Tamvola	Servicii IT, Copy-Centru;	2010	2012
II Vacarenco-Alina	Salon de frumusețe	2012	2012
II Huștiuc-Dumitru	Proiectări în energetică	2009	2012
II Natalia Caluțaia	Agenție de imobil, publicitate	-	-
SRL Mauraprim	Alimentație publică	2012	2012
SRL Elgarste	Proiectări în energetică	2004	2012
SRL Leoenergosservice	Instalarea și reparația utilajului energetic	2005	2013
SRL Trirema	Agenție de imobil, publicitate	2012	2012
Î Ludmila Drevenciuc	Curățirea pernelor	2005	2014
SRL Nicor Topografie	Servicii geodezice și topografice	2014	2014

Sursa elaborat de autor conform datelor prezentate de IA

Tabelul A 38.1. Factorii ce influențează negativ asupra activității antreprenoriale în țările Europei de Est și Asiei Centrale în 2013,%

Indicatori	Georgia	Kazahstan	Moldova	România	Macedonia	Ukraina	Serbia
Instabilitatea politică	10,0	1,6	18.5	7,3	3,3	10,1	4,7
Corupția	1,3	18,9	19.8	13,4	8,7	15,5	13,8
Accesul la finanțare	19,0	8,5	6.9	10,5	17,4	16,7	11,1
Birocrația de stat	5,3	8,8	7.6	10,2	10,6	13,4	13,1
Instabilitatea Guvernamentală	6,8	1,5	11.2	2,3	1,4	3,5	10,9
Dezvoltarea insuficientă a infrastructurii	7,0	5,3	5.7	6,2	15,2	2,2	7,3
Nivelul de calificare a forței de muncă	14,2	13,3	7.0	5,7	11,9	0,8	3,1
Reglementări fiscale	4,7	7,4	7.6	11,8	3,1	11,0	4,2
Taxele de impozitare	5,3	7,1	5.7	17,8	5,7	8,4	5,5
Inflația	0,8	5,2	1.1	6,2	0,4	3,7	5,6
Etica redusă de muncă a cadrelor	12,2	5,9	1.5	3,3	11,6	0,6	3,3
Reglementarea valutară	0,3	2,1	0.8	1,3	0,4	4,2	5,9
Caracterul restrictiv a legislației muncii	3,5	3,7	2.1	2,8	1,8	1,9	1,7
Criminalitatea	0,5	3,1	2.0	0,2	1,7	2,5	5,6
Nivelul sănătății populației	1,4	2,5	0.9	0,9	3,2	1,3	1,4

Sursa: elaborat de autor conform datelor The Global Competitiveness Report
http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_Report_2011-12.pdf

Tabelul A 38.2. Factorii ce influențează negativ asupra activității antreprenoriale în țările Organizației Cooperării și Dezvoltării Economice în 2013,%

Indicatori	Cehia	Portugalia	Germania	Grecia	Spania	Korea	Ungaria
Instabilitatea politică	4,3	12,9	5,2	12,0	1,6	15,2	15,9
Corupția	17,2	2,9	1,7	6,9	6,2	7,1	9,4
Accesul la finanțare	7,0	22,3	9,9	22,4	27,7	16,5	16,3
Birocrația de stat	12,6	15,8	10,4	21,2	17,6	16,1	9,9
Instabilitatea Guvernamentală	1,8	0,9	0,7	2,2	0,2	1,3	3,7
Dezvoltarea insuficientă a infrastructurii	2,9	0,3	2,7	2,8	1,0	2,0	2,7
Nivelul de calificare a forței de muncă	6,8	2,5	8,9	0,3	2,5	2,6	3,9
Reglementări fiscale	10,5	11,2	19,0	14,8	4,9	8,2	10,7
Taxele de impozitare	11,3	15,6	12,7	9,8	10,5	4,8	12,1
Inflația	0,4	0,3	1,2	0,1	0,8	3,4	1,8
Etica redusă de muncă a cadrelor	5,9	0,8	4,5	0,3	2,3	6,8	5,4
Reglementarea valutară	0,8	0,0	1,0	0,1	0,0	2,2	0,7
Caracterul restrictiv a legislației muncii	10,5	11,0	15,6	5,2	14,0	8,6	1,9
Criminalitatea	5,3	0,0	0,8	0,0	0,5	0,0	1,3
Nivelul sănătății populației	0,3	0,1	0,5	0,4	0,1	0,0	1,3

Sursa: elaborat de autor conform datelor The Global Competitiveness Report
http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_Report_2013-14.pdf

Tabelul A 39.1. Îmbunătățirea accesului IMM-urilor la finanțare

Obiective	Surse de finanțare, mii lei			Termen de realizare	Responsabili	Indicatori de performanță
	buget de stat	asistență partenerilor de dezvoltare	neaco perite			
Atragerea asistenței financiare sub formă de granturi pentru dezvoltarea capacităților de producție ale întreprinderilor mici și mijlocii din sectorul rural			50000,0	2012-2014	Ministerul Economiei ODIMM	Volumul granturilor acordate Numărul de IMM-uri producătoare finanțate
Implementarea mecanismelor de vouchere inovatoare			10000,0	2012-2014	Ministerul Economiei, Agenția pentru Inovare și Transfer Tehnologic	Numărul de IMM-uri beneficiare Mecanism eficient și operativ de trimitere/recepționare a remitențelor creat
Extinderea gamei serviciilor financiare, sporirea competitivității și reducerea costurilor acestor servicii (sistemul “cont pe cont”, pc-banking, internet-banking, mobile-banking, phone-banking, ATM (bancomat)-banking)	În limitele bugetului aprobat			2012-2014	Instituțiile financiar-bancare, companiile de telecomunicații, BNM	Numărul de servicii financiare accesibile, durata și costul transferurilor de remitențe
Crearea și dezvoltarea schemelor de investiții inovative (venture capital și business-angels)			1000,0	2012-2014	Ministerul Economiei, BNM, ODIMM	Cadru legislativ/ normativ elaborat Numărul instituțiilor de tip equity capital și business-angels create
Elaborarea și implementarea schemelor eficiente de garantare a creditelor IMM-urilor prin preluarea bunelor practici din domeniu, inclusiv bazate pe remitențe	În limitele bugetului aprobat			2012-2014	Ministerul Economiei, ODIMM	Numărul schemelor eficiente elaborate pentru garantarea creditelor adresate IMM-urilor
Capitalizarea Fondului de Garantare de Stat a Creditelor în vederea asigurării accesului la credite a unui număr mai mare de IMM-uri	4500,0	6851,0	20000,0	2012-2014	Ministerul Economiei, ODIMM	Volumul resurselor financiare atrase pentru capitalizare
Prevederea expresă în documentele de licitație a obligativității de a partaja necesitățile autorităților contractante pe loturi sau pe poziții, pentru a asigura accesul IMM-urilor la procedurile de achiziții publice	În limitele bugetului aprobat			2012-2014	Agenția Achiziții Publice din subordinea Ministerului Finanțelor	Numărul autorităților contractante care partajează necesitățile pe loturi/ poziții Numărul de instruiți organizate Numărul de persoane instruite Număr de IMM-uri participante la procedurile de achiziții publice
Organizarea seminarelor de instruire pentru sectorul IMM cu privire la cadrul legislativ și normativ care reglementează domeniul achizițiilor publice			300,0	2012-2014	Agenția Achiziții Publice din subordinea Ministerului Finanțelor	Numărul de instruiți organizate Numărul de persoane instruite
Completarea Portalului Sistemului Achizițiilor Publice Electronice cu o bază de date automatizată a ofertelor de bunuri și servicii ale IMM-urilor	2000,0			2013-2014	Agenția Achiziții Publice din subordinea Ministerului Finanțelor	Baza de date funcțională creată și actualizată

Sursa: Hotărârea nr.685 din 13.09.2012 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012–2020

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=344806>

Tabelul A 40.1. Lista documentelor pentru formele de subvenționare a producătorilor agricoli în Republica Moldova

Măsuri	Documente obligatorii	Documente suplimentare
Măsura 1	1. Cererea de acordare a sprijinului financiar pentru masura dată 2. Copia certificatului de înregistrare 3. Declarația de constituire a gospodăriei țărănești 4. Declarația pe propria răspundere privind veridicitatea datelor și documentelor prezentate. 5. Copia documentului ce atestă pregătirea profesională a solicitantului în domeniul ce vizează investiția sau în domeniul economic , doar pentru producătorii agricoli-persoanele juridice.. 6. Certificatul ce atestă faptul, că producătorul agricol este membru a unei asociații profesionale de profil și /sau al unei organizații profesionale pe produs. 7. Copia raportului financiar pe anul precedent celui de gestiune pentru persoanele juridice, cu excepția producătorilor agricoli înființați în anul precedent.	1. Copia ordinelor de plată ce atestă achitarea creditului și a dobânzilor în perioada de referință, sau după caz copia extraselor din cont 2. Copia contractului de credit, inclusiv graficul de achitare 3. Copia planului de afaceri pentru care a fost obținut creditul sau, după caz, confirmarea din partea băncii a nedepunerii din partea beneficiarului a planului respectiv la obținerea creditului
Măsura 2	1. Cererea-tip de acordare a sprijinului financiar pentru masura data 2. Copia de pe polița de asigurare 3. Copia de pe documentul de plată a primei de asigurare 4. Extras din registrul producătorilor agricoli, eliberat de primărie 5. Act centralizator a documentelor privind acordarea subvențiilor la asigurarea recoltei și animalelor agricole	
Măsura 3	1. Cererea – tip de acordare a sprijinului financiar pentru măsura dată 2. Copia certificatului de înregistrare pentru gospodăriile țărănești (de fermier) 3. Copia declarației de constituire a gospodăriei țărănești 4. Declarație pe propria răspundere privind veridicitatea datelor și a documentelor prezentate 5. Copia documentului ce atestă pregătirea profesională în domeniul ce	1. Extrasul din registrul primăriei de evidență a contractelor de arendă 2. Copiile contractelor de arendă pentru terenurile agricole (termen de 3 ani) cu mențiunea „acordul proprietarului privind defrișarea terenului” 3. Actul de înființare a plantației multianuale 4. Actul dării în exploatare pentru sistemele antiîngheț și instalațiile antigrindină 5. Copia actului de casare a plantației

	vizează investiția sau în domeniul economic – doar pentru producătorii agricoli – persoane juridice.	
	6. Certificatul ce atestă faptul, că producătorul agricol este membru al unei asociații profesionale de profil și /sau al unei organizații profesionale pe produs	6. Copia actului de defrișare a plantației
	7. Copia raportului financiar pe anul precedent celui de gestiune pentru persoanele juridice, cu excepția producătorilor agricoli înființați în anul curent	7. Copia pașaportului proiectului de înființare a plantațiilor pomicole și viticole
	8. Copia acordului de reeșalonare a datoriilor, încheiat în modul stabilit, în cazul existenței datoriilor la achitarea impozitelor și taxelor față de bugetul public național	8. Copia de pe pașaportul și planul general al defrișării cu indicarea dimensiunilor segmentelor ce formează conturul (perimetrul) plantației pomicole și/sau viticole
		9. Planul general al proiectului de înființare a plantațiilor pomicole și viticole
		10. Planul general al plantației cu indicarea dimensiunilor segmentelor ce formează conturul (perimetrul) plantației și indicarea schemei de plantare în cazul plantațiilor de căpșun și de culturi aromatice*
		11. Schița de proiect privind sistemul antiîngheț, instalațiile antigrindină (elaborate de producător sau după caz, de furnizor)
		12. Copia declarației privind defrișarea plantației viticole casate
		13. Copia Hotărârii de Guvern privind defrișarea plantațiilor multianuale (plantații pomicole)
		14. Copia facturilor fiscale sau de expediție pentru materialul săditor procurat sau produs, după caz, componentele instalației antigrindină/antiîngheț
		15. Copia invoice-urilor (facturi fiscale externe)
		16. Copia declarațiilor vamale de import
		17. Copia ordinului de plată privind achitarea totală sau, după caz, parțială (dar nu mai puțin de 50% din cost), în cazul materialului săditor procurat
		18. Copia certificatului de calitate a materialului săditor și/sau semincer eliberat de producător
		19. Copia permisului fitosanitar, eliberat de Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor
		20. Copia actelor de constituire pentru grupul de producători
		21. Copia contractului privind constituirea grupului de producători
		22. Copia statutului grupului de producători
		23. Certificat ce atestă calitate de membru al asociației producătorilor de vinuri cu indicații geografice protejate și denumire de origine protejată
		24. Copia contractului/contractelor de achiziționare a strugurilor, încheiate cu întreprinderile viticole din regiunea geografică respectivă
Măsura 4	1.Cererea-tip de acordare a sprijinului financiar pentru masura data	1. Copia facturilor fiscale / facturilor de expediție

2.Copia certificatului de înregistrare pentru gospodăriile țărănești (de fermier)	2.În cazul materialelor importate – copia invoice-urilor (facturi fiscale externe)
3.Copia declarației de constituire a gospodăriei țărănești	3.Copia declarațiilor vamale de import
4.Declarația pe propria răspundere privind veridicitatea datelor și documentelor prezentate	4.Actul de construcție a serei, solariului, tunelului, a modulelor de sere, utilajului, echipamentului, materialului de acoperire a sereilor, solariilor, tunelurilor, precum și a materialului neșesut pentru acoperirea plantelor, aprobat de șeful direcției raionale pentru agricultură și alimentație și reprezentantul secției/serviciului teritorial al Agenției
5.Copia documentului ce atestă pregătirea profesională a solicitantului în domeniul ce vizează investiția sau în domeniul economic, doar pentru producătorii agricoli-persoane juridice	5.Copia schiței sau proiectului de amplasare a construcției pe teren, în cazul modulelor de sere, echipamentului, utilajului, materialelor de construcție a sereilor, solariilor
6.Certificatul ce atestă faptul, că producătorul agricol este membru a unei asociații profesionale de profil și /sau al unei organizații profesionale pe produs	6.Copia ordinului de plată privind achitarea integrală a costului modulelor de sere, echipamentului, utilajului, materialului de acoperire și de construcție pentru sere, solarii, tuneluri, materialul neșesut pentru acoperirea plantelor (tip AGRYL)
7.Copia raportului financiar pe anul precedent celui de gestiune pentru persoanele juridice, cu excepția producătorilor agricoli înființați în anul 2014	7.Copia certificatului de înmatriculare sau de pe cel provizoriu al tehnicii
8.Copia acordului de reeșalonare a datoriilor, încheiat în modul stabilit, în cazul existenței datoriilor la achitarea impozitelor și taxelor față de bugetul public național	8.Copia contractului privind constituirea grupului de producători
	9.Copia statutului al grupului de producători
Măsura 5	
1. Copia certificatului de înregistrare	1. Copia contractului privind achiziționarea tehnicii, după caz contractul de leasing, contract cu Institutul de Tehnică Agricolă ”Mecagro”, documentele de la Unitatea de Implementare și Administrare al Proiectului creșterii Productiei alimentare 2 KR
2. Declarația de constituire a gospodăriei țărănești	2. Copia facturilor fiscale
3. Declarația pe propria răspundere privind veridicitatea datelor și documentelor prezentate.	3. Copia facturilor de expediție
4. Copia documentului ce atestă pregătirea profesională a solicitantului în domeniul ce vizează investiția sau în domeniul economic, doar pentru producătorii agricoli-persoane juridice	4. Copia invoice-urilor (facturi fiscale externe)
5. Certificatul ce atestă faptul, că producătorul agricol este membru a unei asociații profesionale de profil și /sau al unei organizații profesionale pe produs	5. Copia declarațiilor vamale de import
6. Copia raportului financiar pe anul precedent celui de gestiune pentru persoanele juridice, cu excepția producătorilor agricoli înființați în anul 2013	6. Copia ordinului de plată privind achitarea integrală (inclusiv a avansului, indiferent de mărimea și data achitării lui) a costului tehnicii și utilajului agricol eligibil în cadrul prezentei măsuri, și/sau după caz, achitarea integral a ratelor de leasing, inclusive a dobânzilor de leasing
7. Copia acordului de reeșalonare a datoriilor, încheiat în modul stabilit, în cazul existenței restanțelor față de bugetul public național, eliberat de inspectoratele fiscale teritoriale.	7. Copia certificatului de înmatriculare sau cel provizoriu al tehnicii agricole

		8. Copia pașaportului tehnicii agricole, inclusiv de luare la evidență în modul stabilit, pentru tehnica și utilajul agricol care nu este supus înmatriculării obligatorii de stat
		9. Actul de dare în exploatare, în cazul sistemelor de irigare, aprobat de șeful direcției raionale pentru agricultură și alimentație, și reprezentantul direcției/secției/serviciului teritorial al Agenției
Măsura 6	1. Cererea-tip de acordare a sprijinului financiar pentru masura data	1. Schița de proiect a încăperilor în care urmează a fi instalat utilajul
	2. Copia certificatului de înregistrare pentru gospodăriile țărănești (de fermier)	2. Planul general de amenajare a teritoriului și de amplasare a obiectivelor infrastructurii fermei
	3. Copia declarației de constituire a gospodăriei țărănești	3. Documentația tehnică, inclusiv caracteristicile tehnice ale utilajului tehnologic
	4. Copia planului de afaceri elaborat pentru o perioadă de cel puțin 3 ani, de la momentul depunerii cererii de acordare a subvenției	4. Copia facturilor fiscale
	5. Declarația pe propria răspundere privind veridicitatea datelor și documentelor prezentate	5. Copia declarațiilor vamale de import
	6. Copia documentului ce atestă pregătirea profesională a solicitantului în domeniul ce vizează investiția sau în domeniul economic, doar pentru producătorii agricoli-persoane juridice	6. Copia invoice-urilor (facturi fiscale externe)
	7. Certificatul ce atestă faptul, că producătorul agricol este membru a unei asociații profesionale de profil și /sau al unei organizații profesionale pe produs	7. Actul de instalare a utilajului și a echipamentului, vizat de șeful direcției raionale pentru agricultură și alimentație și reprezentantul secției/serviciului teritorial al Agenției
	8. Copia raportului financiar pe anul precedent celui de gestiune pentru persoanele juridice, cu excepția producătorilor agricoli înființați în anul 2014	8. Actul recepției lucrărilor , însoțit de actul expertizei ecologice de stat, în cazul construcțiilor/reconstrucțiilor fermelor zootehnice de bovine
	9. Copia acordului de reeșalonare a datoriilor, încheiat în modul stabilit, în cazul existenței datoriilor la achitarea impozitelor și taxelor față de bugetul public național	9. Proiectul tehnic, inclusiv devizul de cheltuieli, în cazul construcțiilor / reconstrucțiilor fermelor zootehnice de bovine
		10. Copia autorizației sanitar-veterinare de funcționare, eliberată în modul stabilit
		11. Copia ordinului de plată privind achitarea integrală a costului echipamentului și utilajului procurat, după caz, a materialelor de construcții, proiectului tehnic
		12. Copia certificatului de înmatriculare sau de pe cel provizoriu al tehnicii
Măsura 7	1. Cererea-tip de acordare a sprijinului financiar pentru masura data	1. Copia facturii fiscale/ de expediție, vizată de inspectorul zootehnic teritorial
	2. Copia certificatului de înregistrare pentru gospodăriile țărănești (de fermier)	2. Copia invoice (factura fiscală externă) vizată de inspectorul zootehnic teritorial
	3. Copia declarației de constituire a gospodăriei țărănești	3. Copia declarației vamale, în cazul procurării animalelor din străinătate), vizată de inspectorul zootehnic teritorial
	4. Declarația pe propria răspundere privind veridicitatea datelor și documentelor prezentate	4. Copia certificatului de rasă al fiecărui animal
	5. Copia documentului ce atestă pregătirea profesională a solicitantului în domeniul ce vizează investiția sau în domeniul economic, doar pentru	5. Copia certificatului de rasă (pe lot) pentru larvele și puietul de pești precum și formele parentale de pui

	producătorii agricoli-persoane juridice.	
	6. Certificatul ce atestă faptul, că producătorul agricol este membru a unei asociații profesionale de profil și /sau al unei organizații profesionale pe produs	6. Copia autorizației sanitar-veterinare de funcționare pentru exploatarea zootehnică în care vor fi întreținute animalele
	7. Copia raportului financiar pe anul precedent celui de gestiune pentru persoanele juridice, cu excepția producătorilor agricoli înființați în anul 2014	7. Copia certificatului de înregistrare (identificare, mișcare) a animalului, pentru cele care sunt supuse înregistrării conform Legii privind identificarea și înregistrarea animalelor nr. 231-XVI din 20 iulie 2006 (Monitorul Oficial, 2006, nr. 126-130, art. 623)
	8. Copia acordului de reeșalonare a datoriilor, încheiat în modul stabilit, în cazul existenței datoriilor la achitarea impozitelor și taxelor față de bugetul public național	8. Copia contractului de asigurare a animalelor, cu excepția subvențiilor pentru familiile de albini, încheiat în conformitate cu Legea nr.243-XV din 8 iulie 2004 privind asigurarea subvenționată a riscurilor de producție în agricultură (Monitorul Oficial al R. Moldova, 2004, nr.132-137, art.704)
		9. Copia ordinului de plată privind achitarea costului animalelor procurate
		10. Copia actului de punere/scoatere de sub carantina profilactică a animalelor de prăsilă importate, eliberat de direcția raională/municipală sanitar-veterinară și pentru siguranța produselor de origine animală
Măsura8		
	1. Cererea-tip de acordare a sprijinului financiar pentru masura data	1. Copia documentației tehnice
	2. Copia certificatului de înregistrare pentru gospodăriile țărănești (de fermier)	2. Proiectul / schița de proiect a încăperilor unde se amplasează utilajele, echipamentele procurate
	3. Copia declarației de constituire a gospodăriei țărănești	3. Copia facturilor fiscale / de expediție
	4. Copia planului de afaceri elaborat pentru o perioadă de cel puțin 3 ani, de la momentul depunerii cererii de acordare a subvenției	4. Copia declarațiilor vamale de import
	5. Declarația pe propria răspundere privind veridicitatea datelor și documentelor prezentate	5. Copia invoice-lor (facturi fiscale externe)
	6. Copia documentului ce atestă pregătirea profesională a solicitantului în domeniul ce vizează investiția sau în domeniul economic, doar pentru producătorii agricoli-persoane juridice	6. Copia ordinului de plată privind achitarea costului echipamentelor și utilajelor procurate
	7. Certificatul ce atestă faptul, că producătorul agricol este membru a unei asociații profesionale de profil și /sau al unei organizații profesionale pe produs	7. Actul de dare în exploatare a utilajelor și echipamentelor (casei de ambalare), vizate de șeful direcției raionale pentru agricultură și alimentație și reprezentantul secției/serviciului teritorial al Agenției
	8. Copia raportului financiar pe anul precedent celui de gestiune pentru persoanele juridice, cu excepția producătorilor agricoli înființați în anul 2014	8. Actul de recepție finală a lucrărilor, precum și de expertiză ecologică de stat, în cazul construcțiilor noi, în care se instalează utilajul și echipamentul eligibil
	9. Copia acordului de reeșalonare a datoriilor, încheiat în modul stabilit, în cazul existenței datoriilor la achitarea impozitelor și taxelor față de bugetul public național	9. Copia contractului privind constituirea grupului de producători
		10. Copia statutului al grupului de producători
		11. Copia de pe certificatul de înmatriculare sau de pe cel provizoriu al tehnicii, după caz.

Măsura9	1. Cererea-tip de acordare a sprijinului financiar	1. Copia contractului de înstrăinare a terenului cu parafa de înregistrare a acestuia la oficiul cadastral teritorial
	2. Copia certificatului de înregistrare pentru gospodăriile țărănești (de fermier)	2. Copia ordinului de plată pentru autentificarea notarială a contractului
	3. Declarația de constituire a gospodăriei țărănești	3. Copia ordinului de plată pentru taxa de stat
	4. Declarație pe propria răspundere privind veridicitatea datelor și documentelor prezentate inclusiv angajamentul de nu înstrăina sub nici o formă investiția supusă subvenționării	4. Copia ordinului de plată pentru înregistrarea contractului la oficiul cadastral teritorial, precum și pentru costul lucrărilor cadastrale privind comasarea terenurilor agricole
	5. Copia documentului ce atestă pregătirea profesională în domeniul ce vizează investiția sau în domeniul economic– doar pentru producătorii agricoli – persoane juridice.	5. Copia proiectului de comasare (decizia de formare a bunului imobil și planul cadastral sau geometric al bunului imobil format), cu parafa de înregistrare a acestuia la oficiul cadastral teritorial
	6. Certificat ce atestă faptul, că producătorul agricol este membru a unei asociații profesionale de profil și /sau al unei organizații profesionale pe produs	
	7. Copia raportului financiar pe anul precedent celui de gestiune pentru persoanele juridice, cu excepția producătorilor agricoli înființați în anul 2014	
	8. Copia acordului de reeșalonare a datoriilor, încheiat în modul stabilit, în cazul existenței datoriilor la achitarea impozitelor și taxelor față de bugetul public național	
Măsura10	1. Cererea-tip de acordare a sprijinului financiar pentru masura data	1. Copia contractului de prestare a serviciilor la pomparea apei de către stațiunile tehnologice pentru irigare și Direcția nodului hidrotehnic Costești-Stînca
	2. Copia certificatului de înregistrare a Gospodariilor Taranesti.	2. Copia autorizației pentru folosința specială a apei, eliberată de subdiviziunile teritoriale ale Inspectoratului Ecologic de Stat
	3. Copia declarației de constituire a gospodăriei țărănești	3. Limitele de captare a apelor din sursele de suprafață și actul de pompare a apei întocmit și aprobat de Stațiunea tehnologică de irigare
	4. Declarația pe propria răspundere privind veridicitatea datelor și documentelor prezentate.	4. Copia facturilor fiscale
	5. Copia documentului ce atestă pregătirea profesională a solicitantului în domeniul ce vizează investiția sau în domeniul economic, doar pentru producătorii agricoli-persoanele juridice	5. Copia dispozițiilor de plată privind achitarea resurselor energetice, utilizate la pomparea apei pentru irigare
	6. Certificatul ce atestă faptul, că producătorul agricol este membru a unei asociații profesionale de profil și /sau al unei organizații profesionale pe produs	
	7. Copia raportului financiar pe anul precedent celui de gestiune pentru persoanele juridice, cu excepția producătorilor agricoli înființați în anul 2014	

Sursa: elaborat de autor în baza informației AIPA.

Tabelul A 41.1. Caracteristici ale Incubatoarelor de Afaceri

Tipul	Context și caracteristici	Priorități
Incubator de afaceri amplasate în interiorul mediului universitar	<ul style="list-style-type: none"> • Universitățile sau instituțiile academice au rolul de fondator și reprezintă o resursă pentru cercetare, expertiză, spațiu și/sau fonduri de sprijin. 	<ul style="list-style-type: none"> • Poate duce la reducerea decalajului dintre cercetare și comercializare. • Accesul la proprietate intelectuală și la potențialul de dezvoltare a unor afaceri competitive. • Adeseori asigură stabilitate financiară.
Pre/ante-incubatoare	<ul style="list-style-type: none"> • Oferă servicii specifice perioadei de preincubare. 	<ul style="list-style-type: none"> • Oferă expertiză, (coaching și sfaturi directe) și facilități (minimum spațiu de lucru) pentru a-i susține pe antreprenori în dezvoltarea ideii de afaceri și la elaborarea planului de afaceri
Agro-incubator de afaceri	<ul style="list-style-type: none"> • Vizează firmele agricole. • Are drept scop comercializarea practicilor inovative sau transformarea firmelor de la un nivel de dezvoltare lent la unul rapid. 	<ul style="list-style-type: none"> • Poate avea un impact social și economic semnificativ prin îmbunătățirea nivelului de trai al comunității. • Se poate concentra pe agro – tehnologie și/sau comercializare
Incubatoare specifice unui sector sau Incubator multisectorial	<ul style="list-style-type: none"> • Oferă toată gama de servicii necesare celor care au o idee fezabilă, aplicabilă într-un anumit sector, expresie a potențialului endogen existent în acel teritoriu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pot deveni ușor clustere. • Antreprenorii primesc asistență din perioada de pre-incubare pînă în cea de post-incubare.

Sursa: [69,p.10-12]

Tabelul A 42.1. Indicatorii de evaluare a eficienței activității întreprinderilor în Incubatoarele de Afaceri cu sursa de obținere a datelor obiective

Parametrii de evaluare	Indicatorii	Metoda de calcul
Calitatea dezvoltării întreprinderilor mici în IA (ICDI)	1. Numarul IMM, incubate pe cap de locuitor	$\frac{\text{numărul total de întreprinderi în IA}}{\text{numărul populației}}$
	2. Ponderea IMM incubate în numărul total de întreprinderi	$\frac{\text{numărul total de întreprinderi în IA}}{\text{numărul total de întreprinderi}}$
	3. Venitul din vânzări a IMM incubate per angajat	$\frac{\text{venitul din vânzări a IMM incubate}}{\text{numărul mediu al persoanelor angajate în IMM}}$
	4. Valoarea medie a veniturii din vânzări per IMM incubate	$\frac{\text{venitul din vânzări a IMM incubate}}{\text{numărul total de întreprinderi în IA}}$
	5. Valoarea medie a impozitului pe venit per IMM incubate	$\frac{\text{impozitul pe venit la IMM incubate}}{\text{numărul total de întreprinderi în IA}}$
	6. Atractivitatea IMM incubate	$\frac{\text{salariul mediu lunar în IMM incubate}}{\text{salariul mediu lunar în economia}}$
Eficiența utilizării resurselor financiare (IEURF)	7. Susținerea financiară a IMM din IA utilizată din surse ale bugetului de stat	$\frac{\text{suma alocată din bugetul de stat sau (și) bugetul local}}{\text{numărul total de întreprinderi în IA}}$
	8. Susținerea financiară a IMM din IA utilizată din surse alternative	$\frac{\text{suma alocată de investitori, programe, proiecte, business angels, venture capital}}{\text{numărul total de întreprinderi în IA}}$
Eficiența utilizării resurselor umane (IEURU)	9. Numărul mediu al angajaților în IMM incubate	$\frac{\text{numărul angajaților în IMM incubate}}{\text{numărul total de întreprinderi în IA}}$
	10. Numărul mediu al angajaților în IMM incubate la 1 mii. persoane	$\frac{\text{numărul angajaților în IMM incubate}}{\text{populația economic activă}}$
Caracteristica mediului de afaceri (ICMA)	11. Cota IMM profitabile în IA în numărul total de IMM	$\frac{\text{numărul total de IMM profitabile în IA}}{\text{numărul total de întreprinderi în IA}}$
	12. Acordarea creditelor IMM incubate din partea instituțiilor financiare	$\frac{\text{suma creditelor acordate IMM incubate}}{\text{numărul total de întreprinderi în IA}}$
	13. Coeficientul „absolvirii” IMM din IA	$\frac{\text{numărul IMM ce au „absolvit” IA}}{\text{numărul total de întreprinderi în IA}}$
	14. Coeficientul „selectării” IMM în IA	$\frac{\text{numărul IMM ce au fost „selectate” în IA}}{\text{numărul total de întreprinderi în IA}}$
	15. Raportul dintre IMM „absolvite” și „selectate”	$\frac{\text{numărul IMM ce au „absolvit” IA}}{\text{numărul IMM ce au fost „selectate” în IA}}$
Eficiența utilizării inovațiilor (IEUI)	16. Eficiența activității IA	$\frac{\text{numărul întreprinderilor start-up în IA}}{\text{numărul total de întreprinderi}}$
	17. Eficiența infrastructurii de sprigin în sfera inovațiilor	$\frac{\text{numărul întreprinderilor inovatoare în IA}}{\text{numărul obiectelor din infrastructură utilizate în sfera inovațiilor}}$
	18. Conlucrarea IA cu mediul academic	$\frac{\text{numărul instituțiilor universitare active}}{\text{numărul total de IA}}$
	19. Ponderea IA în numărul total de instituții universitare	$\frac{\text{numărul total de IA}}{\text{numărul IA în instituțiile universitare}}$

Sursa: adaptat de autor conform 107, 199, 211

MD-2033, Chișinău, Piața Marii Adunări Naționale, 1
tel. +373-22-25-01-07, fax +373-22-23-40-64
E-mail: mineconcom@mec.gov.md
Pagina web: www.mec.gov.md

1, Piata Marii Adunari Nationale, Chisinau, MD-2033
tel. +373-22-25-01-07, fax +373-22-23-40-64
E-mail: mineconcom@mec.gov.md
Website: www.mec.gov.md

30-12-2014 nr. 04/5-7128
La nr. _____ din _____ 20__

**CERTIFICAT
de implementare**

privind rezultatele științifice ale proiectului „Perfecționarea politicii de dezvoltare a întreprinderilor mici și mijlocii și consolidarea parteneriatului între business și organele administrației publice”, realizat de către INCE în a.2011-2014

Director de proiect: dr. Aculai Elena

Raportul avizat conține rezultatele cercetărilor efectuate de Institutul Național de Cercetări Economice pentru Ministerul Economiei al Republicii Moldova. Rezultatele proiectului sunt prevăzute în **Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2014, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.685 din 13 septembrie 2012.**

În cadrul proiectului au fost identificate principalele bariere în activitatea IMM-urilor; a fost efectuată evaluarea schimbării mediului de afaceri; au fost cercetate posibilitățile și constrângerile consolidării parteneriatului dintre business și OAP (dialogul dintre IMM-uri și OAP, parteneriatul social ș.a.); a fost analizată dezvoltarea incubatoarelor de afaceri și incubatoarelor de inovare, inclusiv incubatoarele de pe lângă universități.

La etapa a.2014 „Analiza posibilităților și constrângerilor în consolidarea parteneriatului dintre IMM-uri, instituțiile publice și mediul de cercetare în vederea creșterii competitivității afacerilor” a fost efectuată monitorizarea indicatorilor dezvoltării sectorului IMM; au fost identificate posibilitățile, constrângerile și elaborate recomandările orientate asupra consolidării parteneriatului dintre IMM-uri, mediul de cercetare și instituțiile publice; prezentate și utilizate metodele de evaluare a activității incubatoarelor de afaceri.

Principalele rezultate, obținute în urma investigațiilor prezintă interes științific și posedă valoare practică. Rezultatele proiectului au fost utilizate de către colaboratorii Ministerului Economiei în scopul analizei situației în sectorul IMM-urilor, pregătirii conferinței anuale a IMM-urilor, la elaborarea Planurilor de acțiuni pentru a.2012-2014 și pentru a.2015-2017 a Strategiei de dezvoltare a sectorului IMM pentru anii 2012-2020, aprobată de Guvern în a.2012; la argumentarea și elaborarea Concepției de dezvoltare clusterială a sectorului industrial al Republicii Moldova, aprobată de Guvern în a.2013.

Anexa: 1 pagină (Lista executanților proiectului)

Viceministru al Economiei

Octavian Calmîc

Lista executanților proiectului:

**„Perfecționarea politicii de dezvoltare
a întreprinderilor mici și mijlocii și consolidarea parteneriatului
între business și organele administrației publice”,
realizat de către INCE în a.2011-2014**

1. *E. Aculai* - *Director de proiect*, cercetător științific coordonator, dr., conf.cerc.
2. *N. Vinogradova*, cercetător științific coordonator, dr., conf.cerc.
3. *N. Percinschi*, cercetător științific coordonator, dr., conf.cerc.
4. *A. Timuș*, cercetător științific coordonator, dr., conf.cerc.
5. *A. Novac*, cercetător științific, dr.
6. *L. Maier*, cercetător științific
7. *V.Clipa*, cercetător științific

Voluntari:

- *M. Doga-Mîrzac*, dr., Univeritatea de Stat din Moldova,
- *L. Timotin*, Universitatea Tehnică a Moldovei
- *A. Levitskaia*, dr., Universitatea de Stat din Comrat

20.11.2014 nr. 03-PP

La nr. _____ din _____

CERTIFICAT DE IMPLEMENTARE

În condițiile actuale tema cercetării „Managementul sistemului financiar a businessului mic și mijlociu în contextul dezvoltării proceselor economice” a Dnei Doga-Mîrzac Mariana aprobată de Senatul Universității de Stat din Moldova (proces-verbal nr. 9 din 27.12.2011) are o importanță deosebită și constituie rezultatul cercetărilor științifice complexe, conținutul cărora reprezintă un caracter inovațional și aplicativ pentru susținerea și dezvoltarea sectorului businessului mic și mijlociu din Republica Moldova.

Contribuția esențială a cercetărilor efectuate constă în:

- evidențierea subvenționării și stimulării a activității antreprenoriale prin suplینirea unei măsuri noi de susținere a tinerilor fermieri prin atragerea în procesul de inițiere și dezvoltarea sectorului agroalimentar cu includerea acțiunilor concrete și având un aspect inovațional în domeniile ce ar fi atractive și profitabile în localitățile rurale;
- elaborarea schemei-model privind procesul de incubare a tinerilor antreprenori ce asigură trecerea acestora prin două etape de instruire practică după cum urmează:
 - la Incubatorul Universitar (Centre Universitare de Incubare),
 - la Incubatorul specializat cu specificarea genului de activitate a antreprenorului (agroalimentar, tehnologic, turism rural-agricol, artizanat, piscicol ș.a.)
- argumentarea impactului direct și indirect ce ar influența favorabil, ca urmare, a utilizării surselor financiare prin programe, proiecte și planuri de acțiuni orientate spre activitatea tinerilor antreprenori;
- crearea miniclusterilor în localitățile administrativ-teritoriale ca formă modernă a utilizării eficiente a resurselor locale.

Materialele cercetărilor științifice la tema dată acumulate și analizate pot fi aplicate în procesul didactic prin completarea programelor didactice universitare și a colegiilor cu profil economic în sectorul agroalimentar.

Rezultatele cercetării se consideră ca o importantă semnificație științifică și practică, aplicarea cărora va îmbunătăți activitatea organelor de resort și entităților economice a businessului mic și mijlociu în sistemul agroalimentar al economiei naționale.

Viceministru,
Doctor în agricultură

Gheorghe Gaberi

MINISTERUL EDUCAȚIEI
al REPUBLICII MOLDOVA
UNIVERSITATEA DE STAT
DIN MOLDOVA
MD-2009 Chișinău
str. A. Mateevici, 60
tel: 57-74-01, fax (373-22) 24-42-48

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ
РЕСПУБЛИКИ МОЛDOVA
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
МОЛDOVЫ
МД-2009 Кишинэу
ул. А. Матеевич, 60
тел: 57-74-01, fax (373-22) 24-42-48

CERTIFICAT DE IMPLEMENTARE

eliberat Dnei **MARIANA DOGA-MÎRZAC**,
doctor în științe economice, conferențiar universitar

Cercetările realizate și rezultatele obținute în teza de doctor habilitat cu tema „Managementul sistemului de finanțare a businessului mic și mijlociu în contextul dezvoltării proceselor economice”, elaborată de Doga-Mîrzac Mariana au importanță majoră pentru susținerea și dezvoltarea sectorului businessului mic și mijlociu cu un accent orientat spre tinerii ce doresc și desfășoară activitatea de antreprenor în Republica Moldova.

Contribuția relevantă a cercetărilor efectuate de dna Doga-Mîrzac Mariana și direcționate spre dezvoltarea businessului mic și mijlociu autohton cu implicarea tinerilor antreprenori constă în următoarele:

- Elaborarea schemei-model privind procesul de incubare a tinerilor antreprenori în vederea formării unei afaceri viabile și dezvoltării rurale (regionale) prin utilizarea:
 - mediului universitar (academic) pentru încurajarea și susținerea în plan: financiar, tehnic, managerial a studenților universității ce doresc să inițieze o afacere;
 - anchetei elaborate și obținerea rezultatelor în baza anchetării studenților privind spiritul antreprenorial la tînăra generație;
- Întărirea legăturii dintre mediul universitate și mediul economic pentru creșterea competitivității economice prin promovarea înființării Centrelor Universitare de Incubare și Ghidare a Tinerilor Antreprenori, care la rîndul său, reprezintă un instrument al mecanismului de susținere financiară indirectă a activității tinerilor antreprenori din sfera businessului mic și mijlociu.

Rezultatele cercetărilor științifice și acțiunile practice propuse, vor contribui la asigurarea competitivității și eficienței adaptării tinerilor antreprenori în mediul de afaceri, concomitent dezvoltînd sectorul businessului mic și mijlociu în Republica Moldova.

Prorector pentru activitatea științifică
Doctor habilitat, profesor universitar

FLORENTIN PALADI

Administrator Incubator de Inovare „Inventica- USM”
Doctor în științe economice, conferențiar universitar

JALENCU MARIAN

INSTITUȚIA PUBLICĂ „INCUBATORUL DE AFACERI DIN LEOVA”
COD FISCAL: 1012605002308

6301, Republica Moldova, or. Leova, str. Ștefan Cel Mare și Sfânt nr.73
Tel: (0373) 68683413,(263) 25999; e-mail: vitalie.gargaun@gmail.com

CERTIFICAT DE IMPLEMENTARE

eliberat Dnei **MARIANA DOGA-MÎRZAC**,
doctor în științe economice, conferențiar universitar

Prin prezenta confirmăm că rezultatele cercetărilor științifice executate de Dna Mariana Doga-Mîrzac din cadrul proiectului “Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2014”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.685 din 13.09.2012, efectuat de către Institutul Național de Cercetări Economice pentru Ministerul Economiei al Republicii Moldova în anul 2013-2014, au fost examinate, ulterior implementate de către Incubatorul de afaceri din Leova.

Contribuția personală a Dnei Mariana Doga-Mîrzac pentru Incubatorul de afaceri din Leova constau în următoarele:

1. elaborarea metodei de evaluare a activității Incubatoarelor de afaceri repartizate în două grupe:
 - prima grupă de indicatori cu sursa de obținere a datelor obiective și anume, metoda indicelui integral consolidat de performanță a evaluării și dezvoltării întreprinderilor în Incubatorul de afaceri;
 - a doua grupă de indicatori cu sursa de obținere a datelor subiective, sunt rezultatele obținute din chestionarul privind activitatea și utilizarea surselor financiare pentru întreprinderile care desfășoară activitatea în Incubatoarele de afaceri.
2. Obținerea rezultatelor și formularea recomandărilor pentru incubatorul de afaceri și susținerii IMM-urilor din sectorul rural în așa mod oferindu-le o sursă alternativă de susținere financiară a afacerii.

Rezultatele cercetărilor științifice ce posedă valoare practică au fost apreciate înalt de către Consiliul administrației a Incubatorului de afaceri din Leova. Recomandările expuse aferente metodologiei de evaluare a Incubatorului de afaceri sunt utile în dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii ce desfășoară activitatea în interiorul acestora.

**Administratorul
Incubatorului de Afaceri Leova**

Vitalie GARGAUN

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, Mariana DOGA-MÎRZAC, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

DOGA-MÎRZAC Mariana

Curriculum vitae Europass

Informații personale

Nume / Prenume
E-mail(uri)
Data nașterii

Mariana DOGA-MÎRZAC
mariana.mirzac@yahoo.com
18.04.1975

Locul de muncă vizat

Adresă

Universitatea de Stat din Moldova
Chișinău, MD 2009. str. Mateevici,60, bl.Central

Telefon

(373-022)-577460

E-mail

finante_banci@mail.ru

Experiența profesională

Perioada

2005- pînă în prezent

Funcția sau postul ocupat

Conferențiar universitar, Facultatea Științe Economice, Catedra „Finanțe și bănci”

Numele și adresa angajatorului

Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, MD 2009. str. Mateevici,60, bl.Central

Tipul activității

Profesor

Perioada

septembrie2003-septembrie2005

Funcția sau postul ocupat

Lector superior, Facultatea Științe Economice ,Catedra „Finanțe”

Numele și adresa angajatorului

Universitatea de Stat din Moldova,Chișinău, MD 2009. str. Mateevici,60, bl.Central

Sectorul de activitate

Profesor

Perioada

noiembrie 2002-septembrie2003

Funcția sau postul ocupat

Specialist, secția „Audit economic”

Numele și adresa angajatorului

Departamentul Vamal al RM ,Chisinau, str. Columna 65

Sectorul de activitate

Audit economic și financiar

Perioada

septembrie2000- august 2003

Funcția sau postul ocupat

Asistent universitar, catedra „Marketing și Finanțe” (cumul)

Numele și adresa angajatorului

Universitatea Agrară de Stat din Moldova, Chișinău, str. Mircești,44

Sectorul de activitate

rofesor

Perioada

septembrie2000-noiembrie 2002

Funcția sau postul ocupat

Contabil-șef, Direcția Cercetări Științifice

Numele și adresa angajatorului

Universitatea Agrară de Stat din Moldova, Chișinău, str. Mircești,44

Sectorul de activitate

Contabilitate

Perioada

iunie1997- septembrie2000

Funcția sau postul ocupat

Contabil

Numele și adresa angajatorului

SRL „Plimed-VG”, Chișinău, str. Chioceilor,1

Sectorul de activitate

Evidența materialelor, mijloacelor bănești

Educație și formare

Perioada

2011-2012

Calificarea / diploma obținută

Pedagogie, specialitatea Psihopedagogie / ARP nr. 001485

Disciplinele principale studiate

Psihologia copilului, psihologia generală, pedagogie

Numele și tipul instituției de

Institutul de Formare Continuă

învățământ

Perioada

1998-2003

Calificarea / diploma obținută

Doctor în economie, specialitatea „Economie și management în ramură și domeniul de activitate” / DR nr. 1697

Disciplinele principale studiate

Economie, management

Numele și tipul instituției de

Academia de Studii Economice din Moldova

învățământ

Perioada	1992-1997
Calificarea / diploma obținută	Economist-contabil, specialitatea Contabilitate și control / AL nr.005287
Disciplinele principale studiate	Contabilitate, audit, finanțe, economie.
Numele și tipul instituției de învățământ	Academia de Studii Economice din Moldova
Perfecționări	
Perioada	octombrie 2014
Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	Organizația de Dezvoltare a Întreprinderilor Mici și Mijlocii "Contabilitatea pe domenii de aplicare"(Tranziția la noile Standarde Naționale de Contabilitate) în cadrul programului „Gestiunea eficientă a afacerii ”
Perioada	noiembrie 2013
Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	Ministerul Educației al Republicii Moldova cu suportul TAIEX Workshop on School Inspection Service
Perioada	aprilie 2013
Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	Organizația de Dezvoltare a Întreprinderilor Mici și Mijlocii "Planificarea afacerii" în cadrul programului „Gestiunea eficientă a afacerii ”
Perioada	martie 2013
Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	Organizația de Dezvoltare a Întreprinderilor Mici și Mijlocii "Marketing și tehnici eficiente de vânzare" în cadrul programului „Gestiunea eficientă a afacerii"
Perioada	decembrie 2012
Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	Organizația de Dezvoltare a Întreprinderilor Mici și Mijlocii "Managementul financiar" în cadrul programului „Suport în lansarea afacerii"
Perioada	decembrie 2011
Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	Organizația de Dezvoltare a Întreprinderilor Mici și Mijlocii "Planificarea afacerii, Acces la finanțe, negocierea și administrarea creditului" în cadrul programului „Suport în lansarea afacerii"
Perioada	mai 2011
Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	Centru de Formare Continuă din cadrul USM "Evaluarea rezultatelor academic din perspectiva competențelor"
Perioada	iunie 2011
Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	Centru de Formare Continuă din cadrul Camerei de Comerț și Industrie a Republicii Moldova în colaborare cu Comitetul de Est al Economiei Germane "Train the Trainers"
Perioada	noiembrie 2010
Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	Centru de Formare Continuă din cadrul Camerei de Comerț și Industrie a Republicii Moldova în colaborare cu Comitetul de Est al Economiei Germane "Train the Trainers"
Participări în proiecte	
Ministerul economiei al Republicii Moldova, Institutul Național de Cercetări Economice	Proiectul instituțional aplicativ: „Perfecționarea politicii de dezvoltare a întreprinderilor mici și mijlocii și consolidarea parteneriatului între business și organele administrației publice”, etapa 2014 "Analiza posibilităților și constrângerilor în consolidarea parteneriatului dintre IMM-uri, instituțiile publice și mediul de cercetare în vederea creșterii competitivității afacerilor"
	Proiectul instituțional aplicativ „Perfecționarea politicii de dezvoltare a întreprinderilor mici și mijlocii și consolidarea parteneriatului între business și organele administrației publice”, etapa 2013 "Cercetarea procesului de creare a parteneriatului public privat, identificarea factorilor, evaluarea formelor și direcțiilor de dezvoltare a acestuia"

Aptitudini și competențe personale

Competențe și abilități sociale

Aptitudini necesare pentru a lucra într-o echipă, abilități excelente de comunicare și capacitatea de a convinge oamenii.

Competențe și aptitudini organizatorice

Responsabilă, obiectiv orientată spre persoane, abilități manageriale, spirit organizatoric.

Competențe și aptitudini de utilizare a calculatorului

Cunoștințe în operarea Pack Office (Word, Excel, PowerPoint); Internet.

Informații suplimentare

Articole științifice publicate-60
Participări la conferințe-simpozioane internaționale-30
Lucrări științifico-practice-3
Monografii monoautor- 2, coautor-1

Premiul municipal

pentru tineret în domeniul științei, tehnicii, literaturii și artei cu monografia „Reglementarea managementului financiar în agrobusinessul mic”, decorată cu medalie și diplomă de Laureat al Premiului

Premiul Academiei de Științe a Moldovei

pentru lucrările științifice ale tinerilor savanți cu monografia “Activitatea și mecanismul finanțării micului business”, (coautor E.Graur)